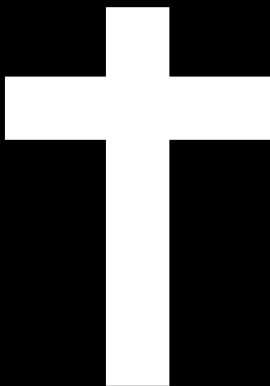

Alkawal Kesal

Portions of the New Testament in the Fulfulde Borgu language
of Benin

Alkawal Kesal

Portions of the New Testament in the Fulfulde Borgu language of Benin

copyright © 2011 SIM International

Language: Fulfulde Borgu (Fulfulde, Borgu)

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

7104dd08-43ed-5b6c-bcfb-9f0e6052d5f3

Contents

Matiye	1
Yuhaana	55
Roma	94
Korintu Aranol .	118
Galaatiya	141
Efesu	149
Filippi	158
Koloosi	164
Tesalonika	
Dida6ol	170
Timote Aranol .	173
Timote Dida6ol .	180
Titus	185
Filemon	188
Iburaninkee6e .	190
Piyer Aranol . .	208
Piyer Dida6ol . .	215
Yuhaana Aranol	220
Yuhaana Dida6ol	227
Yuhaana Tata6ol	228
Yahuuda	230
Kollitinki	233

Linjiila Yeesu hande no Matiye winniri

Haala puɗɗirka

Binnuɗo linjiila arandeha kaa ɗo laati nun Yahuduujo janɗuɗo. Diga fuɗɗoode, himbe e miili Matiye jaboowo ceede faada nun winni linjiila kan. O laati nun bo gooto der aahiibe Yeesu sappo e ɗiɗo. Yahuduuɓe nun o wannani. O hollitii ɗum e limtango ɓe aayaaje Alkawal Kiinjal ɗuudde, kollitooje no Yeesu nun laatii kebbiɗo annabaakuuji ɗuuddi. Linjiila makko e jogii haalaaji mawɗi feere feere.

Haala Laamaare Alla nun laatii ɗaɗol manɗol der ekkitinol Yeesu. Laamaare Alla nen Matiye bo noddata Laamaare kammu. Maytitaago noddugo mo «Bii Dawda», kan nun hollitinta ɗum. Yeesu laati nun laamiido mo annabiibe batani waran, kan laatii waaji Matiye. Wooduɓe annal waddanii «laamiido Yahuduuɓe», dokke. Yeesu fiinii no Laamaare Alla faanake, tuubuɓe, ko wayliti goonki mum, faami no e haajaa Alla walla ɗum, kambe nun laamaare nen laatanii.

Baa no laamiido on hollitii maaneeji Laamaare Alla e wadugo kaayefiiji, o nyawti nyawbe, o nyaanni rafaabe, e non fu, himbe woppii mo hande no o batunoo

de ɗuuddum kanko e hoore makko. Yahuduuɓe daartanoobe laamiido, faamay no e haani laamiido on tooroo.

No Yeesu finti, o hollii no o laataaki laamiido Yahuduuɓe tan. O wi'i: «Mi hokkaama baawde dow kammu e dow leydi fu».

Tokkontirki haalaaji

1. Kaakiraaɓe Yeesu e dingol mum, 1.1-2
2. Waaju e golle Yuhaana gaɗoowo batisi, 3.1-12
3. Wadugo Yeesu batisi e jarbeeki mum, 3.13-4.11
4. Golle Yeesu der Galili, 4.12-18.35
5. Ummaago Yeesu diga Galili, yahi Urusaliima, 19.1-20.34
6. Asaweere Yeesu sakitiineere, 21.1-27.66
7. Fintuki e hollitaaki Yeesu Joomiraawo, 28.1-20.

Inde kaakiraaɓe Yeesu (Luka 3.23-38)

¹ Nani ɗo inde kaakiraaɓe Yeesu Almasiihu, taaniraawo Dawda, taaniraawo Iburahiima:

² Iburahiima rimi Isiyaaku, Isiyaaku rimi Yaakuubu, Yaakuubu rimi Yahuuda e miiraaɓe mum. ³ Yahuuda rimi Fares e Jara, kambe woni ɓe o rindi e Tamar, Fares rimi Hisuruuna, Hisuruuna rimi Aram. ⁴ Aram rimi Aminadab, Aminadab rimi Nasuuna, Nasuuna rimi Salmuuna. ⁵ Salmuuna rimi Bo'es, mo o rindi e Rahab, Bo'es rimi Obed, mo o rindi e Ruutu, Obed rimi Yesa. ⁶ Yesa rimi Dawda, laamiido.

Dawda rimi Suleymaanu, inniiko woni debbo mo

Uriya acci. ⁷ Suleymaanu rimi Robo'am, Robo'am rimi Abiya, Abiya rimi Asa. ⁸ Asa rimi Yusafat, Yusafat rimi Yoram, Yoram rimi Ujiya. ⁹ Ujiya rimi Yotam, Yotam rimi Akas, Akas rimi Hejekiya. ¹⁰ Hejekiya rimi Manaasa, Manaasa rimi Amon, Amon rimi Yusiya. ¹¹ Yusiya rimi Yekuniya e miiraabe mum. Wakkati mum nun Yahuduube egginaa, yaaraa leydi Babiila.

¹² Baawo no 6e jaara Babiila, Yekuniya rimi Salaatiyel, Salaatiyel rimi Jorobabel. ¹³ Jorobabel rimi Abihuda, Abihuda rimi Eliyakim, Eliyakim rimi Ajora. ¹⁴ Ajora rimi Sadok, Sadok rimi Akim, Akim rimi Eliyuda. ¹⁵ Eliyuda rimi Eliyaajaru, Eliyaajaru rimi Mattan, Mattan rimi Yaakuubu. ¹⁶ Yaakuubu rimi Yusufu, gorko Mariyama, inna Yeesu, bi'eteedo Almasiihu.

¹⁷ Jaamanuujji sappo e naay nun wadi diga Ibrahiima faa yottii Dawda. Diga Dawda faa yottii wakkati Yahuduube egginaa, yaaraa Babiila, wadii jaamanuujji sappo e naay. Diga Yahuduube egginaa yaara Babiila, faa yottii Almasiihu, wadii jaamanuujji sappo e naay.

Dingol Yeesu Almasiihu (Luka 2.1-7)

¹⁸ Nani do no Yeesu Almasiihu rimiraa. Mariyama inniiko, e laatii mo Yusufu da66i. Amma ko 6e kawta, Mariyama hebii reedu e baawde Ruuhu Ceniido.

¹⁹ Yusufu da66udo Mariyama e laatii neddo poonnitiido. O yiday sentingo mo, den o resi salaago mo e cuudiidum. ²⁰ Wakkati o woni oo miijoo ka, malaykaajo Joomiraawo wari e makko, der koydool. Malaykaajo on wi'i mo: «Yusufu, taaniraawo Dawda, taa hulu ettugo Mariyama, debbo maa. Gam binjel nel o saawi, e Ruuhu Ceniido yiwi. ²¹ O riman biddo gorko, kokkaa mo inne Yeesu, gam o hisinan himbe makko diga hakkeeki ma66e.»

²² Dum fu, dum wadii gam hebbingo haala ka Joomiraawo batuno diga e hunnuko annabiijo, o wi'i:

²³ «Gatol nel annaa gorko saawan, rima biddo gorko,

o wi'ete Emmanuwel.»
Maana inne nen woni: «Alla e wondi e meeden.»

²⁴ No Yusufu fini, wadi ko malaykaajo Joomiraawo bati dum, o bani Mariyama. ²⁵ Amma o hawtay e makko, faa nyaanne o rimi biddo gorko. Yusufu hokki mo inne Yeesu.

2

Woodube annal warii daarugo Yeesu

¹ Yeesu rimaama Bayti-laama der leydi Yahudiya, wakkati laamiido Erodu, go woodube annal yiwoy diga lettugal, wari Urusali-ima. ² No 6e jottii, 6e yami: «Toy laamiido Yahuduube dimaado jooni on woni? Men ji'ii hoodere makko diga

lettugal, men garii sujidango mo.»

³ No laamiido Eroodu nani habaru on, hakkillo mum jibii, kanko e himbe Urusali-ima fu. ⁴ O noddini hooree6e limaamiibe, e moodi66e tawreeta fu, o yami 6e, toy nun Almasiihu rimetee? ⁵ Be toontii mo, 6e bi'i: «Baytilaama nun, der leydi Yahudiya, gam nani ko annabiijo winnunoo:

⁶ «An, Baytilaama der leydi Yahudiya, a faanday caka ci'e Yahudiya mawde. Gam ardotoodo yiwan diga e maa,

kanko nun durata himbe am Isira'iilaa6e.»

⁷ Den, Eroodu noddini woodu6e annal 6en e cuudiidum, yami 6e 6e laabinana dum wakkati de hoodere nen hollitii. ⁸ Baawo mum, o lildi 6e Baytilaama, o wi'i 6e: «Jahee, pumpitee habaru sukayel nel faa laa6a. To on ji'ii nel, maatinee am, gam mi yaha, min bo, mi sujidana nel.»

⁹ No 6e nani ka laamiido bati 6e, 6e jawti. Den, 6e kollirii hoodere ne 6e ji'unoo lettugal e ardii 6e. No ne yottii nokkuure to sukayel nel woni, ne darii. ¹⁰ No 6e ji'i hoodere nen, 6erde ma66e welii puy. ¹¹ Be naati der wuro, 6e ji'i sukayel e inna mum, Mariyama. Be jicci, 6e kujidani nel. Be pittii gineeji ma66e, 6e kokkori nel kanjeeje, e wardi buudeteedum, e dace luutooje, bi'eteede miir. ¹² Baawo majjum, Alla holli 6e der koydool to 6e bittu to Eroodu.

Den 6e kootiri leydi ma66e e laawol gonjol.

Yusufu doggii suudoy Misira

¹³ No 6e jawti, malaykaajo Joomiraawo hollitanii Yusufu der koydool, wi'i mo: «Umma, ettu sukayel nel e inna mum. Doggidin nel, jahaa Misira, joododaa ton faa de bi'umaa mi gartaa. Gam Eroodu waran daartugo sukayel nel, gam halka nel.»

¹⁴ Yusufu ummii jemma, yaari sukayel nel e inna mum faa Misira. ¹⁵ O joodii ton faa de Eroodu maayi. Nun nun ka Joomiraawo batuno e hunnuko annabiijo hebbiri, de o wi'i:

«Mi noddii biyam wurtoo diga Misira.»

Eroodu halkii sukaa6e Baytilaama

¹⁶ No Eroodu faami woodu6e annal 6en jammike dum, mone makko ummii puy. O lili 6e bara sukahon goron tawaakon Baytilaama e der jeyde makko fu, diga sukahon keccon, faa kon duubi didi. O wadii dum, o foonni deydey wakkati ki woodu6e annal batuno mo dow hollitaago hoodere nen. ¹⁷ Dum hebbinii haala ka annabi Yeremiya batunoo, wi'i:

¹⁸ «Cimaali nanaama der siire Rama,

e bojji, e goytaali duuddi. Rahiilu nun wullata, gam sukahon mum.

O nootaaki eyteego, gam kon maayidii.»

Yusufu wittii Nasaratu

19 Baawo maayde Eroodu, malaykaajo Joomiraawo hollitanii Yusufu der koydool, der leydi Misira. 20 O wi'i mo: «Umma, ettu sukayel nel e inna mum, bitton leydi Isira'iila, gam yidunoo6e warugo suka on maayii.»

21 Den Yusufu ummii, etti sukayel nel e inna mum, 6e bitti leydi Isira'iila. 22 Amma Yusufu nanii Ariki-lawus jabii laamaare baaba mum Eroodu, laamii dow Yahudiya. O huli yahugo ton. Ko Alla baddi mo der koydool, den o yahi far leydi Galili. 23 O yahi o joodii siire wi'eteene Nasaratu. Dum laatike, gam hebbingo ka annabiibe batunoo, wi'i: «O noddete Nasaratuujo.»

3

Waaji Yuhaana gadoowo batisi

(Marku 1.1-8; Luka 3.1-18; Yuhaana 1.19-28)

1 Wakkati majjum, Yuhaana gadoowo batisi suppitii. Oo waajoo der ladde haro Yahudiya, oo wi'a: 2 «Tuubee, gam Laamaare Alla faanake.»

3 Kanko nun annabi Esaaya batani, wi'i:

«Daane neddo e bata dow dow, der haro, e wi'a:

Moyyinee laawol Joomiraawo, poonnitee laabi makko!»

4 Yuhaana e 6orninoo gineeji cannyiraadi leebi jeelooba, oo ha66ii belbelol gurol dow funjudu makko. Nyaamdu makko laatii ba6atti e juuri ladde. 5 Him6e

Urusaliima, e leydi Yahudiya, e tawaa6e takkol maayo Urdun fu, wari to makko. 6 Be tuubi hakkeeji ma66e, go Yuhaana wadi 6e batisi der maayo Urdun.

7 No o yi'i Farisaa6e e Sadukiibe duu66e e wara wadeego batisi, o wi'i 6e:

«Bi66e bolle pure! Moy tintini on doggon mone Alla waroore? 8 Gadee golle kollitooje on tuubii. 9 To on miilee e berde moodon bi'on: "Iburaahiima nun woni maama amen!" Gam mii wi'a on, Alla e waawi waylitingo kaaye, de laatoo 6i66e Iburaahiima! 10 Jooni, jammere bantaama gam feyya ledde faa e dadi mum. Den, leggal nal rimataa 6i66e boodde fu wudditinte, faddee der yiite. 11 Min, e diyam nun gadiranmi on batisi, gam hollitingo on tuubi. Amma garoowo 6aawo am, e 6urimmi baawde. Mi fotay du baa jimminaago, 6orta pade makko. Kanko, o wadan on batisi e Ruuhu Ceniido, e yiite. 12 Oo jogii besirdum e junjo makko, o laabinan fiyirde makko. O loowa gawri der rummuure makko, o wula nyaane der yiite ne nyifataa.»

Yeesu wadaama batisi
(Marku 1.9-11; Luka 3.21-22)

13 Wakkati majjum, Yeesu yiwi Galili, wari maayo Urdun to Yuhaana, gam Yuhaana wada mo batisi. 14 Amma Yuhaana nootaaki, wi'i: «Min nun haajaa

gadanaa batisi, ko an nun wari to am mi wadane?»

¹⁵ Yeesu toontii mo, wi'i: «Noota dum laatoo non non jooni, gam hande non kebbinirten ko foonnitii fu.»

Den Yuhaana nootii. ¹⁶ Don maa don, no Yeesu wadaa batisi, wurtii e diyam, kammu ma66itii. O yi'i Ruuhu Alla e jippoo dow makko, hande tantabaraaru. ¹⁷ Don daane gom nanaa dow kammu, e wi'a: «Oo do nun laatii Biddo am jidaado, mo ceyoriimi.»

4

Seydan jarbake Yeesu

(Marku 1.12-13; Luka 4.1-13)

¹ Baawo majjum, Ruuhu Ceniido yaari Yeesu der haro gam Ibiliisa jarboo mo. ² O suumii nyaloomaaje lasoy didi e jemmaaje lasoy didi. Den, rafo wadi mo. ³ Don Jarbotoodo on battii mo, wi'i: «To a laati nun Biddo Alla, batu kaaye dee do waylitoo peen.»

⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «E winnaa: "Neddo wuurirtaa e peen tan, amma e haala burtiika diga hunnuko Alla fu.»»

⁵ Ibiliisa yaari mo wannarde seniine, bili mo dow suudu Alla to buri towugo. ⁶ Den o wi'i mo:

«To a laati nun Biddo Alla, fittu kodaa ley, gam e winnaa der dewtere, Alla batan malaykaa6e mum 6e tabbee e juude ma66e gam to koyde maa fergoo kaaye.»

⁷ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dewtere wi'i kade: "Taa jarba Alla Joomiraawo maa".»

⁸ Ibiliisa yaari mo kade dow waanne towune puy. O holli mo laamaareeji duuniyaaru fu e teddujal majji. ⁹ Den o wi'i mo: «Mi hokkete huune dum fu, to a jiccake cujidandaa am.»

¹⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dillu diga don, an Ibiliisa, gam e wannii der dewtere: "Sujidan Alla Joomiraawo maada, kanko tan teddintaa!"» ¹¹ Den Ibiliisa acci mo, go malaykaa6e battii e jagganoo mo.

Yeesu waajake der leydi Galili

(Marku 1.14-15; Luka 4.14-15)

¹² No Yeesu nani Yuhaana gadoowo batisi nannjaama, wattaa der kasu, o witti leydi Galili. ¹³ O eggii Nasaratu, o joodoy Kafarnahum, takkol fonjo maayo Galili, hakkune jeyde leydi Jabulon e Nef-tali. ¹⁴ Hande non haala ka annabi Esaaya batunoo hebbiri, o wi'i:

¹⁵ «Leydi Jabulon e leydi Nef-tali,

joodiini takkol maayo, fonjo Urdun,

Galili, an laatiini joodorde him6e 6e lenyi janani.

¹⁶ Him6e tawaa6e der niwre, yi'ii jaynoj mannoj.

Joodiibe e leydi maayde, ni66uni, jaynoj yannanii dum.»

¹⁷ Diga wakkati majjum, Yeesu fuddi waajaago e wi'a:

«Tuubee, gam Laamaare Alla battike.»

Aahiibe Yeesu arandeebe
(Marku 1.16-20; Luka 5.1-11)

¹⁸ No Yeesu woosotoo takkol fonŋo maayo Galili, o yi'i suubotoobe liyyi dīdo, Simon, noddeteedo Piyer, e minyum Andere, e fadda taaruuji mum der maayo. ¹⁹ Yeesu wi'i be: «Tokkee am, mi wadan on suubotoobe himbe.»

²⁰ Don maa don be acci taaruuji maḅbe, be tokki mo. ²¹ O yahi yeeso, o yi'i rindaabe dīdo der laana, Yaakuuba e minyum Yuhaana, ḅiḅbe Jebede. Kambe e baaba maḅbe, be moyyina taaruuji maḅbe. O noddi be. ²² Don maa don, be acci laana ŋan e baaba maḅbe, be tokki mo.

Yeesu e waajoo, e nyawta himbe
(Luka 6.17-19)

²³ Yeesu woositii leydi Galili fu. Oo janŋina der cuudi baajordī, oo waajoo linjiila dow Laamaare Alla, oo nyawta himbe be nyawuuji feere feere, e toorotoobe. ²⁴ Habaru makko sankitii der leydi Siriya fu. Bee gaddana mo nyawbe nyawuuji feere feere, hande be ginnaaji toorata, e yanoobe paddē, e moofidinbe, o nyawti be. ²⁵ Jama'aare duunne e tokki mo. Be yiway maa diga leydi Galili, e ḅaadeere Genniije Sappo, e Urusaliima, e Yahudiya, e fonŋo maayo Urdun.

5

Waaji dow waanne

¹ No Yeesu yi'i jama'aare duunne, o eenci dow waanne, o joodii. Aahiibe makko hawritii ley makko. ² O fuddi waajaago be, o wi'i:

Haala barke
(Luka 6.20-23)

³ «Barke laatani be yonki mum humpaa Alla, gam kambe nun jey Laamaare Alla!

⁴ Barke laatani wulloobe, berde maḅbe fewtinte!

⁵ Barke laatani digguḅe, gam be donan leydi!

⁶ Barke laatani rafaabe, e dondaabe foonnitaare, gam be kaaran!

⁷ Barke laatani endotoobe, gam be endete!

⁸ Barke laatani be berde mum laabi, gam be ji'an Alla!

⁹ Barke laatani daartooḅe jam, gam be noddete ḅiḅbe Alla!

¹⁰ Barke laatani tooraabe gam sabbu foonnitaare,

gam kambe nun Laamaare Alla laatani!

¹¹ Barke laatani on, to himbe yennii on, toorii on, takki on gaccee baadey fu, sabbu am. ¹² Ceyee, belbeltee, gam riiba mawka e hedii on dow kammu. Hande non annabiibe ardiiḅe on tooriraa.»

Lamdam e jayŋol
(Marku 9.50; Luka 14.34-35)

¹³ «Onon laatii lamdam duuniyaaru. Amma to lamdam walaa dakam, e ume

dam welinirtee? Dam nafataa goddum, sey dam woppee, himbe yaaaba dam.

14 Onon laatii jayjol duuniyaaru. Genni mahaani dow waanne suudataako. 15 Fitilla bo hu66ataake gam ka ommee gummal. Amma ka 6ilete dow to fitilla 6iletee, gam ka yaynana wonube der suudu fu. 16 Hande non haani jayjol moodon yaynira yeeso himbe. Den 6e ji'an golle boodde de gadoton, 6e teddina Baaba moodon gonudo dow kammu.»

Yeesu e jannina dow haala tawreeta

17 «To on miilee mi warii gam moytugo tawreeta, dum bo ko winnaa der dewte annabiibe. Mi waray moytugo ka, amma gam hebbingo ka. 18 E goonja batanmi on, dow e leydi heennyan, amma tobbel, dum bo maasel gootel der tawreeta, sottaake, faa nyalaane huune fu hebboyta. 19 Gam majjum, mo downtanaaki tobbel gootel, burujel faandugo der tawreeta, go e ekkitina wobbe bo to dowtoo, o laatoto paandudo der Laamaare Alla. Amma downtaniido tawreeta, go e jannina wobbe bo downtanoo ka, joomum laatoto mawdo der Laamaare Alla. 20 E goonja bi'anmi on, to foonnitaare mon buray ne moodi66e tawreeta e Farisaa6e, on naatataa der Laamaare Alla pay.»

Yeesu e ekkitina dow haala mone
(Luka 12.57-59)

21 «On nanii ko kaakiraa6e meeden wi'ano: "Taa waru neddo, barudo neddo fu, hiitete." 22 Amma min, mii wi'a on, jogoriido banniraawo mum mone fu, hiitete. Bi'udo banniraawo mum: "A walaa hoore," joomum yaarete yeeso hiitorde mawne. Bi'udo banniraawo mum "A haanja nun," o wattete der yiite jahannama. 23 Gam majjum, to a yahii sakkanoygo Alla sadaka, to hiisirde, go ciwtordaa aa woodi gokka e banniraawo maa, 24 accu don sadaka maa yeeso hiisirde. Den jahaa taw to banniraawo maa, jaafontiron. Baawo mum, bittaa, cakkaa sadaka maa. 25 To goddo gaccake maa, go oon jaha to kiitotoodo, yawda nannantiraa e makko diga e laawol. To a waday dum, o wattete der juude kiitotoodo, den kiitotoodo bo wattee e juude sandaaji, ma66edaa der kasu. 26 Mii batee e goonja, a wurtataako diga don, to a yobiday nyamaane maa, faranwel mum koriijel.»

Ekkitinol dow jeenu

27 «On nanii wi'aanoma: "Taa wadu jeenu!" 28 Amma min, mii wi'a on, daarudo debbo fu, ko suunii mo, wadii jeenu e makko der 6erne mum. 29 Gam majjum, to itere maa nyaamoore nun laatantee daliila doyyere, doofu ne, boppaa to woddi! Dum burante jokkulal 6annu maa gootal halka, e no 6annu maa fu naatirta der yiite jahannama. 30 To junjo maa nyaamo nun laatantee daliila

dooyere, wudditin ŋo, bop-paa to woddi, dum burante jokkulal maa gootal halka, e no bannu maada fu naatirta der yiite jahannama.»

Ekkitinol dow ceergal

(Matiye 19.9; Marku 10.11-12; Luka 16.18)

³¹ «Wi'aama bo: "Ceerudo debbo mum fu, sey hokka mo derewol ceergal." ³² Amma min kan, mii wi'a on, ceerudo debbo mum to hinaa gam daliila jeenu, to o hoowaama, o laatirii mo jeenoowo. Neddo koowudo debbo ceeraado fu, wadii jeenu kanun bo.»

Ekkitinol dow hunayeere

³³ «On nanii kade, kaakiraabe meeden wi'aama: "Taa fiirtu hunayeere maa, hebbin ne yeeso Joomiraawo." ³⁴ Amma min, mii wi'a on, to on kune. To on kunoree kammu, gam ŋu laati nun gurol Laamaare Alla. ³⁵ To on kunoree leydi, gam ni laati nun jaabirdum koyde makko. To on kunoree Urusaliima, gam ni laati nun wannarde Laamiido mawdo. ³⁶ To on kunoree ko'e mon bo, gam on baawataa rawningo, dum bo bawlingo baa leebol gaasa mon gootal. ³⁷ Haala mon fu daroo dow: "oo", dum bo "aawo", to yawtu don. Ko beydii dow majjum fu yiwii diga e Kalludo.»

Ekkitinol dow wattaago
(Luka 6.27-36)

³⁸ «On nanii wi'aama, "Itere yobiree itere, nyiire yobiree nyiire." ³⁹ Amma min, mii wi'a on, to on battee

gadando on ko boni. To goddo fiyii maa meenyo dow golal nyaamowal, hokku mo ŋal to bo. ⁴⁰ To goddo gaccike maa, e yidi teeta dansikiire maa, accu mo o etta gulunfaare maa bo. ⁴¹ To goddo doolii maa doonanodaa dum doongal mum kuule ujuneere, roonana mo ŋal kuule ujune didi. ⁴² To goddo eelii maa, hokku mo. To goddo e yidi wuyaago huune maa, taa hadu mo dum.»

Jidee waybe moodon

Luka 6.27-28

⁴³ «On nanii wi'aama: "Yidu banniraawo maa, banyaa ganyo maa." ⁴⁴ Amma min, mii wi'a on, jidee waybe moodon, du'anee tooranbe on. ⁴⁵ Hande non, laatortodon bibbe Baaba moodon gonudo dow kammu. Gam oo fudina naaje dow yeeddube e hallube. Oo tobina bo diyam gam foonnitiibe e 6e foonni-taaki. ⁴⁶ To oon jidi yidube on tan, riiba kaye keboton? Baa jaaboobe ceede faada bo e wada hande non! ⁴⁷ To oon canna banniraabe moodon tan, ko haaynii ume gadoton don? Baa heeferbe bo e wada hande non! ⁴⁸ To non, laatee hebbube, hande no Baaba moodon mo dow kammu laatorii kebbudo.»

6

Ekkitinol dow wallugo talakaabe

¹ «Kakkilee, to on kollitee gadu moodon geetu yeeso himbe gam ji'edon. To on gadii dum, on kebataa riiba to

Baaba moodon gonudo dow kammu.

² To non, to aa hokka sadaka, taa fiyu lenjuru gam himbe yi'ee. Non non nun munaafitiibe wadata der cuudi baajordi, e sera laabi. Bee gada dum gam himbe mana be. E goonja batanmi on, be kebii ko riiba ma66e.

³ Amma, to aa hokka sadaka, taa accu junjo maa nano anna ko nyaamo wadata. ⁴ To a wadii dum, sadaka maa laatoto e cuudiidum. Den Baaba maa ji'oowo ko woni der cuudiidum, yobete dum.»

*Ekkitinol dow du'aare
(Luka 11.2-4)*

⁵ «To oon du'oo, to on gadee hande no munaafitiibe wadata. Kambe 6ee jida du'aago e darorii der cuudi baajordi, e ate cele, gam himbe fu yi'a be. E goonja batanmi on, be kebii riiba ma66e ko. ⁶ Amma an, to aa du'oo, naatu suudu maa, ma66aa dammugal, eelaa Baaba maa e cuudiidum. Den, Baaba maa ji'oowo ko woni der cuudiidum, yobete dum.

⁷ To oon du'oo, to on duudinee haalaaji di galaa nafuwe hande no heeferbe wadata. Bee miili to be duudinii haalaaji, Alla toontoto be. ⁸ Gam majjum to on nandee e ma66e, gam Baaba moodon e anni ko kaajadon diga on eelay dum.» ⁹ «Nani do no haani du'orodon:

“Baaba amen tawaado dow kammu, inne maa e senii.

¹⁰ Laamaare maa wara. Sago maa laatoow dow leydi,

hande no njo laatorii dow kammu.

¹¹ Hokku men nyaamdu keyannu men hanne.

¹² Yaafana men hakke amen, hande no minon bo men jaaforanto woofananbe men.

¹³ Taa accu men naata der jar-beeji,

amma hisin men diga e Kalludo.

[Gam an nun laamaare, e baawde, e teddujal fu woodani faa abada. Aami!]

¹⁴ To on jaafanake himbe boofi mum, Baaba moodon gonudo dow kammu yaafanto on onon bo.

¹⁵ Amma to on jaafanaaki himbe, Baaba moodon bo yaafantaako on boofi moodon.»

Yeesu e ekkitina dow suumayeere

¹⁶ «To oon cuumoo, to on jurmikinee hande no munaafitiibe wadata. Bee jifa geese ma66e gam himbe annita 6ee cuumii. E goonja batanmi on, be kebii ko riiba ma66e.

¹⁷ Amma an, to aa suumii, sulma, bujodaa wardi. ¹⁸ Den himbe annitintaa naa aa suumii. Amma Baaba maa mo yi'ataake tan anni. Baaba maa ji'oowo ko gadudaa der cuudiidum, kanko yobetee.»

*Jawdi dow kammu
(Luka 12.32-34)*

¹⁹ «To on kawritanee ko'e mon jawdi der duuniyaaru, to mooyi e guyuhon biisata ni, dum bo to wuybe yulata cuudi mon, wujja ni. ²⁰ Amma kawritanee ko'e mon jawdi

dow kammu, to guyuhon e mooyi biisataa ni, wuybe bo hebataa wujja ni. ²¹ Gam to jawdi maa woni, don berne maa bo wonoto.»

Haala jayjol e niwre
(Luka 11.33-36)

²² «Gite woni fitilla bannu. To gite maa e yandi, bannu maa fu, wonoto der jayjol. ²³ Amma to gite maa yandaa, bannu maa nol fu, nol wonoto der niwre. Den, to jayjol gonujol der maa laatike niwre, a yi'ii don no niwre mawniri!»

Alla e jawdi
(Luka 16.13)

²⁴ «Walaa baawoowo ko jagganii joomiraaɓe dido, gam o wanyan oo do, o yida oo to, o takkontiran e oo do, o yawoo oo to. On baawataa ko jagganii Alla, e jawdi.»

Hoolaago Alla
(Luka 12.22-31)

²⁵ «Gam majjum bi'anmi on: To on cukulaneɓe yonkiiji moodon dow ko nyaamoton e ko jaroton. To on cukulaneɓe balli moodon dow ko bornotodon. Yonki buraa nyaamdu na? Bannu buraa koltal na? ²⁶ Daaree pooli piirooji: Di aawataa, di duggataa, di galaa rummuure. Amma e non, Baaba moodon gonudo dow kammu e nyaanna di. On buraa pooli teddujal na? ²⁷ Moy e moodon der billaaje mum waawata ko beydi balde mum, baa mayyande woore?

²⁸ To non, gam ume ko oon cukulana kolte? Daaree no pinniiji gese mawnirta:

Di mottataa, di cannyataa. ²⁹ Amma mii bata on, baa Suleymaanu e teddujal mum fu, bornaaki kolte boodude hande no pinniiji din gootel mum. ³⁰ To Alla e holtina kudooji ladde tawaadi hanne, jaano di bulee yiite, o holtintaa on bura non non na? Onon ɓe goondinki paanduki! ³¹ To on cukulee bi'on: «Ume nyaameten? Ume jareten? Ume bornotoden?» ³² Gam kujje dee, heeferɓe nun daartata de. Amma Baaba moodon gonudo dow kammu, e anni oon goodi haaje majje. ³³ Daartee aran Laamaare Alla, e foonniitaare makko. Den ko horii fu, on beydante dum. ³⁴ To on cukulaneɓe gam jaano, jaano sukulanto hoore mum. Nyalaane fu, toora mum heyii dum.»

7

Hiitaago wobbe
(Luka 6.37-38, 41-42)

¹ «To on kiitee wobbe, gam to Alla hiitoo on. ² Gam no kiitoridon wobbe, non kiitortodon. Etorde etirandon wobbe, kayre etirantedon. ³ Ume wadi go aa daara kudeel der itere banniraawo maa, go a faamanay legga gonuja der itere maa? ⁴ Noy baawirtaa ko wi'i banniraawo maa: "Accu mi ikkinanee kudeel gonujel der itere maa", nani bo, legga e woni der ne maa? ⁵ Munaafitiijo, ikkin legga gonuja der itere maa taw, den gite maa laaban, kebaa

no ikkinirdaa kudeel gonuñel der itere banniraawo maa.

⁶ To on kokkee dawaadi ko senii, gam to di bittoy di njata on. To on cankitee kaaye moodon dime yeeso afaaji, gam to di jaabu de.»

Alla e toontoo eelanbe dum
(Luka 11.9-13)

⁷ «Eelee, on keban, daartee, on jiiñan, cilminee, on maññitante. ⁸ Gam eeloowo fu, heñan, daartoowo fu, yiitan, piyoowo dammugal fu, maññitante. ⁹ Moy caka moodon to biyum eelii dum peen, hokka mo hayre?

¹⁰ Dum bo to o eelii mo linnol, o hokkan mo boddi? ¹¹ Onon halluñe, oon baawi hokkugo ñiññe moodon dokke boodde, hakko Baaba moodon gonudo dow kammu. Oo hokka eelanbe mo fu dokke boodde.

¹² Gam majjum ko jidudon himñe wadana on fu, onon bo, gadanee ñe dum. Kanjum woni ekkitinol tawreeta e dewte annabiibe.»

Dammugal panduñal
(Luka 13.24)

¹³ «Naatiree dammugal paanduñal, gam dammugal jaajuñal e laawol koyuñol, e yaara der halkere, himñe duuññe nun tokki ñol. ¹⁴ Amma dammugal paanduñal, e laawol billiinol, e yaara to yonki, yiituñe ñol duudaa.»

Hakkilango annabiibe fewrekuube

(Luka 6.43-44)

¹⁵ «Kakkilane annabiibe fewrekuube. Be garan to moodon, ñee ñornii guri baali, amma der maññe,

ñee laatii bu'i ladde bonudi. ¹⁶ E gadu maññe annitirton ñe. Innabooje ñorataake dow gi'e, ibbe bo ñorataake dow gi'e danehi. ¹⁷ Leggal booduñal fu rimañ ñiññe boodde, amma leggal kalluñal rimañ ñiññe kallude. ¹⁸ Leggal booduñal waawataa ko rimañ ñiññe kallude, nun bo leggal kalluñal waawataa ko rimañ ñiññe boodde. ¹⁹ Leggal fu ñal rimataa ñiññe boodde wudditinte, faddee der yiite. ²⁰ Hande non, annitirton ñe diga e gadu maññe.»

Mi annaa on abada
(Luka 13.25-27)

²¹ «Hinaa wi'oobe am "Joomiraawo, Joomiraawo" fu naatata Laamaare Alla, sey wadoobe ko Baaba am gonudo dow kammu yidi tan. ²² Nyalaane darñal, duuññe wi'an am: "Joomiraawo, Joomiraawo! E inne maa nun men gadiri annabaaku. E inne maa nun men diiwiri ginnaaji. E inne maa nun men gadiri haaynaareji duuddi." ²³ Wakkati mum, mi toontoto ñe: "Mi annaa on abada. Boddee am, onon wadoobe ko halli!"»

Cuudi didi
(Luka 6.46-49)

²⁴ «Hande non, neddo fu kettiniido haala am, go e gollira ka, e nandi e neddo kakkildo, mahudo suudu mum dow tepaare. ²⁵ Diyam tobi, gooruuji hebbi, keni mawdi wifi dow maggol. Amma ñol yanay, gam dow tepaare nun ñol daddaa. ²⁶ Amma kettiniido haala am

fu, go tokkay ka, e nandi e neddo mo walaa hakkillo, mahudo suudu mum dow jaaneeri. ²⁷ Diyam tobi, gooruuji hebbi, keni mawdi wifi dow maggol. Den njol yani yanande mawne.»

Baawde Yeesu

²⁸ No Yeesu heennyi waajuuji din, haaynaare nanji jama'aare puy gam waaji makko. ²⁹ Gam o janjinirii 6e e baawde, hinaa hande no moodi66e tawreeta janjinirta.

8

Yeesu nyawtii ceccefo gom
(Marku 1.40-45; Luka 5.12-16)

¹ Yeesu jippoyii diga dow waanne, go jama'aare duunne e tokki mo. ² Wakkati mum, ceccefo gom wari, jiccii yeeso makko, wi'i mo: «Joomiraawo, to aa yidi, a waawan ko nyawtimmi.»

³ Yeesu foorti junjo mum, meemi mo, wi'i: «Mii yidi, nyawta!» Don maa don, gorko on nyawtii. ⁴ Den Yeesu wi'i mo: «Hakkil! Taa batu ka goddo. Amma yahu holloy hoore maa limaamiijo. Den, gadaa sadaka ka Muusa wi'i on gadon, gam anninaa 6e a yoofake.»

Yeesu nyawtii jaggiido hooreejo soogeeji Roma
(Luka 7.1-10; Yuhaana 4.4-54)

⁵ Yeesu e naata siire Kafarnahum, don hooreejo soogeeji gom battii mo, eeli mo, wi'i: ⁶ «Joomiraawo, jaggiido am na'on fukkii

wuro, yandaa, faa juude e koyde fu waatii, oo naawee sanne!» ⁷ Yeesu wi'i mo: «Mi yahan, mi nyawta mo.» ⁸ Amma hooreejo soogeeji on toontii, wi'i: «Joomiraawo, mi fotay naataa wuro am. Amma batu woliine woore tan, jaggiido am yoofoto. ⁹ Min e hoore am, mii woodi maw6e 6e downtanii mi, min bo mii woodi downtaniibe am. To mi wi'i, oo do, "yahu", o yahan. To mi wi'i, oo to, "war", o waran. To mi wi'i, jaggiido am, "wadu nii", o wadan.»

¹⁰ No Yeesu nani ka, haaynaare nanji dum, wi'i tokku6e dum: «E goonja batanmi on, mi yi'ay iri goondinki kii do dow goddo, baa der Isira'iilaa6e. ¹¹ Mii bata on, duu66e waran diga lettugal e gorgal. Be joododo e Iburahiima e Isiyaaku e Yaakuubu, 6e nyaamda der Laamaare Alla. ¹² Amma laatiibe 6i66e Laamaare, faddete yaasi, der niwre. Ton 6e bullata, 6e yakkontira nyiye.»

¹³ Baawo mum, Yeesu wi'i hooreejo soogeeji on: «Hootu! Dum laatane hande no goondinirdaa.» Wakkati mum, jaggiido makko yoofii.

Yeesu nyawtii nyaw6e duu66e
(Marku 1.29-34; Luka 4.38-41)

¹⁴ Yeesu yahi wuro Piyer. O tawi esiraawo Piyer debbo e fukkii, e yontaa. ¹⁵ Yeesu meemi junjo makko, yontere nen acci mo. Den o ummii, oo jagganoo 6e.

16 No kiikiide wadi, Yeesu waddanaa himbe duu66e, 6e ginnaaji woni e mum. O riiwi di e haala makko, o nyawti nyaw6e fu. 17 Hande non haala annabaaku Esaaya hebbiri, ka o wi'i:

«O jabii roonaago tampe meeden,
o nyawtii nyawuuji meeden.»

*No haani Yeesu tokkiree
(Luka 9.57-60)*

18 Yeesu yi'i jama'aare duunne e huuritii dum, o wi'i aahiibe makko 6e jola fonjo far to. 19 Don Moodibbo tawreeta gom battii mo, wi'i: «Moodibbo, mi tokkete to jahataa fu.»

20 Yeesu wi'i mo: «Don-dondehon e woodi gayde, pooli bo e woodi dadfa mum, amma Bii neddo woodaa to fukkinta hoore mum gam siwtoo.»

21 Goddo diga caka aahiibe wi'i mo: «Joomiraawo, accu mi yaha, mi uwaa baaba am taw.»

22 Yeesu toontii mo, wi'i: «Tokkam, accu maay6e uwa maay6e mum.»

*Yeesu deyyitinii hennu
(Marku 4.31-41; Luka 8.23-25)*

23 Yeesu naati der laana diyam, go aahiibe makko e tokki mo. 24 Don maa don, hennu mawkol ummii e wifa dow maayo. Nol wifi, faa galmaaji diyam e yidi mutina na. Amma Yeesu e daani. 25 Aahiibe battii mo, finnini mo, wi'i: «Joomiraawo, faaba men! Men na'on kalka!»

26 O toontii 6e, o wi'i: «Gam ume ko kuludon? Onon 6e goondinki paanduki!» Den,

o ummii, o falmi hennu e maayo. Dum yeewi siriw!
27 Be fu, haaynaare nanji 6e, 6ee bi'a: «Iri moy nun oo do, faa hennu e maayo e downtanoo mo?»

*Yeesu nyawtii ginnaajiibe dido
(Marku 5.1-20; Luka 8.26-39)*

28 Yeesu joli fonjo maayo, yottii der leydi Gadarena. Don wor6e dido woodu6e ginnaaji wurtii e caabeeje, fotti e makko. Bee kunnii puy, faa goddo suusataa ko tokki laawol nol. 29 Be darii 6ee bata e semme, 6ee bi'a: «An Biddo Alla, ume jidudaa wadugo men? A warii do gam tooraa men diga wakkati waday na?»

30 Fotii darne afaaji mawne gom e durannoo takkol don.

31 Ginnaaji din eeli Yeesu, wi'i: «To a riiwii men, accu men naataa der darne afaaji nee do.»

32 O wi'i 6e: «Jahee!» Ginnaaji din wurtii, naatoy der afaaji din. Don maa don, darne afaaji nen fu diirtii diga takkol waanne, simmitii der maayo, yoolii e diyam.

33 Duroo6e afaaji din doggi, hooti wuro. Be batoy ko wadi fu, e ko wadi woodu6e ginnaaji dido 6en. 34 Den, himbe siire nen fu wurtoy fotti e Yeesu. No 6e ji'i mo, 6e eeli mo o wurtoo leydi ma66e.

9

*Yeesu nyawtii moofa
(Marku 2.1-12; Luka 5.17-26)*

¹ Yeesu naati laana diyam, joli, witti der siire mum.

² Himbe waddani mo mofo, pukkinaado dow daago. No Yeesu yi'i goondinki maɓɓe, wi'i mofo on: «Suka am, tiidin ferne maa! Hakkeoji maa yaafaama!»

³ Den, moodiɓɓe tawreeta wobbe yanti e miila der berde mum, e wi'a: «Gorko oo do e bata kalluka dow Alla!»
⁴ Yeesu e anni miilooji maɓɓe, o wi'i ɓe:

«Gam ume go oon miila miilooji kalludi dii der berde moodon? ⁵ Ume buri hoyugo? wi'ugo: «Hakkeoji maa yaafaama,» naa wi'ugo: «Umma yahu?» ⁶ Amma, mii yidi paamon, no Bii neddo e woodi baawde yaafaago hakke der duuniyaaru do.» Den, o wi'i mofo on: «Umma, ettu daago maa, hootu wuro maal!»

⁷ O ummii, o hooti wuro makko. ⁸ No jama'aare yi'i dum, huli, darii e teddina Alla gam o hokki himbe baawde hande dee.

Yeesu noddii Matiye

(Marku 2.13-17; Luka 5.27-32)

⁹ Yeesu e yawta, diga e laawol o yi'i gorko bi'eteedo Matiye e joodii to ceede faada yobetee, o wi'i mo: «Tokkam.» Matiye ummii, tokki mo.

¹⁰ Baawo mum, Yeesu yahi e nyaama der wuro Matiye. Jaɓooɓe ceede faada duuɓɓe, e wadooɓe hakke wari joodii e nyaamida e Yeesu e aahiibe mum. ¹¹ No Farisaaɓe yi'i dum, ɓe bi'i aahiibe makko: «Gam ume moodibbo moodon

nyaamidinta e jaɓooɓe ceede faada, e wadooɓe hakke?»

¹² Yeesu nani ka, wi'i ɓe: «Yandube haajaaka nyawtoowo, sey nyawbe. ¹³ Jahee ekkitee ko haala kaa do yidi wi'ugo: «Yurmeene nun jidumi, sadakaaji bane.»» Gam mi waray noddugo foonnitiibe, amma hakkeɓe.

Yande dow suumaye

(Marku 2.18-22; Luka 5.33-39)

¹⁴ Den, aahiibe Yuhaana gadoowo batisi battii Yeesu, yami mo, wi'i: «Ume wadi minon e Farisaaɓe emen cuumoo, go aahiibe maa suumataako?»

¹⁵ O toontii ɓe, o wi'i: «Nod-dinaaɓe ɓangal waawan ko woni der biisere ɓerne to jommanjo gorko e wondi e maɓɓe na? Nyalaane waraan de jommanjo gorko on ettee caka maɓɓe. Den ɓe cuumoyto.

¹⁶ Walaa takkoowo lefol kesol dow wudere hiinne, gam lefol kesol foodan wudere hiinne, den cercol mayre yaajan puy. ¹⁷ Kade bo innabojam kesam loowataake der jollooji guri kiiddi. To hinaa non, jollooji din pusan, innabojam reyyitoo, jollooji din bo halka. Amma innabojam kesam, sey loowee der jollooji guri kesi, gam dum fu dum dada.»

Suka debbo gom e debbo meemudo toggoore Yeesu

(Marku 5.21-43; Luka 8.40-56)

¹⁸ Wakkati Yeesu woni e bata ɓe ka, don hooreejo suudu waajorde gom yottii,

jiccii yeeso makko, wi'i: «Biyam debbo maayii, dum wadii tifere. Amma war yowu junjo maa dow makko, heba o wuura.»

¹⁹ Yeesu ummii e aahiibe mum, tokki mo.

²⁰ Den debbo gom, mo lefol mum salii ko haggii diga duubi sappo e didi, yiwi bawbawre Yeesu, meemi kummulol toggoore makko.

²¹ Gam o miilii der berne makko, o wi'i: «To mi hebi meemumi baa kummulol toggoore makko, mi yoofoto.» ²² Yeesu yeeyitii, yi'i mo, wi'i: «Suka am, tiidin berne maa! Goondinki maa nyawtii ma.» Wakkatiire nen, debbo on yoofii.

²³ Yeesu yottii wuro hooreejo waajorde on. O yi'i fuuroobe puuraadi maayde e himbe wulloobe. ²⁴ O wi'i be: «Burtee diga do. Suka on maayay, o daani nun.» Be darii bee jala mo. ²⁵ No himbe wurtinaa yaasi, o naati der suudu, o nanji junjo suka debbo, go o ummii. ²⁶ Habaru majjum sankitii toy fu der leydi nin.

Yeesu wuntinii wumube dido

²⁷ No Yeesu yawtata, wumube dido tokki mo, e bata e daane towne, e wi'a: «Bii Dawda, yurma men!»

²⁸ No o naati suudu, wumube ben battii mo, o wi'i be: «Oon goondini mi waawan ko wadi dum na?» Be toontii mo, be bi'i: «Oo, Joomiraawo, emen goondini.» ²⁹ Den, o meemi gite ma66e, o wi'i: «Dum laatanoo on hande no

goondinirdon.» ³⁰ Den 6e bumti. O waggini 6e, o wi'i: «To on batee ka baa goddo.» ³¹ Amma no 6e burtii, 6e jahi 6ee cankita habaru makko der leydi nin fu.

Yeesu nyawtii muumo

³² No wuntinaabe ben wur-totoo, Yeesu waddanaa gorko mo ginnool muumidini. ³³ O riiwi ginnool nol, muumo on yanti e bata. Jama'aare fu haaydinii, e wi'a: «Iri dum do meeday ko yi'aa der Isira'iila!» ³⁴ Amma Farisaabe wi'i: «E baawde hooreejo ginnaaji nun o riiwirta ginnaaji!»

Yeesu yurmake jama'aare

³⁵ Yeesu e woositoo der genneelee mawde, e ci'on petton fu. Oo jannina der cuudi baajordi, oo fiina linjiila Laamaare Alla, oo nyawta nyawbe nyawneeji feere feere fu. ³⁶ No o yi'i jama'aare, 6e jurminii mo, gam 6e comii, 6e tampi, 6ee laatii hande baali di galaa duroowo. ³⁷ Den, o wi'i aahiibe makko: «Ko ruggetee e duudi, amma ruggoobe duudaa. ³⁸ Eelee Joomiraawo dugge lildaa ruggoobe der to ruggantee.»

10

Aahiibe Yeesu sappo e dido
(Marku 3.13-19; Luka 6.12-16)

¹ Yeesu noddi aahiibe mum sappo e dido. O hokki 6e baawde riiwugo ginnaaji e nyawtugo nyawbe nyawuuji feere feere fu. ² Inde lilaabe sappo e dido ben woni: Simon

noddeteedo Piyer, e minyum Andere. Yaakuuba bii Jebede, e minyum Yuhaana. ³ Filippu e Bartolome, Toma e Matiye jaboowo ceede faada. Yaakuuba bii Alfee, e Taddee. ⁴ Simon tinniido gam Alla, e Yahuuda Iskariyot, jammoytoodo Yeesu.

Yeesu lili aahiibe mum sappo e dido

(Marku 6.7-13; Luka 9.1-6)

⁵ Yeesu lili aahiibe mum sappo e dido, bati 6e haalaaji dii do, wi'i: «To on jahee to heefer6e, to on naatee bo der siire Samariyaa6e. ⁶ Amma jahee, caka Isira'iilaa6e, laatiibe hande baali majjudi. ⁷ To jahudon fu, piinee, bi'on: "Laamaare Alla battike!" ⁸ Nyawtee nyaw6e, pintinee maay6e, joofinee sesse66e, diiwee ginnaaji. On kebii on jobay, onon bo kokkee to on jabee goddum. ⁹ To on jaaree kannjeeri, dum bo cardi, maa bo ceede der jiibaaji moodon. ¹⁰ To on jogee bogooru, dum bo toggooje didi. To on ettee pade, dum bo sawru. Gam gollotoodo e haani nyaama.

¹¹ To on garii der genni, dum bo siire gom, daartee beero geeto. Joodee to makko faa de jawtudon. ¹² To oon naata der wuro, cannee tawaa6e don. ¹³ To wuro non e haanani dum, jam moodon naata der maggo. Amma to no haananaa dum, jam moodon wittana on. ¹⁴ To on jabaaka, on kettinanaaka bo, burtee don, pidдон sollaare koyde moodon. ¹⁵ E goonja batanmi

on: "Nyalaane darnal, kiita Sodoma e Gomora buran hoyugo dow kiita siire nen."»

Tooraaji garooji

(Marku 13.9-13; Luka 21.12-17)

¹⁶ «Kettinee! Mii lila on hande baali caka bu'i. To non, laatee yoyube hande bolle, laatodon 6e walaa gacce hande tantabaraaji. ¹⁷ Kakkilanee ko'e moodon e him6e, gam 6e jaaran on yeeso kiitorde, 6e piya on looci der cuudi ma66e baajordi. ¹⁸ Be jaaran on yeeso maw6e leydi, e laamiibe genni, sabbu am. On laatanto am seede6e yeeso ma66e, e yeeso heefer6e. ¹⁹ To on jaaraama yeeso hiitotoobe, to on miilee no batiroyton e ka batoyton. Gam on kokkete ka batoyton wakkati mum. ²⁰ Onon bane batata, Ruuhu Baaba moodon nun batata diga e moodon.

²¹ Mawniraawo ummanto miiraawo, acca o waree. Baaba bo wadanan dum bi66e mum. Bi66e bo ummanto saareeji mum, wada dabare gam 6e baree. ²² Him6e fu wanyan on gam am. Amma munyudo faa heennyitirde, joomum hisinte. ²³ To on tooraama e genni nii do, dog-giree nii to. E goonja batanmi on, on keenyataa woositaago gennee Isira'ila, go Bii neddo wara.

²⁴ Aahiijo burataa mood-ibbo mum, maccudo burataa joomiraawo mum. ²⁵ E woodi aahiijo laato hande moodibbo mum, maccudo bo, hande joomiraawo mum.

To hooreejo wuro noddaama "Beljebul" hakko himbe wuro makko!»

Hoolaago Alla
(Luka 12.2-9)

²⁶ «To on kulee himbe. Ko suudii fu wurtitinto, asiiri bo suppitinto. ²⁷ Ka batumi on der niwre, batitee ka caka nyalooma. Ka batadon e noppi der asiiri, piinee ka dow doomooɗe cuudi. ²⁸ To on kulee warooɗe ɓannu, ɓe baawataa ko wari yonki. Amma, kulee baawoowo ko halki ɓannu e yonki fu der yiite jahannama. ²⁹ Colon diɗon sippataake faranwel gootel na? Amma baa gootel makkon yanataa e leydi, to e sago Baaba moodon bane. ³⁰ Onon, baa gaasaaji ko'e moodon fu e limaa. ³¹ Gam majjum, to on kulee, gam oon ɓuri colon duukkon tedduɗal. ³² Ceedaniido am yeeso himbe, min bo, mi seedanto joomum yeeso Baaba am gonudo dow kammu. ³³ Amma caliido am yeeso himbe fu, min bo, mi saloto joomum yeeso Baaba am gonudo dow kammu.»

Yeesu woni daliila ceen-nirgu

(Luka 12.49-53; 14.26-27)

³⁴ «To on miilee jam nun gaddumi e duuniyaaru. Mi waray gam mi wadda jam, amma kaafahi gaddumi. ³⁵ Ko waddimmi woni, seen-nugo ɓiɗɗo gorko e baaba mum, ɓiɗɗo debbo bo e inna mum, debbo ɓaɗaado e esum debbo. ³⁶ Neddo fu, himbe wuro mum nun laatotoo

wayɓe mum.» ³⁷ «Jidudo baaba mum, dum bo inna mum faa ɓurinimmi, joomum fotay laataago mo am. Jidudo ɓiɗɗo mum gorko naa bo debbo, faa ɓurinimmi, joomum fotay laataago mo am. ³⁸ Mo ettay leggal mum palaanjal tokkimmi, joomum fotay laataago mo am. ³⁹ Jidudo hisina yonki mum, dullan ki, amma majjindo yonki mum gam am, hebitinto ki.»

Haalariiba
(Marku 9.41; Luka 10.16)

⁴⁰ «Jaɓɓiido on fu, jaɓɓike am, jaɓɓiido am bo jaɓɓike liloyɗo am. ⁴¹ Jaɓɓiido annabiijo gam oo annabiijo, joomum heɓan riiba ka annabiibe heɓata. Jaɓɓiido neddo poonnitiido gam oo poonnitiido, joomum heɓan riiba ka foonnitiibe heɓata. ⁴² E goonja batanmi on, kokkudo ɓurɗo faandugo caka aahiibe am, diyam peewdam, baa der jarirgel gootel, gam oo aahiijo am, o dullataa riiba makko.»

11

Yuhaana lili aahiibe mum to Yeesu

(Luka 7.18-35)

¹ No Yeesu heennyi wajaago aahiibe mum sappo e diɗo waajuuji dii, o yawti diga don. Den o yahi janɗinoygo e wajaago caka ci'e mawɗe, der weccoore nen.

² Yuhaana gadoowo batasi e wonnoo der kasu, go o nani golle de Almasiihu wadata e batanee. Den o lili aahiibe makko, ³ yaha yamaa Yeesu,

wi'a: «An woni kaanudo wara na, naa men kedoo goddo?»

4 Yeesu toontii 6e, wi'i: «Jahee, batee Yuhaana ko nanudon e ko ji'udon fu: 5 wumu6e e wunta, moofidin6e e yaha, sesse66e e nyawtee, pahidin6e e nana, maay6e e finta, talakaa6e bo e waajee habaru Laamaare Alla. 6 Barke laatanto mo mi laatanaaki daliila fergere dow goondinki mum.»

7 No lilaabe 6en yawti, Yeesu fuddi batugo jama'aare haala Yuhaana, o wi'i: «Ume jahudon daaroygo der haro? Kudool ɲol hennu dimmata na? 8 Naa ume daaroydon? Gorko 6orniido gineeji boodufi na? Borniibe gineeji boodufi, der wuro laamiibe nun tawetee. 9 Den, ume jahudon daaroygo? Annabiijo na? Oo! Mii bata on, oo buri annabiijo. 10 Kanko nun Dewte batani wi'i: «Mi lilan lilaado am yeeso maada, o moyyinanee laawol.» 11 «E goonja batanmi on, der 6e rew6e rimi fu, walaa 6urdo Yuhaana gadoowo batisi manju. Amma, 6urdo pettidingo der Laamaare Alla, e 6uri Yuhaana manju.» 12 Diga Yuhaana gadoowo batisi fuddi waajaago faa jooni, him6e e teetontira Laamaare Alla e catte. Sattu6e bo teetata ne. 13 Annabiibe, e dewte tawreeta fu, wadii annabaaku dow Laamaare nen faa yottii wakkati Yuhaana gadoowo batisi. 14 To oon jidi koolee, Yuhaana woni annabi Eliya, kaanudo wara. 15 Goodudo noppi fu,

nana.

16 Ume nun nanditini-ranmi him6e jaamanuuru nuu do? Bee nandi e sukaa6e joodiibe caka jayri to him6e fijata, e huu6a igoo6e mum, e wi'a: 17 «Men puuranii on puuraadi, on pijay, men jimanii on jimi bojji maayde, on cimaaki.» 18 Gam no Yuhaana wari, o nyaamataa o yarataa, on bi'ii: «O ginnaajiijo nun.» 19 Bii neddo warii, e nyaama, e yara. Den, him6e wi'i: «O laati nun deereeruujoo, e jaroowo bagi. Oo laatii bo beldiijo jaboobe ceede faada, e wadoobe hakke hande ma66e.» Amma, hakkillo Alla e hollitoo der golle muudum.»

Yeesu felii genneelee caliide ko tuubi
(Luka 10.13-16)

20 Baawo majjum, Yeesu feli genneelee de o wadi haaynaareeji duuddi der mum ko him6e majje tuubay. O wi'i: 21 «Bone laatante, an Korajin! Bone laatante, an Baytisayda! Gam haaynaareeji gadaadi to moodon, to di gadaanomaa der Tirus e Sidon, maa 6e mootikeno dooni, 6e 6ornii saakiho, 6e kollitira no 6e tuubii. 22 Gam majjum, mii wi'a on: Nyalaane darnjal, kiita Tirus e Sidon hoyan e ka moodon. 23 An bo Kafarnahum, aa miili a towinte faa dow kammu na? Aawo! A leesinte faa der joonne maay6e. Gam haaynaareeji gadaadi der maa, to di gadaanomaa der Sodoma, maa siire nen na'onno faa hanne. 24 Gam majjum, mii

wi'a on: Nyalaane darnal, kiita Sodoma hoyan e ka moodon.»

Yeesu e nodda himbe gam siwtaare

Luka 10.21-22

²⁵ Wakkati mum, Yeesu etti haala wi'i: «Mii yettee Baaba, Joomiraawo mo dow, e mo leydi. A suudii wooduɓe annal e hakkillo kujje dee, ko kollitindaa de sukahon petton. ²⁶ E goonja, mi yettii maa Baaba, gam non dum fottiran maa. ²⁷ Baaba am hokkii am huune fu der junjo am. Walaa annudo Bidɗo to hinaa Baaba. Walaa annudo Baaba bo, to hinaa Bidɗo, e mo Bidɗo yidi hollitingo dum.»

²⁸ «Garee to am on fu, onon somuɓe, e rooniibe doolle tedduɗe, mi hokkan on siwtaare. ²⁹ Dowtane am, accee mi jannjina on. Gam mii yeeddi, mii diggi, den yonkiiji mon heban siwtaare. ³⁰ Gam doongal am e huyfi, ko dooninanmi on bo teddaa.»

12

Yande dow nyalaane siwteteene

(Marku 2.23-28, 3.1-6; Luka 6.1-5)

¹ Wakkati mum, Yeesu e aahiibe mum e falta caka gese alkamaari nyalaane siwteteene, go aahiibe makko rafo wadi dum, yanti e wooca cammeeje e yakka. ² No Farisaaɓe yi'i dum, wi'i mo: «Daaru, aahiibe maa e wada ko haanay wadeego nyalaane siwteteene!» ³ O toontii ɓe, o wi'i: «E goonja on jannjay ko Dawda wadi no rafo wadi dum, e himbe mum na?»

⁴ O naati der suudu Alla, e himbe makko, ɓe yakki peen cakkanaako Alla. Baa no kanko e himbe makko ɓe goodaa laawol yakkugo ko. Limaamiibe tan nun woodi laawol yakkugo ko. ⁵ Naa, on jannjay der tawreeta Muusa, no limaamiibe gollotoobe der suudu Alla wadiri ko haanaa der nyalaane siwteteene? Amma e nun fu ɓe gaccaaka. ⁶ Mii wi'a on e goonja, burɗo suudu Alla mawnugo nun woni do. ⁷ To on paamiino ko haala Alla kaa do fillitii: «Yurmeene jidumi, hinaa sadakaaji kiiseteedi», on kiitataakono himbe ɓe walaa gacce.» ⁸ Gam Bii neddo nun laatii Joomiraawo nyalaane siwteteene.»

Yeesu nyawtii gorko mo junjo waatuɗo

(Marku 3.1-6; Luka 6.6-11)

⁹ Yeesu yawti diga don, yahi der suudu waajorde maɓɓe. ¹⁰ Gorko mo junjo waatuɗo gom e tawaa don, go tawaabe don yami mo yande dee do, gam heba no gaccorii mo, wi'i: «Laawol hokkii nyawtiigu wadee nyalaane siwteteene na?» ¹¹ O toontii ɓe, o wi'i: «To godɗo moodon e woodi baalel mum, go nyalaane siwteteene nel yanti der bunnu, joomum suttoytaa nel na? ¹² Neddo e buri baala faa to woddi! To non, laawol hokki ko woodi wadee der nyalaane siwteteene.» ¹³ Den, o wi'i gorko on: «Foortu junjo maa!»

O foorti no, no yoofii hande no noo to. ¹⁴ Farisaaɓe wur-

tii, yahi dawraa dow no 6e kalkirta Yeesu.

Annabaaku Esaaya hebbii

¹⁵ No Yeesu nani ka, yawti diga nokkuure nen, him6e duu66e e tokki mo. O nyawti nyaw6e fu. ¹⁶ Den o waggini 6e, to 6e batu goddo moy nun o laatii. ¹⁷ Dum laatike non gam haala annabi Esaaya hebba, ka o wi'i:

¹⁸ «Nani gollotoodo am mo cubumi.

Kanko woni jidaado am, mo ceyoriimi.

Mi jippinan Ruuhu am dow makko,

o fiinan habaru foonniitaare dow lenyi fu.

¹⁹ O yeddontirtaa e goddo, o falmataa goddo,

daane makko nanataake e laabi.

²⁰ O heltataa yommal turiinjal, o nyifataa fitilleel cuurtoowel,

faa nyalaane o hokki foonniitaare jaalorgal.

²¹ Lenyi fu yowan hoolaare mum dow makko.»

Yeesu e toontoo ka 6e gac-corii dum

(Marku 3.19-30; Luka 11.14-23)

²² Den, Yeesu waddanaa gorko bumdo muumidindo, mo ginnool woni e mum. O nyawti mo faa muumo on e bata, e yi'a bo. ²³ Haynaare nannji him6e fu, ko 6ee bi'a: «Hinaa kanko woni Bii Dawda na?»

²⁴ Amma no Farisaa6e nani ka, yanti e wi'a: «E baawde "Beljebul" hooreejo ginnaaji nun o riiwirta di.» ²⁵ No Yeesu e anni miilooji ma66e,

o wi'i 6e: «Laamaare fu to seennirake e ha6a hoore mum, ne halkan. Dum bo to siire gom, maa bo wuro gom seennirii e ha6a hoore mum, ɲo wonataako. ²⁶ To Seydan seennirake e riiwa Seydan, den noy laamaare makko wonortoo? ²⁷ To laatike e baawde "Beljebul" nun diiwiranmi ginnaaji, 6i66e moodon bo na, e baawde moy 6e diiwirta di? Gam majjum, kam6e e ko'e ma66e nun laatoytoo hiitotoo6e on! ²⁸ Amma to e Ruuhu Alla nun diiwiranmi ginnaaji, edum holla no Laamaare Alla warii faa to moodon.

²⁹ Naa moy waawata ko naati wuro gorko sementeejo, teeta jawdi makko, to o ha66ay joomum taw. Amma to o ha66ii mo, o waawan ko wuuwi ko woni der wuro ɲon fu. ³⁰ Mo wonday e am fu, ganyo am nun. Mo wallay am hawritingo, sankitan nun.

³¹ Gam majjum, mii wi'a on: him6e he6an yaafuye hakkeeki mum, e kalluka ka 6e bati. Amma batudo kalluka dow Ruuhu Ceniido, yaafataake pay. ³² Batudo kalluka dow Bii neddo fu, he6an yaafeego. Amma batudo kalluka dow Ruuhu Ceniido, yaafataake der jaamanuuru nuu do, e der jaamanuuru warannu.»

Leggal annitirte nun diga e 6i66e mum

(Luka 6.43-45)

³³ «To leggal e woodi, 6i66e maggal bo woodan. To leggal woodaa, 6i66e maggal bo

woodataa, gam leggal fu, diga e bi66e mum nun annitirtee. ³⁴ Bi66e bolle pure! Noy baawirton batugo booduka, onon laati6e hallu6e? Gam ko hebbi der berne, kan nun hunnuko wurtinta. ³⁵ Neddo geeto, wurtinan ko woodi diga boodfum ko suufii der berne mum. Neddo kalludo bo, wurtinan ko halli diga kalludum cuudiidum der berne mum. ³⁶ E goonja bi'anmi on: nyalaane darŋal him6e toontoyto haalaaji baanji baanji di 6e bati fu. ³⁷ Gam moy fu, haala mum nun wurtinta dum, dum bo ka doyya dum kiita.»

Farisaabe e daarta Yeesu wadana dum kaayeefi
(Luka 11.29-32)

³⁸ Baawo majjum, wo66e der moodi66e tawreeta e Farisaabe, wi'i Yeesu: «Mood-ibbo, emen jidi gadanaa men kaayeefi.»

³⁹ O toontii 6e, o wi'i: «Him6e jaamanuuru hallunu, co6u6e, e daarta kaayeefi. Be ji'ataa kaayeefi gom, to hinaa kaayeefi annabi Yonas. ⁴⁰ Yonas wadii nyaloomaaje tati e jemmaaje tati der reedu linŋol manŋol. Hande non bo Bii neddo wadirta nyaloomaaje tati e jemmaaje tati der leydi. ⁴¹ Nyalaane darŋal, him6e Niniwe ummodoto e him6e jaamanuuru nuu do, gacoo 6e. Gam 6e tuubii no 6e nani waaji Yonas. Nani bo, burudo Yonas nun woni do! ⁴² Nyalaane darŋal, laamiido debbo mo leydi hoore fudo ummodoto e him6e jaamanuuru nuu do,

gacoo 6e. Gam o yiwoy diga kaddin leydi, o wari hetti-naago haalaaji Suleymaanu kebbudi hakkillo. Nani bo, burudo Suleymaanu nun woni do!»

Wittoygo ginnool der wuro mum hiinjo
(Luka 11.24-26)

⁴³ «To ginnool wurtike e neddo, ŋol yahan ŋol yiilitoo nokkuuje joorde, enol daarta to ŋol siwtoto, amma ŋol he6ataa. ⁴⁴ Den ŋol wi'an: «Mi wittitinto wuro am ŋo eggunoomi e mum.» To ŋol yottike, ŋol tawan goddo walaa der wuro ŋon, eno wuuwaa, eno moyyinaa faa woodi. ⁴⁵ Den, ŋol wittan, ŋol waddaa ginnaaji jeedidi goddi burudi ŋol hallugo. Di naata e wuro ŋon, di joodoo der maggo. Heennyitirde neddo on buran arandeere mum hallugo. Hande non dum laatantoo him6e jaamanuuru hallunu nu.»

Miiraabe Yeesu e inniiko
(Marku 3.31-35; Luka 8.19-21)

⁴⁶ Wakkati Yeesu baddata e jama'aare, inniiko e miiraabe makko yottii. Be darii yaasi, 6ee jidi baddugo mo. ⁴⁷ Den, goddo bati Yeesu, wi'i: «Inna maa e miiraabe maa e darii yaasi, e yidi baddugo maa.» ⁴⁸ O toontii mo, o wi'i: «Moy woni inna am? Bey woni miiraabe am?» ⁴⁹ O sappii aahii6e makko, o wi'i: «Inna am e miiraabe am nun do. ⁵⁰ Miiraabe am wor6e e rew6e, e inna am woni, wadoo6e ko Baaba am gonudo dow kammu yidi.»

13

Ballool aawoowo (Marku 4.1-9; Luka 8.4-8)

¹ Nyaanne mum, Yeesu wurtii wuro, yahi joodoy takkol maayo. ² Jama'aare duunne e howii mo, o ummii o naati laana diyam, o joodii. Himbe fu e darii takkol maayo. ³ O bati be kujje duudde e ballaaji. O wi'i be: «Aawoowo nun wurtii aawoygo. ⁴ No o aawata, awdiiri gonni yani sera laawol, pooli wari soppi ni. ⁵ Gonni bo yani e kaaye to leydi duudaa, ni fudi don maa don, gam ni hebay to leydi luggi. ⁶ Amma no naaje nyawli, ne wuli ni. Ni yoori, gam ni walaa dadi. ⁷ Gonni bo yani caka gi'e. Gi'e mawni, biddi ni. ⁸ Gonni bo yani e leydi geeri, ni fudi, ni rimi bikkol: Gonni rimi gite hewre, gonni lasoytati, gonni bo laso e sappo. ⁹ Goodudo onoppi fu nana!»

Ko acci Yeesu e badda himbe e ballaaji

(Marku 4.10-12; Luka 8.9-10)

¹⁰ Aahii6e Yeesu battii, yami mo, wi'i: «Ume wadi ko aa baddira himbe e ballaaji?» ¹¹ O toontii be, o wi'i: «Onon, on kokkaama faamugo asi-iri Laamaare Alla, amma kambe, be kebay dum. ¹² Gam goodudo nun beydantee faa duuda. Anni mo woodaa, baa sedda ko woodi, teetete. ¹³ Gam majjum, baddiranmi be e ballaaji: «Gam bee daara, amma be ji'ataa, Bee kettinoo, amma be nanataa, be

paamataa bo.» ¹⁴ Hande non ka Alla batunoo e hunnuko annabi Esaaya hebbiri dow ma66e:

«On nanan faa wooda, amma on paamataa fuy, on daaran faa wooda, amma on ji'ataa fuy.

¹⁵ Gam himbe lenyol nol berde mum laatike joorde.

Be cukkii noppi ma66e, be muunnii gite ma66e, gam to be ji'u

to be nanu e noppi ma66e, hakkillo ma66e bo to faamu, hakko be tuuba, mi nyawta be.»

¹⁶ Amma onon, barke laatanike on, gam gite moodon e yi'a, noppi moodon bo e nana! ¹⁷ E goonja batanmi on, annabiibe duu66e, e foonnitii6e duu66e yidiino yi'a ko ji'oton, amma be ji'ay. Be jidiino be nana ko nanoton, amma be nanay.»

Yeesu e faamina ballool aawoowo

(Marku 4.13-20; Luka 8.11-15)

¹⁸ «Onon, kettinee ko ballool aawoowo nol fillitii. ¹⁹ To neddo e hettinoo haala Laamaare Alla, go o faamataa ka, Kalludo nun suttata ka der berne makko. Kanko nandi e awdiiri caamuni sera laawol. ²⁰ Goddo e nandi e awdiiri caamuni to kaaye. Kanko to o nanii haala Alla, don maa don o jaba ka e seyo. ²¹ Amma ka wadataa dadi der makko, wakkati sedda tan o wonoto. To billaaje, dum bo tooraaji yottake gam haala kan, o woppa ka law. ²² Goddo e nandi e awdiiri caamuni to gi'e woni. To o nanii haala

Alla, billaaje duuniyaaru e yidde jawdi bidda ka, ka rimataa bikkol. ²³ Amma goddo e nandi e awdiiri caamuni to leydi geeri. To o nanii haala Alla, o faama ka. Kanko o rimaan bikkon. Gokkon hewre, gokkon lasoy tati, gokkon bo laso e sappo.»

Fudo kalluko der gesa alkamaari

²⁴ Yeesu wadani 6e kade ballool gonjol, wi'i: «Laamaare Alla e nandi e gorko aawudo awdiiri geeri e gesa mum. ²⁵ No him6e fu daani, don ganyo makko wari, aawi fudo kalluko caka alkamaari nin, yawti. ²⁶ No alkamaari fudi e sawtina, den fudo kalluko bo suppitii. ²⁷ Gollotoobe jom gesa wari, wi'i mo: "Joomiraawo, awdiiri geeri bane aawudaa der gesa maa na? Diga toy fudo kalluko koo do yiwi?" ²⁸ O toontii 6e, o wi'i: "Ganyo nun wadi dum.» Den, gollotoobe ben yami mo, wi'i: «Men jaha men doofaa fudo kalluko kon na?" ²⁹ O toontii 6e, o wi'i: "Aawo, gam to oon doofa fudo kalluko, on kawran e alkamaari. ³⁰ Accee dum mawnida faa wakkati dugge yottoo. To wakkati dugge yottake, mi wi'an ruggoobe am doofa fudo kalluko kon taw, ha66a ko, watta der yiite. Amma alkamaari, 6e kawrita dum der beemal am."»

Ballool binjel mutaadihi (Marku 4.30-32; Luka 13.18-21)

³¹ Yeesu wadani 6e ballool gonjol, wi'i: «Laamaare Alla e nandi e binjel mutaadihi,

nel goddo etti aawi der gesa mum. ³² Binjel mutaadihi buri bikkol ledde kara li'o fu faandugo. Amma to nel fudi, enel bura ledde kara li'o mawnugo, nel laatoo leggal manjal faa pooli wada dadfa mum dow licce maggal.»

Ballool yuufinirdum (Luka 13.20-21)

³³ O wadani 6e ballool gonjol, o wi'i: «Laamaare Alla e nandi e yuufinirdum, dum debbo etti hawrontiri e conni etorde tati, ko ni yuufini conni laawaani nin fu.»

Ko acci Yeesu e bata e ballaaji

(Marku 4.33-34)

³⁴ E ballaaji nun Yeesu baddiri him6e huune dum fu. O badday 6e to hinaa e ballaaji. ³⁵ O wadii dum gam hebbingo haala ka annabiijo batunoo, wi'i: «Mi ma66itan hunnuko, mi bata e ballaaji, mi batan, mi wurtina kujje cuudinooode diga ko duuniyaaru tagaa.»

Yeesu faantinii ballool fudo kalluko

³⁶ Baawo majjum, Yeesu acci him6e, hooti wuro. Aahiibe makko battii, yami mo, wi'i: «Faantin men ballool fudo kalluko der gesa.» ³⁷ O toontii 6e, o wi'i: «Aawudo aawdi booduni woni Bii neddo. ³⁸ Gesa nan woni duuniyaaru. Awdiiri geeri woni fotube naata der Laamaare Alla, fudo kalluko woni, tokku6e Kalludo. ³⁹ Ganyo aawudo fudo kalluko woni Ibiliisa, dugge laati nun nyalaaane darjal, ruggoobe bo

laatii malaykaaፎ. ⁴⁰ Hande no fudo kalluko doofirtee watee e yiite, hande non dum laatotoo nyalaane darnjal. ⁴¹ Bii neddo lilan malaykaaፎ mum, wurtina doyyoobe himbe der hakke, e wadoobe ko halli der laamaare mum. ⁴² O faddan 6e der yiite jahannama, ton 6e bullata, 6e yakkontira nyiye. ⁴³ Amma wakkati mum, foonnitiiፎ jalbitinto hande naፎe der Laamaare Baaba mum. Goodudo noppi fu, nana!»

Ballool jawdi cuudiini

⁴⁴ «Laamaare Alla e nandi e jawdi cuudiini der gesa. Goddo hocciri ni, witti suuditii ni. Berne makko weli puy, den o yahi o sippoy ko o woodi fu, gam o sooda gesa ስan.»

⁴⁵ «Faa hanne Laamaare Alla e nandi e tenkotoodo daartoowo sokiyaaje dime. ⁴⁶ No o yi'i sokiyaaje dime, o sippoy ko o woodi fu, o soodi de.»

Ballool taaruwol

⁴⁷ «Laamaare Alla e nandi kade e taaruwol paddaanjal der maayo, nanjoy liyyi feere feereeji. ⁴⁸ No ስol hebbi, suubotoobe foodi ስol, wurtini far fonjo, 6e joodii 6e cubitii di. Be gatti liyyi booddi der killaaje, 6e boppi di nafataa goddum. ⁴⁹ Hande non dum laatotoo nyaanne duuniyaaru timmata. Malaykaaፎ waran suttontira hallube e woodube. ⁵⁰ Be paddan hallube der yiite manje, 6e bulla, 6e yakkontira nyiye.»

Ballool kujje kese e kiidde

⁵¹ Yeesu yami 6e, wi'i: «On paamii huune dum fu na?» Be toontii, 6e bi'i: «Oo, men paamii.» ⁵² Den, o wi'i 6e: «Moodibbo tawreeta paamudo haala Laamaare Alla, e nandi hande jom wuro, burtinoowo huune kesum e kiiddum diga e jawdi mum.»

Be Nasaratu salike ko goondini Yeesu

(Marku 6.1-6; Luka 4.16-30)

⁵³ No Yeesu heennyi batugo e ballaaji, o yawti diga don. ⁵⁴ O witti genni makko to o mawni, oo waajoo der cuudi maፎፎ baajordi. Ko haaynaare nanji himbe hettinaniibe mo, 6ee bi'a: «Toy o hebi annal iri ስal do, e baawde wadugo kaayeeffiji dii do? ⁵⁵ E goonja, kanko bane woni ፎii ceፎoowo ledde on na? Inniiko bane wi'etee Mariyama na? Miiraabe makko bane Yaakuuba, e Yusufu, e Simon, e Yahuuda na? ⁵⁶ Enen e sakikiraaፎ makko rewbe bane wondi do na? Den, toy o hebi dum don fu?»

⁵⁷ Dum hadi 6e goondingo mo. Gam majjum, o wi'i 6e: «Annabijjo teddintaake der genni mum, e der wuro mum.» ⁵⁸ O waday don haaynaareeji duuddi gam 6e goondinay mo.

14

Maayde Yuhaana gadoowo batisi

(Marku 6.14-29; Luka 3.19-20, 9.7-9)

¹ Wakkati majjum, Eroodu hoorejo leydi Galili nani Yeesu e batanee. ² O wi'i jaggiibe makko: «Yuhaana gadoowo batisi nun! O fintii. Kanjum acci oo woodi baawde wadugo kaayeeffiji.»

³ Tawi Eroodu hokkiino laawol Yuhaana nanjee, haabee, watee der kasu. O wadii dum sabbu Erodiya, debbo mawniiko, Filippu. ⁴ Gam Yuhaana wi'iino Eroodu: «Laawol hokkay maa koowaa mo.» ⁵ Eroodu e yiduno warugo mo, amma oo hula himbe, gam himbe fu e goondini no Yuhaana laati nun annabiijo.

⁶ No nyalaane juulde dingol Eroodu yottii, bii Erodiya debbo naati e fija yeeso noddinaabe. Dum weli Eroodu puy. ⁷ O hunanii suka on, o hokkan dum huune ko yami fu. ⁸ Suka debbo on gollori ka inna mum tintini dum, wi'i Eroodu: «Wattanam do hoore Yuhaana gadoowo batisi der heedo!»

⁹ Berne Eroodu biisi, amma, gam sabbu o hunike yeeso noddinaabe makko, o hokki hunnuko ne hokkee suka debbo on. ¹⁰ O lili goddo yaha wudditaa hoore Yuhaana der kasu. ¹¹ Hoore nen waddaa der heedo, suka debbo on hokkaa. Kanko bo, o hokkoy inniiko. ¹² Aahiiibe Yuhaana wari etti bannu makko, uwoy. Baawo majjum, be jahi be batoy Yeesu ko wadi.

Yeesu nyaannii himbe ujune joyo
(Marku 6.30-44; Luka 9.10-17; Yuhaana 6.1-14)

¹³ No Yeesu nani habaru on, o solti kanko tan, o naati laana, o yahi nokkuure deyyune. Himbe nani ka, wurtoy diga ci'e mum, tokki mo e koyde. ¹⁴ No o wurti e laana, o yi'i jama'aare duunne, yurmeene mabbe wadi mo, den o nyawti nyawbe tawaabe don.

¹⁵ No kiikiide wadi, aahiiibe makko battii mo, wi'i: «Kiikiide wadii, kade bo, e ladde nun gonuden do. Accu himbe ben yawta, yaha der ci'e, soodaa ko nyaamata.» ¹⁶ Yeesu toontii be, wi'i: «Doole bane be jawta. Onon e ko'e moodon, kokkee be ko be nyaamata!» ¹⁷ Be toontii mo, be bi'i: «Peen joyo, e liyyi didi tan gooduden do.» ¹⁸ O wi'i be: «Gaddanee am dum do.»

¹⁹ O hokki hunnuko himbe joodinee dow fudo. Den o etti peen joyo kon, e liyyi didi din, o tiggiti, o yetti Alla. O nappiti peen kon, o hokki aahiiibe makko seennana jama'aare. ²⁰ Be fu be nyaami be kaari. Aahiiibe hawriti ko horii, dum hebbi killaaje sappo e didi. ²¹ Nyaamuibe dum wadii worbe ujune joyo, rewbe e sukaaabe limaaka.

Yeesu yahii dow diyam
(Marku 6.45-52)

²² Don maa don, Yeesu dooli aahiiibe mum naata laana, ardoo, jola fonjo maayo. Wakkati mum, oo waynoo jama'aare. ²³ Baawo no o waynodii be, o yawtiri dow waanne gam o wadaa du'aare kanko tan. Foti kiikiide wadii, kanko tan bo woni ton. ²⁴ Tawi laana nan

wodɗake diga e fonɗo, ko galmaaji diyam e fiya ŋa, gam ŋa jaɓɓitinto nun hennu. ²⁵ No faanii weetugo, Yeesu yottii to maɓɓe, e yaha dow maayo e koyɗe. ²⁶ No aahiibe makko yi'i mo oo yaha dow diyam e koyɗe, kulol manɗol nannji ɓe, ɓe bi'i: «Beelu nun!» Be darii ɓee kalɓa sabbu kulol. ²⁷ Don maa don Yeesu wi'i ɓe: «Deyyitee! Min nun, to on kulee!»

²⁸ Piyer toontii mo, wi'i: «Joomiraawo, to an nun e goonja, accu mi yaha dow diyam, mi wara to maa.» ²⁹ O toontii mo, o wi'i: «War!» Piyer wurtii laana, e yaha dow diyam, e fonnii to Yeesu. ³⁰ Amma no o yi'i hennu e satti, o huli, o fuddi mutugo, den o halɓi, o wi'i: «Joomiraawo, faabam!» ³¹ Don maa don, Yeesu foorti junɗo mum, jogii mo, wi'i: «An mo goondinki paanduki, gam ume ko gaduɗaa seko?» ³² Be fu dido, ɓe naati laana, den, hennu darii. ³³ Tawaaɓe der laana ŋan fu, sujidani Yeesu, wi'i: «E goonja, a laati nun Bidɗo Alla!»

Yeesu nyawtii nyawɓe der leydi Genesaret
(Marku 6.53-56)

³⁴ Baawo no ɓe joli maayo, ɓe jottii leydi Genesaret. ³⁵ Himɓe tawaaɓe nokkuure nen anniti mo. Be lildi habaru der leydi nin fu, no o wari, ɓe gaddani mo nyawɓe fu. ³⁶ Bee eela mo o acca nyawɓe ɓen meema baa kommulol toggoore makko tan. Hande non bo, meemuɓe ŋol fu e yoofoo.

15

Tawaanjal kaakiraabe
(Marku 7.1-13)

¹ Farisaabe e moodiɓɓe tawreeta yiwoy Urusaliima, wari to Yeesu, yami mo, wi'i: ² «Ume wadi ko aahiibe maa e waylita tawaanjal kaakiraabe meeden? Gam ɓe lootataa juude maɓɓe go ɓe nyaama.»

³ O toontii ɓe, o wi'i: «Onon bo na, ume wadi go oon baylita sariyaaji Alla no fottiranta tawaanjal moodon? ⁴ Gam Alla wi'i: "Teddin baaba maa e inna maa." O wi'i kade: "Jennudo baaba mum, dum bo inna mum, joomum e haani waree." ⁵ Amma onon, oon bi'a, to neddo wi'i baaba mum, dum bo inna mum: "Ko haani mi wallitiree laatike gedu Alla, den doole bane ballitaa baaba maa e inna maa." ⁶ Nun nun baylitirdon haala Alla gam tawaanjal moodon. ⁷ Onon munaafitiibe! Esaaya wadii annabaaku dow moodon, wi'i:

⁸ «Lenyol ŋol do, e hunnuko
tan nun teddinir-
tammi,
amma ɓerde maɓɓe e
wodɗodii am.

⁹ Bee kujidanammi, amma
dum nafataa
gam ko ɓe janninta laati nun
miilooji himɓe.»

Ko sobinta neddo
(Marku 7.14-23)

¹⁰ Den, Yeesu noddi jama'aare, wi'i ɓe: «Kettinee, paamee faa wooda: ¹¹ Ko naatata der hunnuko neddo bane sobinta mo. Amma

ko wurtoto diga e hunnuko makko, kanjum sobinta mo.»

¹² Go aahiibe makko battii, wi'i mo: «Aa anni haala maada kan mettinii berde Farisaabe na?» ¹³ O toontii be, o wi'i: «Aawre fu ne Baaba am gonudo dow kammu aaway, ne doofete. ¹⁴ Accee be, wumuibe ardiibe wumuibe nun! To bumdo e ardii bumdo bannum, be fu dido, be jantan der gayka.»

¹⁵ Piyer toontii mo wi'i: «Faamin men haala kan.» ¹⁶ Yeesu wi'i mo: «Onon bo, faa jooni on galaa faamu na? ¹⁷ On paamay huune ko naati e hunnuko fu, der reedu dum pa'i, den dum wurtoo na? ¹⁸ Amma ko wurtoto e hunnuko fu, der berne dum yiwata, kanjum nun sobinta neddo. ¹⁹ Gam diga der berne neddo nun miilooji kalludi yiwata. Den di gatta mo barol himbe, jeenu, kaaruwaaku, guyka, seedaago fewre, e batugo kalluka. ²⁰ Dum don nun woni ko sobinta neddo. Amma nyaamugo lootay juude mum hande no tawaanjal holliri sobintaa neddo.»

Debbo Kananinkeejo goondinii Yeesu

Marku 7.24-30

²¹ Baawo majjum, Yeesu yawti diga don yahi der jeyde Tirus e Sidon. ²² Debbo Kananinkeejo, jeyaado der leydi nin wari to makko, bati e daane towne, wi'i: «Joomiraawo, Bii Dawda, yurmam! Ginnool nun toorata biyam debbo sanne!» ²³ Amma o toontaaki mo gokka. Ko aahiibe makko

wi'i mo: «Riiwu mo, gam o accay halbugo, oo tokkiri en.»

²⁴ Yeesu toontii be, wi'i: «Mi lilaaka maa to baali Isira'iila majjudi tan.» ²⁵ Amma debbo on wari jiccii yeeso makko, wi'i: «Joomiraawo, war wallam!» ²⁶ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dum woodaa nyaamdu sukaaabe ettee, faddanee dawaadi.» ²⁷ Debbo on wi'i: «Goonja nun Joomiraawo, amma dawaadi bo e subinoo nyaamdu caamoowol to joomiraaabe mum nyaamata.» ²⁸ Den, Yeesu toontii mo, wi'i: «Hey debbo, goondinki maa e mawni! Dum laatanee hande no jidirdaa.» E wakkati on, biyiiko yoofii.

Yeesu nyawtii nyawbe duu6be

(Marku 7.31-37)

²⁹ Yeesu yawti diga don, witti takkol maayo Galili, eenci dow waanne, joodii ton. ³⁰ Himbe duu6be wari to makko, be gaddani mo layoobe, e wumuibe, e moofidinbe, e muumidinbe, e nyawbe nyawuuji feere feere. Be desi be ley koyde Yeesu. ³¹ Haynaare nanji himbe, no be ji'i muumidinbe e bata, moofidinbe e yoofoo, layoobe e yaha deydey, wumuibe bo e yi'a. Be teddini Alla mo Isira'iila.

Yeesu nyaannii kade worbe ujune nayo

(Marku 8.1-10; Matiye 14.13-21)

³² Yeesu noddii aahiibe mum, wi'i: «Himbe bee e yurminoo am. Gam wadii balde tati bee gondi e am, be goodaa ko be nyaamata. Mi

yidaa bo riiwugo 6e 6e jawta e rafo, gam to rafo doyyu 6e e laawol.» ³³ Aahii6e makko wi'i mo: «Toy kebeten nyaamdu ko nyaannata jama'aare nee do e ladde haro do?» ³⁴ O yami 6e, o wi'i: «Peen noyo goodudon?» Be toontii mo, 6e bi'i: «Peen jeedido e likkol pettol sedda.»

³⁵ Baawo majjum, o hokki hunnuko jama'aare joodoo e leydi. ³⁶ O etti peen jeedido, e likkon sedda kon. O yetti Alla, o njappiti, o hokki aahii6e makko, 6e ceennani jama'aare. ³⁷ Be fu 6e nyaami faa 6e kaari. Be kawriti ko horii, hebbi killaaje jeedidi. ³⁸ Nyaamu6e dum wadii wor6e ujune nayo, rew6e e sukaa6e limaaka. ³⁹ Baawo mum Yeesu waynii 6e. Den, o naati laana, o yahi leydi Magadan.

16

Farisaa6e yamii Yeesu wadana dum kayniidum
(Marku 8.11-13; Luka 12.54-56)

¹ Farisaa6e e Sadukii6e wari jarbaago Yeesu. Be yami mo o wadana 6e kayniidum yiwudum diga kammu. ² O toontii 6e, o wi'i: «[To on ji'ii dow kammu e wojji kiikiide, oon bi'a: "Nokkuuje woodan." ³ Subaka bo, to on ji'ii kammu e wojji e ni66i, oon bi'a: "Diyam toban." Oon anni suttontirgo ko wadotoo dow kammu, amma on baaway suttontirgo maane wakkatiire nee do!]

⁴ Him6e jaamanuuru

hallunu, cobu6e, e daarta kaayeefi. Be ji'ataa kaayeefi gom, to hinaa kaayeefi Yonas.»

Baawo majjum, o acci 6e, o yawti.

Hakkilango munaafitaare Farisaa6e e Sadukii6e
(Marku 8.14-21)

⁵ No aahii6e jolata fonjo maayo far to, 6e jeggiti ko etti peen. ⁶ Yeesu wi'i 6e: «Kakkilee, deenee ko'e mon e yuufinirdum Farisaa6e e dum Sadukii6e.» ⁷ Aahii6e darii e wi'ontira hakkune mum: «Gam en ettay peen acci oo bata ka.»

⁸ Yeesu anniti ka 6e batata, wi'i 6e: «Ko wadi oon badda hakkune mon, oon batana dullere moodon jogaago peen? Onon 6e goondinki paanduki! ⁹ E goonja faa jooni on paamay na? On ciwtoray peen joyo ko ceennanmi wor6e ujune joyo, e killaaje de kebbindon ko horii na? ¹⁰ On ciwtoray bo peen jeedido ko ceennanmi wor6e ujune nayo, e killaaje de kebbindon ko horii na?

¹¹ Noy wadi go on paamay no haala peen bane batananmi, wakkati bi'umi on, kakkilane yuufinirdum Farisaa6e e dum Sadukii6e?»

¹² Den, 6e paami no yuufinirdum conni peen bane o batanta, amma, ekkitinol Farisaa6e e njol Sadukii6e.

Piyer batii Yeesu nun woni Almasiihu
(Marku 8.27-30; Luka 9.18-21)

¹³ Yeesu yahii leydi Kaysariya Filippu. O yami

aahii6e makko, o wi'i: «Moy him6e wi'ata Bii neddo e laatii?» ¹⁴ Be toontii mo, 6e bi'i: «Wo66e e wi'a, a laati nun Yuhaana gadoowo batisi. Wo66e e wi'a, an woni annabi Eliya. Wo66e kade e wi'a, an woni annabi Yeremiya, to dum bo gooto der annabi6e.»

¹⁵ Yeesu yami 6e, onon bo na: «Moy bi'oton mii laatii?»

¹⁶ Simon Piyer toontii mo, wi'i: «An woni Almasiihu, Biddo Alla yonkinteejo.»

¹⁷ Den Yeesu ettitii haala wi'i mo: «Barke laatani maa, an Simon 6ii Yonas. Gam neddo bane hollitin maa dum, amma Baaba am gonudo dow kammu hollitin maa dum. ¹⁸ Min bo, mii wi'ee, an woni Piyer, waato hayre. Dow hayre nen mahanmi Eklesiya am, baa joonne maay6e waawataa ko jaalii ka. ¹⁹ Mi hokkete ma66itirgel Laamaare Alla. Ko calidaa e leydi do, salaama dow kammu. Ko ja6udaa e leydi do bo, jabaama dow kammu.»

²⁰ Den, Yeesu waggini aahii6e mum, e semme, wi'i to 6e batu goddo, no kanko nun woni Almasiihu.

Yeesu batanii maayde e pintol mum

(Marku 8.31-9.1; Luka 9.22-27)

²¹ Diga wakkati mum, Yeesu fuddi faamingo aahii6e mum wi'i e haani o yaha Urusaliima. Ton dottii6e e limaamii6e, e moodi66e tawreeta tooroyta mo puy, 6e bara mo. Amma nyalaane tatawre, o fintan. ²² Den, Piyer yaari mo sera, wooltani

mo wi'i: «Joomiraawo, Alla hadu dum! Iri majjum tawataa maa!» ²³ Yeesu yeeyitii, wi'i Piyer: «An Seydan, wittu 6aawo am! A laati nun ko doyyatammi. Miilooji maa yiyaw to Alla, to him6e di yiwi!»

Tokkugo Yeesu

²⁴ Den Yeesu wi'i aahii6e mum: «Jidudo tokkugo am fu, acca miijaanaago hoore mum, etta leggal mum palaanjal, tokkammi. ²⁵ Gam jiddo hisingo yonki mum, dullan ki. Amma, majjindo yonki mum gam am, hisinan ki. ²⁶ To neddo hebii huune fu der duuniyaaru do, ko yonki mum halki, ume dum nafi mo? Naa ume neddo waawata ko hokki gam sood-itaago yonki mum? ²⁷ Gam Bii neddo waran e teddujal Baaba mum, e malaykaa6e mum. Den o yoban moy fu ko wadi der golle mum. ²⁸ E goonja batanmi on, tawaabe do, wo66e mum maayataa, ko 6e ji'a Bii neddo e warida e laamaare mum.»

17

Tagudi Yeesu waylitake
(Marku 9.2-13; Luka 9.28-36; 2 Piyer 1.16-18)

¹ Baawo balde jeego'o, Yeesu yahidi e Piyer e Yaakuuba e minyum Yuhaana. O yaari 6e sera, faa dow waanne towune. ² Tagudi makko waylitii yeeso ma66e. Yeeso makko e jalba hande naane, gineeji makko rawni tar hande jayjol. ³ Muusa e Eliya suppitanii 6e, e badda e

makko. ⁴ Piyer etti haala wi'i Yeesu: «Joomiraawo, wonaago men do e woodi. To aa yidi, mi darnan do bukaaaji tati: an wooru, Muusa wooru, Eliya wooru.»

⁵ O heennyay batugo, ko duulel jalboowel gom wari ommi 6e. Don daane gom yiwi der duulel nel, wi'i: «Oo do laatii Biddo am jidaado, mo cubumi. Kettinane mo!»

⁶ No aahiibe nani daane nen, 6e jani, 6e kippii e leydi, 6e kuli sanne. ⁷ Yeesu battii, meemi 6e, wi'i: «Ummee, to on kulee.» ⁸ Den, 6e banti gite, 6e ji'ay goddo, sey Yeesu tan.

⁹ No 6e jippotoo diga dow waanne nen, Yeesu waggini 6e, wi'i: «To on batee goddo ko ji'udon, faa to Bii neddo fintii diga e maay6e.» ¹⁰ Den, aahiibe makko yami mo, wi'i: «Gam ume ko moodi66e tawreeta e wi'a: "Eliya nun artata wara"?» ¹¹ O toontii 6e, o wi'i: «Goonja nun, Eliya nun artata wara, moyyina huune fu. ¹² Amma mii wi'a on, Eliya wari ko. Amma 6e annitay mo, 6e gadanii mo ko 6e jidi fu. Hande non 6e toorirta Bii neddo bo.»

¹³ Aahiibe faami no haala Yuhaana gadoowo batisi nun o batanta 6e.

Yeesu nyawtii suka mo gin-nawol toorata
(Marku 9.14-29; Luka 9.37-43)

¹⁴ No 6e bittoy to jama'aare woni, gorko gom wari jiccii yeeso Yeesu. ¹⁵ O wi'i: «Joomiraawo, yurma biyam gorko! Ginnool nun woni e makko, enjol toora mo puy. To nel

ummanake mo, enjol doyya mo der yiite, nokkun bo der diyam. ¹⁶ Mi yaarii mo to aahiibe maa, amma 6e baaway ko nyawti mo.»

¹⁷ Yeesu toontii, wi'i: «Hey, onon himbe jaamanuuru hallunu, 6e walaa goondinki! Faa dey gondanmi e moodon? Faa dey tokkanmi munyango on? Gaddanee am mo do!» ¹⁸ Yeesu falmi ginnool tawaanol der suka on, nel wurtii, o yooffii don maa don.

¹⁹ Baawo majjum, aahiibe makko yami mo kambe tan, wi'i: «Ume acci men baaway ko riiwi ginnool nel?» ²⁰ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Gam goondinki moodon e faandi. E goonja batanmi on: To goondinki moodon e foti baa hande 6innel mutaadihi, on baawan ko wi'i waanne nee do: "Eggu do, jahaa to," ne eggan bo. Walaa ko tampoton wadugo. ²¹ [Amma, ginnool hande nel do wurtataako to hinaa e du'aare, e suumaye.]»

Yeesu batanii maayde e pintol mum de didawre
(Marku 9.30-32; Luka 9.43-45)

²² No 6e boositintoo der leydi Galili, den Yeesu wi'i 6e: «Bii neddo wattete der juude himbe. ²³ Be baran mo, amma nyalaane tatawre o fintan.»

Berde aahiibe makko biisii puy, no 6e nani ka.

Yeesu yobii ceede faada

²⁴ No Yeesu e aahiibe mum yottii Kafarnahum, jaboobe ceede faada suudu Alla battii

Piyer, wi'i mo: «Moodibbo moodon yobataa woni ceede faada suudu Alla?» ²⁵ Piyer toontii, wi'i: «Oo yoba.» No Piyer naati der wuro, Yeesu arti etti haala, wi'i: «Simon, ume miiludaa? Bey nun haani yoba ceede faada? Bi'bbe genni nun naa ho'bbe?» ²⁶ Piyer toontii, wi'i: «Ho'bbe nun haani yoba.» Yeesu wi'i mo: «Den, bi'bbe genni haanay yoba. ²⁷ Amma, gam to en laatana himbe fergere, yahu maayo. Tuunnu malimali maa, pitodaa linnol nel artudaa nannudaa. Den nya'baa hunnuko maggol, a tawan ceede cardii der don. Ikkinnaa de, jobanaa en, min e maa.»

18

Burdo manju der Laamaare Alla
(Marku 9.33-37; Luka 9.46-48)

¹ Wakkati majjum, aahiibe Yeesu battii, yami mo, wi'i: «Moy buri manju der Laamaare Alla?» ² Yeesu noddii sukayel, darni nel yeeso ma'bbe, ³ wi'i: «E goonja batanmi on: to on baylitaaki laatiidon hande sukahon petton, on naatoytaa der Laamaare Alla. ⁴ Gam majjum, leesindo hoore mum, hande sukayel nel do, kanko nun burata manju der Laamaare Alla. ⁵ Ja'bbiido sukayel pettel hande nel do, e inne am, min nun joomum ja'bbii.»

Manju hakke
(Marku 9.42-48; Luka 17.1-2)

⁶ «Amma to goddo doyyii sukahon petton, goondinkon am, gooten mum der hakke, dum buranno hoyango mo, o ha'bbanee namarde e daane, o faddee caka maayo. ⁷ Bone laatanii duuniyaaru nuu, gam woodi ko doyyata himbe der hakke. Wadataako ko doyyata himbe waray, amma bone laatanto laatiido daliila majjum!

⁸ To junjo maa, dum bo koynal maa nun wadinte hakke, wudditin de boppaa to woddi. Dum burante woodugo, naataa aljanna e koynal gootal, dum bo e junjo wooto, e no paddirte'adaa e koyde maa didi, dum bo e juude maa didi der yiite tabitiije. ⁹ To bo itere maa nun wadintee hakke, doofu ne boppaa to woddi. Dum burante hoyugo naataa aljanna e itere woore, e no paddirte'adaa e gite maa didi der yiite jahannama.»

Ballool dow baalel majjunel
(Luka 15.3-7)

¹⁰ «Kakkilee, to on jawee baa gooten der sukahon petton kon. Gam mii wi'a on, malaykaa'be makkon, e darii wakkati fu, dow kammu e daara yeeso Baaba am gonudo dow kammu. [¹¹ Gam Bii neddo warii hisingo majju'be.]

¹² Kaye miiludon? To neddo e woodi baali hewre, go baala goota majji, o accataa lasooji naay e sappo e jeenay koriidi dow waanne, o daartaa majju'na nan na? ¹³ E goonja

batanmi on: to o yiitii ŋa, o seyorto ŋa bura lasooji naay e sappo e jeenay koriidi, di majjay. ¹⁴ Hande non Baaba moodon gonudo dow kammu yidaa baa gooto, der sukahon kon, majja.»

Yaafanaago banniraawo

¹⁵ «To banniraawo maa woofanii maa, yahu to makko an tan, kollaa mo onon dido. To o nootike, a hebitake mo. ¹⁶ Amma to o hettinaaki ka kollataa mo, den wittu, jahidaa e neddo gooto, dum bo dido, gam haala kan moyyinee yeeso seedebe dido, dum bo tato. ¹⁷ To o salike hettinanaago 6e, den batu ka Eklesiya. To o salike hettinanaago Eklesiya bo, den fu daaree mo hande keefeero, dum bo ja6oowo ceede faada.

¹⁸ E goonja batanmi on: Hu-une fu ko calidon e leydi do, salaama dow kammu. Ko jabudon e leydi do, jabete bo dow kammu.» ¹⁹ Mii bata on kade e goonja: «To himbe dido e duuniyaaru do nannantirii dow huune ko 6e eelata, Baaba am gonudo dow kammu hokkan 6e dum. ²⁰ Gam to himbe dido dum bo tato e hawritii e inne am, mi na'on caka ma66e.»

Ballool gollotoodo caliido yaafaago

²¹ Den Piyer 6attii Yeesu, yami mo, wi'i: «Joomiraawo, de noy nun haani mi yaafano banniraawo am to o woofanii am? De jeedidi na?» ²² Yeesu toontii mo, wi'i: «De jeedidi tan bane bi'umaa mi, amma de lasoy tati e sappo faa

de jeedidi. ²³ Hande non Laamaare Alla e nandi e laamiido gom jidudo gollo-
toobe mum liisanoo dum jawdi muudum. ²⁴ No o fuddi liisaade, 6e gaddani mo joganiido mo ceede cardi miliyooji duuddi. ²⁵ Gorko on woodaa ko yobirta mo. Den, laamiido on hokki laawol o sippee, kanko e deekiiko, e sukaa6e makko, e ko o woodi fu, gam o yoba nyamaane nen. ²⁶ Gollotoodo on jiccii yeeso makko, eeli mo, wi'i: «Joomiraawo Munyanam, mi yobete fu!» ²⁷ Joomiraawo on yurmii mo, yaafanii mo nyamaane nen, acci mo, o yawti.

²⁸ No o wurtii, o fotti e banniraawo makko joganiido mo ceede cardi hewre. O gattii mo, o deddi daane makko, o wi'i: «Yobam ceede am!» ²⁹ Banniiko jiccii, eeli mo, wi'i: «Munyanam, mi yobete!» ³⁰ Amma o ja6ay. O yaari mo o ma66oy der kasu, faa de o yobidi nyamaane nen fu. ³¹ No banniraabe makko gollotoobe horiibe yi'i ko wadi, mone ma66e ummii puy, 6e jahi 6e ba-toy joomiraawo ma66e ko wadi. ³² Den, joomiraawo on nodditii gollotoodo on, wi'i mo: «An gollotoodo kalludo! Mi yaafanakeno maa nyamaane joganinodaa am fu, gam a sawrinii am. ³³ An bo, haanayno jurmodaa banniraawo maa hande no jurmoriimaa mi na?» ³⁴ Mone wadi joomiiko, watti mo e juude hiitotoobe. O ma66aa der kasu, faa de o

yobidi nyamaane nen fu. Den Yeesu beydi wi'i:

³⁵ "Hande non Baaba am gonudo dow kammu wadanta on to moy moodon fu yaafanaaki banniraawo mum e berne woore."

19

Ekkitinol dow ceergal

(Marku 10.1-12; Tokki-taaki. Tawreeta 24.1-4; Matiye 5.31-32; Luka 16.18)

¹ No Yeesu heennyi fillaaji din, o yawti diga Galili, o yahi Yahudiya, far fonjo maayo Urdun. ² Jama'aare duunne e tokki mo, den o nyawti ton nyawbe.

³ Wo66e der Farisaa6e wari to makko, yami mo gam jarboo mo, wi'i: «Gorko e woodi laawol seera debbo mum, baa to gam daliila kaye nun na?» ⁴ O toontii 6e, o wi'i: «On janjay ko winnaa e dewtere na? Diga fuddoode Alla tagii gorko e debbo.» ⁵ O wi'i: "Gam majjum gorko accan baaba mum e inna mum, takkontira e debbo mum, 6e fu dido, 6e laatoo bannu gootol." ⁶ Hande non 6e laatataako kade dido, amma bannu gootol. Den kan, to neddo seenu ko Alla hawti.

⁷ Farisaa6e 6en yami mo, wi'i: «Gam ume ko Muusa wi'i gorko hokka debbo derewol ceergal to oo seera mo?» ⁸ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Gam sabbu yoorugo berde moodon nun acci ko Muusa hokki on laawol ceeron rew6e moodon. Amma diga fuddoode, dum laataakino

non. ⁹ E goonja bi'anmi on, ceerudo debbo mum to hinaa gam daliila jeenu, to o hoowi goddo, o wadii jeenu.»

¹⁰ Aahiibe makko wi'i mo: «To non non nun haala gorko e debbo laatii, gomma to neddo banu.» ¹¹ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Himbe fu bane waawata ko jabi haala kan, sey 6e Alla hokki dum tan. ¹² E woodi rimaabe e laatii waatoraa6e. Wo66e bo himbe nun watti 6e dum. Wo66e kan banataa gam daliila Laamaare Alla. Baawudo ko jabi haala kan fu, jaba!»

Yeesu du'anake sukahon petton

(Marku 10.13-16; Luka 18.15-17)

¹³ Baawo majjum, himbe waddani Yeesu sukahon petton, gam o yowa juude makko dow makkon o du'anoo kon, amma aahiibe makko nyaasitii 6e. ¹⁴ Den Yeesu wi'i 6e: «Accee sukahon petton wara to am, to on kadee kon, gam Laamaare Alla laatani nun wa'u6e hande makkon.» ¹⁵ O yowi juude makko dow makkon, den o yawti diga don.

Yeesu e gojankeejo jom jawdiijo

(Marku 10.17-31; Luka 18.18-30)

¹⁶ Gojankeejo gom battii Yeesu, yami mo, wi'i: «Mood-ibbo, booddum ume haani mi wada, go mi heba yonki tabitiiki?» ¹⁷ Yeesu wi'i mo: «Ko wadi aa yamammi dow ko woodi? Alla tan woni booddo! To aa yidi hebugo yonki tabitiiki, sey tokkaa sariyaaji.» ¹⁸ Gorko

on yami Yeesu, wi'i: «Diye nun sariyaaji dín?» Yeesu toontii mo, wi'i: «Taa waru neddo, taa jeenu, taa wujju, taa seeda fewre. ¹⁹ Teddin baaba maa e inna maa, den jidaa banniraawo maa hande no jidirdaa hoore maa.» ²⁰ Gojankeejo on wi'i mo: «Mii jogii sariyaaji dii don fu. Ume nun horii kade?» ²¹ Yeesu wi'i mo: «To aa yidi laatodaa kebbudo, yahu cippaa ko goodudaa, kokkaa talakaafe ceede majjum. Den a heban jawdi dow kammu. Baawo majjum, garaa tokkaa am.»

²² No gojankeejo on nani haala kan, yawti e berne biisiine, gam o laati nun jom jawdiijo. ²³ Den, Yeesu wi'i aahiibe mum: «E goonja batanmi on, edum sadi jom jawdiijo naata der Laamaare Alla! ²⁴ Mii batitoo on ka kade, edum buri hoyugo, jelooba wurtoroo e hinere baatal, e no jom jawdiijo naatirra der Laamaare Alla.» ²⁵ No aahiibe makko nani ka, haaynaare nanji dum, wi'i: «Den, moy waawata ko hisi?» ²⁶ Yeesu daari 6e, wi'i: «E himbe, dum don wadataako, amma to Alla, huune fu wadoto.»

²⁷ Den, Piyer etti haala wi'i mo: «Minon, men accii huune fu men tokki maa. Ume nun laatantoo men?» ²⁸ Yeesu wi'i 6e: «E goonja batanmi on, to huune fu laatinaama kesum, Bii neddo joodoto e kittaal laamaare teddujal makko. Den, onon sappo e dido tokku6e am, on joodoto dow kittaaje sappo e didi, kiitodon

lenyi Isira'iilaa6e sappo e didi. ²⁹ Neddo fu accudo wuro mum, e sakikiraabe mum wor6e e rew6e, e baaba mum, dum bo inna mum, e sukaa6e mum, e gese mum, gam am, o heban ko buri dum, kade bo, o heban yonki tabitiiki. ³⁰ Amma duu66e ardiibe jooni, laatoto sakitiibe, duu66e der sakitiibe jooni bo, laatoto ardiibe.»

20

Ballool gollotoobe der gesa innabooje

¹ «Laamaare Alla e nandi e jom gesa innabooje. O wurtii subaka kecco, gam o daarta gollotoobe, o yaara to gesa innabooje makko. ² O nannantiri e gollotoobe, o yoba 6e nyalaane fu ceede cardi goote. Den o yaari 6e gesa makko. ³ O wurtii jaka yande jeenay, o tawi wob6e e joodii der luumo, woodaa gadeteenjal. ⁴ O wi'i 6e: "Jahee golloodon, onon bo der gesa innabooje am, mi yoban on ko haani," ⁵ kam6e bo 6e jahi. Jom gesa on witti kade caka nyalooma e yanne tati, o wadi hande non. ⁶ Baawo majjum, wakkati yanne joy, o wurtii kade. O tawi wob6e e darii, woodaa gadeteenjal. O wi'i 6e: "Ume wadi ko oon nyalli daraago do, on goodaa gadeteenjal?" ⁷ Be toontii mo, 6e bi'i: "Men kebay ettudo men golle." O wi'i 6e: "Jahee onon bo golloodon der gesa innabooje am."

⁸ No kiikiide wadi, jom gesa on wi'i deenudo jawdi mum:

“Noddu gollotoo6e 6en, jobaa moy fu ceede mum. Puddiraa sakitiibe, keenyitiraa ardiibe.”⁹ Ettanoo6e golle deydey alaasara wari, moy ma66e fu hokkaa ceede cardi goote.¹⁰ Ardinoo6e etteego golle bo wari. Bee miiluno joddi ma66e buran ni 6ee to. Amma moy ma66e fu yobaa ceede cardi goote.¹¹ No 6e jobaa, 6ee dumbitoo dow jom gesa on,¹² 6ee bi'a: “Sakitiibe wari, yanne woore tan gollii, ko potindaa 6e e minon gollii6e nyalaane ne fu, der naaje e guli!”¹³ Jom gesa on toontii gooto ma66e, wi'i: “Banniraawo am, mi farkanay maa. En nannantir bane dow ceede cardi goote nyalaane fu na?”¹⁴ Ettu joddi maa, dillu. Mii yidi yobugo cakitiido hande no maa.¹⁵ Laawol hokkay am mi wadira ceede am no jidirmi na? A daaririi am e gite kallude gam mi wadii ko woodi na?”¹⁶ Yeesu wi'i: “Hande non sakitiibe laatortoo ardiibe, ardiibe bo laatoo sakitiibe.»

Yeesu batanii maayde e pintol mum de tatawre
(Marku 10.32-34; Luka 18.31-34)

¹⁷ No Yeesu yahata Urusaliima e aahiibe mum, o noddi sappo e dido 6en, feere mum, o wi'i 6e: ¹⁸ «Nani een jaha Urusaliima. Ton Bii neddo wattoyte der juude hooree6e limaamiibe, e moodi66e tawreeta. Be kiitoto mo kiita maayde.¹⁹ Be gattan mo der juude heefer6e, gam 6e jaanca mo, 6e piya mo

looci, 6e bila mo dow leggal palaanjal. Amma nyalaane tatawre, o fintan.»

Elgal inna Yaakuuba e Yuhaana
(Marku 10.35-45; Luka 22.24-27)

²⁰ Den, inna 6i66e Jebede e sukaa6e mum battii Yeesu. O jiccii yeeso Yeesu gam o eela dum ballal.²¹ Yeesu wi'i mo: «Ume jidufadaa?» O toontii mo, o wi'i: «Mii yidi, to a laamike, nootodaa 6i66e am dido 6ee do, gooto joodoo nyaamo maada, gooto bo nano maada.»²² Yeesu toontii, wi'i: «On annaa ko eeloton am. On baawan ko yariri jarirgel nel jarirammi na?» Be toontii mo, 6e bi'i: «Men baawan.»²³ O wi'i 6e: «Goonja nun, on baawan. Amma joodaago nyaamo am e nano am, min bane hokkata dum. Bee do Baaba am siryanii joonde den nun hebata de.»

²⁴ No aahiibe sappo horiibe nani ka, mone ma66e ummii dow banniraa6e ma66e dido 6en.²⁵ Den, Yeesu noddi 6e, 6e fu, wi'i 6e: «Oon anni hooree6e duuniyaaru, no boni nun jogorii him6e mum. Maw6e bo e holla him6e mum baawde.²⁶ Amma, dum wadataako hande non hakkune moodon. Jidudo laataago mawdo caka moodon fu, joomum laatoo jaggotoodo mon.²⁷ Kade bo, jidudo ardaago e moodon fu, joomum laatoo maccudo moodon.²⁸ Hande non, Bii neddo waray gam jagganeego, amma, jagganaago him6e waddi mo, o hokkitira

yonki makko gam sooditaago d̄uu66e.»

No Yeesu wuntiniri wumu6e d̄ido
(Marku 10.46-52; Luka 18.35-43)

²⁹ Yeesu e aahii6e mum e wurtoo Yeriko, go jama'aare d̄uunne e tokki mo. ³⁰ Wumu6e d̄ido gom e joodinoo sera laawol. Be nani e wi'ee, Yeesu nun yawtata don, den 6e janti bee kuu6a, 6ee bi'a: «Joomiraawo Bii Dawda, yurma men!» ³¹ Jama'aare e falma 6e gam 6e jeedoo, amma 6e beydi huubugo e semme, 6ee bi'a: «Joomiraawo Bii Dawda, yurma men!» ³² Yeesu darii, noddi 6e, wi'i: «Ume jid̄udon mi wad̄ana on?» ³³ Be toontii mo, 6e bi'i: «Joomiraawo, wuntin men.» ³⁴ Yeesu yurmii 6e, meemi gite ma66e. Don maa don 6e bumti, 6e tokki mo.

21

Yeesu naatii Urusaliima
(Marku 11.1-10; Luka 19.28-40; Yuhaana 12.12-19)

¹ No Yeesu e aahii6e mum faanii Urusaliima, 6e jottii Baytifaaji, takkol waanne wi'eteene waanne Jaytuuje. Yeesu lili aahii6e d̄ido. ² O wi'i 6e: «Jahee siire wonune yeeso moodon, to oon naata ne, on tawan babba e binjel mum e ha66ii. Pittee d̄i gaddanon am. ³ To goddo yamii on gokka fu, toontee mo: "Joomiraawo nun bukaa d̄i." Don maa don, o accan on gaddon d̄i.»

⁴ Dum wadii, gam hebbingo haala ka annabiijo batuno, wi'i:

⁵ «Batee bi66e Siyoona, bi'on: "Daaree, laamiido mon e wara e mon, oo diggi, oo waddii babba, e binjel mum.»»

⁶ Aahii6e 6en yahi, wadi ko Yeesu bati 6e. ⁷ Be gaddi babba e binjel mum, 6e daddi toggooje ma66e dow majji, den Yeesu waddii. ⁸ D̄uu66e der jama'aare nen weyyiti gineeji mum dow laawol. Wo66e bo salti licce ledde, e weyyita dow laawol. ⁹ Ardii6e Yeesu, e tokkin6e mo 6aawo fu, e hulgina e wi'a: «Hosana, Bii Dawda! Barke laatanoo garoowo e inne Joomiraawo! Hosana Joomiraawo mo dow kammu!»

¹⁰ No Yeesu naati Urusaliima, genni fu laawontirii. Him6e e yamontira, e wi'a: «Moy nun gorko oo do?» ¹¹ Jama'aare toontii, wi'i: «Yeesu annabiijo, mo Nasaratu, der leydi Galili nun.»

Yeesu riiwii sippoo6e e soodo6e der suudu Alla
(Marku 11.15-19; Luka 19.45-48; Yuhaana 2.13-22)

¹² Yeesu naatii der suudu Alla. O riiwi sippoo6e, e soodo6e, o hippii taaburuuji cengotoo6e ceede, e kit-taaje sippoo6e tantabaraaji. ¹³ Den, o wi'i 6e: «Alla batii der Dewtere, wi'i: "Suudu am noddete suudu to du'aare wadettee." Amma onon, on gartirii n̄ol suudorde wuy6e!»

¹⁴ Wumu6e e layoo6e wari to makko der suudu Alla,

go o nyawti 6e. ¹⁵ Hooree6e limaamii6e, e moodi66e tawreeta, mone mum ummi no yi'i kujje kayniide de Yeesu wadata, e no sukaa6e hulginirta der suudu Alla, e wi'a: «Hosana Bii Dawda!» ¹⁶ Den 6e bi'i: «Aa nana ko sukaa6e 6en batata na?» Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mii nana. On meeday ko janni haala kaa do na? «A hebii maanteego diga e kunnude sukaa6e, e musinoo6e.»»

¹⁷ Den, o acci 6e, o wurtii siire nen, o yahi Baytaniya, o waaloy ton.

*Yeesu yaa'ike ibbi
(Marku 11.12-14, 20-26)*

¹⁸ Fini mum subaka, Yeesu dawi e witta der siire, go rafo wadi mo. ¹⁹ O hollirii ibbi sera laawol. O yaali to makki, amma o taway goddum, sey baafe tan. Den o bati ibbi kin, o wi'i: «A rimataa 6i66e kade faa abada!» Don maa don, ibbi kin yoori. ²⁰ No aahi6e makko yi'i dum, haaynaare nanji dum, den 6e yami mo, 6e bi'i: «Noy ibbi kin yooriri don maa don?» ²¹ O toontii 6e, o wi'i: «E goonja batanmi on: To oon goondini, on gaday seko, on gadan ko 6uri ko ibbi kin wadanaa. On baawan ko wi'i, waanne nee do: «Doofa diga do, yantoy der maayo,» dum laatoto bo. ²² To oon goondini, ko eeludon e du'aare fu, on ke6an dum.»

*Yahuduube e yama diga toy
baawde Yeesu yiwi
(Marku 11.27-33; Luka
20.1-8)*

²³ Yeesu naati der suudu Alla. No o waajotoo,

hooree6e limaamii6e, e dottii6e Yahuduube battii, yami mo, wi'i: «E baawde dey gadirtaa kujje dee? Moy hokku maa baawde majjum?» ²⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Min bo, mi yaman on yande goote. To on toontike am, mi batan on e baawde dey nun gadiranmi huune dum. ²⁵ Moy lili Yuhaana wada him6e batisi? Alla nun, naa him6e?» Be baddi hakkune ma66e, 6e bi'i: «To en bi'i "Alla nun", o wi'an: "Den, ume wadi go en goondinay Yuhaana?" ²⁶ Amma to en toontike bi'uden "him6e nun", een kula him6e bo, gam him6e fu e daari Yuhaana hande annabiijo.»

²⁷ Be toontii Yeesu, 6e bi'i: «Men annaa.» Kanko bo, o wi'i 6e: «To non min bo, mi batataa on to e baawde dey nun gadiranmi kujje dee.»

Ballool rindaabe dido

²⁸ Yeesu beydi wi'i: «Kaye miiludon e ballool njol do: Gorko gom nun woodunoo sukaa6e wor6e dido. O bati arano, o wi'i dum: «Suka am, yahu gollo6aa to gesa innabooje.» ²⁹ Suka on toontii, wi'i: «Mi yahataa.» Amma 6aawo nii, o miijitii, o yahi. ³⁰ Baaba on noddii suka dida6o, wi'i mo ka o wi'unoo arano on. Oo don toontii, wi'i: «Woodi Baaba, mi yahan» Amma o yahay. ³¹ Der kam6e dido 6en, moy nun e ma66e wadi ko baaba mum yidi?» Be toontii, 6e bi'i: «Arano on nun.» Den, Yeesu wi'i 6e: «E goonja batanmi on, ja6oo6e

ceede faada, e kaaruwaa6e artan on naatoygo Laamaare Alla. ³² Gam Yuhaana warii caka moodon, hollii on laawol foonnitaare, on jabay haala makko. Amma jaboo6e ceede faada e kaaruwaa6e goondinii mo, go onon yi'ube dum, on tuubay goondindon mo.»

Ballool gesa innabooje

(Marku 12.1-12; Luka 20.9-19)

³³ «Kettinee ballool gonjol kade. Neddo gom nun tiggi gesa innabooje mum. O wadi kowaagol kara, o fiiltini ka. O wasi gayka to bi66e innabooje biddetee, o mahi suudu towukol deenirkol der gesa ka. Baawo mum, o accani ka gollotoo6e makko 6e gadi haya, den o wadi jahaanjal. ³⁴ No wakkati borugo innabooje yottii, o lili gollotoo6e makko to reeninaa6e gesa, 6e gaddanaa mo gedu makko der bi66e innabooje den. ³⁵ Amma reeninaa6e gesa nan nanji lilaabe 6en, fiyi gooto, gooto bo, 6e bari dum, tata6o 6e paddi dum kaaye, 6e bari. ³⁶ Jom gesa on lilitii gollotoo6e mum, buru6e arandee6e duudugo. Reeninaa6e gesaa, wadani 6e no wadannoo arandee6e. ³⁷ Faa sakitiine, o lili biyiiko gorko to ma66e, o wi'i: "No wadi fu, 6e teddinan biyam." ³⁸ Amma no reeninaa6e gesa yi'i mo, 6e bi'ontiri hakkune ma66e: "Kanko woni donoowo gesa nan. Garee baren mo, donen nan!"» ³⁹ Den, 6e nanji mo, 6e paddi mo baawo gesa, 6e bari mo. ⁴⁰ Jooni noo, to jom

gesa innabooje on wari, noy o wadata 6e?»

⁴¹ Be toontii mo, 6e bi'i: «O halkan reenu6e hallu6e 6en halkere naawune. Den o hokkan wob6e gesa nan, wada haya, baawoo6e ko hokki mo gedu makko, to wakkati borol bi66e fotii.»

⁴² Baawo majjum, Yeesu wi'i 6e: «On meeday jannjugo ko winnaa der dewtere na? "Hayre ne mahoo6e woppi, kayre laatii hayre jogiine maadi.»

Kanjum woni golle Joomiraawo, edum haaynii e gite meeden!»

⁴³ Gam majjum, mii wi'a on: «Laamaare Alla sottinte caka moodon, ne hokkee him6e lenyi janani, wadoo6e ko Alla yidi. ⁴⁴ [Neddo janudo dow hayre nen, heltoto. Mo ne yanti dow mum fu bo, muunyitinto.]»

⁴⁵ No hooree6e limaamiibe e Farisaabe nani ka, 6e paami kam6e nun Yeesu wadani ballaaji dii. ⁴⁶ Bee daarta laabi no 6e nanjirta mo, amma 6ee kula him6e, gam him6e fu e daari mo annabiijo.

22

Ballool dow bangal

(Luka 14.15-24)

¹ Yeesu baddi 6e kade e ballaaji, wi'i: ² «Laamaare Alla e nandi hande laamiido gom gadudo julde bangal biyum.

³ O lili gollotoo6e makko noddanaa mo noddinaa6e julde bangal. Amma noddinaa6e 6en yiday warugo. ⁴ O lili kade gollotoo6e makko wob6e, o wi'i 6e: "Bi'ee noddinaa6e 6en, huune fu

siriyaama, ga'i e baali payudi hiisaama, huune fu gasii, 6e gara nyaamde." ⁵ Amma noddinaa6e yeebii noddooore nen, hiinnii haajuuji mum. Oo do yawtiri gesa mum, oo to bo yawtiri daartiiru mum. ⁶ Horiibe nanji gollotoo6e, toori 6e, wari 6e. ⁷ Mone laamiido ummii puy. O lili soogeeji makko yaha halkaa him6e 6en, wuuda ci'e ma66e. ⁸ Baawo majjum, o wi'i gollotoo6e makko: "Nafa 6angal 6enni, amma noddinanoo6e fotay nyaamugo ka. ⁹ Gam majjum, jahee to fottirde laabi, noddon 6e tawudon don fu wara." ¹⁰ Gollotoo6e 6en yahi to fottirde laabi, noddi 6e tawi don fu, hallu6e e woodu6e fu, faa suudu hebbi him6e.

¹¹ Laamiido naati gam daara noddinaa6e mum. O hollirii goddo gom, mo 6ornaaki gineeji 6angal. ¹² O 6attii mo, o wi'i: "Banniraawo am, noy naatirdaa do go a 6ornaaki gineeji 6angal?" Amma, oo jeedii. ¹³ Den, laamiido wi'i gollotoo6e mum: "Ka66ee mo, koyde e juude, boppon yaasi, der niwre. O wulla ton, o yakkontira nyiiye." ¹⁴ Yeesu tokki wi'ugo: «Noddaabe e duudi, amma subaabe duudaa.»

Yobugo laamiido Roma ceede faada
(Marku 12.13-17; Luka 20.20-26)

¹⁵ Farisaa6e yahi baddoy dow no 6e nanjirta Yeesu der haala mum. ¹⁶ Be lili aahiibe ma66e wo66e, e 6e Eroodu,

6e bi'i mo: «Moodibbo, emen anni a laati nun goonjaajo. E goonja nun jannjirtaa laawol Alla, a hulataa bo him6e, gam a 6urontirtaa him6e. ¹⁷ Den, batu men ko miiludaa dow haala kaa do: E haani men joba laamiido Roma ceede faada naa haanay?»

¹⁸ Amma Yeesu e anni miilooji berde ma66e kalludi. O toontii 6e, o wi'i: «Onon munaafitiibe! Ume wadi ko oon daarta jammaago am? ¹⁹ Kollee am ceede jobirteede den.»

Be gaddani mo ceede cardi goote. ²⁰ O yami 6e, o wi'i: «Foto moy e inne moy woni do?» ²¹ Be toontii, 6e bi'i: «Laamiido Roma nun.» Den o wi'i 6e: «To non, kokkee laamiido Roma ko laataniidum, kokkon Alla bo ko laataniidum.»

²² No 6e nani ka o toontii, haaynaare nanji 6e. Den 6e acci mo, 6e jawti.

Pintol maay6e
(Marku 12.18-27; Luka 20.27-40)

²³ Der nyalaane woore nen, wo66e yiwoy diga e waalde Sadukiibe. Kam6e nun yeddata, e wi'a maay6e fintataa. Be gari to Yeesu, 6e yami mo, ²⁴ 6e bi'i: «Moodibbo, Muusa wi'i: "To goddo maayii rimay 6i66e, minnyiiko naatta debbo on, gam o darina lenyol mawniiko maayudo." ²⁵ Dum wadiino caka amen dow wo66e rindaabe jeedido. Arano 6anji debbo, maayi, rinday e makko. Minnyiiko naatti debbo on. ²⁶ Kanko bo o maayi, o rinday mo biddo. Tata6o bo non non, faa 6e fu

jeedido ben. ²⁷ Baawo ma66e 6e fu, debbo on bo maayi. ²⁸ Den, nyalaane darnjal, to maay6e fintoy, moy nun e ma66e, o laatoytoo debbo mum, dow kam6e jeedido ben? Gam 6e fu 6e koowiino mo.»

²⁹ Yeesu toontii 6e, wi'i: «On majjii, gam on paamay Dewte, on annaa baawde Alla bo. ³⁰ To maay6e fintii, wor6e banjataa, rew6e bo banjataake, 6e laatoto nun hande malaykaa6e tawaabe dow kammu. ³¹ Dow haala pintol maay6e, on janjay ko Alla wi'i on na? O wi'i: ³² «Min woni Alla Iburahima, Alla Isiyaaku, e Alla Yaakuubu.» Alla laataaki Alla maayube, amma Alla wuuru6e.»

³³ Jama'aare hettinaniine mo, haaynaare nanji dum e ekitinol makko.

Sariya buruka mawnugo

(Marku 12.28-34; Luka 10.25-28)

³⁴ No Farisaa6e nani Yeesu mu6bii kunnude Sadukiibe e haala, 6e gadi hawriine. ³⁵ Gooto ma66e, laatiido janjinoowo Sariya, yidi jarbaago Yeesu, yami mo, wi'i: ³⁶ «Moodibbo, sariya kaye buri mawnugo der dewtere tawreeta?» ³⁷ Yeesu toontii mo, wi'i: «“Yidu Alla Joomiraawo maa e 6erne maa fu, e yonki maa fu, e hakkillo maa fu.” ³⁸ Kanka woni sariya arana, buruka manju. ³⁹ Sariya didaba nanduka e makka nani: “Yidu banniraawo maa, hande no jidirdaa hoore maa.” ⁴⁰ Ko tawreeta Muusa e dewte

annabiibe bati fu, e darii dow sariyaaji didi dii.»

Almasiihu e Dawda
(Marku 12.35-37; Luka 20.41-44)

⁴¹ No Farisaa6e hawritii, Yeesu yami 6e, wi'i: ⁴² «Ume miilton dow Almasiihu? Bii moy nun?» Be toontii mo, 6e bi'i: «Bii Dawda nun.» ⁴³ Den Yeesu wi'i 6e: «Noy Dawda noddiri mo “Joomiraawo?” Ruuhu Alla holli mo dum, gam majjum o wi'i: ⁴⁴ “Joomiraawo wi'i Joomam: Jooda nyaamo am, faa mi wada jaa6aa way6e maa.”

⁴⁵ To Dawda noddii mo “Joomiraawo”, den, noy o laatortoo biyiiko?»

⁴⁶ Be fu 6e baaway ko toontii mo gokka. Diga nyaanne mum, goddo suusay ko yami mo yande godde.

23

Yeesu felii moodi66e tawreeta e Farisaa6e
(Marku 12.38-40; Luka 11.37-54; 20.45-47)

¹ Den, Yeesu baddi jama'aare e aahiibe mum, wi'i: ² «Moodi66e tawreeta e Farisaa6e, yowanaama janjingo tawreeta Muusa. ³ Gam majjum, nananee 6e, gadee huune fu ko 6e bi'i on. Amma to on gadee ko 6e gadata, gam 6ee bata, amma 6e gadataa ko 6e bati. ⁴ Bee ka66a doolle teddu6e, 6ee doonina him6e dow balbe mum. Amma kam6e, 6e jidaa meemugo de baa e kollel. ⁵ Ko 6e gadata fu, 6ee gada dum gam him6e

yi'ana 6e. Kanjum acci 6ee binna aayaaje dow laayaaji, 6e kabba e tiide, e dow came ma6be. Bee juutina sariiji toggooje ma6be. ⁶ Bee jidi joonde arandeeje to 6e noddinaama nyaamde. Bee jidi joonde burde teddugo, der cuudi baajordi. ⁷ Bee jidi sanneego caka jaayri to jama'aare hawritii, e noddeego "Moodibbo". ⁸ Amma onon, to on nootee noddedon "Moodibbo", gam moodibbo gooto tan goodudon, onon kan, on fu oon banniraa6e. ⁹ To on noddee goddo "Baaba" e duuniyaaru do, gam Baaba gooto tan goodudon, kanko woni gonudo dow kammu. ¹⁰ To on jabee noddeego "Hooreejo", gam hooreejo gooto tan goodudon, kanko woni Almasiihu. ¹¹ Burudo mawnugo caka moodon laato gollantoodo horiibe. ¹² Mawnindo hoore mum fu, leesinte. Leesindo hoore mum bo, mawninte.»

Yeesu e gacco munaafitaare

(Marku 12.40; Luka 11.39-52; 20.45-47)

¹³ «Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaa6e, munaafitiibe! gam oon ma66ana him6e dammugal Laamaare Alla. Onon e ko'e mon on naatataa, on accay yidube naatugo bo, naata. [¹⁴ Bone laatanto on onon moodi66e e Farisaa6e munaafitiibe! Oon teeta cuudi gawniibe, oon juutina du'aaje gam him6e mana on. Gam majjum, on kiitete kiita buruka naawugo.]

¹⁵ Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaa6e, munaafitiibe! Gam oon boositoo leyde, e maayo fu, gam ke6on baa gooto tokka on. To on ke6ii mo, laatinon mo 6ii yiiteejo, de didi, 6ura no moodon.

¹⁶ Bone laatanto on, onon wumu6e ardiibe! Oon bi'a: "To neddo hunorake suudu Alla, dum laataaki goddum. Amma to o hunorake kanjeeri suudu Alla, doole o hebbina hunayeere makko." ¹⁷ Onon majju6e, e wumu6e! Ume 6uri mawnugo, kanjeeri na, naa suudu Alla laa6inoonjol kanjeeri? ¹⁸ Oon bi'a kade: "To neddo hunorake hisirde dum laataaki goddum. Amma to o hunorake sadaka cakkaaka dow hiisirde, doole o hebbina hunayeere makko." ¹⁹ Onon wumu6e! Ume nun 6uri mawnugo: sadaka kiisaaka na, naa hiisirde laa6inoore sadaka kan? ²⁰ To non kunoriido hiisirde, hunorake hiisirde e ko woni dow maggol fu. ²¹ Kunoriido suudu Alla, hunorake njol e Alla tawaado der mayru. ²² Kunoriido kammu bo, hunorake gurol Laamaare Alla, e Alla joodiido dow maggol.

²³ Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaa6e, munaafitiibe! Gam oon cutta jakka haakooji bi'eteedi maantu, e anisa, e kume, amma oon jeeboo ko 6uri teddugo der tawreeta, kan woni foonnitaare, e endam, e goondinki. Amma to on

jeebee ko horii. ²⁴ Onon wumuɓe ardiibe! To buubol yanii der jaram moodon, oon cekoo, ikkinon ɗol, amma oon moda jeelooba!

²⁵ Bone laatanto on, onon moodiɓɓe tawreeta e Farisaaɓe, munaafitiibe! Gam oon layɓa ɓaawo jarirkon, e ɓaawo keede. Amma der majje e heewi huune ko wujjaa, e ko teetaa.

²⁶ An Farisajo bumdo! Layɓu taw der jarirkon e der keede, den ɓaawo majje bo laaban.

²⁷ Bone laatanto on, onon moodiɓɓe tawreeta e Farisaaɓe, munaafitiibe! Gam oon nandi hande caabeeje dawninaade. Yaasi majje e woodi, amma der e hebbi yiye maayuɓe, e huune ko sobi fu. ²⁸ Onon bo, hande non laatidon. Dow gite himɓe, oon nandi hande foonnitiibe, amma der moodon e hebbi munaafitaare, e luudaare.

²⁹ Bone laatanto on, onon moodiɓɓe tawreeta e Farisaaɓe, munaafitiibe! Gam oon maha jenaale annabiibe, oon boodina caabeeje foonnitiibe. ³⁰ Den oon bi'a: "To men na'onno wakkati kaakiraaɓe amen, men kawtataano e maɓɓe dow barki annabiibe ɓen."

³¹ Hande non, nootoridon onon nun laatii ɓiɓɓe warunoobe annabiibe. ³² To non, kebbinee golle de kaakiraaɓe moodon fudduno! ³³ Onon ɓiɓɓe bolle pure! Noy baawirton ko dadi yiite jahannama? ³⁴ Gam majjum, mii lildana on annabiibe, e hakkilɓe, e moodiɓɓe

tawreeta. On baran woɓɓe, tiggon woɓɓe, woɓɓe, piyon dum looci, der cuudi moodon baajordi, tooron ɓe, der ci'e e ci'e. ³⁵ Alla hiitoto on sabbu yiyam himɓe foonnitiibe, baraaɓe. Dum fuddan diga yiyam Habiila, poonnitiido, faa yiyam Jekariya, ɓii Barakiya, mo baruɗon hakkune suudu Alla e hiisirde. ³⁶ E goonja batanmi on: Huune dum fu, tawan himɓe jaamanuuru nuu do!

*Yeesu yurmike himɓe
Urusaliima
(Luka 13.34-35)*

³⁷ «Urusaliima, Urusaliima! an baroowo annabiibe, e paddoowo ɓe Alla lildanoy maa kaaye! De duuddum jidumi hawritingo ɓiɓɓe maada hande no gertogal hawritirta coppo mum ley biyeede mum. Amma on jabay. ³⁸ Gam majjum, on accante genni moodon laatoo bille. ³⁹ E goonja batanmi on, on ji'ataa am kade faa nyalaane bi'oyton: "Barke woodani garoowo e inne Joomiraawo!"»

24

Pusol suudu Alla e keen-nyol duuniyaaru

(Marku 13.1-37; Luka 21.5-24; 17.22-37)

¹ Yeesu wurtii suudu Alla, e yawta, ko aahiibe makko battii, e holla mo no suudu Alla ɗol mahiraa. ² Den, o wi'i ɓe: «On ji'i huune dum fu na?» E goonja batanmi on: «Baa hayre yowataako dow wonne, dum fu, dum pusete.»

3 Yeesu yahi joodoy dow waanne wi'eteene waanne Jaytuuje, den aahiibe makko wari kambe tan, yami mo, wi'i: «Batu men dey nun dum wadata. Maane ney nun hollitinta garki maa e keen-nyol duuniyaaru?» 4 Yeesu toontii 6e, wi'i: «Kakkilee, to on accee goddo majjina on. 5 Gam duu66e waran e inne am, 6e bi'a, kambe nun woni Almasiihu. Be majjinan himbe duu66e. 6 On nanan habaruuji konuuji e rimmo konuuji e batanee, amma to on kulee! Doole nun dum wada, amma timmoode bane don taw. 7 Lenyol ummanto lenyol hawre. Laamaare ummanto laamaare bannun hawre. Rafo e dimmaade leydi wadan der nokkuuje godde. 8 Dum don fu laati nun hande fuddoode n̄atawre.

9 Den himbe wattan on e juude wobbe gam tooredon, baredon. Lenyi fu wanyan on gam inne am. 10 Wakkati mum, himbe duu66e accan goondinki, 6e jammontiran, 6e banyontira hakkune ma66e. 11 Annabiibe fewoobe duu66e waran, 6e majjinan himbe duu66e. 12 Hallande yahan e duuda faa yidde himbe duu66e feewta. 13 Amma munyudo faa timmoode, hisan. 14 Linjiila dow Laamaare Alla waajete der duuniyaaru fu, gam dum laatano lenyi fu seedaaku. Den, timmoode duuniyaaru waran.»

Tooraaji mawdi e wara

(Marku 13.14-23; Luka 21.20-24)

15 «Gam majjum, to on ji'ii "karmudum, nyiddudum", dum annabi Daniyel batan-
noo e darii dow nokkuure ceniine, den sey jannoo6e ka wada hakkillo. 16 Den, tawaabe Yahudiya fu dogga eenca baalle. 17 Tawaado dow suudu bo, to wi'a jippoto etta ko woni der suudu. 18 Tawaado gese bo, to wittu wuro ettoyo toggoore mum. 19 Bone laatanto rewbe gaambe, e musintee6e der nyalaade den! 20 Du'ee, gam to doggudu moodon laatoo wakkati dabbune, dum bo nyalaane siwteteene. 21 Gam, toora mawka laatoto, hande makka meeday ko wadii diga duuniyaaru fuddi faa jooni, hande makka bo wadataa kade faa abada. 22 To nyalaade den buytaakano juutugo, goddo hisataano. Amma Alla buytii de sabbu subaa6e mum.

23 Wakkati mum, to goddo wi'ii on: "Almasiihu nani do," naa bo "o nani to," to on goondinee. 24 Gam almasiihuu6e e annabiibe fewrekuu6e waraan. Be gadan kaayeeffiji mawdi, e haaynaareeji duuddi, gam 6e majjina baa e subaa6e, to wadoto. 25 Paamee wooda, mi seedinii on dum diga dum waray.

26 To goddo wi'ii on: "O na'on der haro," to on jahee ton. Naa bo to 6e bi'ii on: "O na'on der cuudi," to on goondinee. 27 Hande no maayyere maayyirta dow kammu diga lettugal faa gorgal, hande non Bii neddo bo warirta. 28 To baatudum

woni fu, ton nun digaareeje hawritintoo.»

Wittoygo Almasiihu

(Marku 13.24-31; Luka 21.25-33)

²⁹ «Don maa don, baawo nyalaade billaaje den, naaje ni66an, lewru accan yaynugo, koode yanan diga dow kammu, baawde gonude dow kammu fu dimmoto. ³⁰ Den, maane Bii neddo hollitinto dow kammu. Lenyi himbe duuniyaaru fu simoto. Be ji'an Bii neddo e wara diga kammu, der duule, e baawde mawde, e teddujal. ³¹ Walaldu mawnu fuurete. O lilan malaykaabe makko der gooraaje leydi naay, lettugal e gorgal, sobbiire e hoore fudo, gam hawritingo subaaabe makko wonube der duuniyaaru fu.

Ballool ibbi

(Marku 13.28-31; Luka 21.29-33)

³² Paamee ko ibbi ekkittinta. To licce makki e wilita, e wada haako, oon anni dunju faanike. ³³ Hande non, onon bo, to on ji'ii huune ko batanmi do fuddi wadugo, annitee wakkati Bii neddo faanike, oo darii dammugal wuro. ³⁴ E goonja batanmi on: Himbe jaamanuuru nu do maayidintaa go huune dum fu laatoo. ³⁵ Kammu e leydi heennyan, amma haala am heennyataa faa abada.»

Alla tan anni nyalaane darnal

(Marku 13.32-37; Luka 17.26-30, 34-36)

³⁶ «Amma nyalaane e wakkati majjum, walaa

annudo dum. Baa malaykaabe wonube dow kammu annaa, baa Biddo bo. Walaa annudo dum sey Baaba tan. ³⁷ Hande no dum laatino der jaamanu Nuuhu, hande non garki Bii neddo bo laatoto. ³⁸ Go ilam tufaana wara, himbe e nyaamanno, e yaranno, e bananno, e banana bi66e mum, faa nyalaane Nuuhu naati laana diyam. ³⁹ Be miijanaaki dum, faa ilam tufaana wari halki be be fu. Hande non garki Bii neddo bo laatorto. ⁴⁰ Wakkati mum, worbe dido wonoto der gesa, gooto ettee, gooto accee. ⁴¹ Rewbe dido namidan dow namarde woore, gooto ettee, gooto accee. ⁴² To non, deenee, gam on annaa wakkati de Joomiraawo moodon warata. ⁴³ Paamee kaa do: To jom wuro e anni wakkatiire ne gujjo warata jemma, o daanataako. O accataa gujjo yula suudu makko. ⁴⁴ Gam majjum, kakkilee onon bo, gam Bii neddo waran der wakkatiire ne on miilay.»

Gollotoodo geeto e gollotoodo kalludo

(Luka 12.41-48)

⁴⁵ «Moy woni gollotoodo kooliniido, kakkildo? Kanko woni mo joomiraawo mum yowani dum himbe wuro mum gam o hokka be nyaamdu der wakkati kaanuki. ⁴⁶ Barke laatanto gollotoodo mo joomiraawo mum warti tawi e hiinnii golle mum. ⁴⁷ E goonja batanmi on: Joomiiko yowanan mo jawdi mum fu. ⁴⁸ Amma to gollotoodo

on e laatii kalludo, o wi'an der berne makko: Joomiraawo am booyan, wartay, ⁴⁹ den o yanta oo fiya banniraabe makko gollotoobe, oo nyaamida, oo yarida e yaroobe. ⁵⁰ Kanko, joomiiko wartan nyalaane ne o miilanay, e wakkatiire ne o annaa. ⁵¹ Joomiiko hiitoto mo kiita naawuka, o heba riiba e munaafitiibe. Den o wullan, o yakkontira nyiye.»

25

Ballool dow gati sappo di annaa worbe

¹ «Nyalaane mum, Laamaare Alla nandan e gati sappo di annaa worbe ettudi fitillaaji mum, wurtii gam fottoygo e jommanjo gorko.

² Joyo mabbe e laatii nyaabiibe, joyo bo yoyube. ³ Nyaabiibe ben etti fitillaaji mum, amma be ettay nebbam goddam.

⁴ Yoyube kan etti fitillaaji mum, hawri e paali nebbam goddam. ⁵ No jommanjo jenni waray, be fu be nɔɔɔi, be daani.

⁶ Faa caka jemma, huuɔaano nanaa, wi'i: "Jommanjo gorko nani, burtee, pottee e makko!" ⁷ Den be fu be pini, bee moyyina fitillaaji mabbe.

⁸ Gati joy nyaabiidi wi'i banniraabe mum yoyube: "Kokkoree men nebbam moodon sedda, gam fitillaaji amen na'on nyifa." ⁹ Yoyube toontii be, wi'i: "Aawo nebbam dam men goodi heyataa en, en fu. Jahee to sippoobe, coodee dam moodon!"

¹⁰ No be jawti soodoygo nebbam, jommanjo gorko

yottii. Wadunoobe siri mum naatidi e makko der wuro to bangal wadata, den dammugal maɔbaa. ¹¹ No booyi

sedda, joyo horiibe wittoy, e huuɔa, e wi'a: "Joomiraawo, Joomiraawo, maɔbitan men!"

¹² Amma o toontii be, o wi'i: "E goonja batanmi on, mi annaa on."

¹³ Gam majjum Yeesu wi'i: «Deenee, gam on annaa nyalaane, dum bo wakkatiire de Bii neddo warata.»

Ballool gollotoobe tato (Luka 19.12-27)

¹⁴ «Dum nandan hande gorko gom ciriyiido wada jahaanjal. Den o noddi

gollotoobe makko, o yowani be jawdi makko. ¹⁵ O hokki arano maɔbe ceede cardi

keme joy, didaɔo, ceede cardi keme didi, tataɔo bo, ceede cardi hewre, moy fu jaka baawde mum.

Den o yawti genni makko.

¹⁶ Don maa don, gollotoodo kokkaado ceede cardi keme joy, yahi tenkori de, de diibi ceede cardi keme joy godde. ¹⁷ Kokkaado ceede

cardi keme didi bo, wadi hande non, kanko bo o riibii ceede cardi keme didi godde.

¹⁸ Amma kokkaado ceede cardi hewre, yahi wasi gayka, uwi don ceede joomiraawo mum hokki dum.

¹⁹ No booyi, joomiraawo maɔbe warti, noddi be, be liiso, be kolla no moy maɔbe fu wadiri golle mum.

²⁰ Kokkaado ceede cardi keme joy wari, waddi ceede cardi keme joy godde, wi'i: "Joomiraawo, ceede cardi

keme joy de kokkudaa am riibake keme joy godde.”

²¹ Joomiiko wi'i mo: "Golle maa woodii sanne, an gollotoodo geeto, koolaado. No a laatike koolaado e huune ko faandi, mi hokkete ko buri dum mawnugo. War naatu ceyododaa e am!"

²² Gollotoodo kokkanoodo ceede cardi keme didi wari kanun bo, wi'i: "Joomiraawo, ceede cardi keme didi de kokkudaa am riibake ceede cardi keme didi godde."

²³ Joomiiko wi'i mo: "Golle maa woodii sanne, an gollotoodo geeto, koolaado. No a laatike koolaado e huune ko faandi, mi hokkete ko buri dum mawnugo. War naatu ceyododaa e am!"

²⁴ Kokkaado ceede cardi hewre wari kanun bo, wi'i: "Joomiraawo, mii anni a laati nun neddo cadudo: Aa rugga ko a aaway, aa gotta ko a hawritay. ²⁵ Gam majjum kulumi, jahum cuudoymi ceede maa der leydi. Ja bu ceede maa!"

²⁶ Joomiiko toontii mo, wi'i: "An gollotoodo kalludo, ciwaakuujo! Aa annunoo mii rugga ko mi aaway, mii gotta ko mi hawritay,

²⁷ den, ume wadi ko a wattay ceede am der banki, to mi wartiino mi jabanno de e riiba majje. ²⁸ Teetee ceede makko den, kokkon goodudo ceede cardi keme joy. ²⁹ Gam goodudo nun beydantee faa duuda. Amma mo woodaa, baa sedda ko woodi teetete.

³⁰ Gollotoodo mo nafataa on, paddee mo yaasi der niwre, o wulla ton, o yakkontira

nyiyee."

Bii neddo hiitoto himbe nyaanne darnal

³¹ «To Bii neddo warii e teddujal mum e malaykaaabe fu, o joodoto dow kittaal laamaare makko jal teddujal.

³² Himbe lenyi duuniyaaru fu, hawritinto yeeso makko. O seenniran himbe hande no duroowo seennirta baali e be'i. ³³ O resan baali, junjo makko nyaamo, o resan be'i bo, junjo makko nano.

³⁴ Den, laamiido wi'an wonube junjo mum nyaamo: "Garee, onon be Baaba am barkidini, jabee donju laamaare ne ciriyadon diga fuddoode duuniyaaru.

³⁵ Gam rafo wadii am, on nyaannii am, mi dondaama, on jarnii am, mi latino kodo, on bernii am. ³⁶ Mi wonake funtu, on koltinii am, mi nyawii, on nyawtii am, mi ma66aamaa der kasu, on daaroyii am."

³⁷ Den, foonnitiibe toontoto mo, wi'a: "Joomiraawo, dey men ji'u maa aa rafi, men nyaannu maa, naa dey men ji'u maa aa dondii, ko men jarnu maa? ³⁸ Dey men ji'u maa aa laatii kodo, men beernu maa, naa dey men ji'u maa aa woni funtu go men koltin maa? ³⁹ Dey men ji'u maa aa nyawi naa bo aa ma66aa der kasu, men daaroy ma?"

⁴⁰ Laamiido on toontoto be, wi'a: "E goonja batanmi on: ko gadandon gooto der burudo faandugo caka sakikiraabe am bee, min nun gadandon dum."

⁴¹ Baawo majjum, o wi'an wonuƙe junƙo makko nana: "Dillee woddi am, onon ya'aabe! Naatee der yiite tabitiije, desanaaje Ibiliisa e malaykaaƙe mum!" ⁴² Gam rafo wadii am, on nyaannay am, donka wadii am, on jarnay am, ⁴³ mii laatino kodo, on beerinay am, mi wonino funtu, on koltinay am, mi nyawii, maƙƙaami der kasu, on daaray am." ⁴⁴ Den, ƙe toontoto mo kamƙe bo, ƙe bi'a: "Joomiraawo, dey men ji'i rafo e wadee, dum bo donka e wadee, maa bo aa laatii kodo, naa bo aa woni funtu, maa bo aa nyawi, naa aa maƙƙaa der kasu, ko men ballay maa?" ⁴⁵ O toontoto ƙe o wi'a: "E goonja batanmi on: ko on gadanay gooto der buruƙe faandugo, min woni on gadanay dum." ⁴⁶ Den kamƙe, ƙe jahan der billaare tabitiine, amma fonnitiibe heƙan yonki tabitiiki.»

26

Mawƙe Yahuduube e dawra no nannjirta Yeesu
(Marku 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhaana 11.45-53)

¹ No Yeesu heennyi wadugo fillaaji din fu, o wi'i aahiibe makko: ² «Oon anni balde didi nun horii go juulde Paska wada, Bii neddo bo wattete e juude himbe, ƙe tigga mo dow leggal palaanaal.»

³ Wakkati mum, hooreeƙe limaamiibe e dottiiƙe wadi hawriine der wuro hooreejo limaamiibe, bi'eteedo Kayafas. ⁴ Be nannantiri ƙe nanna Yeesu e yoyre, ƙe bara

mo. ⁵ Amma ƙe bi'i: «To en gadee dum wakkati juulde, gam to himbe ummin fitina caka jama'aare.»

Debbo gom moomii wardi dow hoore Yeesu
(Marku 14.3-9; Yuhaana 12.1-8; Luka 7.36-50)

⁶ Yeesu e wonuno Bay-taniya der wuro Simon cecefo. ⁷ No ƙe nyaamata, don debbo gom battii Yeesu, e jogii faanu gadiiraanol hayre albaatiri kebbunol wardi, dam ceede duudde. O waanji dam dow hoore Yeesu. ⁸ No aahiibe makko yi'i dum, berde maƙƙe welay, ƙe bi'i: «Gam ume wardi dam biisaa baanji?» ⁹ Dam waaweteno sippego ceede duudde, de ceennanee talakaaƙe.»

¹⁰ Yeesu faanti ko ƙe batan-noo, wi'i ƙe: «Gam ume ko oon toora debbo on? O wadanii am golle boodde. ¹¹ Gam talakaaƙe e wondi e moodon wakkati fu. Amma min, mi wondataa e moodon wakkati fu. ¹² O moomii bannu am wardi, gam siryaago uwol am. ¹³ E goonja batanmi on: To linjiila waajetee e duuniyaaru do fu, ko debbo on wadi batante, siwtorte bo.»

Yahuuda jammake Yeesu
(Marku 14.10-11; Luka 22.3-6)

¹⁴ Den Yahuuda Iskariyot, gooto der aahiibe sappo e dido, yahi to hooreeƙe limaamiibe. ¹⁵ O wi'i ƙe: «Ume kokkoton am to mi wattanii on Yeesu der juude mon?» Be limi ceede cardi laso e sappo, ƙe kokki mo. ¹⁶ Diga wakkati

majjum, oo daarta laabi no o jammortoo Yeesu.

Yeesu nyaamii hiraane Paska e aahiibe mum
(Marku 14.12-31; Luka 22.7-34; Yuhaana 13.1-38)

¹⁷ Nyalaane arandeere, der juulde peen ko yuufinaaka, aahiibe Yeesu wari, yami mo, wi'i: «Toy jidudaa men ciriyanee hiraane Paska?»
¹⁸ O toontii 6e, o wi'i: «Jahee siire, naaton wuro waane, bi'on mo: "Moodibbo wi'i, wakkati mum faanike, der wuro maada nun o nyaamata juulde Paska e aahiibe makko.»
¹⁹ Aahiibe wadi ko Yeesu bati dum, 6e ciryii hiraane Paska.

²⁰ No kiikiide wadi, o joododii e aahiibe makko sappo e dido, 6ee nyaama.

²¹ Wakkati 6e nyaamata, Yeesu wi'i 6e: «E goonja batanmi on: gooto moodon jammoto am.»
²² Berde ma66e biisii puy, go 6ee yama mo gooto gooto, moy fu e wi'a: «Joomiraawo, min bane hinaa?»
²³ O toontii 6e, o wi'i: «Tummidindo junjo mum e am der heedo, joomum nun jammotoo am.
²⁴ E goonja Bii neddo dillan hande no Dewte bati dow makko. Amma bone woodani jammiido mo! To o rimaakano, dum burananno mo woodugo.»

²⁵ Yahuuda, jammotoodo mo, yami mo, wi'i: «Moodibbo, min nun naa?» O toontii mo, o wi'i: «A batii ka.»

Kirtaari ceniini
(Marku 14.22-26; Luka 22.14-20; 1 Korintu 11.23-25)

²⁶ No 6e nyaamata, Yeesu etti peen, yetti Alla, nappiti, hokki aahiibe mum, wi'i: «Ja6ee, nyaamee, kanjum woni 6annu am.»
²⁷ Baawo majjum, o etti jarirgel innabojam, o yetti Alla, o hokki 6e, o wi'i: «Jaree on fu.
²⁸ Kanjam laatii yiyam am, yiyam alkawal, deyyitiidam gam yaafuye hakkeeki himbe duu66e.
²⁹ Mii wi'a on: Mi yarataa innabojam dam kade faa abada, sey nyalaane jaridanmi kesam e moodon, der Laamaare Baaba am.»

³⁰ Baawo 6e jimi jimol, 6e burtii, 6e jahi waanne Jaytuye.

Yeesu wi'ii Piyer yeddandum

(Marku 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhaana 13.36-38)

³¹ Den Yeesu wi'i aahiibe mum: «Jemmaare nee do, on fu, on accan am, gam e winnaa der dewtere: "Mi fiyan duroowo, den hoggo baali sankito.»

Yeesu beydi, wi'i: ³² «Amma 6aawo to mi fintii, mi artan on Galili.»
³³ Den Piyer, wi'i mo: «Baa to 6e fu 6e accii maa, min kan mi accataa maa pay.»
³⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «E goonja batan maa mi: Jemmaare nee do, ko jakaraari jogga, a wi'an de tati a annaa am.»
³⁵ Piyer wi'i mo: «Baa to doole mi maayida e maa, mi wi'ataa pay mi annaa maa.»
Aahiibe fu wi'i, hande non.

Yeesu e du'oo der Gese mane

(Marku 14.32-42; Luka 22.39-46)

36 Baawo majjum, Yeesu e aahiibe mum yottii nokkuure wi'eteene Gesemane. O wi'i be: «Joodee do, faa mi wadaa du'aare.» 37 O yaadi e Piyer, e biibe Jebede dido, ko berne makko fuddi biisaago, oo maata toora berne puy. 38 Den o wi'i be: «Biisere berne sattanii am faa e yidi warugo am. Gonee do, deenidee e am.» 39 O woddii sedda, o yani o hippii e leydi, oo du'oo, oo wi'a: «Baaba, to wadoto, woddinanam jarirgel toora kaa. Amma ko jidudaa laatoo, hinaa ko jidumi.»

40 O wittoy, o tawi 6ee daani. O wi'i Piyer: «On baaway ko reenidi e am baa yanne woore na? 41 To on daane, du'ee, gam to on janee der jarbeeji. Gam berne e yidi, amma bannu tampii.»

42 O witti du'aago kade de didawre, o woddii sedda, o wi'i: «Baaba, to wadataako jarirgel toora nel yawta, mi yariray nel, den, accu yidde maa laatoo!»

43 Yeesu wittoy kade, o tawi 6e 6ee daani, gam doynol e jogii 6e puy. 44 O acci 6e kade, o witti du'aago de tatawre e boliide goote den. 45 Baawo majjum, o wittoy to aahiibe makko, o wi'i be: «Faa jooni on na'on daani, oon ciwtii na? Wakkati wadii! Bii neddo wattete der juude hakkeebe. 46 Ummee jawten! Jammotoodo am nani wara!»

Nanjoore Yeesu

(Marku 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhaana 18.3-11)

47 Yeesu heennyay batugo, go Yahuuda, gooto der aahiibe makko sappo e dido yottii, e himbe duu6be, jogiibe kaafaaje, e cabbi. Hooree6e limaamiibe, e dottii6e nun liloy 6e. 48 Jammotoodo mo on tintiniinoo 6e maane, wi'i: «Neddo mo cannumi e mammilaade fu, kanko nun don. Nanjee mo.» 49 Don maa don, Yahuuda battii Yeesu, wi'i mo: «Jam kirden Moodibbo!» Den o mammilii mo. 50 Yeesu toontii mo, wi'i: «Igo am, wadu ko waddu maa.» Him6e 6en battii, watti Yeesu junjo, nanji mo. 51 Den gooto der wondunoo6e e Yeesu solti kaafahi mum, jabbi maccudo hooreejo limaamiibe, setti nowru, 52 go Yeesu wi'i mo: «Wittin kaafahi maa der kunjal mum, gam ka biroowo e kaafahi, e kaafahi nun joomum halkirta. 53 Aa miili mi waawataa ko noddi Baaba am lildanaanmi ko buri malaykaa6e konunkee6e ukke sappo e didi don maa don na? 54 Amma to dum laataaki non, noy ko winnaa der Dewtere hebbirta? Gam dewtere wi'i, non dum laatooto.»

55 Den, Yeesu wi'i jama'aare: «Daa on garii nanjugo am e kaafaaje, e cabbi hande pasotoodo ni. Der suudu Alla bane gonunoomi de weeti fu, emi jannjina, go on nanjay am? 56 Amma huune dum fu wadii gam ko winnaa der dewte annabiibe hebba.» Den, aahiibe makko fu doggi, acci mo.

Hooreeɓe diina Yahuduube hiitake Yeesu

(Marku 14.53-65; Luka 22.54, 63-65; Yuhaana 18.12-13, 19-24)

⁵⁷ Nanɓuɓe Yeesu ɓen yaari mo to Kayafas hooreejo limaamiibe, go moodiibe tawreeta, e dottiiɓe genni, hawritii. ⁵⁸ Piyer e tokki mo ɓawɓawre, diga woddi, faa der fageere wuro hooreejo limaamiibe. O naati, o joododii e reenuɓe gam o yi'a no dum heennyitirta.

⁵⁹ Hooreeɓe limaamiibe, e dawrooɓe fu, e daarta fewre ne ɓe gaccorto Yeesu gam o waree. ⁶⁰ Himɓe duuɓɓe wari seedii fewre dow makko, amma ɓe keɓay gacce potuɗe warugo mo. Den, worɓe diɗo gom wari, seedii ⁶¹ wi'i: «Kanko nun wi'unoo pusan suudu Alla, mahitoo ɗol der balde tati.» ⁶² Hooreejo limaamiibe ummii, wi'i Yeesu: «A toontataako gokka na? A nanay ka ɓe batata dow maa na?» ⁶³ Amma Yeesu toontaaki gokka. Hooreejo limaamiibe on wi'i mo: «Mii eele e inne Alla yonkinteejo, batu men to an nun woni Almasiihu, Bidɗo Alla.» ⁶⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «A batii ka. Ka batanmi woni: Diga jooni, on ji'an Bii nedɗo e joodii nyaamo Jom Baawɗe, o waran diga dow kammu.»

⁶⁵ Den, mone wadi hooreejo limaamiibe faa serkiti toggoore mum, wi'i: «O batii kalluka dow Alla! En kaajaaka seedeeɓe gom kade! On nanii e noppi moodon kalluka ka o bati. ⁶⁶ Ume ji'udon?» Be toontii, ɓe bi'i:

«Emo haani wareego.» ⁶⁷ Den, ɓe tuuti mo jooɗe e yeeso, ɓee piya mo guyye. Wobɓe maɓɓe e fiya mo meeye, ⁶⁸ e wi'a: «Almasiihu! Tinta, moy nun fiyu maa.»

Piyer yeddii wi'i annaa Yeesu

(Marku 14.66-72; Luka 22.55-62; Yuhaana 18.15-18, 25)

⁶⁹ Piyer e joodii yaasi fageere wuro. Horɓe tawaaɓe don, gooto mum, battii mo, wi'i: «An bo, aa wondunoo e Yeesu Galilinkeejo.» ⁷⁰ Amma Piyer yeddi ka yeeso himɓe fu, wi'i: «Mi faamay ko jidudaa wi'ugo.»

⁷¹ Baawo majjum, o ummii oo fonnii far dammugal wuro. Kordo godɗo yi'i mo, wi'i wonɓe don: «Gorko oo do e wondunoo e Yeesu Nasaratu-ujo.» ⁷² Piyer yeddi kade, wi'i: «Mi hunike, mi annaa gorko on.»

⁷³ No wadi tifere, wonuɓe don battii Piyer, wi'i mo: «Seko walaa, a laati nun gooto der aahiibe makko, gam batu maa e hollita to yiwuɗaa.»

⁷⁴ Den, Piyer hunii wi'i: «Alla hiitoo am to mi fewii, e goonja mi annaa gorko on!» Wakkati mum, jakaraari joggi. ⁷⁵ Den Piyer siwtorii ka Yeesu batunoo dum, wi'i: «Go jakaraari jogga, a wi'an de tati a annaa am.» O wurtii yaasi, o wulli bojji kaadudi.

27

Yeesu yaaraama to Pilaatu
(Marku 15.1; Luka 22.66-71, 23.1)

¹ Subaka kecco, hooree6e limaamiibe, e dottii6e fu, hawritii e dawra dow no 6e barirta Yeesu. ² Be ka66i mo, 6e jaari to Pilaatu, hooreejo jeyde leydi Yahudiya.

*Maayde Yahuuda Iskariyot
(Golle Lilaabe 1.18-19)*

³ No Yahuuda jammii6o Yeesu yi'i o hiitaama o waree, o miijitii, o wittini ceede cardi laso e sappo 6e o ja6unoo to hooree6e limaamiibe, e dottii6e, ⁴ o wi'i 6e: «Mi wadii hakke, mi jammike mo walaa gacce!» Be toontii mo, 6e bi'i: «Ko faalii men? Haala maa nun!» ⁵ Yahuuda woppi ceede den der suudu Alla, yahi ha66itoyii 6oggol, maayi. ⁶ Hooree6e limaamiibe etti ceede den, wi'i: «Sariya meeden hokkay laawol ceede hande dee do hawritee e ceede cakkanaade Alla der suudu Alla, gam ceede yiyam nun.»

⁷ Baawo dawriine ma66e, 6e nannantiri, 6e etti ceede den, 6e coodiri gesa mahoowo payande gom, gam hob6e e uwee ton. ⁸ Kanjum acci faa hanne, gesa ɲan e noddee «Gesa Yiyam.» ⁹ Hande non annabaaku Yeremiya heb-biri, ɲu o wadunoo, o wi'i: «Be ettii ceede cardi laso e sappo, kanje nun him6e Isira'iila tawi o foti yo6aneego. ¹⁰ Be coodirii 6e gesa mahoowo payande, hande no Joomiraawo batunoo am.»

*Yeesu yeeso Pilaatu
(Marku 15.2-20; Luka 23.1-4, 13-25; Yuhaana 18.28-19.16)*

¹¹ Be jaari Yeesu yeeso Pilaatu hooreejo leydi, o yami mo, o wi'i: «An woni laamiido Yahuduu6e na?» Yeesu toontii mo wi'i: «A batii ka.» ¹² Den hooree6e limaamiibe, e dottii6e gaccii mo, amma o toontaaki gokka. ¹³ Ko Pilaatu wi'i mo: «A nanataa gacce de 6e batata dow maada fu na?» ¹⁴ Amma Yeesu toontaaki gokka mum. Dum haaynii hooreejo leydi on sanne.

*Yeesu hiitaama waree
(Marku 15.6-15; Luka 23.13-25; Yuhaana 18.39-19.16)*

¹⁵ Der Juulde Paska fu, hooreejo leydi e woowi yoofango 6e ma66aado gooto, mo him6e yidi. ¹⁶ Wakkati mum, e woodunoo ma66aado annanaado, bi'eteedo Yeesu Barabbas. ¹⁷ No jama'aare hawritii, Pilaatu yami 6e, wi'i: «Moy jidudon mi yoofana on: Yeesu Barabbas na, naa Yeesu bi'eteedo Almasiihu?» ¹⁸ Pilaatu e anni sabbu nawniraagu nun wadi ko 6e nanji Yeesu 6e gaddi to mum. ¹⁹ Wakkati Pilaatu joodii e hiitoo, deekiiko lili goddo, wi'a mo: «Taa naannu hoore maa der haala gorko mo walaa gacce oo, gam hanki mi toorake der koydool dow haala makko.»

²⁰ Hooree6e limaamiibe, e dottii6e yeeyi jama'aare, 6e yama Pilaatu yoofana 6e Barabbas, acca Yeesu waree. ²¹ Hooreejo leydi on yamitii 6e, wi'i: «Mi yoofanan on ma66aado gooto, moy nun der dido ben jidudon mi yoofana on?» Be toontii, 6e

bi'i: «Barabbas!» ²² Pilaatu yami 6e, wi'i: «Den, noy gadanmi Yeesu bi'eteedo Almasiihu?» Be fu 6e toontii, 6e bi'i: «Tiggu mo dow leggal palaanjal!» ²³ O yami 6e, o wi'i: «Ko boni ume o wadi?» Be beydi woolo e semme, 6ee bi'a: «Tiggu mo dow leggal palaanjal!» ²⁴ Pilaatu tawi waawataa ko deyyitini 6e, woolo bo e beydoo. Den o etti diyam, o looti juude makko yeeso jama'aare, o wi'i 6e: «Mi walaa gacce dow reyyitingo yiyam gorko oo. Haala moodon nun.» ²⁵ Be fu 6e toontii, 6e bi'i: «Men jabii gacce yiyam makko yowoo dow ko'e amen, e dow bi66e amen!» ²⁶ Den, Pilaatu yoofitani 6e Barabbas, o hokki laawol Yeesu fiyee looci, 6aawo mum, o tiggee dow leggal palaanjal.

Soogeeji jaancii Yeesu

(Marku 15.16-20; Yuhaana 19.2-3)

²⁷ Soogeeji hooreejo leydi yaari Yeesu der fageere laamorde mum, ukkere soogeeji din fu hawritii e tummi mo. ²⁸ Be borti gineeji makko, 6e borni mo gulunfaare wodeere. ²⁹ Baawo majjum, 6e canyi huuneere gi'e, 6e kuunini mo. Be kokki mo helliiru e junjo makko nyaamo, 6ee jiccoo yeeso makko, 6ee jaanca mo, 6ee bi'a: «Foo foo maa, laamiido Yahuduube!»

³⁰ Be tuuti mo joode, 6e teeti helliiru nol, 6ee piya mo dow hoore. ³¹ No 6e keen-nyi jaancugo mo, 6e borti gulunfaare, 6e borni mo gineeji

makko. Den, 6e jaari mo 6e tiggaa dow leggal palaanjal.

Yeesu tiggaama dow leggal palaanjal

(Marku 15.21-41; Luka 23.26-49; Yuhaana 19.16-30)

³² No 6e burtoto siire, 6e potti e gorko bi'eteedo Simon mo Sirene. Soogeeji dooli mo o roono leggal Yeesu palaanjal. ³³ Be jottii nokkuure wi'eteene Golgota. Maana Golgota woni (nokkuure le'al hoore). ³⁴ Be kokki Yeesu innabojam jillontiraadam e kaadudum, o yara. No o metti dam, o salii yarugo.

³⁵ No 6e keenyi tiggugo mo, 6e pidani gineeji makko tete, 6e ceenniri. ³⁶ Baawo majjum, 6e joodii don, 6ee deeni mo. ³⁷ Be binni dow alluwal daliila ko acci o tiggaa, 6e takki dow hoore makko. Ko 6e binni woni: «Oo do woni Yeesu, laamiido Yahuduube.» ³⁸ Fasotoobe dido gom bo e tiggaa takkol makko, gooto nyaamo makko, gooto bo nano makko.

³⁹ Him6e falotoobe don e yenna mo, e dimma ko'e mum, ⁴⁰ e wi'a: «An pusoowo suudu Alla, mahitoo nol der balde tati, faaba hoore maa. To a laati nun Biddo Alla, jippa diga e leggal palaanjal jal!»

⁴¹ Hande non, hooree6e limaamii6e, e moodi66e tawreeta, e dotti6e fu jaanciri mo, e wi'a: ⁴² «O faabike wo66e, amma o waaway ko faabii hoore makko, kanko laamiido Isira'iila. Jooni, o jippoo diga leggal palaanjal

ɲal, gam goondinen mo. ⁴³ O yowii hoolaare makko fu dow Alla. To non Alla faaboo mo jooni, to e yidi mo. Gam o wi'i, o laati nun Biddo Alla.»

⁴⁴ Fasotoobe, tiggaabe takkol makko bo e yenna mo hande non.

Yeesu maayii

(Marku 15.33-41; Luka 23.44-49; Yuhaana 19.28-30)

⁴⁵ Diga caka nyalooma, niwre wadi e leydi nin fu, faa yottii yanne tati kiikiide. ⁴⁶ Jaka yanne tati kiikiide, Yeesu halbi e semme, wi'i: «Eloyi, Eloyi, lama sabaktani?» Kan woni «Alla am, Alla am! Gam ume accudaa am?» ⁴⁷ Wobbe der darinoobe don no nani dum, wi'i: «Emo nodda Eliya!» ⁴⁸ Don maa don, gooto maabe doggi waddoy soosuujii, suuwi di der jaran lammudam, haabi e sawru, battini to hunnuko Yeesu gam o biccinoo. ⁴⁹ Den horiibe wi'i: «Munyen, daaren naa Eliya waran faaboo mo.» ⁵⁰ Baawo majjum, Yeesu halbi e semme, o maayi.

⁵¹ Wakkati mum, wudere wirniraane der suudu Alla serkitii caka caka, diga dow faa ley. Leydi dimmii, tepaaje feccii, ⁵² jenaale maabitii, seniibe duubbe maayunooobe finti. ⁵³ Be burtii e jenaale. Baawo mum, Yeesu finti, be naatidi e genni seniini, himbe duubbe yi'i be.

⁵⁴ Hooreejo soogeeji deenudo Yeesu, e soogeeji mum, yi'i dimmaade leydi e ko wadi fu. Be kuli puy, be bi'i: «E goonja, o laati nun

Biddo Alla!» ⁵⁵ Rewbe duubbe e tawaa don e daara diga woddi, kambe nun tokkoynoo mo diga Galili, bee jagganoo mo. ⁵⁶ Der maabe: E woodi Mariyama mo Magadala, e Mariyama inna Yaakuuba e Yusufu, e inna biibe Jebede.

Yeesu uwaama

(Marku 15.42-47; Luka 23.50-56; Yuhaana 19.38-42)

⁵⁷ No kiikiide wadi, gorko jom jawdiijo gom, mo siire Arimatiya, wari. Emo wi'ee Yusufu, kanko bo o laati nun aahiijo Yeesu. ⁵⁸ O yahi to Pilaatu, o eeli dum bannu Yeesu. Den, Pilaatu wi'i o hokkee ɲol. ⁵⁹ Yusufu etti bannu ɲol, suddi ɲol wudere heyre, ⁶⁰ o watti bannu ɲol der saabeere heyre ne o wasani hoore makko der hayre. Baawo mum, o talli hayre teddune, o maabiri dammugal saabeere nen, o yawti. ⁶¹ Mariyama Magadalaajo, e Mariyama oo to, e tawaa don, e joodi e daari far to saabeere nen.

Soogeeji e reeni saabeere

⁶² Fini mum laatii nyalaane ardiine nyalaane siwteteene. Den hooreebe Limaamiibe e Farisaaabe hawritii yahi to Pilaatu. ⁶³ Be bi'i mo: «Joomiraawo, men ciwtorii pewoowo on batiino diga e wuuri, wi'i, fintan nyalaane tatawre. ⁶⁴ Gam majjum, batu soogeeji reena saabeere nen faa balde tati den yawta. Gam to aahiibe makko wujju bannu makko, wi'a, o fintii diga maaybe. Den fewre

sakitiineere nen buran arandeere hallugo.» ⁶⁵ Pilaatu wi'i 6e: «Soogeeji nani, jahee, deenee saabeere nen no baawirɗon!»

⁶⁶ Be jahi, 6e deenoy saabeere nen. Be talli hayre, 6e maɓɓi faa woodi, 6e darini soogeeji gam reena ne.

28

Yeesu fintii

(Marku 16.1-10; Luka 24.1-12; Yuhaana 20.1-10)

¹ No nyalaane siwteene yawti, alal subaka, Mariyama Magadalaajo e Mariyama oo to dawɗi, yahi daaroygo saabeere nen.

² Don de woore, leydi dimmii e semme. Malaykaajo Joomiraawo jippii diga dow kammu, talli hayre nen, joodii dow mayre. ³ Oo jalbitoo hande maayyere, gineejji makko e rawni hande malamalluuje. ⁴ Reenuɓe ɓen huli faa e diwna, 6e laatii hande maayɓe. ⁵ Malaykaajo wi'i rewɓe ɓen: «To on kulee onon! Mii anni Yeesu tigganoodo nun daartoton.

⁶ O walaa ɗo, o fintii hande no o wi'unoo on. Garee, daaree to o fukkinoo. ⁷ Tinnee, batee aahiiɓe makko o fintii diga e maayde. O na'on hedii on far Galili, on ji'an mo ton. Ka goodumi mi bata on nun ɗon.»

⁸ Rewɓe ɓen yawti law diga to saabeere nen, go kulol e seyo wadi 6e puy. Be doggi 6e batoy aahiiɓe makko habaru on. ⁹ Don maa ɗon, Yeesu fotti e maɓɓe, wi'i 6e: «Mii sanna on!» Be battii mo, 6e nanji

koyɗe makko, 6e kujidani mo. ¹⁰ Den Yeesu wi'i 6e: «To on kulee! Jahee, batee banniraabe am, 6e jaha Galili. Ton nun 6e ji'atammi.»

Ka reenuɓe saabeere seedii
¹¹ Wakkati rewɓe ɓen yanti laawol, den wɓɓe der soogeeji deenuɗi saabeere nen naati e genni, e bata hooreeɓe limaamiiɓe ko wadi fu. ¹² Hooreeɓe limaamiiɓe, e dottiiɓe wadi hawriine, 6e baddi, 6e kokki soogeeji ɗin ceede duudɗe, ¹³ 6e bi'i 6e: «Bi'ee aahiiɓe makko nun wari jemma, tawi oon ɗaani, wujji ɓannu makko. ¹⁴ To hooreejo leydi nanii ka, minon nun anni ka batata mo, men burtina on e toora fu.»

¹⁵ Soogeeji jaɓi ceede mum, wadi no wi'aa. Hande non haala kan sankitorii caka Yahuduɓe faa warugo hanne.

Yeesu hollitanake aahiiɓe mum

(Marku 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhaana 20.19-23)

¹⁶ Aahiiɓe sappo e go'o yahi Galili, dow waanne ne Yeesu tintinnoo 6e 6e jaha. ¹⁷ No 6e ji'i mo, 6e kujidani mo, amma wɓɓe maɓɓe wadii seko. ¹⁸ O battii, o wi'i 6e: «Mi hokkaama baawɗe dow kammu e leydi fu. ¹⁹ Gam majjum jahee, gaɗee himɓe lenyi fu aahiiɓe am, gaɗee 6e batisi e inne Baaba e Bidɗo e Ruuhu Ceniido. ²⁰ Janjinee 6e 6e tokkoo ko batumi on fu. Annee, mii wondi e moodon nyalaane fu, faa timmoode duuniyaaru.»

Linjiila Yeesu hande no Yuhaana winniri

Haala puddirka

Yuhaana e yidi der derewol mum ḡol, himbe annita no Yeesu laati nun Bidḡo Alla, den goondindo mo fu tawee e woodi yonki tabitiiki.

Wecco arano e holla kaayefiiji feere feere, kollitooji no Yeesu nun paabotoodo, mo dum batani der dewte. Yuhaana ettii haalaaji godḡi nanditinirdi, hande jon: diyam, nyaamdu buuri-noowol, innabohi goonjahi, o hollitira ko Yeesu laatii.

Yuhaana tan batani bangal der siire Kana, e haala Nikodemu, e debbo samariyaajo, e mofo mo Baytisayda, e gorko dindaado e bundan.

O batanii kaayefiiji jeego'o di Yeesu wadi ko Matiye, e Marku, e Luka winnay. Amma Yuhaana winnay haala golle Yeesu godḡe. O batanay dingol Yeesu e golle mum der Galili, e jarbeeki mum, e haala kirtaari cakitiineeri gam himbe wakkati makko e annunoo dum.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-18
2. Yuhaana gadoowo batisi, 1.19-51
3. Golle Yeesu e waaji mum, 2.1-12.50

4. Balde Yeesu sakitiineeje faa Urusaliima, 13.1-19.42
5. Pintol Yeesu Joomiraawo e kollitaaki mum, 20.1-31
6. Heennyitirde 21.1-25.

Haala laatike jayḡol e yonki

¹ Diga fuddoode, bi'eteedo Haala e wonunoo. Oo wondi e Alla, o laati nun Alla. ² Diga fuddoode, oo wondi e Alla. ³ E makko Alla tagiri huune fu. Baa godḡum ko woni tagaaka to hinaa e makko. ⁴ Yonki yiwii e makko, yonki kin laatanii himbe jayḡol. ⁵ Jaayḡol e yayna der niwre, niwre bo waaway ko nyifi ḡol.

⁶ Wakkati gom, Alla lili godḡo bi'eteedo Yuhaana. ⁷ O warii gam o laato seedeejo, o wadana jayḡol seedaaku, gam himbe fu goondina sabbu haala makko. ⁸ Kanko bane woni jayḡol, amma o waru nun gam o seedanoo jayḡol. ⁹ Kanḡol woni jayḡol goonawol, garuḡol e duuniyaaru gam yaynana himbe fu.

¹⁰ Bi'eteedo Haala na'onno der duuniyaaru, e makko duuniyaaru tagiraa, amma himbe duuniyaaru annitay mo. ¹¹ O warii to himbe makko, himbe makko bo jabbaaki mo. ¹² Amma jabbiibe mo fu, ko goondinii inne makko, o hokkii dum laawol laataago biḡḡe Alla. ¹³ Be laataaki biḡḡe Alla diga e dingol, e yidde tagaado bo bane, amma gam Alla hokkii be yonki kesi.

¹⁴ Haala laatike neddo. Neddo on joododii e meeden, oo hebbi moyyere e goonja. Men ji'ii tedduñal makko, tedduñal ñal Biddo bajjo hebata e baaba mum. ¹⁵ Yuhaana seedanii mo, bati e daane towne, wi'i: «Oo do woni mo batannoomi on, bi'umi: Baawo am, burdo am waran, gam o na'on diga mi walaano.»

¹⁶ E gonnann makko, en fu en kebii moyyere dow moyyere. ¹⁷ Diga e Muusa nun tawreeta hokkiraa, amma moyyere, e goonja warii diga e Yeesu Almasiihu. ¹⁸ Goddo yi'ay Alla abada, amma Biddo bajjo, laatiido Alla, gondudo e Baaba nun annini en Alla.

Seedaaku Yuhaana gadoowo batisi

(Matiye 3.1-12, Marku 1.18, Luka 3.15-18, Yuhaana 5.33-36)

¹⁹ Yahuduu6e Urusaliima lilii moodi66e yiwu6e e lenyol Lewinkee6e e Limaami6e 6e yama mo, kanko woni moy. ²⁰ O toontii 6e ko laabi. Nani ko o seedii: «Min, mi Cubaado bane.» ²¹ Be yamitii mo, 6e bi'i: «Den kan, moy nun laatidaa an? An nun Eliya na?» O wi'i: «Min, mi Eliya bane.» Be bi'i: «An nun Annabiijo batanaado na?» O toontii: «Aawo, kanko bane laatiimi!» ²² Be bi'i mo: «Den fu moy nun laatidaa? Batu men ko men batoyta liloy6e men. Ko bi'udaa hoore maa?» ²³ O toontii, o wi'i:

«Min woni batoowo der haro e wi'a:

“Moyyinee laawol Joomi-raawo,” non annabi Esaaya wi'i.»

²⁴ Lilaabe 6en laati nun Farisaabe. ²⁵ Be yami mo: «Ko woni sabbu ko aa wada batisi nani bo a Cubaado bane, a Eliya bane, a Annabiijo batanaado bane?» ²⁶ Yuhaana toontii 6e, wi'i: «Min, mii wadira batisi e diyam, amma e woodi goddo hakkune moodon mo on annaa, ²⁷ kanko woni garoowo 6aawo am, mi fotay baa fittugo 6oggi pade makko.» ²⁸ Dum don fu wadu nun Baytaniya, takkol maayo Urdun, to Yuhaana wadannoo batisi.

Yeesu nun woni Jawgiyel Alla

²⁹ Fini mum, Yuhaana yi'i Yeesu e wara to mum, wi'i: «Nani Jawgiyel Alla ikkinoowel hakkeeji duuniyaaru. ³⁰ Kanko nun batannoomi, bi'umi: “Goddo waran 6aawo am, oo burimmi, gam o na'on diga mi walaano.” ³¹ Min, mi annaano mo. Amma mi warii, mii wada batisi e diyam gam mi holla mo him6e Isira'iila.»

³² Yuhaana seedii, wi'i: «Mi yi'ii Ruuhu hande foonu e jippoo diga dow, hodi dow makko. ³³ Min, mi annaano mo. Amma lildo am mi wada batisi der diyam, kanko nun wi'immi: “Mo ji'oytaa Ruuhu e jippoo dow mum, kanko woni gadiroowo batisi e Ruuhu Ceniido.” ³⁴ Yuhaana wi'i: «Min, mi yi'ii, mi seedike, kanko woni Biddo Alla.»

*Aahiiḡe Yeesu arandeeḡe
(Matiye 4.18-22)*

³⁵ Fini mum, Yuhaana e darodii kade e aahiiḡe mum diḡo. ³⁶ O yi'i Yeesu e faloo, o wi'i: «Nani Jawgiyel Alla!»

³⁷ Aahiiḡe diḡo ḡen nani ka o bati, tokki Yeesu. ³⁸ Yeesu yeeyitii, yi'i ḡee tokki dum, wi'i ḡe: «Ume daartoton?» Be toontii, ḡe bi'i: «Rabbi (dum wi'ay maa Moodibbo), toy tawadaa?» ³⁹ O wi'i ḡe: «Garee, daaree!» den ḡe gari, ḡe ji'i to o tawaa. Be joododii e makko nyalaane nen. Wakkati on, kiikiide nun.

⁴⁰ Andere, miiraawo Simon Piyer, woni gooto der diḡo nanuḡe haala Yuhaana, ko tokkini Yeesu.

⁴¹ Mawniraawo makko, Simon, o arti o fotti, o wi'i dum: «Men ji'ii Almasiihu.» (Dum wi'ay maa Cubaado.)

⁴² O yaari mo to Yeesu. Yeesu daari Simon Piyer, wi'i mo: «An, a Simon ḡii Yuhaana, a innitirte Kefas.» (Dum wi'ay maa Hayre.)

Yeesu noddii Filippu e Natanayel

⁴³ Fini mum Yeesu yidi yahugo Galili. O fotti e Filippu, o wi'i dum: «Tokkam!»

⁴⁴ Filippu, mo Baytisayda nun, genni Andere e Piyer.

⁴⁵ O fotti e Natanayel, o wi'i dum: «Men ji'ii mo haala mum batano der tawreeta Muusa e der dewte annabiibe. Yeesu ḡii Yusufu mo Nasaratu.» ⁴⁶ Natanayel wi'i mo: «Ko woodi waawan ko yiwi Nasaratu na?» Filippu toontii mo: «War, daaru!»

⁴⁷ Yeesu yi'i Natanayel e fonnoy dum, wi'i: «Oo do laati nun Isira'iilaajo lalley, jamma fu walaa e makko.»

⁴⁸ Natanayel wi'i mo: «Toy annudaa am?» Yeesu toontii mo, wi'i: «Mi yi'ii maa ley ibbi diga Filippu nodday maa.» ⁴⁹ Natanayel toontii, wi'i: «Moodibbo, a laati nun Bidḡo Alla, a Laamiido Isira'illa nun.» ⁵⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «Gam mi wi'ii mi yi'ii maa ley ibbi, kan acci ko goondindaa na? A yi'an ko buri dum don manju.»

⁵¹ Den o wi'i Natanayel: «E gooḡa batan mi on: On ji'an duule e maḡḡitii, malaykaaḡe Alla e eenca e jippoo dow Bii nedḡo.»

2

Bangal der siire Kana

¹ Balde diḡi ḡaawo mum, bangal wadii e siire Kana, der leydi Galili. Inna Yeesu e tawanoo ton. ² Yeesu e aahiiḡe mum bo noddinaama e jamaanu nu. ³ No innabojam maḡḡe jacci, inna Yeesu wi'i mo: «Be galaa innabojam.» ⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «Inna day, taa accu ka ḡillee. Wakkati am yottaaki taw.» ⁵ Den inniiko wi'i golloobe: «Ko o wi'i on fu, gadee.»

⁶ Looḡe jeego'o gadiraade kaaye e tawaa don. Diyam majje Yahuduube wadiiranno naḡardam gam laaḡingo ko'e mum, hande no diina maḡḡe bati. Looḡe den, baaney mum fu e jaḡa yoogirde diyam sappo. ⁷ Yeesu wi'i ḡe: «Kebbinnee payande den diyam.» Be

kebbini de faa gaabbude. ⁸ O wi'i be: «Jooni kan, nyedee, jaaranee mawdo bangal.» Be nyedi. ⁹ No mawdo bangal metti diyam baylitaadam innabojam dam, o annaa toy dam yiwi. Amma golloobe nokkoybe dam, e anni. O noddi jommanjo gorko, ¹⁰ o wi'i dum: «Himbe fu innabojam beldam woowi artirgo. To himbe buusii, ko dam hewtay welugo sakitoree. Amma an, a resii beldam dam faa jooni.»

¹¹ Non Yeesu wadiri kaayee fi mum arandehi der siire Kana, der leydi Galili. Non o hollitiri baawde makko, go aahiibe makko goondini mo.

¹² Baawo majjum o yahi Kafarnahum, kanko e inniiko, e miiraabe makko, e aahiibe makko. Be joodii ton balde sedda.

Yeesu riiwii tenkuube der suudu Alla
(Matiye 12.38-40, Marku 11.15-18, Luka 19.45-46)

¹³ No juulde Yahuduu6e bi'eteede Paska 6adii, Yeesu yahi Urusaliima. ¹⁴ Der suudu Alla, o tawi sippoo6e ga'i, e baali, e tantabaraaji, e cengotoobe ceede, e joodii. ¹⁵ O etti boggi o wadi boccol, o riiwi 6e 6e burtoo suudu Alla, kambe e baali, e ga'i. O sankiti ceede cengotoobe, o hippi taaburuuji ma66e. ¹⁶ O wi'i sippoo6e tantabaraaji: «Burtinee dum, to on gadee suudu baaba am suudu tenkuru.»

¹⁷ Aahiibe makko siwtori ko winnaa e Dewte: «Yidde suudu maa e jabina berne

am.» ¹⁸ Den hooree6e Yahuduu6e wi'i mo: «Kaayee fi kiye gadataa ko kollaa men aa woodi laawol wadugo nun nun.» ¹⁹ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Pusee suudu Alla njol do, mi mahitinto njol der balde tati.» ²⁰ Be toontii mo: «Suudu njol mahiraama duubi lasooji didi e jeego'o, go an, bi'aa a mahitinto njol der balde tati na?»

²¹ Amma 6annu makko nun o nandiniri suudu Alla. ²² No Yeesu finti, aahiibe mum siwtorii o batiino dum ka, go 6e goondini Dewte e haala ka o batunoo.

Yeesu e anni ko woni e neddo fu

²³ No Yeesu wonunoo Urusaliima gam juulde Paska, duu66e goondini inne makko gam 6e ji'ii kaayee fi di o wadi. ²⁴ Amma Yeesu hoolaaki 6e, gam oo anni 6e 6e fu. ²⁵ O bukaaka goddo seedanoo mo ko woni e himbe, gam oo anni ko woni der berne neddo.

3

Yeesu e badda e Nikodemu

¹ E woodunoo goddo, Farisaajo, bi'eteedo Nikodemu, o laati nun gooto der hooree6e Yahuduu6e. ² Jemmaare gom o yahi to Yeesu, o wi'i dum: «Moodibbo, emen anni a laati nun baajotoodo yiwudo to Alla, gam goddo waawataa ko wadi kaayee fiiji di gadataa, to Alla wondaa e makko.» ³ Yeesu toontii mo, wi'i: «Mii batee e goonja: Goddo waawataa ko yi'i Laamaare Alla to rimitaaka.» ⁴ Nikodemu wi'i

mo: «Noy neddo waawirta ko rimatoraa to naywii? O waawan ko witti e reedu inniiko, o rimatee na?»

⁵ Yeesu toontii mo wi'i: «Mii batee e goonja: To neddo rimatoraaka e diyam, e Ruuhu, o waawataa ko naati laamu Alla. ⁶ Ko neddo rimata, laati nun neddo. Ko Ruuhu bo rimata, laati nun ruuhu. ⁷ To dum haaynee gam mi wi'ii maa: "E haani dimitedaa." ⁸ Henu e wifa to yidi fu. Aa nana sonnyo maggol, amma a annaa to njol yiwi, a annaa to njol yahata. Hande nun dimiraado Ruuhu laati.»

⁹ Nikodemu wi'i mo: «Noy dum wadortoo?» ¹⁰ Yeesu toontii mo: «An, moodibbo Isira'illa mawdo, a annaa dum? ¹¹ Mii batee e goonja, menen, ko men anni, men batata, ko men ji'i, men ceedotoo. Amma on jabataa seedaaku amen. ¹² On goondinay no batanmi on kujje de leydi. Noy goondinirton to mi batanii on kujje de dow kammu? ¹³ Goddo meeday eencugo dow kammu, to hinaa jippiido diga kammu, kanko woni Bii neddo. ¹⁴ Hande no Muusa biliri boddi janni dow leggal der ladde haro, hande non Bii neddo bo bilirtee, ¹⁵ gam goondindo mo fu heba yonki tabitiiki. ¹⁶ Gam Alla yidii duuniyaaru sanne faa hokki Biddo mum bajjo, gam goondindo mo fu to halku, amma heba yonki tabitiiki. ¹⁷ Alla lilay Biddo mum e duuniyaaru gam o hiitoo nu, amma gam nu hisira

diga e makko. ¹⁸ Goondindo mo hiitataake, amma mo goondinay, hiitaamaa ko, gam o goondinay inne Biddo Alla bajjo. ¹⁹ Kiita ma66e nani: Jaayjol warii e duuniyaaru, amma him6e, niwre nun buri yidugo dow jayjol, gam gadu ma66e woodaa. ²⁰ Mo golle mum woodaa e wanyi jayjol, warataa e maggol, gam e hula golle mum wurtoo. ²¹ Amma tokkudo goonja, waran to jayjol gam gadu nu wadi gam Alla, wurtoo.»

Ko Yuhaana seedii dow Yeesu

(Yuhaana 1.19-24)

²² Baawo mum Yeesu yaadi e aahiibe mum leydi Yahudiya. O joododii e ma66e ton, oo wada batisi. ²³ Yuhaana bo e wada batisi e siire Aynon, takkol Salim, gam ton diyam e duudi. Him6e e yaha ton e wadane batisi. ²⁴ (Tawi Yuhaana ma66aakano taw.)

²⁵ Nyaanne gom aahiibe Yuhaana yeddontirii e Yahudujo gom dow haala laabal. ²⁶ Be jahi to Yuhaana, 6e bi'i dum: «Moodibbo, gorko gondunoodo e maa takkol maayo Urdun, mo ceedanidaa men, kanko bo oo wada batisi. Him6e fu e yaha to makko.»

²⁷ Yuhaana toontii 6e, wi'i: «Neddo waawataa ko hebi goddum to hinaa ko Alla hokki dum. ²⁸ Onon e hoore moodon, on seedee6e am, mi wi'ii: "Mi Almasiihu bane, amma mi lilaama mi ardoo mo".» ²⁹ Yuhaana

wi'i kade: «Gaddanaado jommanjo debbo, kanko woni jommanjo gorko. Dottoowo gorko e darii, e hettinii. To o nanii daane jommanjo gorko, berne makko welan sanne. Nii beldum berne am hebbiri. ³⁰ Haani teddujal makko e beydoo, njal am e buytoo.»

Yiwudo dow kammu

³¹ «Yiwudo dow kammu nun buri fu. Yiwudo e leydi, laati nun leydinkeejo. Haala mum bo laati nun ka leydinkeebe. Yiwudo dow kammu, kan nun jinti moy fu. ³² Ko o yi'i e ko o nani, o seedotoo, amma goddo jabataa seedaaku makko. ³³ Jabudo seedaaku makko, tabbitinii Alla laati nun goorjaajo. ³⁴ Mo Alla lili, ko Alla bati nun o batata, gam Alla hebbinii mo Ruuhu mum. ³⁵ Baaba e yidi Biddo, faa watti huune fu e junjo makko. ³⁶ Goondindo Biddo, hebii yonki tabitiiki. Mo goondinay Biddo, hebataa ki, amma mone Alla e wonani dum.»

4

Yeesu e samariyaajo debbo (Yuhaana 7.37-39)

¹ Farisaaɓe nanii Yeesu e wada batasi, e heba aahiibe duuɓbe faa buri Yuhaana. ² To goonja nun, Yeesu e hoore mum waday batasi, amma aahiibe makko nun wadannoo dum. ³ No Yeesu nani ka Farisaaɓe bati, ummii leydi Yahudiya, witti leydi Galili. ⁴ E haani bo o falta leydi Samariya.

⁵ O wari e siire Samariya bi'eteene Sikar, takkol gesa nja Yaakuubu hokki biyum Yusufu. ⁶ Don bunnu Yaakuubu woni. No Yeesu somi yaadu, joodii gaɓɓude bunnu njol. Caka nyaalooma nun.

⁷ Samariyaajo debbo wari yoogugo. Yeesu wi'i mo: «Hokkoram diyam, mi yara!»

⁸ (Tawi aahiibe makko yahii siire soodoygo ko nyaame-tee.) ⁹ Debbo on wi'i Yeesu: «Ee, noy an Yahuduujjo, eelirtaa am diyam jaraa, min samariyaajo debbo?» Nani bo potal walaa hakkune Yahuduube e Samariyaabe. ¹⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «To aa annunoo no dokkal Alla foti, e moy wi'i maa: "Hokkoram diyam, mi yara!" an nun eelatanoo mo, o hokkee diyam yonki.»

¹¹ Debbo on wi'i mo: «Moodibbo, a walaa cawgal. Bunnu nun bo e luggi. Toy kebataa diyam yonki dam?»

¹² A buru nun maama amen Yaakuubu, kokkudo men bunnu njol manju na? Kanko e biɓbe makko, e bisaaji makko fu, ɓe jarii e maggol.»

¹³ Yeesu toontii mo, wi'i: «Neddo fu jardo diyam dam, dondete kade, ¹⁴ amma jardo diyam dam kokkanmi dum, dondataake faa abada. Gam diyam kokkanmi dum, laatanto dum buldude diyam kokkoojam yonki tabitiiki.»

¹⁵ Debbo on wi'i: «Moodibbo, hokkoram diyam dam, to mi dondee kade, to mi wittaa bo yoogugo.»

¹⁶ Yeesu wi'i mo: «Yahu noddoy gorko maa, garidon!»

17 Debbo on toontii mo: «Mi walaa gorko.» Yeesu wi'i mo: «Aa woodi goonja no bi'udaa a walaa gorko. 18 A ettayno maa worbe joyo. Gorko gondudaa jooni on bo, gorko maa bane. A batii goonja.»

19 Debbo on wi'i mo: «Mood-ibbo, laafanii am, a laati nun Annabiijo. 20 Maamiraafe amen saafiino Alla dow waanne nee, amma onon, oon bi'a: "Urusaliima nun Alla haani saafeego".»

21 Yeesu wi'i mo: «Banniraawo debbo, hoola ko batan maa mi. Wakkati e wara, dow waanne nee do bane, Urusaliima bo bane caafoton Baaba. 22 Onon Samariyaafe, oon caafa ko on annaa, menen Yahuduufe, ko men anni men caafata, gam kisdam to Yahuduufe nun yiwata. 23 Amma wakkati e wara, ki yottike du, de safoofe goonjakuufe saafirta Baaba e ruuhu e goonja. Iri safoofe fee don nun Baaba daartata. 24 Alla laati nun Ruuhu. Gam majjum, e haani safoofe, saafira mo e ruuhu e goonja.»

25 Debbo on wi'i: «Mii anni Almasiihu, bi'eteedo CuBaado, waran. To o warii, o humpitanan men kujje fu.» 26 Yeesu wi'i mo: «Min, baddowo e maa, woni kanko.»

27 Dow kaa don, aahiife makko yottii to ma66e. No Yeesu baddata e debbo on, dum haaynii fe, amma baa gooto ma66e wi'ay: «Ko daartataa?» Naa: «Gam ume baddataa e makko?»

28 Den debbo on resi yoogirgal mum, witti siire,

bati him6e, wi'i: 29 «Garee, daaree gorko batudo am ko gadunoomi fu. Kanko bane woni Almasiihu on?» 30 Be burti siire nen, fe jahi to makko.

31 Wakkati den aahiife e sawrina mo, e wi'a: «Mood-ibbo, nyaamu!» 32 O toontii fe: «Mii woodi ko nyaamaanmi, ko on annaa.» 33 Aahiife ben e yamontira: «Moy waddani mo ko nyaametee?»

34 Yeesu wi'i fe: «Nyaamdu am laati nun wadugo sago lildo am, e heennyitingo golle de o hokkimmi. 35 Onon, oon bi'a: "Faa hanne lebbi naay horii go dugge yottoo?" Amma min, mii wi'a on: bantee gite mon, daaree, gese bennii, de potii ruggeego. 36 Duggudo heban joddi, hawritan fi66e gam yonki tabitiiki, gam aawudo e duggudo seyodoo. 37 Dum don e tabbitina ballool njol do: "Gooto e aawa, gooto e rugga." 38 Mi lili on duggoon to on gollay. Wo66e gollii, onon, on nafitoroo golle ma66e.»

39 Der siire nen, Samariyaafe duu66e goondinii Yeesu gam haala debbo ceediido, wi'i: «O batii am ko gadunoomi fu.» 40 Gam majjum no Samariyaafe yottii to Yeesu, fe eeli mo o joodoo to ma66e. O wadi don balde didi. 41 Him6e duu66e, faa buri no arande, goondini mo, no nani haala makko. 42 Be bi'i debbo on: «Jooni, hinaa gam ka batudaa men tan acci men goondini. Amma menen e ko'e amen, men nanii haala

makko, emen anni kanko woni Kisinoowo duuniyaaru lalley.»

Yeesu nyawtii bii semmenteejo gom
(Luka 7.1-10)

⁴³ No Yeesu wadi ton balde didi, o witti Galili. ⁴⁴ Kanko e hoore makko o seedike, o wi'i: «Annabijjo teddintaake der leydi mum.» ⁴⁵ No o yottii Galili, Galilinkee6e ja66oriii mo juude didi, gam kambe bo 6e jahiino juulde Urusaliima, 6e ji'iino ko o wadi ton fu.

⁴⁶ Den Yeesu warti Kana, der leydi Galili to o wayl-itinnoo diyam laatii jaram. Tawi bii gorko semmenteejo gom, yandaa, e fukkii Kafarnahum. ⁴⁷ Semmenteejo on nani Yeesu yiwii Yahudiya, warii Galili. O yahi to makko, o eeli mo o yaha o nyawtaa biyiiko 6adiido maayugo. ⁴⁸ Yeesu wi'i mo: «Abada on goondintaa, to on ji'ay kaayeeffiji e haaynaareeji.» ⁴⁹ Semmenteejo on wi'i mo: «Moodibbo, en jahu diga biyam maayay.» ⁵⁰ Yeesu wi'i mo: «Hootu, biya e wuuri.»

Gorko on goondini ko Yeesu bati dum, witti. ⁵¹ E laawol, golloo6e makko fotti e makko, wi'i mo biyiiko yoofike. ⁵² O yami 6e: «Wakkati dey o yoofii?» Be toontii mo, 6e bi'i: «Keenya juura jonte den yoofi mo.» ⁵³ Baabiiko anniti wakkati oo don nun lalley Yeesu wi'i mo: «Biya yoofike!» Kanko e getti makko fu, 6e goondini Yeesu.

⁵⁴ Dum don woni kaayeeffi dida6i ki Yeesu wadi Galili, no yiwunoo Yahudiya.

5

Yeesu nyawtii moofa
(Marku 2.28, Yuhaana 7.19-26 e 9.1-17)

¹ Baawo majjum, juulde Yahuduube e wada. Yeesu yahi Urusaliima. ² Urusaliima ton, takkol Dammugal baali, weldere diyam e woni don, nee wi'ee e Iburaninkeere Baytisayda. Dammude joy mawde e filtitii ne. ³ Nyaw6e duu66e e fukkii ley dammude den: wumu6e, layoo6e, e [moofidin6e. Bee kedii diyam irtee, ⁴ gam malaykaajo Joomiraawo e jippoo e weldere nen tife e tife, e irta diyam dam. Nyawdo artudo naati e diyam dam de dam irtaa, e yoofoo no nyaw mum wa'i fu.] ⁵ Gorko nyawdo diga duu6i laso e sappo e jeetati e wonunoo don. ⁶ Yeesu yi'i oo fukkii, anniti o 6ooyidii e nyaw, yami mo, wi'i «Aa yidi yoofaago?» ⁷ Nyawdo on toontii mo, wi'i: «Moodibbo, mi walaa goddo ballando am naatugo e weldere nen to diyam irtike, go mi yottoo fu, den goddo artii am naatugo.»

⁸ Yeesu wi'i mo: «Umma, ettu daago maa, yahu!»

⁹ Don maa don gorko on yoofii, etti daago mum e yaha. Dum fakkii e nyalaane siwteteene, ¹⁰ gam majjum hooree6e Yahuduube wi'i nyawtaado on: «Hanne nyalaane siwteeteene nun, laawol hokkay

maa doonodaa daago maa.»

¹¹ O toontii 6e, o wi'i: «Nyawtudo am, kan nun wi'immi: Ettu daago maa, yahu!»

¹² Be yami mo: «Moy nun bi'udo maa: Ettu daago maa, yahu?» ¹³ Amma nyawtaado on annaano mo, gam Yeesu mutii caka him6e sabbu no 6e duudiri e nokkuure nen.

¹⁴ Baawo mum Yeesu fottitii e makko der suudu Alla, wi'i mo: «Daaru, jooni kan, a yoofike. Taa wadu hakke kade, wara ko 6uri dum bonugo he6ee.» ¹⁵ Gorko on yahi batoy hoore6e Yahuduu6e wi'i Yeesu nun yawti dum.

¹⁶ Go Yahuduu6e fuddi gaccaago Yeesu gam o wadii dum e nyalaane siwteteene.

¹⁷ Yeesu wi'i 6e: «Baaba am, e golloo faa hanne, min bo, mii golla.»

¹⁸ Gam majjum hoore6e Yahuduu6e hocci niiya warugo mo, hinaa gam o biisii nyalaane siwteteene tan, amma gam o wi'i bo, Alla woni Baabiiko. O fotinii hoore makko e Alla.

Baawde Biddo Alla

¹⁹ Yeesu wi'i 6e: «Mii bata on e goonja: Biddo waawataa ko wadi goddum kan tan, sey ko yi'i Baaba e wada. Gam ko Baaba wadata fu, kanjum Biddo bo wadata. ²⁰ Gam Baaba e yidi Biddo, kan wadi e holla mo huune fu ko o wadata. O hollan mo golle burde dee do fu manju, faa haaynaare wada on. ²¹ Gam hande no Baaba fintinirta maay6e wuurina 6e, nun Biddo bo wuurinirta mo yidi. ²² Baaba kan, hiitataako

goddo, amma o hokkii Biddo baawde hiitaago kiita fu, ²³ gam him6e fu teddina Biddo hande no teddiniri Baaba. Neddo fu mo teddinay Biddo, teddinay Baaba liloydo mo.

²⁴ Mii bata on e goonja. Nanudo haala am ko goondini liludo am, hebii yonki tabitiiki, o hiitataake. O yiwii e maayde, o warii to yonki. ²⁵ Mii bata on e goonja: Wakkati e wara, ki yottike du, wakkati de maay6e nanata daane Biddo Alla. Nanu6e ne bo wuuran. ²⁶ Hande no Baaba laatorii bulirde yonki, hande nun o hokkii Biddo bo laatoo bulirde yonki. ²⁷ O hokkii mo baawde hiitaago, gam o laati nun Bii neddo. ²⁸ To dum haaynoo on. Wakkati waran, de maay6e wonu6e der caabeeje nanata daane makko, ²⁹ 6e burtoo. Wadu6e ko woodi, finta, he6a yonki, wadu6e ko halli finta, hiitee.»

Haala Yeesu laati nun goonja

³⁰ «Min e hoore am, walaa fu ko baawumi wadugo. Ko nanumi, kiitortoomi. Kiita am e foonnitii, gam mi tokkataa sago am, sago lildo am nun tokkumi. ³¹ To mi seedanike hoore am, seedaaku am nootataake. ³² E woodi goddo ceedantoodo am. Mii anni seedaaku makko, ko o seedantoo am laati nun goonja. ³³ Onon, on lili him6e to Yuhaana, o seedike goonja. ³⁴ Min, mi bukaaka seedaaku neddo, amma mi batii ka gam kison. ³⁵ Yuhaana laatike fitilla

ku66oowa, jaaynoowa. On jabii welweltugo wakkati sedda e jayjol makko. ³⁶ Min, mii woodi seedaaku burŋu ŋu Yuhaana manŋu. Golle de Baaba yowanimmii mi wada, golle de gadanmi den nun seedantoo am no Baaba nun lilimmi. ³⁷ Baaba liludo am, kanko e hoore makko seedanii am. Abada on nanay daane makko, abada on ji'ay mo. ³⁸ Batu makko wonday e moodon, gam on goondinay mo o lili. ³⁹ Oon biditoo Dewte gam oon miiji de kokkan on yonki tabitiiki. Kanje seedantoo am. ⁴⁰ Amma, on jabay warugo to am gam kebon yonki.

⁴¹ Diga e himbe bane kebammi teddujal am, ⁴² amma mii anni on, mii anni yidde Alla walaa e moodon. ⁴³ Min, mi warii e inne Baaba am, on jabbaaki am. Amma to goddo wardii inne mum, on jabboto dum. ⁴⁴ Noy baawirton ko goondini, onon teddinontiroobe hakkune moodon, go accudon daartugo teddujal Alla? ⁴⁵ To on miilee min gaccotoo on yeeso Baaba. Muusa, mo jowudon hoolaare moodon dow mum, kanko nun gaccytooo on. ⁴⁶ To on goondiniino Muusa e goonja, on goondinanno am min bo, gam min o batani der dewte makko. ⁴⁷ Amma no on goondinay ko o winni, noy goondinirton haala am?»

Yeesu nyaannii himbe ujune joyo

(Matiye 14.13-21; Marku 6.30-44; Luka 9.10-17)

¹ Baawo majjum Yeesu joli maayo Galili, bi'eteŋo Tiberiya. ² Jama'aare duunne e tokki mo gam be ji'ii haaynaareeji di o wadi dow nyawbe. ³ Yeesu eenci dow waanne, joododii ton e aahiibe mum. ⁴ Tawi juulde Yahuduube bi'eteede Paska badike. ⁵ Yeesu ganti hoore, hollirii jama'aare duunne e fonnoy dum. O yami Filippu: «Toy kebeten cooden nyaamdu ko nyaannata bee do fu?» ⁶ O batu nun makko gam o nana ko Filippu toontotoo, gam oo anni ko o miili wadugo.

⁷ Filippu toontii mo, wi'i: «Baa gollotoodo golle juude balde keme didi, joddi mum heyataa sooda peen, tawee moy fu heba nappel.» ⁸ Gooto e aahiibe makko, bi'eteedo Andere, miiraawo Simon Piyer, wi'i mo: ⁹ «E woodi do suka gorko gom goodudo peen joy e liyyi didi, amma ume dum don wadanta bee do fu?»

¹⁰ Yeesu wi'i: «Bi'ee be, be joodoo.» Nokkuure nen e hebbi fudo, be joodii. Be gadan himbe ujune joyo. ¹¹ Yeesu etti peen kon, yetti Alla, yedi wonube don. O wadi liyyi dii bo hande nun. O hokki be faa be kaari. ¹² No be kaari, Yeesu wi'i aahiibe mum: «Kawritee ko horii, baa goddum to halku.»

¹³ Be kawriti nappe peen joyo ko himbe ben horii, ko kebbi killaaje sappo e didi.

14 No himbe yi'i kaayee fi dum Yeesu wadi, 6e bi'i: «Lalley, kanko woni Annabiijo bi'aado e wara der duuniyaaru.»

15 Amma no Yeesu e anni 6e garan nannugo dum e semme, 6e laamina, o dilli diga don, o eenci dow waanne, kanko tan.

Yeesu e yaha dow diyam maayo.

(Matiye 14.22-34; Marku 6.45-53)

16 Kiikiide mum, aahiibe Yeesu yahii fonjo maayo.

17 Be naati laana diyam gam 6e jola, 6e jaha Kafarnahum. Niwre fuddii wadugo, tawi Yeesu hewtaaki 6e taw.

18 Henu mawkol e wifa, galmaji diyam e ummoo.

19 Be jawdini laana kan faa 6e kebi hande kilo joy naa jeego'o. Den 6e kolliri Yeesu e

yaha e koyde dow maayo, faa battii 6e. Be kuli. 20 Yeesu wi'i 6e: «Min nun, to on kulee!»

21 Be eeli mo o naata e laana kan. Don maa don 6e jottii fonjo to 6e poonnii.

Himbe e daarta Yeesu

22 Fini mum, jama'aare wonunoone fonjo maayo, yi'i laana goota tan woni ton. Yeesu naatiday e aahiibe mum laana kan. Kambe tan yawti e makka. 23 Laanaaje yiwude Tiberiya warii takkol to 6e nyaami peen don, 6aawo no Joomiraawo yetti Alla. 24 No jama'aare yi'i Yeesu e aahiibe mum walaa don, 6e naati laanaaje, 6e batti Kafarnahum daartoygo mo.

Yeesu woni nyaamdu kokkoowol yonki

25 No 6e tawi Yeesu fonjo maayo, 6e bi'i dum: «Moodibbo, dey garudaa do?»

26 Yeesu toontii 6e, wi'i: «To goonja nun, hinaa gam on ji'i kaayee fi acci oon daartammi. Ko daartirton am woni gam on nyaamii faa on kaarii. 27 To on gollee gam nyaamdu keennoowol, amma gollee gam nyaamdu tabitintoonjol, kokkoowol yonki tabitiiki. Nyaamdu njol don nun, Bii neddo hokkata on, gam kanko Alla Baaba, wadani maane baawde mum.»

28 Den 6e yami mo, 6e bi'i: «Ume men gadata ko men gada golle de Alla yidi?» 29 Yeesu toontii 6e, wi'i: «Golle de Alla yidi woni goondinon mo o lili.»

30 Be toontii mo, 6e bi'i: «Kaayee fi kiye gadataa men ji'a, faa men goondinee? Ume gadataa?» 31 Maamiraabe

amen nyaamii nyaamdu maannu der haro, hande no dewte wi'i: «O hokkii 6e nyaamdu yiwunu dow kammu».» 32 Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mii bata on e goonja: hinaa annabi Muusa hokki on nyaamdu yiwunjol dow kammu. Baaba am hokki on nyaamdu geetol, yiwunjol dow kammu. 33 Nyaamdu njol Alla hokkata woni, yiwunjol dow kammu, kokkoowol duuniyaaru yonki.» 34 Be bi'i mo: «Moodibbo, hokku men nyaamdu njol baadey.»

35 Yeesu wi'i 6e: «Min woni nyaamdu kokkoowol yonki,

garudo to am, rafataake abada, goondindo am bo dondataake abada. ³⁶ Amma mi batii on: on ji'ii am, ko on goondinay. ³⁷ Be Baaba hokkimmi fu, waran to am. Garudo to am fu, mi salataako dum. ³⁸ Gam wadugo ko jidumi bane acci yiwmi dow kammu, amma gam mi wada ko liludo am yidi. ³⁹ Nani ko lildo am yidi: to baa gooto der himbe o hokki am majju, amma gam mi ummitina be nyalaane darjal. ⁴⁰ Nani ko Baaba am yidi: ji'udo Biddo fu, to goondinii mo, hebii yonki tabitiiki. Mi ummitinan mo nyalaane darjal.»

⁴¹ Yahuduube e dumbitoo hakkune mum dow haala Yeesu, gam o wi'i: «Min woni nyaamdu yiwuɗol dow kammu» ⁴² Be bi'i: «Oo do, hinaa Yeesu bii Yusufu, mo annuden inna mum e baaba mum on na? Noy o wi'irta: "Dow kammu yiwmi"?»

⁴³ Yeesu wi'i be: «To on dumbitee hakkune moodon! ⁴⁴ Goddo waawataa ko wari to am, to Baaba lildo am fooday mo. Min, mi ummitinan mo nyalaane darjal. ⁴⁵ E winnii der dewte annabiibe: "Be fu Alla janninan be." Neddo fu nanudo ko Baaba bati, go jaɓi janninol makko, waran to am. ⁴⁶ Baa gooto yi'ay Baaba, to hinaa yiwudo to Alla, kanko tan yi'i Baaba. ⁴⁷ Mii bata on e goonja: Goondindo am, hebii yonki tabitiiki. ⁴⁸ Min woni nyaamdu kokkoowol yonki. ⁴⁹ Maamiraaɓe moodon nyaamii maannu

der haro, be maayii bo. ⁵⁰ Nɗol do nun nyaamdu yiwuɗol dow kammu, nyaamudo nɗol fu maayataa. ⁵¹ Min woni nyaamdu yonkintewol, yiwuɗol dow kammu. To neddo nyaami nyaamdu nɗol, wuuran faa abada. Nyaamdu nɗol kokkanmi gam duuniyaaru wuura, laati nun bannu am.»

⁵² Dow kaa don Yahuduube e yeddontira no waawi fu, e wi'a: «Noy neddo oo waawirta ko hokki en bannu mum nyaamen?» ⁵³ Yeesu toontii be, wi'i: «Mii bata on e goonja: To on nyaamaay bannu Bii neddo, on jaray yiyam makko, yonki walaa der moodon. ⁵⁴ Neddo fu nyaamudo bannu am, to yari yiyam am, hebii yonki tabitiiki. Mi fintinan mo nyalaane darjal. ⁵⁵ Gam bannu am laati nun nyaamdu lalley, yiyam am bo laati nun jaram lalley. ⁵⁶ Neddo fu nyaamudo bannu am, to yari yiyam am, oo wondi e am, min bo mii wondi e makko. ⁵⁷ Baaba liloydo am laati nun buurudo. Gam makko buurumi. Hande nun nyaamudo am fu, wu-urirta gam am. ⁵⁸ Nɗol do nun woni nyaamdu yiwuɗol dow kammu. Nɗol nandaa e nɗol kaakiraaɓe moodon nyaamuno, be maayii bo. Nyaamudo nyaamdu nɗol do wuuran faa abada.»

⁵⁹ Haalaaji dii do nun Yeesu jannini der suudu waajorde Kafarnahum.

Yonki tabitiiki

⁶⁰ No 6e nani haalaaji dín, dúuggal e aahiibe makko wi'i: «Haala ka e tiidi. Moy waawata ko jabi ka?»

⁶¹ Yeesu faami der 6erne mum, aahiibe mum e dumb-
itoo dow majjum, go o wi'i
6e: «Haala kan jibi on nun?
⁶² Jon kan to on ji'ii Bii neddo
eenci to wonunoo, den mum
noy gadoton? ⁶³ Ruuhu
woni buurinoowo, 6annu
nafataa goddum. Haalaaji
haalanmi on dii, laati nun
Ruuhu e yonki. ⁶⁴ Nani
e woodi hakkune moodon
6e goondinay.» Gam Yeesu
e anni diga fuddoode, 6e
goondinay dum, e jammoo-
toodo dum. ⁶⁵ O beydi o
wi'i: «Gam majjum bi'umi on:
“Walaa baawoowo ko wari to
am, to Baaba hokkay dum no
warirta”.»

⁶⁶ Diga den, dúuggal e
aahiibe makko dilli, acci
tokkugo mo. ⁶⁷ Den Yeesu
yami aahiibe sappo e dido
6en: «Onon bo, oon jidi dillugo
na?» ⁶⁸ Simon Piyer toontii
mo, wi'i: «Joomiraawo, to moy
men jahata? An woodi haala
kokkoowa yonki tabitiiki.
⁶⁹ Men goondinii, emen anni
an woni Ceniido yiwudo e
Alla.» ⁷⁰ Yeesu toontii 6e,
wi'i: «Hinaa min subi on, onon
sappo e dido? Gooto moodon
laati nun seydaanuujoo.»

⁷¹ Haala Yahuuda, 6ii
Simon Iskariyot nun o batata,
gooto der sappo e dido 6en.
Oo don woni jammotoodo
mo.

7

Miiraabe Yeesu goondinay

dum

¹ Baawo majjum Yeesu e
woosoo der Galili. O yidaa
woosaago der Yahudiya
gam hooree6e Yahuduube
e daarta no warirta mo.
² Tawi juulde Yahuduube
bi'eteede juulde bukaaji
6adike. ³ Miiraabe Yeesu wi'i
dum: «Eggu, jahaa Yahudiya
gam aahiibe maa yi'a golle
de gadataa. ⁴ Goddo suudataa
ko wadata, to e yidi anneego.
No aa wada golle dee, hollitin
hoore maa himbe.»

⁵ Baa miiraabe makko
goondinay mo. ⁶ Yeesu
wi'i 6e: «Wakkati am
waray taw, amma onon,
wakkati fu laati nun wakkati
moodon. ⁷ Himbe duu-
niyaaru waawataa ko wanyi
on, amma min, 6ee bany-
immi gam mii seedoo golle
ma66e woodaa. ⁸ Onon, jahee
juulde den. Min, mi yahataa,
gam wakkati am waray taw.»
⁹ No o bati 6e kaa don, o joodii
leydi Galili.

Yeesu yahi juulde bukaaji

¹⁰ No miiraabe Yeesu yahi
juulde den, Yeesu bo yahi
ton, amma o hollitay hoore
makko, o suudii. ¹¹ Hooree6e
Yahuduube e daarta mo der
juulde, e wi'a: «Toy o woni?»

¹² Himbe duu66e e dumb-
itoo dow haala makko.
Wo66e e wi'a: «Neddo geeto
nun!» Wo66e bo e wi'a:
«Nun nun bane, majjinoowo
himbe nun.» ¹³ Goddo suusay
batango mo e daane towné,
gam 6ee kula hooree6e
Yahuduube.

¹⁴ Tawi juulde den fecciri,
go Yeesu fuddi jannjingo der

suudu Alla. ¹⁵ Haaynaare wadi Yahuduu6e sanne, 6e bi'i: «Noy o waawiri dewte, kanko mo janjaj?»

¹⁶ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Jande janjinammi on, yiway e am. Diga to liloydo am, dum yiwi. ¹⁷ To neddo e yidi wadugo sago Alla, o annitan janjinol am to Alla yiwi, naa bo to haalaaji am, e baawde am nun yiwi. ¹⁸ Batanoowo hoore mum, hoore mum nun daartanta teddujal. Amma daartoowo teddujal liloydo dum, oo don goonja nun batata, fewre walaa e makko. ¹⁹ Hinaa Muusa hokki on tawreeta na? Amma baa gooto moodon golliray tawreeta. Ko woni sabbu go oon daarta warugo am?» ²⁰ Him6e 6en toontii mo, wi'i: «An, aa woodi ginnool. Moy daartata warugo maa?»

²¹ Yeesu toontii 6e: «Golle goote tan gadumi, on fu, haaynaare wadi on. ²² Muusa hokkii laawol gadon julnol. Diga to Muusa du bane nol yiwi, diga to kaakiraa6e mon nun, go oon julna suka nyalaane siwteteene. ²³ To suka e julnee nyalaane siwteteene, gam to tawreeta Muusa yartee, gam ume monnotodon gam mi nyawtii tagaado bumbum nyalaane siwteteene? ²⁴ Accee hitoraago no ji'irton, amma gadee kiita poonnitiika.»

Yeesu woni Almasiihu na?

²⁵ Go him6e Urusaliima wob6e wi'i: «Hinaa oo do 6e daartata warugo na? ²⁶ Oo woni caka ma66e, oo bata, 6e

bi'ay mo gokka. Den maw6e amen annitin nun kanko woni Cubaado na? ²⁷ Oo do kan, een anni to yiwi, amma to Cubaado e wara, goddo annataa to o yiwata.»

²⁸ Tawi Yeesu e janjina der suudu Alla, o bati e daane townne, o wi'i: «Oon annimmi, oon anni to yiwumi! Min bane waddi hoore am. Liloydo am laati nun goonjaajo. Kanko woni mo on annaa. ²⁹ Min, mii anni mo gam to makko yiwmi. Kanko liloymmi.»

³⁰ Den 6e daarti no 6e nanjirta mo, amma goddo junjo mum meemaay mo, gam wakkati makko waray taw. ³¹ Duuggal der jama'aare goondinii mo, wi'i: «To Cubaado warii, o wadan kaayee fi burudi di gorko oo wadi na?»

Reenu6e suudu Alla lilaama nanja Yeesu

³² Farisaa6e nani ko him6e 6en dumbitintoo dow haala Yeesu. Hooree6e Limaamiibe e Farisaa6e lili reenoobe, nanja mo. ³³ Yeesu wi'i: «Min, mii wondi e moodon sedda taw. Baawo mum, mi wittan to liloydo am. ³⁴ On daartan am, amma on jiiataa am, gam on baawataa ko yahi to gonumi.»

³⁵ Yahuduu6e yamontiri, wi'i: «Toy o yahata ko en baawataa ko yiiti mo? O yahan to him6e meeden feroy6e to Yunaninkee6e, o janjina Yunaninkee6e na? ³⁶ O wi'ii en daartan mo, en jiiataa mo, gam en baawataa ko yahi to o tawetee. Kaye nun kaa don bo?»

Diyam yonki

³⁷ Nyalaane sakitiineere der juulde den buri teddugo. Nyaanne mum, Yeesu darii, bati e daane towné, wi'i: «Neddo fu dondaado wara to am, yara. ³⁸ Goondindo am fu, "ilaadi diyam yonki mawdi ilan e berne mum" hande no Dewte bati.»

³⁹ O batu nun kaa don dow Ruuhu mo goondindo fu hebata. Den Ruuhu hokkaaka taw, gam Yeesu teddinaaka taw.

Himbe luudontirii sabbu Yeesu

⁴⁰ No wobbe der jama'aare nen nani haala ka, wi'i: «Lalley kanko woni Annabiijo.»

⁴¹ Wobbe wi'i: «Kanko woni Cubaado.» Wobbe bo wi'i: «Cubaado yiwani diga Galili na?» ⁴² Dewte wi'ay ba, e lenyol annabi Dawda nun Cubaado yiwata, der siire Baytilaama, to Dawda yiwi?

⁴³ Jama'aare nen luudontiri gam makko. ⁴⁴ E woodi yidube nannugo mo der ma66e, amma goddo junjo mum meemaay mo.

Mawbe Yahuduube goondinay Yeesu

⁴⁵ Reenoobe warti to hooree6e Limaamiibe e Farisaabe, 6e yami 6e, 6e bi'i: «Ko woni sabbu ko on gadday mo?» ⁴⁶ Reenoobe ben toontii, wi'i: «Abada goddo batiray no gorko on batiri.»

⁴⁷ Farisaabe yami 6e: «Onon bo on majjinaama hinaa? ⁴⁸ E woodi baa gooto der hooree6e, maa bo der Farisaabe goondindo mo na? ⁴⁹ Amma jama'aare ne annaa tawreeta, ne yaa'aane»

⁵⁰ Gooto der ma66e, bi'eteedo Nikodemu, jahunoodo to Yeesu wi'i 6e: ⁵¹ «Tawreeta meeden e hiitoo neddo tawee nanaaka ko o bati, annaaka ko o wadi na?» ⁵² Be bi'i mo: «An bo a Galilinkejo na? Widiita Dewte, a yi'an walaa annabiijo yiwudo Galili.» [⁵³ Baawo mum, moy fu hooti wuro mum.

8*Debbo jeenoowo*

¹ Yeesu yawti far waanne Jaytuuje. ² Subaka kecco o witti der suudu Alla. Jama'aare fu wari. O joodii, oo jannina 6e. ³ Moodi66e tawreeta, e Farisaabe waddi debbo nannaado e wada jeenu. Be darni mo caka jama'aare. ⁴ Be bi'i Yeesu: «Moodibbo, debbo oo do nanja nun e wada jeenu. ⁵ Muusa batii der tawreeta men, iri debbo oo don kaaye nun warirtee. An bo, kaye bi'udaa?»

⁶ Be baddu nun 6e yoyra mo, gam 6e ke6a no 6e gaccorii mo. Amma Yeesu jimminii, e winna e honnu mum dow leydi. ⁷ No 6e tokki 6ee yamitoo mo, Yeesu banti hoore, wi'i 6e: «Goddo moodon mo waday hakke dadey arta fadda mo hayre.»

⁸ O jimminii kade, oo winna e leydi. ⁹ No 6e nani ka, 6e dilli gooto gooto. Nayee6e arti dilli. Yeesu e debbo on tan horii. ¹⁰ Yeesu banti hoore, wi'i mo: «Debbo, toy 6e goni? Baa gooto hiitaaki maa?» ¹¹ O toontii, o wi'i: «Moodibbo, baa gooto.»

Yeesu wi'i mo: «Min bo, mi hiitataako ma. Yahu, taa mayta kade wadugo hakke.»]

Yeesu woni jayŋol duuniyaaru

¹² Yeesu baddi e ma66e kade, wi'i: «Min woni jayŋol duuniyaaru. Tokkudo am, yahataa e niwre abada, amma o heban jayŋol yonki.»

¹³ Dow kaa don, Farisaa6e wi'i mo: «To aa seedanoo hoore maa, seedaaku maa jabataake.»

¹⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Baa to mi seedanike hoore am, seedaaku am e laatii goonja, gam mii anni to yiwmi, mii anni to jahammi bo. Amma onon, on annaa to yiwmi, on annaa bo to jahammi. ¹⁵ Oon gada kiitaa hande no him6e hiitortoo, amma min, mi hiitataako goddo. ¹⁶ To mii wada kiita, kiita am e laatii goonja, gam mi hiitataako min tan, amma Baaba liloydo am, e wondi e am. ¹⁷ E Winnii e tawreeta moodon: "Seedaaku him6e dido e laatii goonja". ¹⁸ Mii seedanoo hoore am. Baaba liloydo am bo, e seedanoo am.» ¹⁹ Be bi'i mo: «Toy Baaba maa woni?» Yeesu toontii, wi'i 6e: «On annaa am min, hakko Baaba am. To oon annunoo am, maa on anniino Baaba am bo.»

²⁰ Yeesu batii haalaaji dii no o janjinta der suudu Alla, to nokkuure ceede Alla watteree. Goddo nanjay mo, gam wakkati makko yottaaki taw.

On baawataa yahugo to jahanmi

²¹ Yeesu wi'i 6e kade: «Mi nani yaha, on daartan am, on

maaydan e hakkeeki moodon. On baawataa ko yahi to jahanmi.» ²² Yahuduu6e wi'i: «O waritinto nun naa? Gam o wi'i en baawataa ko yahi to o yahata.» ²³ Yeesu wi'i 6e: «E ley jeyadon, amma min, dow jeyaami. E duuniyaaru nuu jeyadon, amma min, mi jeyaaka e maayru. ²⁴ Gam majjum bi'umi on: on maaydan e hakkeeki moodon. Gam to on goondinay min woni mo gonmi, on maaydan e hakkeeki moodon.» ²⁵ Be yami mo: «An moy nun laatidaa?» Yeesu toontii: «Mo bi'unoo mi on diga arande, laatiimi. ²⁶ Mii woodi huune duuddum ko batanmi, e ko kiitotoomi dow mon. Amma liloydo am laati nun goonjaajo. Ko nanumi e makko, batanmi duuniyaaru.»

²⁷ Be paamay naa Baaba nun o batanta 6e. ²⁸ Den Yeesu wi'i 6e: «To Bii neddo bilaama fu, den paamoton "min woni mo gonmi," mi wadataa bo goddum e hoore am, amma mi batan nun ko Baaba ekitinimmi tan. ²⁹ Liloydo am e wondi e am, o accay am min tan, gam ko welata mo gadanmi wakkati fu.» ³⁰ No o bati hande nun, duu66e goondinii mo.

Rim6e e maccu6e

³¹ Yeesu wi'i Yahuduu6e, goondin6e dum: «To oon jogii haala am, on laati nun aahi6e am lalley. ³² On annan goonja. Goonja bo rindinan on.»

³³ Be toontii mo, 6e bi'i: «Menen, men yiwi e lenyol Iburahiima, abada men

laataaki maccube goddo. Noy bi'irtaa men dimdan?»

³⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mii bata on e goonja: gadoowo hakke fu laati nun maccudo hakke. ³⁵ Maccudo wonataako der saare baadey, amma biddo nun wonotoo der saare e baadey ³⁶ To Biddo rindinii on, on laatoto rimbe e goonja. ³⁷ Mii anni on yiwi e lenyol Iburahiima, amma

oon daarta warugo am gam haala am naatay der moodon.

³⁸ Ko ji'umi e Baaba kan nun batanmi, onon bo oon gada ko Baaba moodon wi'i on.»

³⁹ Be toontii mo, 6e bi'i: «Baaba amen woni Iburahiima.» Yeesu wi'i 6e: «To on laatino 6i66e Iburahiima e goonja, maa on gadiino golle Iburahiima. ⁴⁰ Amma jooni oon daarta warugo am, min batudo on goonja ka nanumi to Alla. Dum don Iburahiima waday dum. ⁴¹ Onon, golle Baaba moodon gadoton.» Be bi'i mo: «Menen, men jaaluube bane, Baaba gooto men goodi, kanko woni Alla.»

⁴² Yeesu wi'i 6e: «To Alla nun laatino Baaba moodon, maa on jidiino am, gam to Alla yiwmi, ko garumi. Mi wadday hoore am, amma kanko lilimmi. ⁴³ Gam ume ko on nanataa haala am? Gam on baawataa ko hettinii haala am. ⁴⁴ Seydan woni baaba moodon. Jidaadi baaba moodon gadoton. Baroowo nun o laatii diga fuddoode. O walaa der goonja, gam goonja walaa der makko. To oo bata fewre, jikku makko nun, gam oo pewoowo, oo baaba fewre. ⁴⁵ Amma min,

gam mii bata goonja, wadi ko on goondinay am. ⁴⁶ Moy moodon waawata seedaago mi wadii hakke? To mi batii goonja, gam ume ko on goondintaa am? ⁴⁷ Neddo Alla nun hettintoo haala Alla. Onon, on kettintaako gam on laataaki himbe Alla.»

Yeesu e buri Iburahiima

⁴⁸ Yahuduube wi'i mo: «Men batay goonja no men bi'i a laati nun samariyaajo, aa woodi bo ginnool na?»

⁴⁹ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mi woodaa ginnool, amma mii teddina Baaba am. Onon, oon jawoo am. ⁵⁰ Teddunjal hoore am bane daartanmi. E woodi daartanoowo am teddunjal, kiitotoodo. ⁵¹ Goonja batanmi on: Ja'budo haala am fu, maayataa abada.»

⁵² Yahuduube wi'i mo: «Jooni men tabbitini aa woodi ginnool. Iburahiima e annabiibe fu maayi, amma an, a wi'ii: "Ja'budo haala am fu, maayataa abada".

⁵³ Aa buri Iburahiima baaba amen manju na? O maayii, annabiibe bo maayii. Ume miiludaa aa laatii?»

⁵⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «To hoore am teddinanmi, teddunjal am laati nun baanji. Baaba am, mo bi'oton Alla moodon on nun teddintammi. ⁵⁵ On annaa mo. Amma min, mii anni mo. To mi wi'ii mi annaa mo, mi laatoto pewoowo hande moodon. Amma mii anni mo, mi tokkii haala makko. ⁵⁶ Baaba moodon Iburahiima e seyorino yi'ugo nyalaane wittoygo am. O yi'ii ne, go berne makko weli.»

57 Yahuduu6e wi'i mo: «A waday taw baa duubi lasoy didi e sappo, go aa wi'a a yi'ii Iburahiima?» 58 Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mii bata on e goonja: Diga Iburahiima tagaaka, min, mi na'on.» 59 Dow kaa don 6e etti kaaye 6e padda mo. Amma Yeesu soltii, wurtii e suudu Alla.

9

Yeesu wuntinii dimdaado e bundan

1 No Yeesu yawtata, o yi'i gorko dimdaado e bundan. 2 Aahii6e makko yami mo, wi'i: «Moodibbo, moy wadi hakke, kanko na, naa baaba e inna makko nun, ko o rindaa e bundan?» 3 Yeesu toontii 6e wi'i: «Kanko bane wadi hakke, baaba e inna makko bo bane. Amma gam baawde Alla yi'ee e makko nun. 4 No jayjol na'on taw, haani gaden golle liloydo am. Gam jemma waran de goddo waawataa ko gollii. 5 No mii tawaa e duuniyaaru, min woni jayjol mayru.»

6 Den, no o bati kaa don, o tuuti joodde e leydi, o laawi loope e joodde den, o moomi e gite bumdo on. 7 O wi'i mo: «Yahu sulmaa weeldere Silowe.» (Dum wi'ay maa Lilaado). O yahi, o sulmii. O warti oo yi'a.

8 Wondunoo6e e makko, e yi'annoo6e mo oo fiya bara, wi'i: «Hinaa oo do joodotono e fiya bara na?» 9 Wo66e wi'i: «Kanko nun!» Wo66e bo wi'i: «Kanko bane! Nandi makko nun!» Gorko on e hoore mum wi'i: «Min nun lalley!» 10 Be yami mo: «Noy bumtirdaa?»

11 O toontii: «Gorko bi'eteedo Yeesu laawi loope, moomi e gite am, wi'immi: "Yahu weldere Silowe, culmodaa". Jahumi, culmiimi, ko bumtumi.» 12 Be yami mo: «Toy gorko on woni?» O toonti: «Mi annaa!»

Farisaabe e yantinoo bumtinaado

13 Den 6e jaari bumtinaado on to Farisaabe. 14 Nyalaane Yeesu laawi loope wumtini mo, laati nun nyalaane siwteeteene. 15 Farisaabe bo yami mo, wi'i: «Noy bumtirdaa?» O toontii 6e: «O moomu nun loope e gite am, ko culmiimi, ko bumtumi.» 16 Wo66e der Farisaabe wi'i: «Gorko on waawataa ko yiwi to Alla, gam o jogaaki nyalaane siwteteene.» Wo66e bo wi'i: «Noy gadoowo hakke waawirta ko wadi iri kaayeeffiji dii do?» Go 6e ceenniri hakkune ma66e.

17 Farisaabe yami bumtinaado on kade, wi'i: «An kaye batataa dow bumtindo maa on?» O toontii 6e, o wi'i: «Annabiijo nun.»

18 Hooree6e Yahuduu6e jabay naa oo laatino bumdo, sey no 6e noddii baaba e inna makko. 19 Be yami 6e: «Oo do biddo moodon mo bi'udon rindaa e bumdan on nun don na? Jon kan noy o wuntiri?»

20 Baabiiko e inniiko toontii: «Emen anni biddo amen nun, e bumdan nun bo o rindaa.

21 Amma no o wuntiri jooni, men annaa. Men annaa bo moy wuntini mo. Kanko bo o mawdo nun. O waawan ko toontanii hoore makko. Yamee mo!»

²² Baabiiko e inniiko toon-
torike nun nun gam 6ee kula
hooree6e Yahuduu6e. Gam
6e desu nun: Neddo fu jafi
Yeesu laati nun Cu6aado, 6e
diiwa dum, 6e burtina waa-
jorde. ²³ Gam majjum saa-
reeji makko wi'i: «O mawnii,
yamee mo!»

²⁴ Farisaabe nodditii
bumtinaado on, 6e bi'i mo:
«Teddin Alla, emen anni,
menen kan, gorko on hak-
keejo nun.» ²⁵ O wi'i 6e: «To
o hakkeejo nun, min kan, mi
annaa. Goota tan annumi:
Mi bumunoodo, jooni mii
yi'a.» ²⁶ Be yami mo: «Ume o
wadi e maa? Noy o wuntiniri
maa?» ²⁷ O toontii 6e, o wi'i:
«Mi batiino on dum, amma on
kettinaaki. Gam ume go oon
jidi nanitaago ka kade? Naa
onon bo, on jidu nun laataago
aahiife makko?»

²⁸ Be jenni mo, 6e bi'i:
«An woni aahiijo makko!
Menen, men aahiife Muusa
nun. ²⁹ Menen, emen anni
Alla baddii e Muusa, amma
kanko, men annaa to o yiwi.»

³⁰ Gorko on toontii 6e,
wi'i: «E dum haaynii no
on annaa to o yiwi, ko o
wuntinimmi! ³¹ Een anni
Alla hettinantaako wadoo6e
hakke, amma oo hettinanoo
teddindo mo, gadoowo sago
makko. ³² Dadey nanaaka
bumtindo dimdaado e bum-
dan. ³³ To hinaa to Alla gorko
on yiwi, o waawataano ko
wadi goddum.»

³⁴ Be toontii mo: «An, bum-
bum, der hakkeeji dimadaa,
an jannjinta men!» Be nyeebi
mo yaasi.

Bundan der berne

³⁵ Yeesu nani 6e nyee-
bii bumtinaado on, yi'itii
mo, yami mo: «An kan, aa
goondini Bii neddo na?»
³⁶ O toontii: «Moodibbo, moy
woni kanko faa mi goondina
mo?» ³⁷ Yeesu wi'i mo: «A
yi'ii mo, baddoowo e maa
woni kanko.» ³⁸ O toontii:
«Moodibbo, mii goondini.» O
sujidani Yeesu.

³⁹ Den Yeesu wi'i mo: «Mi
waru nun der duuniyaaru mi
wada kiita, gam wumu6e yi'a,
yi'oobe wuma.» ⁴⁰ Farisaabe
tawanoobe don, nani ka, yami
mo, wi'i: «Menen bo, men
wumu6e na?» ⁴¹ Yeesu toon-
tii 6e: «To oon bumuno, on
goodataano boofi. No bi'oton
jooni oon ji'a, gam majjum
boofi moodon tabitii.»

10

Ballool duroowo e baali

¹ Yeesu wi'i: «Mii bata
on e goonja, neddo fu naa-
toowo der hoggo baali go
naatiray dammugal, go
yartorii to feere, kanko woni
gujjo, kanko woni paso-
toodo. ² Amma duroowo
baali, dammugal nun
naatirta. ³ Cakkiido dammu-
gal ma6bitanan mo, baali din
bo nanan daane makko. O
noddiran di, njaye fu e inne
mum, o yaara di yaasi. ⁴ To o
wurtinii di di fu, o ardo di, di
tokka mo gam dii anni daane
makko. ⁵ Abada di tokkataa
kodo, amma di doggan mo
nun faa woddi gam di annaa
daane ho66e.»

⁶ Yeesu wadani 6e ballool
njol, amma 6e paamay ko njol
fillitii.

Yeesu laatii duroowo geeto

⁷ Yeesu wi'i 6e kade: «Mii bata on e goonja, min woni dammugal baali. ⁸ Artu6e am warugo fu, laati nun wuy6e e pasotoo6e, amma baali dii nananay 6e. ⁹ Min woni dammugal. Neddo fu naatirdo e am, hisan, he6an durdugol, ooran, jaannyan. ¹⁰ Gujjo warataa maa gam wujja, o wara, o biisa, amma min, mi waru nun gam him6e he6a yonki, he6a ki kii heewi.

¹¹ Min woni duroowo geeto. Duroowo geeto woni kokkitiroowo yonki mum gam baali mum. ¹² Amma biiro, mo laataaki duroowo geeto, mo jeyaa baali, to yi'ii buuru, sey dogga, acca baali. Buuru nanja baali din, sankita koriidi. ¹³ Biiro on doggan gam faalaaka e majji. ¹⁴ Min woni duroowo geeto. Mii anni baali am, baali am bo e annimmi. ¹⁵ Hande no Baaba annirimmi, non annirmi Baaba. Mii hokka yonki am gam baali am. ¹⁶ Mii woodi kade baali goddi di galaa der hoggo no. Dii don bo haani mi dura dum. Di nanan daane am, di laato darne woore, di gooda duroowo gooto.

¹⁷ Baaba e yidimmi gam mii hokkitira yonki am gam mi he6itoo ki kade. ¹⁸ Goddo ittantaa am ki, min hokkata ki e hoore am. Mii woodi baawde hokkitirgo ki, mii woodi bo baawde he6itaago ki. Ooda kaa don kebumi e Baaba am.»

¹⁹ Batuuji dii seenni kade Yahuduu6e. ²⁰ Duu66e ma66e e wi'a: «Oo ginnaajijjo nun, o

haanja nun. Gam ume go oon kettinanoo mo?» ²¹ Amma wob6e wi'i: «Batu kaa, haala ginnaajijjo bane. Ginnool waawan ko wuntini bundo na?»

Yahuduu6e salike Yeesu

²² Juulde senuki suudu Alla e wadenoo Urusaliima. Dum fottii e dabbune. ²³ Ley suudu Alla don, Yeesu e yaha e warta ley danki Suleymaanu. ²⁴ Yahuduu6e filititii mo, wi'i mo: «Faa dey accataa men der seko? To an woni Cubaado laabinan men.»

²⁵ Yeesu toontii 6e: «Mi batii on, on goondinay. Golleeji di gadirmi inne Baaba am, e seedanoo am. ²⁶ Amma on goondinay gam on laataaki baali am. ²⁷ Baali am e nana daane am. Mii anni di, dii tokkimmi. ²⁸ Mii hokka di yonki tabitiiki, di baatataa abada. Goddo teetataa di e junjo am. ²⁹ Baaba am kokkudo am di, 6uri huune fu. Goddo waawataa ko teeti di e junjo Baaba. ³⁰ Min e Baaba fu, men gooto.»

³¹ Den Yahuduu6e etti kade kaaye gam 6e padda mo.

³² Yeesu wi'i 6e: «Mi wadii yeeso moodon golleeji booddi duuddi e baawde Baaba. Der golleeji din, diye e majji jidandon warirgo am kaaye?»

³³ Yahuduu6e toontii mo: «Gam golle boodde bane men jidi warirgo maa kaaye, ko men jidi warirgo maa nun, gam a yennii Alla. An a tagaado nun, a wadii hoore maa Alla.»

³⁴ Yeesu toontii 6e: «Dum winnaaka der tawreeta moodon: «Alla wi'ii on, on allaa6e na?»» ³⁵ To tawreeta

noddii allaaፎ, 6e o baddi, een anni ko dewtere bati ikkintaake. ³⁶ Onon mo Alla seni, ko lili mo e duuniyaaru, oo don nun bi'oton: «A yennii Alla!» Gam o wi'ii oo laatii Bidፋo Alla. ³⁷ To mi waፋay golle Baaba am, to on goondinee am. ³⁸ Amma to mii waፋa ፋe, baa to on goondintaa am, min e hoore am, goondinee golle am, gam annon, paamon Baaba na'on e am, min bo mi na'on e Baaba.»

³⁹ Be daarti nanፓugo mo kade. O sottii 6e. ⁴⁰ Yeesu wittii fonፓo maayo Ur-dun, nokkuure to Yuhaana waፋannoo batisi arande, o joodii ton. ⁴¹ Himፎe ፋuuፆፆe wari e makko, wi'i: «Yuhaana waፋay alaama kaayniika baa goota. Amma, ko o bati e gorko on fu laati nun goonja.» ⁴² Ton ፋuuፆፆe goondini Yeesu.

11

Maayde Lasar

(Luka 10.38, 40, 7.11-16; Marku 5.35-43)

¹ Gorko gom, bi'eteፋo Lasar e tawano Baytaniya, o nyawi. Oo woodi sakikiraaፎe ፋiፋo, Mariyama e Marta. ² Mariyama on nun woni moomunooፋo wardi e Joomiraawo, go o moytiri gaasa makko koyፋe Yeesu. Sakiike makko, Lasar nyawunoo. ³ Sakikiraaፎe makko lili e Yeesu wi'a mo: «Moodibbo, beldiijo maa yandaa.»

⁴ No Yeesu nanunoo ka, wi'i: «Nyaw dum don nyaw maayde bane. Dum waru nun

gam tedduፓal Alla, gam Bidፋo Alla teddiniree e majjum.»

⁵ Yeesu e yidi Marta, e miiraawo mum, e Lasar. ⁶ Baa no o nani Lasar yandaa, haፋay mo joodaago balde ፋidi to o wonunoo. ⁷ Baawo majjum o wi'i aahiፆe makko: «En bittee leydi Yahudiya!» ⁸ Aahiፆe wi'i: «Moodibbo, baa ፆooyay Yahuduuፆe e daartano warirgo maa kaaye, go ton nun bittataa?» ⁹ Yeesu toontii: «Hinaa wakkatiiji sappo e ፋidi woni der nyaalooma? Jahoowo nyaalooma fergataako gam oo yi'a jayፓol duuniyaaru nu. ¹⁰ Amma jahoowo jemma fergoto gam jayፓol walaa e makko.»

¹¹ Baawo o bati haalaaji dii, o wi'i: «Gido meeden Lasar ፋaanike, mi yahan, mi finnina mo.» ¹² Aahiፆe wi'i: «Moodibbo, to o ፋaani nun, o yoofoto.» ¹³ Maayde Lasar nun o batannoo. Kamፆe 6e miili haala ፋoyፓol nun o batani. ¹⁴ Yeesu laaፆinani 6e: «Lasar maayii!» ¹⁵ Berne am welii gam moodon ko mi tawaaka ton. Dum laatanto on daliila goondinon. To non en jahu, to makko.» ¹⁶ Den Toma bi'eteፋo Ciwto wi'i aahiፆe horiፆe: «En jahu enen bo gam maayden e makko.»

Yeesu nun woni ummital e gurnam

¹⁷ No Yeesu yottinoo, tawi wadii balde naay Lasar e tawaa der saabeere. ¹⁸ Hakkune Baytaniya e Urusaliima buraa kilooji tati, ¹⁹ Yahuduuፆe ፋuuፆፆe wari

to Marta e Mariyama gam eytugo 6e e maayde sakiike ma66e.

²⁰ No Marta nani Yeesu warii, yahi ta66itoyii mo, tawi Mariyama e joodii der suudu. ²¹ Marta wi'i Yeesu: «Moodibbo, to aa wonunoo do, sakiike am maayataano. ²² Amma baa jooni mii anni huune fu ko yamudaa Alla, o wadante.» ²³ Yeesu wi'i mo: «Sakiike maa fintan.» ²⁴ Marta wi'i: «Mii anni o fintan nyalaane ummital.»

²⁵ Yeesu wi'i mo: «Min woni pintinoowo, min woni kokkoowo yonki. Neddo fu goondindo am, baa to maayii, o wuuran. ²⁶ Buurdo fu, goondindo am, maayataa abada. Aa goondini dum na?» ²⁷ O toontii: «Ee, moodibbo! Mii goondini an woni Cu6aado, Biddo Alla, garoowo e duuniyaaru.»

Yeesu wullii

²⁸ E dow dum Marta yahi noddoygo miiraawo mum Mariyama, o sownii dum: «Moodibbo warii, oo noddee.»

²⁹ No Mariyama nanuno kaa don, ummii don maa don, yahi to makko. ³⁰ Yeesu naatayno siire nen taw. Oo tawaa to Marta fottunoo e makko. ³¹ Yahuduube e wondunoo e Mariyama der suudu. Bee eyta mo. Be ji'i o fadditii, o wurtii. Be tokki mo, 6e miili o yahan nun e saabeere o wulla.

³² No Mariyama yotti to Yeesu, no o yi'i mo, o diccii yeeso makko, o wi'i: «Moodibbo, to aa wonunoo do, sakiike am maayataano.»

³³ No Yeesu yi'i Mariyama e Yahuduube wondunoo6e e mum e wulla, hakkillo makko ummii, o wemmaa.

³⁴ O yami: «Toy gattudon mo?» 6e toontii: «Moodibbo, war, daaru!» ³⁵ Yeesu wulli. ³⁶ Yahuduube wi'i: «Daaree no o yidiri mo.» ³⁷ Wo66e e ma66e wi'i: «Bumtindo bundo waawataano ko hadi gorko on maayugo na?»

Lasar fintinaama

³⁸ Hakkillo Yeesu ummii kade, o yahi to saabeere woni. Saabeere nen laati nun gayka maa66iraaka hayre. ³⁹ Yeesu wi'i: «Ikkinee hayre nen!» Marta, sakiike maaydo, wi'i mo: «Moodibbo, o luubii ko, gam hanne wadi balde naay oo woni der saabeere.» ⁴⁰ Yeesu wi'i mo: «Mi wi'ay maa baa, to a goondinii, a yi'an baawde Alla?»

⁴¹ Be ikkini hayre nen. Yeesu tiggittii, wi'i: «Baaba, mii yettee gam aa nananammi.

⁴² Min kan, mii anni baadey fu aa nananammi. Amma mi baddu maa nun gam him6e darii6e bee do, gam 6e goondina an nun lilimmi.»

⁴³ Baawo haalaaji ddi, o bati e semme: «Lasar wurta!»

⁴⁴ Maayunoodo on wurtii, juude mum e koyde mum e filaa leppi, yeeso mum e soomii. Yeesu wi'i 6e: «Piilitee mo, accon mo o yaha.»

⁴⁵ Duuggal e Yahuduube warunoo6e to Mariyama, yi'u6e ko Yeesu wadi, goondini mo. ⁴⁶ Amma wo66e ma66e yahi to Farisaa6e, bati 6e ko Yeesu wadi. ⁴⁷ Farisaa6e

ben e hooree6e Limaamiibe wadi dawriine, wi'i: «Gorko oo e wada kaayefiiji duuddi. Noy gadeten? ⁴⁸ To en accirii mo nunnun, 6e fu, 6e goondinan mo. Romankee6e waran, halka en enen e nokkuure meeden ceniine e leydi meeden.»

⁴⁹ Gooto ma66e, bi'eteedo Kayafas, laatinoodo hooreejo Limaamiibe duubol mum, wi'i 6e: «Onon, on annaa goddum. ⁵⁰ On annaa gomma neddo gooto maayana leydi men e 6uri leydi nin fu halka.» ⁵¹ Nani e hoore makko bane o bati haalaaji dui, amma gam o laatinoo hooreejo Limaamiibe duubol mum, o waday maa annabaaku e haani Yeesu maayana leydi nin. ⁵² Leydi nin tan bane haani o maayana, amma gam o hawrita 6i66e Alla sankitiibe fu laatoo jama'aare woore.

⁵³ Diga nyaanne den, hooree6e Yahuduu6e dawri warugo mo. ⁵⁴ Jon kan Yeesu acci yahugo e warta hakkune Yahuduu6e. O yawti diga don, o yahi siire wi'eteene Efrayim gonune ley haro. O joododii ton e aahiibe makko.

⁵⁵ Juulde Yahuduu6e bi'eteede Paska 6adike. Duuggal e him6e leydi nii yahi Urusaliima gam laabina ko'e mum diga juulde den yottaaki. ⁵⁶ Bee gonii e fageere suudu Alla, 6ee daarta Yeesu, 6ee yamontira: «O warataa e juulde den? Naa no miiludon?»

⁵⁷ Tawi hooree6e Limaamiibe e Farisaabe batiino

annudo to o woni fu, bata, heba o nanjee.

12

Mariyama waanjii wardi e koyde Yeesu

¹ Balde jeego'o horii go juulde Paska yottoo, Yeesu yahi Baytaniya to Lasar mo o fintinnoo. ² Be jonjani mo hiraane. Marta e yeda 6e, Lasar e wondunoo e nyaamdoobe e Yeesu. ³ Mariyama etti fecere liitiri nardi, caadiidum, waanji e koyde Yeesu, moytiri de gaasa mum. Suudu nol fu luutti. ⁴ Yahuuda Iskariyot, gooto der aahiibe makko, garoowo jammoo mo, yami: ⁵ «Gam ume wardi dum sippaaka hande jaka ceede joddi golliido duubol, ceede mum hokkee talakaa6e?»

⁶ Ko acci o wi'i nun, hinaa gam yurmeene talakaa6e, amma oo gujjo nun. Kanko woni jogiido ceede, oo wujja de. ⁷ Yeesu wi'i: «Accu debbo on seese. O wadu dum nun gam nyalaane uweteemi. ⁸ Talakaa6e e tawdaa e moodon nyalaane fu. Min kan, mi tawdataake e moodon nyalaane fu.»

Hooree6e Limaamiibe dawrii warugo Lasar

⁹ Jama'aare Yahuduu6e duunne nanani Yeesu Baytaniya. Gam Yeesu tan bane 6e gari, amma gam 6e ji'a Lasar pintinaado bo. ¹⁰ Hooree6e Limaamiibe dawri warugo Lasar bo. ¹¹ Gam Lasar nun, Yahuduu6e duu66e wurtii e ma66e, goondini Yeesu.

Yeesu naati Urusaliima e teddujal

(*Matiye 21.1-11; Marku 11.1-11; Luka 19.28-40*)

¹² Fini mum jama'aare duunne, warune juulde, nani Yeesu e wara Urusaliima. ¹³ Be calti bali, 6e ta66itoyii mo. Bee kulgina, 6ee bi'a: «Hosana! Alla barkidin gardudo e inne Joomiraawo, Laamiido Isira'iila!» ¹⁴ Yeesu hebi binjel babba, joodii dow maggel hande no winniraa e Dewte:

¹⁵ «Siire Siyoona, taa hulu!

Daaru, Laamiido maa e wara, e waddii binjel babba.»

¹⁶ Arande aahiibe makko faamayno dum. Baawo ko Yeesu teddinaa, 6e ciwtorii dum winnaanoma. Kanjum bo wadi e makko.

¹⁷ Jama'aare tawdanoone e makko no o noddunoo Lasar wurtoo e saabeere, o fintini dum, seedanike mo. ¹⁸ Him6e nani o wadiino alaama kaayniika. Kanjum acci 6e ta66itoyii mo. ¹⁹ Farisaa6e baddontiri, wi'i: «On ji'ii, walaa fu ko baawandon mo, duuniyaaru fu nani e tokkii 6aawo makko.»

Yunaninkee6e e daarta Yeesu

²⁰ Der him6e war6e Urusaliima juulde gam sujidana Alla, Yunaninkee6e e woni der ma66e. ²¹ Be 6attii Filippu mo Baytisayda, mo leydi Galili. Be bi'i dum: «Moodibbo, emen jidi yi'ugo Yeesu.»

²² Filippu batoy Andere. Be batoy Yeesu. ²³ Yeesu toontii 6e: «Wakkati teddinol Bii neddo warii. ²⁴ Mii bata on e goonja: binjel gawri

aawaanjel, to nel nyolay, nel wonan nun binjel gootel. Amma to nel nyoli, nel rimaan faa duuda. ²⁵ Neddo fu jidudo yonki mum, dullan yonki tabitiiki, banyudo ki e duuniyaaru nu, heban yonki tabitiiki. ²⁶ To goddo e yidi jagganaago am, sey tokkammi. To gonmi fu, don jagganiido am bo wonata. Baaba teddinan neddo jaggantoodo am.»

Yeesu batanii maayde mum

²⁷ «Jooni kan, mi wemaama. Kaye bi'anmi? Mi waawataa ko wi'i: "Baaba hisinam e wakkati oo", amma gam wakkati on nun garumi. ²⁸ Baaba, teddin inne maa.» Den daane nanaa e yiwoy dow kammu, wi'i: «Mi teddinii ne, mi teddinan ne kade.» ²⁹ Him6e dariibe ton, nani daane nen, wi'i: «Dum laati nun riggaajo duule.» Wob6e wi'i: «Malaykaajo nun baddi e makko!»

³⁰ Yeesu wi'i 6e: «Gam am bane daane nee nanaa, ne nana nun gam moodon.

³¹ Jooni woni kiita duuniyaaru. Jooni laamiido duuniyaaru nuu, tippetee yaasi. ³² Min, to mi bantaama dow fu, mi foodan him6e fu e am.» ³³ Batuuji o batata dii, hollan nun maayde ne o maayata. ³⁴ Him6e 6en toontii mo: «tawreeta batii: "Cu6aado maayataa abada. Noy baawirtaa ko wi'i Bii neddo ettete?" Moy woni Bii neddo on?» ³⁵ Yeesu toontii 6e: «Jaayjol na'on caka mon, amma dum booyataa. Jahee

diga oon goodi jayɲol, gam to niwre juhu on. Gam jahoowo der niwre annaa to yahata. ³⁶ Goondinee jayɲol diga oon goodi ɲol gam laatodon 6i66e jayɲol.» Baawo Yeesu bati kaa don, yawti suudoyii 6e to woddi.»

Yahuduube goondinay Yeesu

³⁷ Baa no o wadi kaayeeɲiiɲi duuddi yeeso ma66e, 6e goondinay mo, ³⁸ nunnun haala annabi Esaaya goondiri:

«Joomiraawo, moy goondini lilal meeden?

Moy Joomiraawo holli baawde mum?»

³⁹ Esaaya wi'ii kade bo gam ume him6e 6en waawataa ko goondini:

⁴⁰ «Alla wuminii 6e, yoorinii 6erne ma66e, gam to gite ma66e yi'u, to berde ma66e faamu, to 6e tuubu, to mi nyawtu 6e bo.»

⁴¹ Esaaya wi'u dum nun gam o yi'ii tedduɲal Yeesu, go o bati haala makko.

⁴² Amma baa hooree6e Yahuduube duu66e goondinii Yeesu. Amma gam Farisaa6e, 6e kulii wurtingo dum, gam to 6e burtinee e waajorde.

⁴³ Gam 6ee jidi manoore him6e buri manoore Alla.

Haala Yeesu nun hiitoto

⁴⁴ Yeesu towni daane, wi'i: «Goondindo am fu, min bane o goondini, amma lildo am nun o goondini. ⁴⁵ Ji'udo am bo yi'ii liloydo am. ⁴⁶ Mi warii e duuniyaaru, mii jayɲol, gam goondindo am fu to joodoo der niwre.

⁴⁷ Nanudo haalaaji am go tokkay, min bane hiitotoo dum. Gam mi waray hiitaago duuniyaaru, gam mi hisina nu nun garumi. ⁴⁸ Caliido am, to jabay haalaaji am, e woodi ko hiitotoo dum. Ko janɲimmi, kan hiitotoo dum nyalaane darɲal. ⁴⁹ Gam mi batanay hoore am, amma Baaba lildo am hokkimmi ko bi'anmi e ko janɲinammi. ⁵⁰ Mii anni ooda makko hokkata yonki tabitiiki. Ko batanmi, mi batan dum nun no Baaba batirimmi.»

13

Yeesu e loota koyde aahiibe mum

¹ Nyaanne finata juulde Paska, Yeesu e anni wakkati o accata duuniyaaru o hoota to Baaba yottike. O yidii him6e makko e duuniyaaru, oo yidi 6e faa keerol yidde.

² Wakkati hiraane, Seydan watti e 6erne Yahuuda Iskariyot 6ii Simon o jammoo Yeesu. ³ Yeesu e anni e hoore mum, to Alla nun yiwi, to Alla nun hootata. Baaba wattii huune fu der junɲo makko. ⁴ O ummii o acci hiraane nen, o 6oorti toggoore makko, o etti lefol, o taadi. ⁵ O wayli diyam e lootorgal, o yanti lootugo koyde aahiibe makko, oo moytira de lefol ɲol taadinoo.

⁶ No o yotti to Simon Piyer, Piyer wi'i mo: «Moodibbo, an lootata koyde am?» ⁷ Yeesu toontii mo: «A faamay jooni ko gadanmi, amma 6aawo nii a faamaan.» ⁸ Piyer wi'i mo: «A lootataa koyde

am abada!» Yeesu toontii mo: «To mi lootay maa, a walaa gedu e am.» ⁹ Simon Piyer wi'i mo: «Moodibbo! To nunnun, taa haadu e koyde tan, lootu juude e hoore am bo.» ¹⁰ Yeesu wi'i mo: «Lootiido walaa haaju looteego, sey loota koyde, gam o fu oo laabi. Onon on laabu6e, amma on fu bane.» ¹¹ Oo anni jammotoodo mo. Kan wadi o wi'i: «On fu bane woni laabu6e.»

¹² No Yeesu lootunoo koyde ma66e, ettitii toggoore muudum, jooditii, yami: «On paamii ko gadanmi on? ¹³ Oon noddammi moodibbo e maalan. On peway, kan nun laatiimi, ¹⁴ jon kan mi maalan nun, mi moodibbo bo, to mi lootii koyde moodon, onon bo oon kaani lootoontiron koyde. ¹⁵ Ko kollumi on laati nun tintinol. Onon bo gadee ko gadumi. ¹⁶ Mii bata on e goonja, maccudo burataa joomum, lilaado burataa lildo dum. ¹⁷ To oon anni dum, to on gollirii, barke laatanto on.

¹⁸ On fu bane batanmi. Mii anni 6e cubumi, amma haani ko winnaa e dewte goonda: «Nyaamdoowo e am ummanike am.» ¹⁹ Diga jooni mii bata on dum hakko dum yottoto, gam to dum yottike on goondina min woni «mo gonmi!» ²⁰ Mii bata on e goonja: Neddo fu jabbiido lilaado am, min nun o jabbi. Neddo fu jabbiido am, jabbiike lildo am.»

Yeesu hollii Yahuuda nun jammotoo dum

(Matiye 26.20-25; Marku 14.17-21; Luka 22.21-23)

²¹ Baawo no o bati nunnun, o jibii sanne, o wi'i: «Mii bata on e goonja: Gooto moodon jammoto am.» ²² Aahiibe 6en e daarontira. Bee yamontira moy o batanta. ²³ Gooto e aahiibe makko, mo Yeesu 6uri yidugo, e joodii takkol makko. ²⁴ Simon Piyer 6aayi mo o yama Yeesu moy o wondanaa. ²⁵ Aahiijo on wuurorii far to gabaare Yeesu, wi'i: «Joomam moy nun?» ²⁶ Yeesu toontii mo: «Mi suyyan lonjere, mo kokkan mi ne, kanko nun.» Yeesu etti lonjere, suyyi ne, hokki Yahuuda, 6ii Simon Iskariyot. ²⁷ Baawo o jabi lonjere nen, Seydan naati e makko. Yeesu wi'i mo: «Wadu ko gadataa, law!»

²⁸ (Baa gooto e joodiibe don faamay ko o batani kaa don. ²⁹ Gam Yahuuda nun jogotono ceede ma66e, wo66e e miiiii Yeesu wi'u nun o soodaa goddum gam juulde, maa o he6a ko o hokki talakaabe.) ³⁰ Yahuuda no jabi lonjere nen fu, don maa don o wurti. Tawii jemma wadi.

Ooda kesa

³¹ No Yahuuda wurtinoo, Yeesu wi'i: «Bii neddo teddi-naama, Alla bo teddinaama sabbu makko. ³² [To Alla teddinaama sabbu makko,] Alla e hoore mum bo teddinan mo, baa 6ooyataa. ³³ Sukaa6e am, mii wondi e moodon sedda taw. On daartan am. Mi wi'an on jooni ko bi'unoo mi Yahuduube wo66e: «On baawataa ko yahi to jahammi.» ³⁴ Mii hokka on ooda kesa: Jidontiree!

Hande no jidirmi on, onon bo jidontiree! ³⁵ To yidde e woni hakkune moodon, hande nun, himbe fu annirta on aahiibe am.»

Yeesu batii Piyer wi'aan annaa dum

³⁶ Simon Piyer wi'i mo: «Joomam, toy jahataa?» Yeesu toontii mo: «To jahanmi, a waawataa ko tokki am jooni. Amma baawo do a tokkan am!» ³⁷ Piyer wi'i mo: «Joomam, gam ume mi waawataa ko tokki maa jooni? Mi hokkitiran yonki am gam maa.» ³⁸ Yeesu toontii: «Goonja a hokkitiran yonki maa gam am? E goonja batan maa mi: Hakko jakaraari joggata, a wi'an de tati a annaa am.»

14

Yeesu woni laawol jaa-roowol to Baaba

¹ Yeesu wi'i aahiibe mum: «Pukkinee berde moodon, goondinee Alla, goondinon am min bo. ² Cuudi duuddi na'on der wuro Baaba am. To dum laataakino goonja, mi batataano on mi yahan, mi moyyinanaa on joonne. ³ To mi moyyinanii on to gonoyton, mi wittaan mi hocca on to am gam gonon to gonmi. ⁴ Oon anni laawol jahoowol to jahanmi.»

⁵ Toma wi'i mo: «Moodibbo, men annaa to jahataa, noy men annirta laawol mum?» ⁶ Yeesu toontii mo: «Min woni laawol, min woni goonja, min woni yonki. Goddo yahataa to Baaba to yiwiray to am.

⁷ To oon annunoo am, on annanno Baaba am bo. Diga jooni oon anni mo, on ji'ii mo.»

⁸ Filippu wi'i mo: «Moodibbo, hollu men Baaba, dum don hey'an men.» ⁹ Yeesu wi'i mo: «No booydirmi e moodon nii fu, Filippu a annaa am? A annaa ji'ud'o am fu, yi'ii Baaba? Noy bi'irtaa: "Hollu men Baaba"?" ¹⁰ A goondinay mii hawti e Baaba, Baaba bo e hawti e am na? Batuuji di batumi on dii fu, di yiway e hoore am. Baaba mo kawtumi e mum wadata golle mum. ¹¹ Goondinee ko batumi on: "Mii hawti e Baaba, Baaba bo e hawti e am." Baa to on goondinay am, goondinee gam golle am. ¹² Mii bata on e goonja, neddo fu goondindo am, wadan kannun bo golle gadanmi. O wadan du ko buri de, gam mii dilla to Baaba. ¹³ Mi wadanan on huune fu ko yamirton e inne am. Mi wadan dum gam Baaba teddinee diga e Biddo. ¹⁴ Ko eelirdon e inne am, mi wadan dum.»

Yeesu wi'i lildaan Ruuhu Ceniido

¹⁵ «To oon jidi am, on tokkan ooda am. ¹⁶ Mi eelan Baaba hokka on balloowo goddo. O wondan e moodon faa abada. ¹⁷ Oo don woni Ruuhu goonja. Duuniyaaru nuu waawataa ko jabi mo, gam nu yi'ataa mo, nu annaa mo. Amma onon, oon anni mo gam oo wondi e moodon, oo tawaa bo der moodon.

¹⁸ Mi accataa on hande gondaabe, mi wittaan to moodon. ¹⁹ To booyii sedda,

duuniyaaru nuu yi'ataa am kade. Amma onon, on ji'an am, gam mi buurdo, onon bo on buuran. ²⁰ Nyaanne muudum on paamaan mii hawti e Baaba, oon kawti e am, mii woni e moodon.

²¹ Jogiido oodaaji am ko tokki di, kanko nun woni jiddo am. Jidudo am, Baaba am yidan dum. Min bo, mi yidan mo, mi wirnitanto dum min e hoore am.»

²² Yahuuda, banda Yahuuda Iskariyot, wi'i Yeesu: «Joomam, noy dum laatortoo birnitanodaa men, tawee a wirtanaaki duuniyaaru?»

²³ Yeesu toontii mo: «To goddo e yidi am, o golliran haala am, Baaba am yidan mo. Min e Baaba men garda to makko, men joododo e makko. ²⁴ Neddo fu mo yidaa am, gollirtaa haala am. Haala ka nanoton ka, ka am bane, haala Baaba lildo am nun.

²⁵ Mi batii on dum diga mii wondi e moodon. ²⁶ Ruuhu Ceniido, balloowo on, mo Baaba liloyta e inne am, kanko anninta on kujje fu. O suwtoran on ko batunoomi on fu.

²⁷ Mii accana on jam, mii hokka on jam am. No duuniyaaru hokkirta bane kokkiranmi on. To berde moodon biisoo, to on kulee. ²⁸ On nanii ko bi'umi on: «Mi yahan, mi wartin to mon.» To oon jidunoo am, berde mon welanno ko jahanmi to Baaba, gam kanko burimmi manju. ²⁹ Mii bata on jooni, diga dum waray taw, gam to dum warii, goondinon. ³⁰ Mi

baddataa kade e moodon ko duudi, gam laamiido duuniyaaru nuu e wara. Baa goddum o waawataa e am, ³¹ amma sey duuniyaaru anna mii yidi Baaba, nu annan mi wadan bo ko Baaba wannunoo am. Ummee, jawten diga do.»

15

Yeesu nun woni innabohi goonjahi

¹ «Min woni innabohi goonjahi, Baaba am woni jom gesa innabooje. ² Lical takkiñal e am fu, to rimataa, o saltoto dum, lical dimoowal fu, o saabanoo dum gam ñal beyda rimugo.

³ Onon, jooni on laabu6e gam waaju mo baajiimi on. ⁴ Tabbitee e am, min bo mi tabbitoo e moodon! No lical caltaanjal waawataa ko rimi e hoore mum, haani e ñal tiggii e innabohi, hande nun onon bo on baawataa ko rimi to on tiggaaki e am.

⁵ Min woni innabohi, onon woni licce. Tiggiido e am ko mii tiggii e mum, o rimaan faa duuda. Gam on baawataa ko wadi goddum to dum yiway e am. ⁶ To goddo tiggaaki e am, o woppete nun yaasi hande lical caltaanjal, o yooraa. Licce joorde den hawritinte, faddee der yiite, de ja6a. ⁷ To on pi6ontirii e am, waaju am bo e fi6ontirii e mon, ko yamoton fu, on ke6an. ⁸ To on dimii faa duudi, den kan on laatike aahii6e am. Nunnun tedduñal Baaba am wurtortoo. ⁹ Hande no Baaba yidirimmi, nun jidirmi on.

Tabbitee der yidde am. ¹⁰ To on tokkii ooda am, on tabbitinto der yidde am, hande no tokkirmi oodaaji Baaba am go mii tabbii der yidde makko.»

¹¹ «Mi batu on nun kaa don gam beldum berne am wona der moodon. Den beldum berne moodon bo hebba. ¹² Ooda am nani: jidontiree hande no jidirmi on. ¹³ Yidde buroore yidde nee do manju walaa, kokkitiroore yonki mum gam weldiibe mum. ¹⁴ To on gadii ko resanmi on on laati nun weldiibe am. ¹⁵ Mi noddataa on kade maccube gam maccudo annaa ko joomum gollata. Mi noddan on weldiibe gam ko nanumi diga Baaba am fu, mi anninii on dum. ¹⁶ Onon bane subimmi, min subi on go desumi on jahon, dimoon bi66e, bi66e moodon taboo, den Baaba hokkan on huune fu ko eelirton e inne am. ¹⁷ Ko resanmi on woni, jidontiree.»

Duuniyaaru wanyii Yeesu e himbe mum

¹⁸ «To duuniyaaru nuu wanyii on, annee, min nu arti nu wanyi. ¹⁹ To oon laatinoo 6e duuniyaaru, duuniyaaru yidanno ko mum. Amma onon 6e duuniyaaru bane. Min seenni on e duuniyaaru, no cubumi on. Gam majjum nu wanyi on. ²⁰ Ciwtoree ko bi'unoo mi on: "Maccudo burataa joomum." To 6e toorii am, 6e tooran on onon bo. To 6e gollirii haala am, 6e golliran haala moodon. ²¹ Amma 6e gadanan on dum dum fu gam am, gam 6e

annaa liludo am. ²² To mi warayno, to mi baddayno e ma66e, 6e goodataano hakke, amma jooni, 6e galaa accitaneego hakkeegi ma66e. ²³ Banyudo am fu, wanyii Baaba am bo. ²⁴ To mi wadayno golleeji dii hakkune ma66e, di goddo meeday wadugo, 6e goodataano hakke. Amma jooni 6e ji'ii di, 6e banyii am, e min, e Baaba. ²⁵ Dum wadu nun gam dum goondina ko winnaa der Dewtere tawreeta ma66e: "Be banyirii am baanji".

²⁶ To balloowo mo lildan mi on warii, kanko woni Ruuhu goonja yiwoowo to Baaba, kanko e hoore makko seedantoo am. ²⁷ Onon bo, on ceedanto am gam oon goondi e am diga fuddfoode.»

16

¹ «Mi batii on dum gam to on majjee. ² Be burtinan on diga baajorde. Wakkati waran, bardo on fu miijan Alla saafata. ³ Be gadan dum nun gam 6e annaa Baaba, 6e annaa am, min bo. ⁴ Mi batii on dum, gam to wakkati on waroy, ciwtoron, mi batiino on dum.

Gollal Ruuhu Ceniido

Mi batay on dum diga arande gam mii wondunoo e moodon. ⁵ Jooni mi na'on hoota to lildo am, amma baa gooto moodon yamay am: "Toy jahataa?" ⁶ Berde moodon biisike gam mi batii on ka. ⁷ Mii bata on e goonja, yaadu am buran nafugo on. To mi yahay, balloowo on warataa to moodon. Amma,

to mi yahii, mi lildan on mo. ⁸To o warii, o anninan himbe duuniyaaru boofi mum dow hakke, dow foonnitaare, e dow kiita. ⁹Dow hakke, 6ee boofa gam 6e goondinay am. ¹⁰Dow foonnitaare, 6ee boofa gam mii hoota to Baaba am, on ji'ataa am kade. ¹¹Dow kiita, 6ee boofa gam laamiido duuniyaaru hiitaama ko.

¹²Mii woodi kade kujje duudde de batanmi on, amma on baawataa ko faami de jooni. ¹³To Ruuhu goonja warii, o anninan on goonja lalley, gam o batantaa hoore makko, amma o batan on ko o nani, o batan on bo ko warata. ¹⁴O teddinan am gam o jaban ko woni e am, o yottina on dum. ¹⁵Ko Baaba am jey fu, min jey, gam majjum bi'umi o yottinanan on ko o hebi e am.»

Biisere berne laatoyto seyo

¹⁶«To 6ooyii sedda, on ji'ataa am, to 6ooyii sedda kade, ji'on am.» ¹⁷Wobbe e aahiibe makko yamontiri, wi'i: «Ume woni maana haala makko ka o wi'i: "To 6ooyi sedda, on ji'ataa am e to 6ooyi sedda, ji'on am kade", gam mii yaha to Baaba?» ¹⁸Be bi'i: «To 6ooyii sedda, ume dum hollata? Men paamay ko o wi'i.»

¹⁹No Yeesu annunoo 6e jidi yamugo dum, wi'i 6e: «Oon yamontira maana haala am ka: "To 6ooyii sedda on ji'ataa am, to 6ooyii sedda kade, ji'on am." ²⁰Mii bata on e goonja: on bullan bullitodon, amma duuniyaaru nuu welwelan.

Berde mon biisoto, amma biisere berne mon waylit-into welwelo. ²¹To debbo badike rimugo, o tooroto gam njatawre billan mo. Amma to o rimii, o yeggitan naawella, berne makko e weli gam o rimii neddo e duuniyaaru. ²²Onon bo hande nun berde mon e biisii jooni, amma en jiidaan kade. Berde mon welan, goddo waawataa ko ikkini beldum berde moodon.

²³Nyalaane nee don, on yamataa am gokka dow goddum. Mii bata on e goonja, huune fu ko eeludon Baaba, e inne am o hokkan on dum. ²⁴Faa jooni, walaa fu ko eeludon e inne am. Eelee, on keban gam beldum berne mon hebba.»

Yeesu woni jaaliido duuniyaaru

²⁵«Ko batumi on jooni laati nun ballaaji. Wakkati waran de mi batirtaa on e ballaaji, amma mi batan on haala batanoowa Baaba faa laaba. ²⁶Nyalaane nee don on eelan Baaba e inne am. Mi wi'ay mi eelanan on Baaba, ²⁷gam Baaba e hoore muudum e yidi on. Oo yidi on gam oon jidimmi, on goondinii bo to Alla yiwmi. ²⁸Mi yiwii to Baaba, mi warii e duuniyaaru, jooni mi accan duuniyaaru, mi hoota to Baaba.»

²⁹Aahiibe makko wi'i mo: «Jooni kan, a batii faa laabi, a accii haalango men e ballaaji. ³⁰Jooni kan, emen anni aa anni huune fu, a walaa bo haaju goddo yamee gokka,

gam majjum men goondini a yiwudo to Alla.»

³¹ Yeesu toontii 6e: «Jooni kan, on goondinii na? ³² Wakkati e wara, wakkati on yottike du, on fu on cankitinto, moy fu yaha feere mum, accon am mi tan. Amma min tan bane, gam Baaba e wondi e am. ³³ Mi batii on dum, gam kebon jam der kawtal moodon e am. Oon gonii e billaare der duuniyaaru. Amma tinnee, gam mi jaalike duuniyaaru.»

17

Yeesu e du'ano aahiibe muudum

¹ Baawo haalaaji din, Yeesu tiggittii dow, wi'i: «Baaba, wakkati warii, teddin Biya, gam Biya bo teddinee. ² A hokkii mo baawde dow himbe fu, gam o hokka 6e kalfindaa mo fu yonki tabitiiki. ³ Annugo an woni Alla gooto, goonjaajo, e lilaado makko Yeesu Almasiihu, kan woni yonki tabitiiki. ⁴ Mi teddini maa e duuniyaaru, mi hebbinii golle de kokkudaa am mi golla. ⁵ Jooni kan, Baaba, teddinam teddujal jal goodunoo mi to maa diga duuniyaaru tagaaka.

⁶ Mi anninii inne maa himbe duuniyaaru 6e kalfindaa am. An 6e gonannoo, a halfinii am 6e. Be jabi haala maa. ⁷ Jooni kan, 6ee annii ko kokkudaa am fu, to maada dum yiwi. ⁸ Gam mi yottinii 6e haala ka kaalandaam. Be jabii ka. Bee anni lalley to

maada yiwmi, 6e goondinii an lilimmi.

⁹ Gam sabbu ma66e nun du'otoomi. Mi du'ataako gam duuniyaaru. Amma mii du'oo gam 6e kalfindaa am, gam an jey 6e. ¹⁰ Huune fu ko jeyumi, an jey, huune fu ko jeydaa, min jey. Mi teddinaama e ma66e. ¹¹ Mi wonataa der duuniyaaru kade, mii wara to maada. Amma kambe 6e na'on der duuniyaaru. An Baaba Ceniido, reenir 6e inne maada ne kokkudaa am, gam 6e laato gootum hande no laatoriden gootum. ¹² No gondunoo mi e ma66e der duuniyaaru, mi reenirii 6e inne maa ne kokkudaa am. Mi hakkilanii 6e, baa gooto e ma66e majjay to hanaa gii halkere, gam ko batanaa e Dewte goondinee. ¹³ Jooni kan mii foonni to maa. Mi batii haalaaji dii diga mi na'on e duuniyaaru gam beldum 6erne am hebba 6e. ¹⁴ Mi janninii 6e haala maa, go duuniyaaru wanyi 6e, gam 6e duuniyaaru bane, hande no mi laatoraaki mo duuniyaaru. ¹⁵ Mi eelay burtinaa 6e e duuniyaaru, amma deenaa 6e e Kalludo. ¹⁶ Be duuniyaaru bane, hande no mi laatoraaki mo duuniyaaru. ¹⁷ Senu 6e e goonja maa. Haala maa woni goonja. ¹⁸ Hande no lildiraa am e duuniyaaru, nunnun, liliranmi 6e min bo e duuniyaaru. ¹⁹ Mii sena hoore am gam ma66e gam kambe bo 6e laato senaabe der goonja.

²⁰ Hinaa gam ma66e tan

du'otoomi. Amma mii du'oo bo gam goondinanbe am e haala ma66e. ²¹ Mii eela gam be laatoogootum. Baaba, be kawta e meeden hande no kawtiridaa e am, no min bo kawtirmi e maa. Be fu be laatoogootum, heba duuniyaaru hooloo an nun lilimmi. ²² Min, mi hokkii be teddujal njal kokkudaa am, gam be laatoogootum, hande no laatoriden gootum. ²³ Mi na'on hawti e ma66e, a na'on hawti e am, nunnun be laatoroo gootum mam mam, heba duuniyaaru anna an lilimmi. Aa yidi be bo hande no jidirdaa am.

²⁴ Baaba, mii yidi be kalfindaa am beee, tawdee e am nokkuure to tawaami, gam be ji'a teddujal njal kokkudaa am, gam a yidii am diga duuniyaaru diidaaka. ²⁵ Baaba poonnitiido, duuniyaaru nuu annay maa, min kan mii annu maa, bee do bo annii an nun lilimmi. ²⁶ Mi anninii be inne maa. Mi anninan be ne kade gam yidde ne jidirdaa am tawee e ma66e, min bo mi hawta e ma66e.»

18

Nannjoore Yeesu

¹ Baawo haalaaji di, Yeesu yawtidi e aahiibe mum fonjo maayel bi'eteenjel Kedoron. Ledde e duudunoo ton, o naatidi ton e aahiibe makko. ² Yahuuda jammotoodo mo e anni nokkuuren, gam Yeesu e aahiibe mum e hawritannoo ton de duuddum. ³ Yahuuda ardii lililingal soogeeji, e reenoobe

be Limaamiibe e Farisaabe lili. Be jottii don, beee jogii jolli, e fitillaaji e konirdum. ⁴ Tawii Yeesu e anni ko fonnoy hebugo dum, tabbitii be, wi'i: «Moy daartoton?» ⁵ Be toontii mo: «Yeesu mo Nasaratu.» O wi'i be: «Mi nani!»

Yahuuda jammotoodo mo e darodii e ma66e. ⁶ No Yeesu wi'unoo «Mi nani!» Be tartartiri 6aw6awre be jani. ⁷ Yeesu yami be kade: «Moy daartoton?» Be toontii: «Yeesu mo Nasaratu!» ⁸ Yeesu toontii be: «Mi wi'ii on, min nun. To min nun daartoton, joofee aahiibe am ben be dilla.»

⁹ O batu nun kaa don gam ka o batuno goonda: «Mi majjinay baa gooto e be kalfindaa am.» ¹⁰ Den Simon Piyer e woodunoo tabugaahi, saabii ki, feyyii maccudo hooreejo Limaamiibe, setti nowru mum nyaamooru. Maccudo on e wi'ee Malkus. ¹¹ Yeesu wi'i Piyer: «Wattita tabugaahi maa kii e kuunnjal mum. Aa miiji mi yarirtaa jardugel bone njel Baaba hokkimmi na?»

Yeesu yaaraama yeeso Annas

¹² Ililingal soogeeji e mawdo ma66e, e maccube hooreebe Yahuduube nannji Yeesu, ha66i mo. ¹³ Be artii jaarugo mo to Annas. Annas esiraawo Kayafas nun. Der duubol njol don, kanko nun woni hooreejo Limaamiibe. ¹⁴ Kayafas batunoo hooreebe Yahuduube ko buri woodugo, kan woni neddo gooto maayana leydi fu.

Piyer yeddi, wi'i laataaki aahijjo Yeesu

(Matiye 26.69-70; Marku 14.66-68; Luka 22.55-57)

¹⁵ Simon Piyer e aahijjo goddo tokki Yeesu. Aahijjo oo don e annirnoo e hooreejo yottinooፎe sadaka, o naatidi e Yeesu fageere hooreejo Limaamiibe on. ¹⁶ Go Piyer e darii yaasi ley dammugal. Aahijjo annirፎo e hooreejo Limaamiibe on, wurti baddi e debbo deenoowo dammugal, naanni Piyer. ¹⁷ Debbo deenoowo dammugal on wi'i mo: «An bo a laataaki gooto e aahiibe gorko oo na?» Piyer toontii mo: «Aawo, mi laataaki aahijjo makko.»

¹⁸ Maccuፎe e reenoፎe huፆፆiino yiite e aytinoo, gam jaanjol na'on. Piyer bo e darodii e maፆፆe e aytinii.

Hooreejo Limaamiibe e yama Yeesu yande

(Matiye 26.59-66; Marku 14.55-64; Luka 22.66-71)

¹⁹ Hooreejo Limaamiibe on yami Yeesu haala aahiibe mum, yami ko o jannjinta. ²⁰ Yeesu toontii mo: «Mi laabinanii duuniyaaru haala am. Nyalaane fu mi jannjinii der baajorde, der suudu Alla to Yahuduuፎe hawritinta nyalaane fu. Walaa fu ko batumi e cuucukka. ²¹ Gam ume yamantaa am? Ko batumi, yamu hettinaniibe am. Bee anni no ko woodi batumi.»

²² Der haala ka, gooto e reenoፎe fiyi Yeesu meenyo, wi'i: «Nun nun toontortodaa hooreejo Limaamiibe na?»

²³ Yeesu toontii mo: «To ko

boni nun batumi, haala kay nun boni e makka. To tawii ko woodi nun batumi, gam ume piyandaa am?»

²⁴ Annas lildi mo to Kayafas hooreejo Limaamiibe, oo haፆፆaa.

Piyer yeditake wi'i laataaki aahijjo Yeesu

(Matiye 26.71-75; Marku 14.69-72; Luka 22.58-62)

²⁵ Simon Piyer e aytinoo don. Be bi'i mo: «An bo, a laataaki gooto e aahiibe makko na?» Piyer yeddi, wi'i: «Mi laataaki!»

²⁶ Gooto e maccuፎe hooreejo Limaamiibe, gettol mo Piyer settunoo nowru muudum, wi'i mo: «Mi yi'idayno maa e makko der gesa to na?»

²⁷ Piyer yeddi kade, wakkati den nun, jakaraari joggi.

Yeesu yeeso Pilaatu

²⁸ Be burtini Yeesu diga to Kayafas, diga subaka kecco, ፆe jaari mo laamorde Roma. Yaaruፎe mo ፆee naatay ፆaade, gam to ፆe cobu, faa ፆe keፆa nyaamugo nyaamdu juulde Paska. ²⁹ Pilaatu yahi tawoy ፆe yaasi ton, wi'i: «Ume beeforidon gorko oo?» ³⁰ Be toonti mo: «To o wadataano ko boni, men gaddataano mo to maa.» ³¹ Den Pilaatu wi'i ፆe: «Ettee mo, kiitodon mo e ooda moodon.» Yahuduuፎe wi'i mo: «Men goodaa laawol warugo goddo.»

³² Nunnun haala ka laatorii gam goondingo ka Yeesu batuno dow no o maayirta.

³³ Pilaatu naati der laamorde

mum, noddii Yeesu, wi'i dum: «A laamiido Yahuduube nun na?»³⁴ Yeesu toontii mo: «An wi'i dum e hoore maa, naa to wofbe nanudaa ka?»³⁵ Pilaatu toontii mo: «Mi Yahuduuj, min? Himbe lenyol maa e hooreebe Limaamiibe waddu maa to am. Ko gadudaa?»³⁶ Yeesu toontii: «Laamaare am, laamaare duuniyaaru bane. To ne laamaare duuniyaaru nun, maccube am habanno gam to mi naatu juude Yahuduube. Amma jooni Laamaare am ne do bane.»³⁷ Den Pilaatu wi'i mo: «To nunnun a laamiido nun?» Yeesu wi'i mo: «Hande no bi'udaa, mi laamiido nun. Mi rimaama, mi warii bo e duuniyaaru gam mi seedanoo goonja. Jiddo goonja fu, nanan haala am.»³⁸ Pilaatu yami mo: «Goonja, ume nun don?»

*Yeesu hiitaamaa waree
(Matiye 27.15-31; Marku
15.15.6-20; Luka 23.13-25)*

Baawo o bati ka, o wurti kade, o tawoy Yahuduube yaasi, o wi'i be: «Mi hebay gacce baa goote de nanniranmi gorko oo.³⁹ Oon boowi juulde Paska fu mi yoofana on neddo gooto. Oon jidi mi yoofitana on laamiido Yahuduube na?»⁴⁰ Be toonti dow dow: «Kanko bane, sey Barabbas.» Nani Barabbas laati nun pasotoodo.

19

¹ Den Pilaatu wi'i be nanja Yeesu be piya mo looci.
² Soogeeji din sanyi gi'e, be kuunini mo, go be bornini mo toggowa bodeya. ³ Be battii

mo, bee bi'a: «Fofo, laamiido Yahuduube!» Bee piya mo meeye.

⁴ Pilaatu wurtii kade, wi'i Yahuduube: «Mi wurтинanan on mo, heba annon mi hebay fu gacce nanniran moo mi.»⁵ Yeesu wurti e huunii huuneere gi'e, e bornii toggowa bodeya. Pilaatu wi'i be: «Nani neddo on.»⁶ No hooreebe Limaamiibe e reenoobe yi'i mo, be bati dow be bi'i: «Tiggu mo! Tiggu mo!» Pilaatu wi'i be: «Nannjee mo onon bo, tiggon mo, gam min kan, mi hebay gacce e makko.»⁷ Yahuduube toontii mo: «Emen goodi ooda, ooda kan nun hokki laawol o waree gam o wadii hoore makko o Bii Alla.»

⁸ No Pilaatu nanunoo haala kan, kulol makko beydii. ⁹ O naati der laamorde, o wi'i Yeesu: «An, toy yiwudaa?» Amma Yeesu toontaaki baa goota. ¹⁰ Den Pilaatu wi'i mo: «A toontataako na? A annaa mii woodi baawde yoofugo maa, mii woodi bo baawde tiggugo maa na?»¹¹ Yeesu toontii mo: «Walaa fu ko baawdaa e am, to hinaa Alla hokku maa baawde mum. Gam majjum gattudo am e junjo maa, e buru maa hakke.»

¹² Diga wakkati on Pilaatu e daarta yoofitingo mo. Amma Yahuduube e bata dow, e wi'a: «To ni a yoofitii mo, a laataaki beldiijo laamiido Roma. Gam neddo gadudo hoore mum laamiido, laati nun ganyo laamiido Roma mawdo.»

¹³ No Pilaatu nani haalaaji

dii, o wurtini Yeesu o joonni mo dow kittaal kiita, nokkuure bi'eteene to kaaye yowyowtiri e ne wi'ee e Iburaninkeere: «Gabbata.»¹⁴ Nyalaane ciryaade Paska nun, caka nyaalooma. Pilaatu wi'i Yahuduu6e: «Nani laamiido moodon!»¹⁵ Bee boola: «Waru mo! Waru mo! Tiggu mo!» Pilaatu toontii: «Mi tigga laamiido moodon na?» Hooree6e Limaamii6e wi'i: «Min galaa laamiido to hinaa laamiido Roma.»¹⁶ Den o hokki 6e Yeesu, 6e tiggaa.

Yeesu tiggaama e palaanjal

Be kocci Yeesu.¹⁷ O wurtii oo roonii palaanjal makko faa o yottii nokkuure nod-deteene «Le'al hoore» e ne wi'e e Iburaninkeere: «Golgota.»¹⁸ Don 6e tiggidi mo e wobbe dido: oo do nano, oo do nyaamo, Yeesu e tummii caka.

¹⁹ Pilaatu wadi alluwal winnaa hande ni: «YEESU MO NASARATU, LAAMIIDO YAHUDUUBE,» wi'i njal takkee e palaanjal njal.²⁰ Duuggal e Yahuduu6e jannjii binni nin gam to Yeesu tiggaa woddidaa e siire. Alluwal njal winniraama e Iburaninkeere e Romankoore e Yunaninkeere.²¹ Hooree6e Limaamii6e bati Pilaatu: «Taa winnu "Laamiido Yahuduu6e", amma winnu: "Kanko wi'i o laamiido Yahuduu6e".»²² Pilaatu toontii: «Ko binnumi, winnike.»

²³ No soogeeji din tiggidinnu Yeesu, 6e kocci gineeji makko 6e ceenni ukke naay. Moy fu etti to mum.

Horii gulunfaare ne lefol gootol, cannyaane diga dow faa ley, ne walaa nyoogol.²⁴ Soogeeji din baddi: «To en cerkitee ne, en pidanee ne tete, daaren kebandone,» gam ko bataa e dewte goonda: «Be ceennii gineeji am hakkune ma66e, 6e pidani gulunfaare am tete.» Nun bo soogeeji din wadi.

²⁵ Inna Yeesu, e miiraawo mum, e Mariyama debbo Kolopas, e Mariyama mo Magadala e darii takkol leggal njal Yeesu tiggaa e mum.

²⁶ Yeesu yi'i inna muudum e aahiijo mum mo 6uri yidugo e darodii, wi'i inna muudum: «Inna, 6iya nani!»²⁷ Baawo mum, o wi'i aahiijo on: «Inna maa nani.» Diga nyalaane nee don, aahiijo on hoori Mariyama wuro muudum.

Maayde Yeesu

²⁸ Baawo Yeesu anni walaa fu ko horii, gam ko winnaa e Dewte goonda, o wi'i: «Donka e woodimmi.»²⁹ Yoogirgal kebbunjal innabojam lammudam e wonunoo don. Be cuuwi soosuui e innabojam dam, 6e ka66i e loocol, 6e battini e hunnuko makko.³⁰ No Yeesu bicciniinoo innabojam dam, o wi'i: «Dum fu dum hebbii!» O jimminii, o maayi.

Soogeeru yuwii wuttudu Yeesu

³¹ Nyalaane ciryaaki juulde nun. Hooree6e Yahuduu6e yami Pilaatu gam koyde tiggaa6e heltee, 6e biltee. Be jidaa 6alli tiggaa6e tawee e ledde nyalaane siwteteene,

gam nyalaane siwteteene nen laati nun nyalaane mawne. ³² Soogeeji din wari, helti koyde arandeejo e didafo, tiggidaabe e Yeesu ben. ³³ Amma no 6e jottino to Yeesu, 6e tawi o maayii. Gam majjum, 6e keltay koyde makko. ³⁴ Amma gooto e soogeeji din yuwi wuttudu Yeesu e labbo. Don yiyam e diyam facci. ³⁵ Ji'udo e seedoo, seedaaku makko bo goonja nun. Oo anni o batii goonja gam onon bo, goondinon. ³⁶ Dum fu dum wadii gam ko bataa e Dewte goonda: «Baa yiyal makko gootal heltataake.» ³⁷ Aayaare wonne der Dewtere bo wi'ii: «Be daaran mo 6e juwi.»

Yeesu uwaama

³⁸ Baawo mum, Yusufu mo Arimatiya, eeli Pilaatu hokka dum bannu Yeesu. Yusufu on e laatino aahiijo Yeesu e cuuccukka gam oo hulannoo Yahuduu6e. Pilaatu nootii, Yusufu wari etti bannu kol. ³⁹ Nikodemu, jahunoodo to Yeesu der jemmaare gom, kanun bo warii, waddi urdiiji bi'eteedi, miir e alo'es jillonti-raadi, ko wadata kilooji laso e sappo. ⁴⁰ Be etti bannu Yeesu kol, 6e piili nol leppi baanjaadi wardi hande no Yahuduu6e woowi wadugo to 6ee uwa maaydo. ⁴¹ To Yeesu tiggano, gesa e wonunoo don. Der gesa nan e woodunoo saabeere heyre ne baa goddo uwaakano e muudum. ⁴² Don 6e gatti Yeesu gam sabbu

ciryaaki juulde Yahuduu6e, saabeere nen bo e badii don.

20

Saabeere baanji tawaa

¹ Nyaanne alal, Mariyama mo Magadala hujji, yahi e saabeere Yeesu. O tawi hayre ma6biranoone saabeere nen tallitaama. ² O doggi, o yahi to Simon Piyer e aahiijo mo Yeesu buruno yidugo. O wi'i 6e: «Moodibbo ikkinaama e saabeere, mi annaa to o wataa.»

³ Piyer e aahiijo oo ton wurtii, 6e jahi e saabeere ton. ⁴ Be fu dido 6ee dogga. Aahiijo oo ton dadi Piyer, arti mo yottaago saabeere. ⁵ O yuurnii, o yi'i leppi e joowi, amma o naatay. ⁶ Simon Piyer yottii, naati, tawi leppi e joowi. ⁷ Lefol piilanoonol e hoore makko nol hawritayno e leppi dii ton, nol tawa nun e nol resii feere maggol. ⁸ Den aahiijo artudo yottaago on, kanun bo naati, yi'i dum, goondini. ⁹ Be paamayno taw Dewte batiino Yeesu fintan. ¹⁰ Baawo mum aahii6e ben hooti.

Yeesu wirnitanike Mariyama mo Magadala

(Matiye 28.9-10; Marku 16.9-11)

¹¹ Mariyama darii yaasi ley to saabeere, e wulla: O jimminii, oo yuurnoo der saabeere nen. ¹² O yi'i malaykaa6e dido bornii6e gi-neeji daneeji e joodi to Yeesu fukkinano: Gooto e joodii to hoore wonnoo, gooto far to koyde. ¹³ Malaykaa6e

ben yami mo: «Debbo, ume bullantaa?» O toontii 6e: «Moodibbo am ikkinaama, mi annaa to o wattaa.»

¹⁴ No o batunoo haala ka, o yeeyitii, o yi'i Yeesu e darii, amma o annitay dum.

¹⁵ Yeesu wi'i mo: «Debbo, ume bullantaa? Moy daartataa?» Amma kanko, oo miiji jom gesa nun baddata e makko, o wi'i dum: «To an etti mo, batan to gattudaa mo, faa mi ettitoo mo.»

¹⁶ Yeesu wi'i mo: «Mariyama.» Mariyama wonyitii, wi'i mo e Iburaninkeere: «Rabbuni,» waato moodibbo.

¹⁷ Yeesu wi'i mo: «Taa meemam, gam mi eencay to Baaba am taw, amma yahu to banniraa6e am, bi'aa 6e: "Mi wonu nun mii eenca to Baaba am, laatiido bo Baaba moodon, to Alla am, laatiido bo Alla moodon".»

¹⁸ Mariyama mo Magadala batoy aahii6e: «Mi yi'ii Joomiraawo.» O holli 6e ko Yeesu bati mo.

Yeesu wirnitanike aahii6e muudum

¹⁹ Alal kiikiide, aahii6e Yeesu fu hawriti der suudu, kullii dammugal gam kulol hooree6e Yahuduude, Yeesu suppiti hakkune ma66e. O wi'i 6e: «Jam wonana on!»

²⁰ Baawo haala ka, o holli 6e newe juude makko e wuttudu makko. Berde aahii6e 6en weli no 6e ji'i Joomiraawo.

²¹ Den Yeesu wi'i 6e kade: «Jam wonana on. Hande no Baaba lirimmi nunnun, lili-ranmi on.»

²² No o batunoo haalaaji dii, o fuufi dow ma66e, o wi'i: «Ja6ee Ruuhu Ceniido. ²³ Mo

jaafanidon hakkeeji mum, yaafaama, mo on jaafanaaki, yaafataake.»

Yeesu wirnitanike Toma

²⁴ Toma bi'eteedo Ciwto, gooto e aahii6e sappo e dido, walaano don no Yeesu warunoo. ²⁵ Aahii6e 6en wi'i mo: «Men ji'ii Joomiraawo!» O toontii 6e: «To mi yi'ay battarde newe makko, to mi wattay honnu am e julande majje, mi watta junjo am e wuttudu makko, mi goondintaa.»

²⁶ No balde jeetati wadi, aahii6e hawritii der suudu kade, Toma e wondi e ma66e. Dammude fu e kullii, Yeesu suppiti hakkune ma66e, wi'i 6e: «Jam wonana on!»

²⁷ O wi'i Toma: «Waddu honnu maa, daaru newe am; waddu junjo maa bo, wattu e wuttudu am. Taa laata mo hoolaaki, goondin tan.»

²⁸ Toma toontii mo: «Joomam, Alla am.» ²⁹ Yeesu wi'i mo: «Gam a yi'ii am, a goondinii: Barke wonana 6e ji'ay go goondini.»

Daliila Dewtere nee do

³⁰ Yeesu wadii kaayeeffiji kaayniidi duuddi goddi yeeso aahii6e mum di winnaaka e dewtere nee. ³¹ Dii do winnaama gam goondinon Yeesu laati nun Cu6aado, Bii Alla, gam to on goondinii mo, kebon yonki sabbu makko.

21

¹ Baawo majjum, Yeesu wirnitanike aahii6e mum kade fonjo maayo Tiberiya. Nani no o wirnitorii e ma66e: ² Simon Piyer, e

Toma bi'eteedo Ciwto, e Natanayel mo Kana, leydi Galili, e fi66e Jebede wor6e, e aahiibe makko dido wob6e, 6ee tawdaa don. ³ Simon Piyer wi'i 6e: «Mi yahan cuubaaki liyyi.» Be bi'i: «Menen bo, men jahidan e maa.»

Be jahi, 6e naatoy laana, der jemmaare nee don, 6e kebay baa goddum. ⁴ No beeggol ummoy, Yeesu wari e fonjo non, amma aahiibe annitay naa kanko nun. ⁵ Yeesu wi'i 6e: «Sukaabe, on kebii liyyi na?» Be toontii mo: «Men kebay!» ⁶ O wi'i 6e: «Paddee taaruwol nol wecco laana nyaamo, on keban.» Be paddi nol. Be kebi liyyi faa 6e tampi wattugo nol der laana sabbu no liyyi duudiri. ⁷ Aahiijo Yeesu mo o buri yidugo wi'i Simon Piyer: «Joomiraawo nun!»

No Simon Piyer nanunoo: «Joomiraawo nun», o etti ginewol makko, o bornii gam funtu o wonunoo, o yanti e diyam. ⁸ Aahiibe wob6e wardi e laana kan, e daasa taaruwol kebbunol liyyi. Be boddoraaki fonjo ko burata kuule keme didi. ⁹ No 6e nabbunoo, 6e ji'i yul6e yiite, liyyi e peen e yowii dow mum. ¹⁰ Yeesu wi'i 6e: «Gaddee liyyi di nannudon din.»

¹¹ Simon Piyer naati laana, foodi taaruwol kebbunol liyyi mawdi, hewre e lasoy didi e sappo e tati. Baa no di duudiri nunnun fu taaruwol nol serkitaaki. ¹² Yeesu wi'i 6e: «Garee nyaamee!» Baa gooto e

aahiibe 6en suusay yamugo «An moy nun?»

Gam 6ee anni Joomiraawo nun.» ¹³ Den Yeesu wari, etti peen e liyyi, hokki 6e.

¹⁴ Tatawre nun don ko Yeesu wirnitanii aahiibe mum 6aawo no o finti.

Yeesu e yama Piyer haala

¹⁵ No 6e nyaamdi, Yeesu yami Simon Piyer: «Simon 6ii Yuhaana, aa 6uri 6ee do yidugo am?» O toontii: «Ee! Joomam, aa anni mii yidu maa.» Den Yeesu wi'i mo: «Duru baali am!» ¹⁶ Yeesu wi'i mo kade: «Simon, 6ii Yuhaana, aa yidimmi?» O toontii: «Ee! Joomam aa anni mii yidu maa!» Den Yeesu wi'i mo: «Duru baali am!» ¹⁷ O wi'i mo kade: «Simon, 6ii Yuhaana, aa yidimmi na?» Piyer 6erne mum biisii, gam o wi'i dum de tatawre: «Aa yidimmi na?» Piyer wi'i mo: «Joomiraawo aa anni huune fu, aa anni bo mii yidu maa.» Yeesu wi'i mo: «Duru baali am dii. ¹⁸ Mii batee e goonja, e sukaanaaku maa, aa ha66onoo bel6elol, jahaano to jidudaa, to a naywii, a bantan juude maa, kabbanedaa bel6elol, jaaredaa to a yidaa.» ¹⁹ Batuuji din hollan nun no Piyer maayirta, e no o teddirirta Alla. Baawo majjum, o wi'i mo: «Tokkam».

Yeesu e aahiijo mum mo o buri yidugo

²⁰ Piyer yeeyitii, yi'i aahiijo Yeesu mo o buri yidugo e tokki 6e. Kanko woni bahinoodo ley gabaare makko, wakkati 6e kirtotoo, bi'unoodo: «Moodibbo, moy

woni jammotoodo maa?»

²¹ No Piyer yi'unoo mo, yami

Yeesu: «Joomam, noy oo do heennyitirta?»

²² Yeesu toontii mo: «To mii yidii o wuura faa mi warta, ko faali maa? An ni tokkam.»

²³ Haala kan sankitii caka goondinbe Yeesu ike aahiijo on maayataa. Amma Yeesu wi'ay: «O maayataa». O wi'u nun: «To mii yidi o wuura faa mi warta, ko faali maa?»

²⁴ Aahiijo oo don nun seedii kujje den, winni de, emen anni bo seedaaku makko laati nun goonja.

Heennyitoode

²⁵ Yeesu wadii kujje godde duudde kade: To de binnaanoma gootel, gootel, mii miila duuniyaaru nuu waawataano jabidingo dewte binnoytenoode.

Derewol ɲol Pol winnani 6e Roma

Fuddoode haala

Derewol Pol ɲol do e jogii ekkitinooje feere feere. Gam majjum enol woodi jayri mawni der waajaago linjiila e der habaru ekle-siya. Jooni Pol heennyii hawritingo ceede de 6e lenyi janani hawriti gam wallugo goondin6e Urusaliima. Pol winnii derewol ɲol der ja-haanal mum tata6al. O wadii lebbi tati der Korintu, diga ton bo o winni derewol ɲol, hakkune duubi 57-58.

Debbo bi'eteedo Fi-ibi, gollotoodo der ek-lesiya Kenkereya nun yaari derewol ɲol Roma. Kenkereya bo woddidaa e Roma.

Pol meeday go yahi Roma, de o yidi yahugo fu laawol ma6bitantaako mo. Amma e non fu, oo anni goondin6e duu66e der Roma 6e o fottunoo nokkun, kam6e o sanni der hoore 16, go o yaha Roma, o winnani 6e derewol. Der maggol o janjinii 6e haala kisidam e tokkontirki. O wadii dum gam eklesiya kan daroo der goondinki semmidinki, gam to ekkitinooje Yahuduu6e 6e goondinay dimma ka, he6a ka mawna der potal hunnuko. Baawo mum no Pol heennyi faamingo ko wi'etee linjiila der hoore 1, waato baawde Alla kisinooje

goondindo fu, o laa6inii dum der haalaaji makko di yeeso.

O fuddii faamingo no hakke woodiri baawde dow him6e fu. Him6e 6e lenyi janani woodaa accitaneego yeeso Alla. Non, Yahuduu6e bo woodaa accitaneego hakku yeeso Alla. Him6e fu wadii hakke, 6e fu bo, 6e baawan daareego foonnitii6e gam sabbu goondinki.

Hande non dum laatii e Iburahiima. Be kiita doyyi gam hakke Adamu, der Al-masiihu tan 6e kebata laati-neego foonnitii6e.

Der hoore 6 e 7, Pol e toon-too yande wanyu6e linjiila. Amma Ruuhu e laatina en bi66e Alla, oo walla en bo.

Hoore 9 faa 11 e batana Isira'iila e laawol no Alla subirta him6e. Diga hoore 12 faa 15, Pol e bata haalaaji feere feere dow gondal hakkune goondin6e der eklesiya e 6e walaa der eklesiya. Hoore 16 Pol heennyitiri e cannooje.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddinirka, 1.1-17
2. Him6e fu e haajaa hisi-neego, 1.18-3.20
3. No Alla hisinirta him6e, 3.21-4.25
4. Goonki kesi e Yeesu Al-masiihu, 5.1-8.39
5. Ko Alla miilani Isira'iilaa6e, 9.1-11.36
6. No haani goondindo yahira, 12.1-15.13
7. Haala kennyitirka e cannooje, 15.14-16-27.

¹ Derewol ηol yiwii e am min Pol maccudo Yeesu Almasiihu. Mi noddaama gam mi laato lilaado, mi subaama gam mi waajoo linjiila Alla.

² Linjiila kan, Alla ha66iino alkawal mum diga dum booyi diga e annabiibe mum, der Dewte ceniide. ³ Eka batana Biddo makko, Joomiraawo meeden, yiwudo e lenyol Dawda diga e bannu. ⁴ O hollitaama e baawde, diga e Ruuhu Ceniido, o laati nun Biddo Alla de o fintini mo e maay6e. Kanko woni Almasiihu, Joomiraawo men. ⁵ Diga e makko kebumi moyyere laataago lilaado, gam mi wada himbe caka lenyi fu goondina mo, dowtanoo mo, 6e teddina inne makko. ⁶ Onon bo, on na'on caka ma66e, onon 6e Yeesu Almasiihu noddi.

⁷ Mii sanna on on fu, onon won6e Roma, yidaa6e Alla, seniibe 6e o noddi. Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, hokka on moyyere e jam.

Pol e yidi yi'a 6e Roma

⁸ Taw, mii yetta Alla am diga e Yeesu Almasiihu gam moodon on fu. Gam goondinki moodon e batanee der duuniyaaru fu. ⁹ Alla mo jaggantoomi e 6erne woore, emi waajoroo linjiila Biddo mum, e anni goonja nun batanmi. De du'otoomi fu, mii siwtora moy moodon fu. ¹⁰ Mii eela Alla hokkammi laawol mi wara to moodon to oo yidi. ¹¹ Mii yidi yi'ugo on sanne, he6a mi seennira e moodon dokkal Ruuhu gam

dum semmidina on. ¹² Naa bo mi wi'a, to mi warii to moodon, deyyitinontiren en fu sabbu goondinki kawtuki en, min e mon.

¹³ Banniraa6e, mii yidi annon, no de duuddum mi daartii mi wara to moodon, amma faa jooni mi he6oray taw. Mii yidi golle am rima 6ikkol caka mon, hande no dum laatorii to 6e lenyi janani. ¹⁴ Doole nun mi yaha to himbe fu, fettu6e gite e 6e fettay, janjube e 6e janjay. ¹⁵ Kanjum acci mii suunaa waajaago on linjiila, onon wonu6e Roma.

Baawde linjiila

¹⁶ Mi sentirtaa linjiila, gam der makka baawde Alla kisinooje goondindo fu woni, aran Yahuduube, 6aawo mum 6e lenyi janani. ¹⁷ Gam der linjiila nun foonnitaare Alla hollitii. Foonnitaare nen, e goondinki tan ne he6ortoo, diga fuddoode faa heennyitirde. E winnii der dewtere: «Poonnitiido wuuran e goondinki.»

Himbe fu laati nun hake6e

¹⁸ Alla e hollita mone mum diga kammu dow himbe 6e hulataa mo fu, e dow wadoo6e ko halli e suudira goonja der hallande mum. ¹⁹ Ko haani neddo anna dow Alla e laabani 6e, gam Alla e hoore mum hollitii 6e dum. ²⁰ Diga Alla tagi duuniyaaru, ko yi'ataake e makko, hande jon baawde makko tabitiide, e Allaaku makko, e faamee diga ko o tagi. Gam majjum, yeddu6e woodaa laawol

dadirde. ²¹ Bee anni Alla, amma 6e teddinay mo hande no haani Alla teddiniree, 6e jettay mo bo. Miilooji ma66e majjinii 6e. Berde ma66e de galaa faamu ni66ii. ²² Bee gada hande woodube faamu, amma 6e laatake haanjaabe. ²³ Be battontiri teddujal Alla mo maayataa e tooruje nandinaade e himbe maayoobe, e pooli, e bisaaji di koyde naayi, e daasotoodum.

²⁴ Gam majjum, Alla yoofi 6e 6e gada cobudum, hande no suuno berde ma66e yidi. Nonnon 6e cobinirta 6alli ma66e, kambe e ko'e ma66e. ²⁵ Be battontirii goonja Alla e fewre. Be teddinii ko tagaa, 6e caafi dum, 6e acci Tagudo, mo yettoore wonani faa abada. Aami!

²⁶ Gam majjum, Alla yoofi 6e 6e tokkoo suunooji ma66e centiniidi. Rewbe ma66e wattontiri baaldal hande no tawiraa, 6ee gada ko luudontirii e ko tawaa. ²⁷ Hande non worbe bo acci waaldugo e rewbe, witti e waalontira hakkune mum. Bee gadontira ko sentinii hakkune ma66e. Hande non, 6e keban riiba majjere ma66e.

²⁸ No 6e calii annitingo Alla, kan wadi ko o yoofi 6e der majjere ma66e, 6e gadi ko haanay wadeego. ²⁹ Be kebbi hallande iri ney fu, e deedi bondi, e suunooji, e ganyaani. Bee kebbi kaajal e warugo himbe e kabe e nyaamugo himbe amaana. Bee yoyi dow dabareeji bondi e munaafitaaje. Bee nyo'a

himbe. ³⁰ Bee jaanca himbe, 6ee banyi Alla, 6ee jara hennu. Bee goodi manju hoore, 6ee juro, 6ee goodi yoyre dow dabareeji bondi. Be downtantaako saareeji ma66e. ³¹ Be galaa hakkillo, 6e kebbintaa ka 6e bati. Be galaa endam, 6e galaa yurmeene. ³² Bee anni, sariya ka Alla resi dow wadoobe iri majjum, maayde nun, 6e daroraaki wadugo dum tan, amma 6ee teddina wadanbe dum bo.

2

Kiita Alla poortiika

¹ To non, an kiitotoodo wobbe, baa to moy laatidaa, a woodaa laawol accitaneego hakku. To aa hiitoo wobbe, hoore maa nun kiitotodaa, gam ko kiitantodaa 6e, kanjum gadataa. ² Een anni Alla hiitoto wadoobe huune dum e goonjaaku. ³ An kiitotoodo wobbe ko aa wada hande ko 6e gadata, aa miili a dadan kiita Alla na? ⁴ Naa a wonu nun aa yawoo manju neddaaku Alla e sawraare mum e munyal mum? A annitay no Alla hollii maa neddaaku mum gam tuubaa na? ⁵ A yoorinii berne maa, a yidaa tuubugo. Gam majjum, a foodanan hoore maa mone Alla mawne, nyaanne o hollitinta mone makko. Nyaanne mum, o hiitoto e tawreeta makko poonnitiika. ⁶ O yoban moy fu jaka gadu muudum. ⁷ Tinniibe e wada ko woodi e daartira teddujal e manju e ko tabotoo, Alla hokkan 6e yonki tabitiiki.

⁸ Amma yidube jeddi, e saliiɓe goonja, e tokki ko halli, mone e tikkere Alla yanan dow maɓɓe. ⁹ Billaare e jibayeere duudan an gaɗoowo ko halli fu, aran, Yahuduuɓe, den ɓe lenyi janani. ¹⁰ Manju e tedduɗal e jam laatanto wadooɓe ko woodi fu, aran, Yahuduuɓe, den ɓe lenyi janani. ¹¹ Gam Alla sutton-tirtaa himɓe.

¹² Waduɓe hakke dow dullere annal tawreeta fu, halkan hinaa e tawreeta. Amma waduɓe hakke e anniri tawreeta, hiitorte e tawreeta. ¹³ Hettintooɓe tawreeta bane laatii foonnitiibe yeeso Alla. Gollirooɓe ko tawreeta bati tan, laatintee foonnitiibe. ¹⁴ ɓe lenyi janani, woodaa tawreeta, amma ɓee gada ko tawreeta wi'i e sago maɓɓe. ɓe goodaa tawreeta, amma ɓee laatani ko'e maɓɓe tawreeta. ¹⁵ ɓe kollitii golle de tawreeta yami e winni e berde maɓɓe. Cuudiidum berde maɓɓe e seedanoo ɓe dum. Tife miilooji berde maɓɓe e gaccoo ɓe, tife bo, dii caloroo ɓe. ¹⁶ Dum hollitinto nyaanne Alla hiitoto miilooji himɓe cuudiidi. O wadan dum diga e Yeesu Almasiihu, hande no linjiila ka baajotoomi bati.

Yahuduuɓe e tawreeta

¹⁷ Aa nodda hoore maa Yahuduujoo, aa darii dow tawreeta, aa juroro Alla. ¹⁸ Aa anni ko Alla yidi, aa anni suttontirgo ko woodi gam a janninaama tawreeta. ¹⁹ Aa miili a fotii ardanaago wumuɓe, kollaa wonuɓe der niwre jaynol. ²⁰ Aa ekkatina

ɓe galaa annal, aa jannina sukaaɓe. Aa woodi annal e goonja diga e tawreeta. ²¹ An janninoowo wobɓe, a jannintaa hoore maa na? Aa waajoo wobɓe to ɓe bujju, go an aa wujja! ²² Aa wi'a: «to on jeenee», go an aa jeena? Aa wanyi tooruje, go aa wujja ko woni der cuudi majje! ²³ Aa mawnitoroo tawreeta, go aa yawna Alla e yaartaago ka. ²⁴ Dewtere wi'ii: «Gam daliila moodon acci ɓe lenyi janani e yenna inne Alla.»

²⁵ E goonja juulnol e nafa to a dwtanike tawreeta, amma to a yaartake tawreeta, a laatake hande a juulnaaki. ²⁶ To mo juulnaaki wadii ko sariya yamata, mo juulnaaki on fotay daarego hande juulniido na? ²⁷ Mo juulnaaki, go e dwtanii ko tawreeta bati, o hiitete an goodudo tawreeta e juulnol, go a dwtanaaki ka. ²⁸ Hinaa ko yi'etee yaasi bannu laatinta neddo Yahuduujoo, hinaa bo ko wadete dow bannu laatii juulnol. ²⁹ Yahuduujoo e goonja, woni laatiido dum diga der. Juulnol goonakuwol bo woni nol Ruuhu wadata der ɓerne, hinaa nol tawreeta wadata. Iri Yahuduujoo on, Alla nun manata dum, himɓe bane.

3

¹ Den to non, ume nun Yahuduujoo burdiri ɓe lenyi janani? Ume woni nafuwe juulnol? ² Nafuwe majjum e mawni dow laabi fu. Aran, Yahuduuɓe nun Alla arti yowani haala mum.

³ To non, to wobbe ma6be laataaki hoolaa6e, dum hadan Alla laataago koolaado na? ⁴ Wadataako! Dum annitite no Alla laati nun goonjaajo, him6e fu bo e laatii fewoo6e. Gam e wannii:

«A annitinte aa laatii poonnitiido diga e haala maa, to a hiitaama, a jaaloto.»

⁵ Amma to dullere goonjaaku meeden e hollita foonnitaare Alla, den ume bi'eten? Alla laataaki poonnitiido to mone makko ummake dow meeden na? Mii bata do hande no him6e batirta. ⁶ Aawo nun nun bane, Gam to non non nun, noy Alla hiitortoo duuniyaaru?

⁷ Gam to fewre am e beyda hollugo goonja Alla, e teddina mo, ume kiitanteemi hande mi laati nun hakkeejo?

⁸ Wobbe e hallina men e wi'a, menen nun wi'ata: «En gadee ko halli gam ko woodi wurtoo diga e majjum.» Kam6e, 6e kiitete no haaniri.

Poonnitiido walaa

⁹ To non, enen Yahuduu6e een 6uri horii6e na? Aawo, baa sedda! Gam mi hollii no Yahuduujoo e mo laataaki Yahuduujoo fu na'on e baawde hakke. ¹⁰ Dewtere wi'ii:

«Poonnitiido walaa, baa gooto, ¹¹ mo faamu baa gooto walaa, daartoowo Alla walaa, baa gooto.

¹² Him6e fu majjii, 6e fu 6e biisake, gadoowo ko woodi walaa, baa gooto.

¹³ Konoli ma6be e nandi e caabeeje ma6bitiide,

6ee jammoo him6e e delle ma6be.

Tondi kunnude ma6be e hebbi tooke, hande bolle pure.

¹⁴ Kunnude ma6be e hebbi jaa'ooje e boliide naawude.

¹⁵ Koyde ma6be e yawdanoo reyyitingo yiyam him6e.

¹⁶ Halkere e bone e woni to 6e jahi fu.

¹⁷ Be annaa laawol jam.

¹⁸ Kulol Alla walaa e berde ma6be baa sedda.»

¹⁹ Een anni ko tawreeta wi'i fu, ka wi'anay dum maa won6e e makka. Den kunnude fu mu6boto, gacce him6e fu annitee yeeso Alla.

²⁰ Gam majjum, walaa laatinteedo poonnitiido yeeso Alla e tokkugo tawreeta. Gam tawreeta hollan nun him6e hakkeeji mum.

No Alla laatindirta him6e foonnitiibe

²¹ Jooni, Alla hollitii laawol no o laatindirta him6e foonnitiibe, hinaa e tokkugo tawreeta. Nun dewte tawreeta, e annabiibe seedino der binni. ²² Alla laatinnan him6e foonnitiibe gam 6e goondinii Yeesu Almasiihu.

Dum laatanto goondindo fu, gam Alla burontirtaa him6e. ²³ Him6e fu wadii hakke, 6e tampi yottaago teddujal njal Alla hokkata. ²⁴ Amma Alla wadanii 6e moyyere, laatini 6e foonnitiibe gam Yeesu Almasiihu, cooditiido 6e.

²⁵ Kanko nun Alla laatini sadaka moytoojum hakkeeji goondin6e yiyam makko. Hande non Alla

hollitiri foonnitaare mum e munyal mum dow hakkeji gadanoodi hiitaaka. ²⁶ O wadii dum gam o hollita foonnitaare makko der wakkati ki gonden jooni. Dum hokkii mo laawol laataago poonnitiido e laatingo goondindo Yeesu fu poonnitiido.

²⁷ Ume nun horii ko jurortee kade? Goddum walaa! E sariya kaye? E dwtanaago tawreeta na? Gam Alla daarataa dwtanaago tawreeta, goondinki tan o daarata. ²⁸ Gam emen miili e goondinki nun neddo laatirtee poonnitiido, hinnaa gam tokkugo tawreeta. ²⁹ Naa Alla laati nun Alla mo Yahuduu6e tan na? O laataaki Alla 6e lenyi janani na? Seko walaa, o laati nun Alla 6e lenyi janani bo. ³⁰ Alla gooto nun woni. Kanko laatinta juulniibe foonnitiibe sabbu goondinki ma66e. Kanko bo laatinta 6e juulnaaki foonnitiibe sabbu goondinki ma66e. ³¹ Den fu, en moytan nun tawreeta gam en goondinii na? Abada! En moytataa ka, amma een tabbitina ka!

4

Goondinki Iburahiima

¹ Ume bi'eten dow Iburahiima maama lenyol meeden? Ume o hebi? ² To Iburahiima laatinaama poonnitiido gam gadu mum, den o waawan ko mawnitii, amma yeeso Alla bane. ³ Gam Dewtere wi'i: «Iburahiima goondinii Alla, go Alla daari mo poonnitiido sabbu goondinki

makko.» ⁴ To goddo golake, sey joomum yobee joddi mum, moyyere bane o wadanaa, ko haanani mo nun. ⁵ Hande jon bi'en goddo waday golle, amma o goondinii Alla laatinoowo hakke6e foonnitiibe. Alla daaran mo poonnitiido gam goondinki makko. ⁶ Hande nun Dawda batirani barke de neddo hebata to Alla, baa to o waday gadu geetu. O wi'i:

⁷ «Barke laatanii 6e boofi mum yaafaa, e 6e hakke mum moytaa.

⁸ Barke laatanii neddo mo Joomiraawo limay hakkeji mum.»

⁹ Barke den juulniibe tan nun resanaa de na? de laatanaaki 6e juulnaaki na? Gam en bi'ii: «Alla daarii Iburahiima poonnitiido gam goondinki mum.» ¹⁰ Wakkati dey nun dum laatanii Iburahiima? De o juulnii na? Naa, de o juulnaaki? De o juulnii bane, amma diga o juulnaakino nun. ¹¹ Alla hokkii mo juulnol, ɲol laatii alaama foonnitaare ne o hebi. E goondinki o hebi dum diga o juulnaakino. Hande non, o laatorii maama goondin6e fu, 6e juulnaaki, gam kam6e bo 6e daaree foonnitiibe. ¹² O laatake bo baaba juulniibe. Be daroraaki juulnol tan nun batananmi, amma tokku6e laawol goondinki maama meeden Iburahiima, diga o juulnaaki.

Alkawal Alla

¹³ Iburahiima e lenyol mum ha66anaama alkawal

rona duuniyaaru nu. Hinaa gam oo tokkii tawreeta. O ha66anaama alkawal ɲal gam foonnitaare makko ne o he6iri goondinki. ¹⁴ Gam majjum, to tokkugo tawreeta nun hokkata donɲu, den mum goondinki laatake baanji, alkawal bo moytaama. ¹⁵ Tawreeta waddan nun mone Alla. To tawreeta walaa, yaartaago ka bo walaa.

¹⁶ Gam majjum, alkawal Alla dow goondinki nun darii, gam ɲal laato e moyyere dow lenyol Iburahiima fu. Hinaa tokku6e tawreeta tan ɲal laatanii, amma goondin6e hande no Iburahiima laatiido maama meeden en fu goondiniri. ¹⁷ Dewtere wi'ii: «Mi wadii maa baaba him6e lenyi duuddi.» (Iburahiima woni maama meeden en fu,) yeeso Alla mo o goondini. Alla pintinoowo maay6e, latinoowo ko walaano laato. ¹⁸ Iburahiima hoolake, wakkati daliila hoolaago walaa. O hoolake, o goondini, nun nun o laatorii baaba him6e lenyi duuddi, hande no Alla wi'unoo mo: «Nii lenyol maada laatoyto.» ¹⁹ Goondinki Iburahiima tampay, baa no duu6i makko wadan hewre. Oo anni 6annu makko faanake maayugo, Saratu debbo makko bo rimataa kade. ²⁰ O waday seko dow alkawal Alla, o saloo goondingo. Amma goondinki makko semmidinii mo, o teddini Alla. ²¹ O tabbitini no Alla e woodi baawde hebbingo alkawal mum. ²² Gam majjum, Alla daari mo

poonnitiido. ²³ Amma hinaa gam makko tan dum winnaa: «O daaraama poonnitiido.» ²⁴ Gam meeden nun, enen bo, Alla daaran goondinki men. En goondinii Alla pintindo Joomiraawo meeden Yeesu diga maay6e. ²⁵ Yeesu on maayi gam boofi meeden, o fintinaama gam laatineden foonnitiio6e.

5

Almasiihu waddii jam hakkune men e Alla

¹ En laatinaama foonnitiio6e gam en goondinii. Jooni jam wadii hakkune meeden e Alla, sabbu Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ² Kanko yottini en moyyere Alla ne gonuden e muudum jooni. Dum laatake gam goondinki meeden. Een juroro hoolaare hebugo gedu der tedduɲal Alla. ³ Hinaa kanjum tan, een juroro bo tooraaji meeden, gam een anni tooraaji riman munyal. ⁴ Munyal e rima hoolaare semmidinne. Hoolaare semmidinne e wadda hedaago ko warata yeeso. ⁵ Hoolaago ko warata yeeso majjintaa en, gam Alla wattii yidde mum der berde meeden, diga e Ruuhu Ceniido mo o hokki en. ⁶ Gam wakkati de en galaano semme, den nun Almasiihu maayani en, enen hakkee6e no wakkati ki o subii yottii. ⁷ E sadi neddo nootoo maaya gam poonnitiido. Wadoto neddo nootoo maaya gam neddo geeto. ⁸ Amma Alla hollitii

en yidde mum. Gam Almasiihu maayanii en wakkati laatinoden hakkeefe. ⁹To en laatinaama foonnitiibe gam yiyam Almasiihu, den kan, een anni en dadan mone Alla sabbu makko. ¹⁰Wakkati laatinoden waybe Alla, o weldinii en e hoore makko diga e maayde Biyiiko. Jooni en beldii e makko, to non non en keban hisineego gam yonki Biyiiko. ¹¹Kanjum tan bane, een juroro Alla sabbu Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, beldindo en e makko jooni.

Adamu e Almasiihu

¹²Diga e neddo gooto nun hakke naatiri duuniyaaru. Diga hakke bo maayde wari, go ne sankitii dow himbe fu, gam be fu be gadii hakke. ¹³Diga tawreeta waray, hakke na'onno der duuniyaaru, amma de li-maakano, gam tawreeta walaano. ¹⁴E non fu maayde nun laamii diga Adamu faa yottii Muusa. Ne laamake baa dow bee do waday hakke hande de Adamu waduno.

Adamu on woni misaalu garoowo. ¹⁵Dokkal Alla foonnataake e hakke Adamu. E goonja, himbe duu66e maayii gam hakke neddo gooto. Amma endam Alla, e moyyere ne o wadani duu66e diga e neddo gooto, waato Yeesu Almasiihu, e buri nun mawnugo. ¹⁶Kade bo dokkal Alla, e hakke neddo gooto, gootum bane. Gam kiita warii diga e hakke neddo gooto. Baawo boofol gooto, Alla doyyii himbe fu kiita.

Amma baawo boofi duuddi, dokkal moyyere Alla wari, laatini duu66e foonnitiibe. ¹⁷Diga e hakke neddo gooto, maayde laamii dow himbe fu gam neddo gooto on. Amma ko neddo gooto wadi, e buri mawnugo. O hokkorii be moyyereji makko, o laatini be foonnitiibe. Be keban yonki, be laamodoo e makko.

¹⁸Boofol neddo gooto accii himbe fu doyyaa kiita. Hande non bo gadu geetu nu neddo gooto wadi acci himbe fu hefi foonnitaare, hokkaa yonki. ¹⁹Dullere dowtaare neddo gooto accii himbe duu66e laatii hakkeefe. Hande non bo dowtaare neddo gooto accirta himbe duu66e laatoo foonnitiibe.

²⁰Tawreeta Muusa warii gam hakke beydoo. Amma to hakke beydii, don nun moyyere Alla buri beydaago. ²¹Hakke acci maayde laamii. Hande non bo foonnitaare acciri moyyere Alla laamii gam keben yonki tabitiiki ki Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu hokkata.

6

Maayidingo e fintidingo e Almasiihu

¹Den mum, ume bi'eten? En tabitinto nun wadugo hakke gam moyyere Alla beydoo na? ²Wadataako! Gam dow wecco hakke, en maayii. Noy kade buurirten der majje? ³E goonja on annaa enen wadanaabe batisi e inne Yeesu Almasiihu, en kawtii e maayde makko na? ⁴Diga e batisi, en maayii, uwidaden e

makko. Almasiihu fintii e maaybe sabbu baawde Baaba teddude, hande non enen bo, buurirten gonki kesi.

⁵ To en kawtii e makko dow maayde nandune e ne makko, en pintan bo hande no o fintiri. ⁶ Een anni jikku meeden kiinju tiggidaama e makko dow leggal palaanj. Dum wadaama, heba bannu meeden hakkewol halka, gam to en laatoo kade maccube hakke. ⁷ Gam to goddo maayii, hakke woodaa baawde dow makko. ⁸ To en maaydii e Almasiihu, een koolii no en buuridan e makko bo. ⁹ Een anni Almasiihu pintudo diga maaybe, maayataa kade. Maayde woodaa baawde dow makko. ¹⁰ Almasiihu maayii, de woore gam hakke, dum heyii faa abada. Jooni oo wuuri, gam Alla bo o wuuri. ¹¹ Hande non, onon bo, daaree ko'e mon hande maayube dow wecco hakke, den buuranon Alla sabbu Yeesu Almasiihu.

¹² Gam majjum, to on accee hakke laamanoo balli moodon maayooji, to on dwtanee suunooji majji. ¹³ To on kokkee hakke jokkule balli moodon de gadira ko foonnitaaki. Amma kokkee Alla ko'e moodon. On maayiino, jooni oon buuri. To non kokkee mo jokkule moodon, de laatoo gadirdum ko foonnitii. ¹⁴ To on accee hakke laamanoo on, gam der tawreeta bane gonudon, amma der moyyere Alla.

¹⁵ Ume kade? En tokkoto nun wadugo hakke gam der moyyere nun gonuden hinaa der tawreeta na? Dum wadataako! ¹⁶ On annaa na? Mo gadudon ko'e mon maccube num, gam dwtanodon dum, kanko dwtantodon. Wadoto hakke nun, jaarooje der maayde, dum bo dwtataare jaarore der foonnitaare. ¹⁷ Yettoore laatanoo Alla! On laatikeno maccube hakke, amma jooni on dwtanake e berde moodon fu janninol nol janninadon. ¹⁸ On dindinaama diga e hakke, on laatake gollantooje foonnitaare. ¹⁹ Mii bata do hande no himbe woowi batirgo, gam tampere moodon. On kokkiino balli moodon, gadudon ko tuuni e ko wuuri, oon gada ko halli. Hande non jooni bo, kokkee balli moodon laatodon gollantooje ko foonnitii gam laatodon seniibe.

²⁰ Wakkati laatinodon maccube hakke, foonnitaare woodaano baawde dow moodon. ²¹ Ume kebunodon no gadunodon ko centirton jooni? Heennyitirde majjum laati nun maayde. ²² Amma jooni, on dindinaama e hakke. On laatike maccube Alla, riiba majjum laatii laabineego. Heennyitirde majjum laati yonki tabitiiki. ²³ Riiba hakke, maayde nun. Amma kokkal Alla laati nun yonki tabitiiki der kawtal men e Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeden.

7

tawreeta

¹ Banniraaḅe, mii badda on hande annuḅe tawreeta. Oon anni tawreeta dawrantaama maa neddo to emo wuuri.
² Hande non debbo ḅanjaado, tawreeta haḅḅii dum e gorum wakkati guurnam goriiko. Amma to goriiko maayii, o firtake e tawreeta kaḅḅunooka mo e goriiko.
³ Amma to o laatike debbo goddo diga goriiko e wuuri, o noddete jeenoowo. Amma to goriiko maayii, o firtake e tawreeta, o noddataake bo jeenoowo baa to gorko goddo hoowii mo.
⁴ Hande non dum laatii e moodon onon bo, banniraaḅe am. Sabbu maayde Almasiihu on pirtaama e tawreeta. On laatake jeyde Almasiihu mo Alla fintini diga maayḅe gam gaden ko fottanta Alla.
⁵ Wakkati gadetenno ko suunooji ḅalli men yidi, en tokkiino gidaadi hakke yiwude e tawreeta. Tawreeta kan gollotono der men e yaara en e maayde.
⁶ Amma jooni, en pirtaama e tawreeta, en maayii dow wecco makka. Gam majjum en caafirtaa Alla e laawol kiinjol ḅol tawreeta binnaaka. Amma een caafa mo e laawol kesol ḅol Ruuhu makko.

Tawreeta moytataa hakke

⁷ Den, ume bi'eten kade? Tawreeta laati nun hakke na? Abada! Amma, diga e tawreeta nun annirmi ko woni hakke. Gam mi annataano ko woni suuno to tawreeta wi'ayno: «Taa suuna.»
⁸ Hakke heḅii laawol diga e umuroore, de gattimmi suunooji iri

diye fu. Gam to tawreeta walaa, hakke bo waatii.
⁹ Naane, ko mi annaano tawreeta, emi wuurunoo. Amma no umuroore wari, hakke heḅii baawde,
¹⁰ den min, maayumi. Umroore kaanunoone hokkammi yonki, waddanii am maayde.
¹¹ Gam hakke heḅii laawol diga e umuroore, yoyrimmi, yaarimmi der maayde.

¹² Hande non, tawreeta e laatii ceniika. Umroore bo e laatii seniine, foonniitiine, woodune.
¹³ Jooni, ko woodi laatanike am maayde na? Abada! Amma gam hakke hollitoo no de laati nun hakke e goonja, de gollirii ko woodi, go de barimmi. Hande non, diga e umuroore, hakke heḅii hollitiri hallande mum fu.

Haḅidingo e hakke

¹⁴ Een anni tawreeta yiwii diga Ruuhu. Amma min, mii laatii neddo tampudo, mii laatii maccudo hakke.
¹⁵ E goonja, mi faamataa ko gadanmi. Ko jidumi, mi wadataa dum, amma ko banyumi, gadanmi.
¹⁶ To mii wada ko mi yidaa, edum hollita no mi nootake tawreeta e woodi.
¹⁷ Jooni, min bane wadata ko gadanmi, hakke gonude der am wadata dum.
¹⁸ Gam mii anni, ko woodi walaa der am, waato der ḅannu am. Mii yidi wadugo ko woodi, amma mi waawataa ko wadi dum.
¹⁹ Mii yidi wadugo ko woodi, amma mi wadataa dum. Kalludum ko mi yidaa gadanmi.
²⁰ To mii wada ko mi yidaa, min bane wadata

ɔm, amma hakke gonuɔe der am wadata ɔm.

²¹ Daa ko ji'umi e wadoo der am: mii yidi wadugo ko woodi, amma go kalludum e takkii am. ²² Der lugguɔm berne am, mii seyorii tawreeta Alla. ²³ Amma mii yi'a tawreeta gokka der am, kaɓidoowa e tawreeta ka hakkillo am jaɓi. Ka laatinimmi maccuɔo tawreeta hakke gonuɔe der am.

²⁴ Kayto! Mii laatii nedɔo jurminiido! Moy rindintammi e ɓannu maayoowol ɲol? ²⁵ Yettoore laatanoo Alla, diga e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu!

Min, der hakkillo am, mi laati nun maccuɔo tawreeta Alla, amma der am, mii maccuɔo tawreeta hakke.

8

Goonki mo Ruuhu Alla durata

(Galaatiya 3.13-14, 5.16-25)

¹ Gam majjum, jooni, hawtuɓe e Yeesu Almasiihu doyyataake kiita. ² Gam tawreeta Ruuhu e hokka yonki to godɔo hawtii e Yeesu Almasiihu. Kanka rindinimmi diga tawreeta hakke, e maayde. ³ Tawreeta Muusa waawayno ko wadi ɔm gam tampere ɓannu. Amma Alla wadii ɔm. O liloy Biyiiko tii etti ɓannu nandunɗol e ɓannu hakkeeɓe gam o firta ɓe diga hakke. Hande non o hiitorii hakke gollotoode der ɓalli meeden. ⁴ O wadii ɔm gam foonnitaare ne tawreeta yami, hebba dow meeden. Hande non, en jahataa kade

no ɓannu yidiri, amma no Ruuhu yidiri. ⁵ Tokkiiɓe jidaadi ɓannu, ko ɓannu yidi ɓe miijantoo. Amma tokkiiɓe Ruuhu, ɔm Ruuhu ɓe miijantoo. ⁶ Tokkugo jidaadi ɓannu, maayde nun. Amma tokkugo ko Ruuhu yidi, yonki e jam nun. ⁷ Tokkuɔo jidaadi ɓannu laati nun ganyo Alla. O dowtantaako tawreeta Alla, o waawataa du ko dowtanii ka. ⁸ Wadooɓe ko ɓalli mum yidi waawataa ko fottani Alla.

⁹ Onon kan, on tokkaaki jidaadi moodon, amma Ruuhu Alla, to Ruuhu on e woni e moodon kan. Mo walaa Ruuhu Almasiihu, laataaki mo makko. ¹⁰ To Almasiihu na'on der moodon, e non fu ɓalli moodon maayan gam hakke, amma ruuhu moodon wuuran gam on laatinaama foonnitiiɓe. ¹¹ Alla fintinii Yeesu diga maayɓe. To Ruuhu makko na'on der moodon, den kan pintindo Yeesu Almasiihu diga maayɓe, hokkan ɓalli moodon maayooji yonki, diga e Ruuhu makko gonuɔo der moodon.

¹² To non non, banniraabe, een jogii nyamaane. Amma hinaa nyamaane suunooji ɓalli jogiden gam gonoden no ɗi jidiri. ¹³ To oon tokki jidaadi ɓannu, on maayan. Amma to on barii ɗi diga e Ruuhu Alla, on buuran. ¹⁴ Gam ɓe Ruuhu Alla dowata fu, kamɓe nun laatii ɓiɓɓe Alla. ¹⁵ Ruuhu mo Alla hokki on laatinay on maccuɓe, hakko gonodon kade der kulol. Amma o laatinii on ɓiɓɓe Alla. Ruuhu acci een nodda Alla «Abba»

waato Baaba. ¹⁶ Ruuhu Ceniido e hoore mum, e seedanoo ruuhu meeden, en laati nun 6i66e Alla. ¹⁷ To een laatii 6i66e Alla, en donan ko Alla resani him6e mum. En donidan dum e Almasiihu. To en toorodike e makko, en donidan bo tedduŋal e makko.

Tedduŋal garoowal

¹⁸ Mii anni tooraaji meeden di jooni, foonnataako e tedduŋal garoowal, ŋal Alla suppitanoyta en. ¹⁹ Ko tagaa fu e haa6i yi'a wakkati-ire ne o hollitinta tedduŋal 6i66e makko. ²⁰ Gam ko tagaa fu naatinaama der jeyaanaaku, dum laatinaa baanji, hinaa e yidde majjum, amma sabbu naatindo dum e maggu. Amma e non, hoolaare na'on. ²¹ Ko Alla tagi fu firtete e jeyaanaaku halkere. Den dum he6a rindineego e tedduŋal ŋal 6i66e Alla he6ata. ²² Gam een anni, faa jooni, tagaadum fu e uuma e tooroo hande debbo dimoowo. ²³ Tagaadum tan bane tooroto. Baa enen 6e Alla hokki Ruuhu mum hande kokkal artuŋal, een uuma. Enen bo, een kaa6i Alla rindina 6alli meeden, laatina en 6i66e mum. ²⁴ En kisinaama, amma een kedii taw. To een ji'a huune ko tammihiden hebugo, dum laataaki kade tammuwe. Moy nun tammihintoo ko yi'i? ²⁵ Amma to een tammi-hii ko en ji'ataa yottoto, en kettinto dum e munyal.

²⁶ Hande non bo Ruuhu e wara wallugo en der tampe meeden. En annaa

du'aago hande no haani. Amma Ruuhu e hoore mum e du'anoo en e uumaali di neddo waawataa ko bati. ²⁷ Alla annudo ko woni der berde him6e e anni ko Ruuhu yidi. No Alla yidiri bo, nun nun Ruuhu du'orantoo him6e makko.

²⁸ Een anni bo, ko Alla wadata fu, oo wada dum gam boodduum yidube mo, kam6e 6e o su6i hande no o resiri. ²⁹ Him6e 6e Alla anni diga aran, o subii 6e diga fuddoode 6e nanda e Biyiiko. Den Biyiiko laato afo caka banniraa6e duu66e. ³⁰ Be o su6i diga fuddan, o noddii dum. Be o noddi bo, o laatini dum foonniti6e. Be o latini foonniti6e, o teddinii dum.

Walaa ko seennata en e yidde Alla

³¹ Ume bi'eten kade dow haala kan? To Alla e wondi e meeden, moy waawata ko ha6idi en? ³² Kanko, mo saloraaki Biyiiko, amma o hokkitirii mo gam meeden en fu. Noy woni o hokkirtaa en ko o woodi fu e moyyere, diga e Biyiiko? ³³ Moy nun gaccoto 6e Alla su6i? Walaa! Gam Alla nun laatinta 6e foonniti6e! ³⁴ Moy waawata ko doyyi 6e kiita? Walaa! Yeesu Almasiihu maayii gam ma66e. Ko 6uri fu, o fintii, o na'on joodii nyaamo Alla, oo du'anoo en. ³⁵ To non non, moy nun waawata ko seenni en e yidde Almasiihu? Billaare na, jibayeere na, tooreego na, rafo na, talakaaku na, kaliire na, naa kaafahi? ³⁶ Hande no Dewtere wi'i:

«Gam maada acci emen gonii nylaane fu der kaliije maayde, emen daaraa hande baali ki-iseteedi*.»

³⁷ Amma der huune dum fu, en kebii jaalorgal sabbu jidudo en. ³⁸ Gam mii anni, walaa ko seennata en e yidde makko. Baa maayde, baa guurnam, baa malaykaaabe, baa baawdeeji, baa ko warata jooni, dum bo ko waroyta yeeso, dum bo semme gom, ³⁹ baa baawdeeji gonudi dow, dum bo baawdeeji gonudi ley, to dum bo tagaadum gom, walaa e majjum ko seennata en e yidde Alla nee do hawti en e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu.

9

Pol e wullana himbe lenyol mum
(Galaatiya 4.22-31)

¹ Ka batanmi do goonja nun. E inne Almasiihu, mi fewataa. Cuudiidum berne am bo e seedanoo am diga e Ruuhu Ceniido no goonja nun batanmi. ² Berne am e biisii puy, mii woodi toora ka heennyataa, der berne am. ³ Mi wanyay laataago jaa'aado, mi seenniree e Almasiihu to dum nafanno banniraaabe e baabiraaabe am, 6e lenyol am. ⁴ Kambe woni Isira'iilaabe, 6e Alla laatini biibe mum, holli 6e teddujal mum. Be kebii alkawalji e tawreeta. O hollii 6e no 6e caafirta mo, o batii 6e o wadanan 6e huune duuddum. ⁵ Kambe laatii yiwube diga e

kaakiraaabe amen. Almasiihu bo yiwii e lenyol nol. Kanko woni Alla jintudo huune fu, yettoore laatanoo mo faa abada. Aami!

⁶ To non non haala Alla tampu nun na? Gam yiwube e lenyol Isira'iila fu bane woni Isira'iilaabe. ⁷ Yiwube e lenyol Iburahiima fu bane woni biibe makko. Gam Alla wi'i Iburahiima: «Diga e Isiyaaku kebataa lenyol innitirteenol inne maa». ⁸ Ko dum yidi wi'ugo woni: rimaabe e bannu bane laatii biibe Alla, sey rimaabe dow alkawal Alla. Kambe nun limetee der lenyol makko. ⁹ Gam Alla haabani mo alkawal wi'i: «Mi wittaan mawuuri hande nii, mi tawan Saratu rimii biddo gorko.»

¹⁰ Don tan bane. Rebeka bo hebii reedu siwtube. Baaba mabe nun Isiyaaku, maama meeden. ¹¹ Sukaaabe 6en rimaakano taw, 6e gaday ko woodi, dum bo ko halli. E nun fu, ko Alla resi nun wadata. Cu6ol makko daraaki dow gadu, amma dow no o resiri, kanko cu6oowo. ¹² Alla wi'i Rebeka: «Mawniraawo jag-ganto miiraawo.» ¹³ Hande ko winnaa: «Yaakuubu jidumi, Isuwa banyumi*.»

¹⁴ Den, ume bi'eten? Ko Alla wadata foortaaki na? Abada! ¹⁵ Nani ko o wi'i Muusa: «Mi endoto mo endotoomi, mi yurmoto mo jurmotoomi.» ¹⁶ Hande non, cu6ol Alla daraaki dow sago neddo, dum bo dow anniya mum, amma diga e Alla endotoodo dum yiwi. ¹⁷ Gam

* 8:36 Jabuura 44.23. * 9:13 Malakiya 1.2-3

Dewtere batii dow Fiirawna, wi'i: «Mi subii maa e sago am gam mi hollita baawde am dow maa, kade bo gam inne am sankitoo e duuniyaaru fu».¹⁸ Den, Alla endoto mo yidi, yoorinan berne mo yidi.

¹⁹ A yaman am bi'aa: «Ume acci ko Alla e gaccoo himbe? Moy waawata ko salii sago makko?»²⁰ Amma an, moy laatidaa faa jeddontiraa e Alla? Fayande waawan ko yami mahudo dum: «Gam ume ko mahirdaa am ninni na?»²¹ Mahoowo payande woodaa hoore mum wada ko yidi e loope goote den na? E loope goote den, o waawan ko mahi payande godde de teddujal, o maha godde bo de walaa teddujal.

²² Alla yidii hollitingo mone mum e baawde mum. Amma o munyanii himbe puy, kambe haannooobe mone makko, resanoobe gam halkere.²³ O wadii dum gam hollitingo teddujal makko manjal dow be o endii. O siriyake dum gam be o yidi teddingo.²⁴ Himbe ben woni enen be o noddi, hinaa caka Yahuduu be tan, amma e caka be laataaki Yahuduu be bo.²⁵ Kanka nun Alla bati e dewtere annabi Hose'a o wi'i: «Lenyol njol laataakino lenyol am,

mi noddan njol lenyol am, lenyol njol yidaakano, mi noddan njol lenyol am jidaanjol.

²⁶ Kade bo, to be bi'etenoo, be laataaki himbe am,

ton be noddetee 6i66e Alla mo yonki».

²⁷ Annabi Esaaya bo batii haala Isira'iilaa be, wi'i: «Baa to 6i66e Isira'iila duudii hande jaaneeri maayo, wo66e ma66e tan hisintee.²⁸ Gam Joomiraawo hebbinan law haala ka o bati fu, deydey, dow leydi do.»²⁹ Kade bo non Esaaya wi'unoo diga booydum:

«To Joomiraawo hooreejo konunkee6e accanayno en lenyol baa sedda, en laatotono hande Sodoma, en nandanno e Gomora.»

Isira'iilaa be dowaanaaki Alla

³⁰ Den, ume bi'eten? Himbe be lenyi janani dartayno laatoo foonnitii6e yeeso Alla, amma be kebii dum diga e goondinki.³¹ Amma Isira'iilaa be darta6e foonnitaare diga e tokkugo tawreeta, waaway ko hebi dum.³² Gam ume nun? Gam be dartiray dum e goondinki. E anniya ma66e nun be dartiri dum, go be pergi dow hayre doyyoore be.

³³ Dewtere wi'ii: «Mi yowii dow Siyoona hayre fergeteene,

tapaare doyyoore himbe. Amma goondindo ne fu sentintaake abada!»

10

¹ Banniraa6e, mii yidi e berne am fu, Isira'iilaa be hisa. Kanjum eelanmi Alla.

² Mii seedanoo be no 6ee goodi tinnaare gam Alla,

amma 6e galaa annal. ³ Be an-naa laawol ηol Alla laatindirta him6e foonnitiibe. Den 6e dartani ko'e ma66e no 6e laa-tortoo foonnitiibe. Be jiday dwtanaago Alla e laawol ηol o laatindirta him6e foonnitiibe. ⁴ Almasiihu yottinii tawreeta, gam goondindo mo fu laatinee poonnitiido.

Goondindo Almasiihu fu hisan

⁵ Muusa winnii dow haala foonnitaare yiwune e tawreeta, wi'i: «Neddo fu tokkudo tawreeta, wuuran diga e makka.» ⁶ Amma foonnitaare yiwune e goondinki wi'i: Taa wi'u der 6erne maa «Moy eencata dow kammu?» Jippingo Almasiihu nun don. ⁷ Taa wi'u der 6erne maa bo: «Moy mutata der leydi?» Wurtingo Almasiihu diga hakkune maay6e nun don. ⁸ Den, ume haala kan bati? «Haala Alla e 6adii maa, ka na'on der hunnuko maa, e der 6erne maa.» Haala kan woni habaru goondinki ki men baajotoo. ⁹ To a batii e hunnuko maa Yeesu nun laatii Joomiraawo, go goondindaa der 6erne maa Alla fintinii mo diga maay6e, den a hisan. ¹⁰ Gam goondindo e 6erne mum fu, Alla laatinan dum poonnitiido. Batudo e hunnuko mum bo, Alla hisinan dum. ¹¹ Dewtere wi'ii: «Goondindo fu sentintaake.» ¹² Walaa ko suttontiri Yahuduujoo e mo laataaki Yahuduujoo. Be fu Joomiraawo gooto 6e goodi. Kanko nun hokkata noddan6e mo fu jawdi

makko. ¹³ Gam «noddudo inne Joomiraawo fu, hisan.»

¹⁴ Amma noy 6e noddirta inne mo 6e goondinay? Noy 6e goondindirta mo 6e nanay habaru muudum? Noy 6e nanirta habaru makko to baajotoodo walaa? ¹⁵ Noy him6e waajortoo to 6e lilaaka? Dewtere wi'ii: «Ume woodi hande koyde fiinoobe habaruuji beldi.» ¹⁶ Amma him6e fu bane dwtanii linjiila kan. Hande no Esaaya wi'i: «Joomiraawo, moy nun goondini waaji amen?» ¹⁷ Hande non, goondinki e yiwa diga e nanugo, ko nanetee bo e yiwa diga e haala Almasiihu.

¹⁸ Amma mii yama kaa do: Isira'iilaa6e nanay woni na? E goonja 6e nanii! Gam dewtere wi'ii:

«Daade ma66e nanaama der duuniyaaru fu,

Haala ma66e yottike kaddi leydi.»

¹⁹ Mii yama kade: Isira'iilaa6e faamay woni na? Muusa artii wi'i:

«Mi wadan nawniraagu moodon ummoo dow lenyol ηol on gattiray,

Mi accan mone moodon ummoo dow lenyol ηol walaa annal.»

²⁰ Baawo mum Esaaya hulay wi'ugo:

«Him6e 6e dartayno am yiitii am,

mi hollitanike him6e 6e yamanay am.»

²¹ Amma dow Isira'iilaa6e, o wi'i: «Nyalaane fu mii weedi juude am gam jabugo him6e nanaruube e yeddoobe.»

11

Alla woppay Isira'iilaabe

1 Mii wi'a: Alla woppu nun himbe muudum na? O woppay be! Gam min bo mi laati nun Isira'iilaajo, taaniraawo Iburahiima, mi yiwii e lenyol Benyamin. 2 Alla woppay himbe muudum be o subii diga fuddoode. Oon anni ko Dewtere bati wakkati annabi Eliya wullani Alla gam Isira'iilaabe, e wi'a: 3 «Joomiraawo, be barii annabiibe maa, be pusii kiisirde maa. Min tan horii, go bee darta min bo be barammi.» 4 Ume Alla toontii mo? O wi'i: «Mii horanii hoore am worbe ujune jeedido be jiccanaaki tooruure wi'eteene Ba'al.» 5 Hande non bo dum laatii jooni. E woodi himbe horiibe be Alla subii e moyyere mum. 6 To e moyyere nun o subiri be, den fu gam gadu ma66e bane. To hinaa non, moyyere laatataako moyyere*.

7 Ume nun kade? Ko Isira'iilaabe dartannoo, be kebay dum. Be Alla subii caka ma66e hebi dum. Horiibe, berde muudum yoorinaama, 8 hande no winnaa: «Alla ma66ii hakkilooji ma66e, Bee goodi gite, amma be ji'ataa, be goodi noppi amma be nanataa. Non dum laatii faa hanne.»

9 Dawda bo wi'i: «Nyaamduuji juulde ma66e laatanoo be pittol e to be pergotoo,

dum laatanoo be doyyere, e riiba golle ma66e.

10 Gite ma66e wuminee, dulla yi'ugo, be laatinee jeyaaabe e baadey*!»

11 Den, mii yama: Yahuduube fergi nun gam be jana e baadey na? Aawo! Amma sabbu fergaago ma66e, be lenyi janani hebii kisidam gam nawniraagu Yahuduube umminiree. 12 Fergaago Yahuduube laatanike himbe duuniyaaru jawdi, seekaago ma66e bo waddanii be lenyi janani jawdi. Den noy dum laatotono to Yahuduube fu tuubiino?

Kisdam lenyi janani

13 Jooni, onon be lenyi janani nun baddanmi. Mii laatii lilaado caka be lenyi janani, mii teddina golle am. 14 Mii yidi to wadoto, mi ummina nawniraagu himbe lenyol am, mi hisina wobbe ma66e. 15 Takkeego ma66e sera weldini himbe duuniyaaru e Alla. Noy dum laatotono to be bitinaama? Dum nandan hande yiwugo diga maayde naata e yonki. 16 To peen artuna sakkaama Alla, den koriiko fu e laatanii mo. To dadi leggal e laatanii Alla, licce maggal bo e laatanii mo. 17 Hande non dum laatii e himbe Isira'iila, beee laatii hande leggal jaytuhi. Licce jaytuhi wuro godde wudditaama, go an jaytuhi laddehi takkadaa dow jayri

* 11:6 Dewte godde beydii kaa do: To e gadu ma66e nun be cubiraa, den fu moyyere bane, to hinaa nun gadu laataaki gadu. * 11:10 Jabuura 69.23-24

jaytuhi wuro, go aa heba nyaamdu maa diga e makki. ¹⁸ Gam majjum, taa yawa licce budditaafe. A woodaa laawol mawnitaago. Amma to aa mawnito, annitin no an bane roonii dadi, dadi nun roonii maa.

¹⁹ Wadoto bi'aa: «Licce wuddita nun gam mi takkee to de gonunoo.» ²⁰ Goonja nun! De budditaama gam dullere goondinki majje, go an takkadaa gam goondinki maa. To non non, taa mawnita, amma hulu Alla. ²¹ Gam to Alla accay licce wuro, o accataa maa an bo. ²² En daaree geetaaku Alla e sadella makko. Sadella makko dow yanube, den geetaaku makko bo dow maa, to aa tabitii der geetaaku makko. To hinaa non, an bo a wudditinte. ²³ To Isira'iilaa6e bo tabitaaki der dullere goondinki mum, Alla takkan6e kade. Gam Alla e woodi baawde takkugo 6e kade. ²⁴ An jaytuhi laddehi, a wudditaama takkadaa to jaytuhi ki wuro. Dum don haandanayno maa. To non, edum sadi takkugo licce jaytuhi ki wuro to de gonunoo na?

Alla e woodi yurmeene him6e fu

²⁵ Banniraa6e, mii yidi faamingo on asiiri dum do, gam to on daaree ko'e moodon hande woodu6e hakkillo. Wo66e der Isira'iilaa6e, berde mum yoorinaama. Amma dum daroto to limgal 6e lenyi janani hisintee6e hebbii.

²⁶ Hande non, Isira'iilaa6e fu hisan. Non Dewtere wi'i: «Kisinoowo waran diga Siy-oono,

o mooytan dullere kulol Alla caka him6e lenyol Yaakuubu.

²⁷ Kanjum woni alkawal am e ma66e to mi moytii hakkeeki ma66e.»

²⁸ Dow wecco linjiila Yahuduu6e laatake 6e Alla wanyi, gam moodon. Amma dow wecco cu6ol Alla, 6e laati nun yidaa6e gam kaakiraa6e ma66e. ²⁹ To Alla hokkii neddo o hokku nun, to o noddi neddo bo o noddu nun. ³⁰ Naane, on dwtanaakino Alla. Amma joonii on kebii endam Alla gam dullere dwtataare Yahuduu6e. ³¹ Non bo jooni, 6e dwtanaaki Alla gam ke6on endam makko. Jooni, kam6e bo 6e ke6an endam makko, hande no onon bo kebirdon. ³² Gam Alla ma66ii him6e fu der dullere dwtataare, gam o endoo 6e, 6e fu.

³³ Hey! E goonja Alla e mawni! Hakkillo makko e annal makko e luggi! Walaa baawoowo ko faami no o hiitortoo, laabi makko faamataako! ³⁴ Gam e winnaa: «Moy anni miilooji Joomiraawo?

Moy woni kokkoowo mo saawari?

³⁵ Moy arti hokki mo, hakko o yoba dum?»

³⁶ Gam huune fu e makko yiwi, gam makko dum woni, kanko bo woodi dum. Teddunjal laatanoo mo faa abada! Aami!

12

No haani goondinbe Yeesu wuurira

¹ Banniraaɓe, mii eela on sabbu endam Alla. Kokkee mo ko'e moodon hande sadaka yonkinteha, ceniika, pottananka Alla. Kanjum woni sujida goonjaha, kaanuka caafiron Alla. ² To on nandee e himbe duuniyaaru nu. Amma accee Alla waylita on. Hakkillooji moodon laatoo kesi. Den on baawan suttontirgo ko Alla yidi, e ko woodi, e ko weli, e ko hebbi.

³ Alla wadanii am moyyere mum. Gam majjum mii wi'a moy moodon fu to daaru hoore muudum bura ko laati. Amma moy fu daara hoore mum jaka no foti, e jaka goondinki ki Alla hokkidum. ⁴ Moy meeden fu e woodi jokkule duudde der bannu gootol. Jokkule den fu golle goote bane wadata. ⁵ Hande non, enen bo, no duudir den fu, en laati nun bannu gootol, gam kawtal meeden e Almasiihu. En fu, een jeyontiri. ⁶ Alla hokkii en dokke feere feereeje e moyyere mum. Kokkaado gadol annabaaku, wada dum no fottiri e goondinki. ⁷ To wallugo wobbe nun, o wada dum e hakkillo makko fu. Janninoowo bo, hiinnoo janninol mum. ⁸ Kokkaado dokkal semmidingo himbe, o semmidina be. Kokkaado dokkal wallugo wobbe, walla e berne woore. Ardiido, ardo e tinnaare. Endotoodo himbe, wada dum e seyo.

⁹ Yidde mon laatoo ne walaa munaafitaare. Banyee ko halli, takkee ko woodi e semme. ¹⁰ Jidontiree e yidde banniraagu. Moy moodon fu teddina banniraawo mum, burina hoore mum. ¹¹ Laatee tinniibe, to on laatee ciwankeebe. Accee hakkillo mon e fini. Gollanee Joomiraawo e berde mon fu. ¹² Ceyoree ko koolidon on keban, munyanee tooraaji, tinnee e wadugo du'aaje. ¹³ Ballitee himbe Alla e haajeeji mum, laatee weernoobe hobbe.

¹⁴ Barkidinee tooranbe on, barkidinee, to on jaa'ee. ¹⁵ Ceyodee e seyotoobe, bulidee e wulloobe. ¹⁶ Goodee miilooji gooti hakkune mon. To on dartee ko mawni, amma nootee bo wadugo ko leesi. To on daaree ko'e moodon hande woodube hakkillo.

¹⁷ To goddo wadanii on ko halli, to on battee mo. Dartee wadugo ko woodi yeeso himbe fu. ¹⁸ To wadoto, gadee no baawudon fu, gonidon e himbe fu e jam. ¹⁹ Banniraaɓe am yidaabe, to on battanee ko'e moodon, amma accee mone Alla wada dum. Gam Joomiraawo wi'i der Dewtere: «Min nun wattaago wonani, mi yoban moy fu ko wadi.» ²⁰ E winnaa kade: «To ganyo maa e rafaa, hokku mo o nyaama, to emo dondaa, hokku mo o yara. To a wadii dum, yulbe yiite nun jowandaa mo don dow hoore makko.» ²¹ Taa accu hallande jaalee, amma jaalora ne ko woodi.

13

Downtanaago mawbe genni
(1 Piyer 2.13-17)

¹ Sey moy fu dowtanoo laamiibe. Laamiido walaa to hinaa mo Alla subii, gam laamiibe fu, Alla nun laaminta dum. ² Gam majjum, caliido ko dowtanii laamiido, salike ka Alla bati. Caliido ka Alla bati fu, foodanan hoore mum kiita. ³ Gadoowo ko woodi hulaataa mawbe genni, sey gadoowo ko halli. A yidaa aa huli laamiibe na? wadu ko woodi, den 6e manete. ⁴ Golle Alla nun laamiibe wadata gam nafuwe maa. Amma to a wadii ko halli, sey kulaa, gam baanji bane acci 6ee bakkii kaafahi. Be laati nun gollantoo6e Alla gam 6e battoo, 6e kollita mone makko dow wadoobe ko halli. ⁵ To non non, edum haani dowtanodon laamiibe, hinaa gam oon kula hiiteego tan, amma gam miilooji 6erde moodon cuudiidi e holla on dum.

⁶ Gam majjum acci oon joba ceede faada. Alla 6e gollantoo, der golle den. ⁷ Kokkee moy fu ko haanani dum. Jobee ceede faada to haanu6e jobon de. Jobee ko tannyanadon to haanu6e jobon. Kulee kaanudo huleego. Teddinee kaanudo teddineego.

Yidugo banniraawo

⁸ To on joganee goddo nyamaane, to hinaa nyaamaane yidontirgo hakkune mon. Gam jidudo banniraawo mum, hebbinii ko tawreeta yami. ⁹ Gam

tawreeta wi'i: «Taa jeenu, taa waru neddo, taa wujju, taa suuna.» Tawreeta ka, e tawreetaaji koriidi fu, hawtii dow haala goota kaa do: «Yidu banniraawo maa hande no jidirdaa hoore maa.» ¹⁰ Yidde wadantaa banniraawo ko halli. To non yidde laati nun hebbingo tawreeta.

Hedaago wittoyki Yeesu

¹¹ Gadee dum, gam oon anni der iri wakkati kiye nun gonuden. Wakkati kaanuki pinen diga e doynol nun. Gam jooni kisidam men e 6adii 6uri de goondinnoden. ¹² Jemma jennii, nokkuuje faanake weetugo. Gam majjum, en accee wadugo golle niwre, en 6ornee kabirdum dum jaynol. ¹³ En gonee hande no haani wonu6e der nyalooma wonira. En accee deereraaku e jarde, accen bo jeenu e suunooji baanji baanji, accen kabe e nawniraagu. ¹⁴ Bornee jikku Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu hande no 6ornortodon kolte. To on kiinnitanee 6annu gam deyyitingo suunooji maggol.

14

Gondal semmidinbe e 6e goondinki mum semmidaa

¹ Jabee mo goondinki mum semmidaa, to on jeddon-tiree dow miilooji makko. ² Hande jon, goddo, goondinki mum hokkan dum semme nyaamugo huune fu. Mo goondinki tampuki bo nyaamataa goddum, sey baafe tan. ³ Nyaamoowo huune fu, to

yawoo mo nyaamataa. Mo nyaamataa huune fu bo, to hiitoo nyaamoowo ko yidi fu, gam Alla jabii mo. ⁴ An, moy laatidaa faa kiitodaa gollantoodo goddo? To oo darii, dum bo to o yanii, ka joomiraawo makko nun. O daroto bo, gam Joomiraawo e woodi baawde darnugo mo.

⁵ Goddo e daari hande nyalaane nee do e buri nee to teddugo, oo to bo e daari no nyalaade fu fotan nun. Sey moy fu anna to darii der hakkillo mum. ⁶ Burontiroowo nyalaade e wada dum gam Joomiraawo. Nyaamoowo ko yidi fu, e wada dum gam Joomiraawo, oo yetta Alla. Mo nyaamataa huune fu bo e wada dum gam Joomiraawo, oo yetta Alla kanko bo. ⁷ Gam walaa e meeden buurufo gam hoore mum, nun nun bo walaa maayoowo gam hoore mum. ⁸ To een buuri, Joomiraawo nun buuranden, to en maayii bo, Joomiraawo on nun maayanden. To een buuri dum bo to en maayii, Joomiraawo laataniden.

⁹ Gam Almasiihu maayii, o fintii bo gam o laato Joomiraawo wuuru6e e maayu6e fu.

¹⁰ Amma an, gam ume kiitotodaa banniraawo maa goondindo? An bo, ume jawantodaa banniraawo maa goondindo? En fu, en daroyto yeeso hiitorde Alla, ¹¹ gam e winnii:

Joomiraawo wi'i:

«Min, mii wuuri moy fu jiccoto yeeso am, delle fu teddinan am.»

¹² Den moy meeden fu toontanto hoore mum yeeso Alla.

Taa fergin banniraawo maa

¹³ Gam majjum, en accee gaccontirgo. Ko haani gaden woni accen resango banniraawe ko ferginta 6e, 6e jana. ¹⁴ Mii anni, mii tabbitini bo der kawtal men e Joomiraawo Yeesu, no nyaamdu walaa karmuñol e hoore mum. Amma to goddo e miili e woodi huune ko harmi, dow makko dum harmi. ¹⁵ To gam sabbu nyaamdu, a accii berne banniraawo maa biisake, a tokkay laawol yidde. Taa accu gam nyaamdu maa, neddo mo Almasiihu maayi gam mum halka. ¹⁶ Gam majjum, to on accee him6e bata kalluka dow ko laatanii on boodufum. ¹⁷ Gam Laamaare Alla laataaki gam nyaamde e jarde, amma ne laati nun foonnitaare, e jam, e seyo dum Ruuhu Ceniido hokkata. ¹⁸ Golliranoowo Almasiihu hande non, fottanan Alla, him6e bo yettan mo.

¹⁹ Gam majjum, en dartee ko waddata jam hakkune meeden, e ko mawninta goondinki moy meeden fu.

²⁰ Gam sabbu nyaamdu, taa biisu golle Alla. E goonja, nyaamdu fu e laabi. Amma nyaamaa nyaamdu, den dum doyya goddo, dum woodaa.

²¹ E dum woodi, to neddo yakku tew, to o yaru bo innabojam, o acca wadugo huune ko ferginta banniraawo makko. ²² Ko koolidaa dow haala ka fu, joga dum

gam maa yeeso Alla. Barke laatanto mo gaccataako hoore mum dow ko o subii o wada! ²³ Amma gadudo seko dow ko nyaamata, hiitaama, gam joomum nyaamiray dum e goondinki. Nani bo, huune fu ko wadaaka e goondinki, laati nun hakke.

15

¹ Enen 6e goondinki mum semmidi, e haani balliten 6e goondinki mum semmidaa. Haanay daarten ko fottanta en tan. ² Sey moy meeden fu darta ko fottanta banniraawo mum gam nafuwe makko e gam mawningo goondinki makko. ³ Gam Almasiihu dartay ko welata dum. Amma hande no winnaa: «Jennooje yennanbe maa yanii dow am.» ⁴ Ko artaa winnaa e dewte fu, winnaama gam janningo en. Kanjum hokkata en munyal, e berde deyyude, een kedorii ko warata. ⁵ Munyal e deyyitinki berne, diga Alla nun yiwata. Alla on hokka on laatodon miilo wooto hakkune mon. Dum laatoo deydey no Yeesu Almasiihu ekkitiniri on. ⁶ Den on teddinan Alla, Baaba Yeesu Almasiihu, Joomiraawo meeden e berde goote, e daane woore.

Lenyi janani nanii linjiila

⁷ Jabontiree hakkune mon hande no Almasiihu jabborii on, gam teddujal Alla. ⁸ Mii bata on no Almasiihu laatike jaggiido caka Yahuduube. O wadii dum gam o hebbina alkawal jal Alla wadanno

maamiraabe men gam o tabbitina Alla laati nun goonjaajo. ⁹ Den 6e lenyi janani bo teddina Alla gam endam makko, hande no Dewtere wi'i:

«Mi maantete caka 6e lenyi janani,
mi yiman, mi teddina inne maa.»

¹⁰ Dewtere wi'i kade:

«Lenyi janani, belbeltee e himbe Joomiraawo.»

¹¹ Kade:

«Onon 6e lenyi janani fu,
Jettee Joomiraawo,
Himbe fu yetta mo.»

¹² Annabi Esaaya bo wi'i:

«Yiwudo e lenyol Yesa waraan,

O ummoto gam o laamanoo himbe lenyi janani,

Be jowan hoolaare maabe dow makko.»

¹³ Alla mo tammuwe hebbina berde moodon seyo e jam gam goondinki mon. Tammuwe moodon beydoo der berde moodon diga e baawde Ruuhu Ceniido!

Pol e batana golle mum

¹⁴ Banniraabe am, min e hoore am, mii hoolii, oon goodi ko woodi, oon keewi annal, on baawan ko hokkontiri saawari hakkune moodon. ¹⁵ Amma der nokkuuje godde der derewol

am jal, mi wannanii on e cuusal gam siwtorgo on ko annudon. Mi wadii dum sabbu moyyere ne Alla wadanimmi. ¹⁶ O wadii am gollantoodo Yeesu Almasiihu caka 6e lenyi janani. Mii golloo hande Limaamiijo. Mii waajoo 6e lenyi janani linjiila gam 6e laatoo sadaka

belanka Alla, ka Ruuhu Ceniido laabini. ¹⁷ Gam majjum, sabbu kawtal am e Yeesu Almasiihu, mi waawan ko jurorii golle am yeeso Alla. ¹⁸ Gam mi suusataa batango goddum, to hinaa ko Almasiihu wadi diga e am, gam waddugo be lenyi janani downtanoo Alla. O wadii dum diga haala am, e gadu am, ¹⁹ non bo diga e baawde kaayeeffiji e haaynaareeji, e baawde Ruuhu Alla. Hande non baajoriimi linjiila Almasiihu diga Urusaliima e nokkuuje piiltitiide dum, faa yottii leydi Illiriya. ²⁰ Mi tinnake gam to mi waajoo linjiila to inne Almasiihu meedi noddeego. Mi wadii dum, gam mi yidaa mahugo dow dadfa goddo. ²¹ Hande no Dewtere wi'i:
«Be bataakano haala makko, yi'aan,
be nanayno oo batanee, faamaan.»

Miilooji Pol

²² Golle am den nun hadimmi de duuddum warugo to moodon. ²³ Amma jooni mi woodaa to gollo-toomi, golle am heennyii der leyde dee, kade bo diga duu6i duuddi nun jidumi warugo to moodon. ²⁴ Mii yidi yaalugo on to mii yaha Espaniya. Mi joododoto e moodon sedda, ballon am der jahaanjal am baawo de ji'umi on go hakkillo am fukkii. ²⁵ Amma jooni mi yahan Urusaliima walloygo himbe Alla wonbe ton. ²⁶ Goondinbe Maseduwaan e be Akaya hawritii ceede, gam be balla

goondinbe talakaa6e wonbe Urusaliima. ²⁷ Be gadii dum e sago ma66e, e haani bo be gadana be dum. Gam to be lenyi janani hebii kujje ruuhunkeeje diga e Yahuduu6e, den e haani bo be balla be e jawdi ma66e. ²⁸ To mi yottinii golle den, kokkumi ko hawritaa to haanu6e dum yottoo, den mi yahan Espaniya, mi yaalan bo to moodon. ²⁹ Mii anni to mii wara to moodon, mi waridan e barke Almasiihu fu.

³⁰ Banniraa6e, mii eela on gam sabbu Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, e gam yidde ne Ruuhu hokkata: Ballee am hawre, oon eelanammi Alla. ³¹ Du'ee gam mi dada e juude himbe Yahudiya be goondinay. Du'ee bo gam himbe Alla wonbe Urusaliima jaba ballal njal jaaranmi. ³² Hande non, to Alla e yidi, mi yottoto to moodon e welwelo, den mi siwtoo sedda hakkowo moodon. ³³ Alla kokkoowo jam wonda e moodon, on fu. Aami!

16

Cannooje

¹ Mii yowana on sakiike meeden Fiibi junno, o laati nun gollotoodo der Eklesiya Kenkereya. ² Jabee mo e inne Joomiraawo hande no haani himbe Alla wada. Ballee mo dow huune ko o haajaa e mon fu, gam kanko bo, o wallii duu66e, min e hoore am bo o wallii am.

³ Mi sannii Pirisilla e Akilas, gollidoo6e e am golle

Yeesu Almasiihu. ⁴ Be kokkii ko'e ma66e gam 6e kisina yonki am. Min tan bane seedantoo6e dum, eklesiyaaji 6e lenyi janani fu e seedanoo 6e dum. ⁵ Cannanee am goondin6e hawritintoo6e wuro ma66e. Mii sanna Epaynetus, gido am. Kanko arti goondini Almasiihu der leydi Asiya. ⁶ Mii sanna Mariyama, kokkudo hoore muudum sanne gam moodon. ⁷ Mii sanna Andoronikus e Yuniyas, him6e lenyol am. Min e ma66e nun ma66idanoo der kasu. Bee laatii lilaabe teddinaabe, 6e arti am bo goondingo Almasiihu.

⁸ Mii sanna bo Ampiliyatus jidaado am sabbu kawtal amen e Joomiraawo. ⁹ Mi sannii Urbanus, gollidoowo e meeden der golle Almasiihu, kanko e Estakis, gido am. ¹⁰ Mii sanna Apelles goondindo Almasiihu e goonjaaku. Mi sannii bo him6e wuro Aristobil. ¹¹ Mii sanna Herodiyon, mo lenyol am. Mii sanna bo him6e wuro Narsisi hawtu6e e Joomiraawo. ¹² Mii sanna Tirifen e Tirifos, rew6e gollantoo6e Joomiraawo puy. Mii sanna bo Persis, debbo jidaado, kokkudo hoore mum sanne gam golle Joomiraawo. ¹³ Mi sannii Rufus mo Joomiraawo subi, e inna mum, laatiido inna am min bo. ¹⁴ Mii sanna Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorobas e Hermas e goondin6e Yeesu wondube e ma66e fu. ¹⁵ Mii sanna Filologus e Yuliya. Mii sanna bo Nere e sakiike mum, mii

sanna Olimpasi e him6e Alla wondube e ma66e fu.

¹⁶ Moy moodon fu sanna banniraawo mum e mam-milontirgo, e yidde. Kawtal Eklesiyaaji Almasiihu fu e sanna on.

Haalaaji keennyitirdi

¹⁷ Banniraabe, nani do ko eelanmi on: kakkilanee waddoo6e ceennirgu caka mon. Kam6e 6ee darta selingo on diga ekkitinol nol kebudon. Boddodee 6e! ¹⁸ Gam him6e 6en, Almasiihu Joomiraawo meeden bane 6e gollantoo, amma deedi ma66e. E haalaaji beldi, eytooji 6e jarbortoo him6e 6e walaa hakkillo. ¹⁹ Amma onon, him6e fu e anni habaru dowtaare moodon. Gam majjum mii seyori on. Amma mii yidi laatodon hakkil6e dow wadugo ko woodi, laatodon bo laabu6e dow wadugo ko halli. ²⁰ Alla kokkoowo jam muunyitan Seydan yeeso sedda ley koyde moodon. Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu wonda e moodon!

²¹ Timote gollidoowo am sannii on. Lusiyus e Yason e Sosipater him6e lenyol am bo e sanna on.

²² Min Tertiyus binnudo derewol nol mi sannii on der kawtal meeden e Joomiraawo.

²³ Gayus, beero am, e beero goondin6e sannii on. Erastus cuudoowo ceede siire sannii on, e Kartus banniraawo meeden.

[²⁴ Moyyere Joomiraawo men Yeesu Almasiihu wonoo e mon on fu. Aami!]

Yettoore

²⁵ Yettoore laatanoo
 Alla! Oo woodi baawde
 semmidingo on der goondinki,
 hande no linjiila ka baajo-
 toomi batiri. Linjiila kan
 laati nun habaru Yeesu
 Almasihu, eka hollita laabi
 Alla cuudiiɗi diga dum 6ooyi.

²⁶ Amma jooni dum hollitake.
 Dewte annabiiɓe e seedoo ka.
 Alla tabitiido batii ka anninee
 himɓe lenyi janani fu, gam 6e
 goondina, 6e dowtoo.

²⁷ Alla tan woodi faamu.
 Tedduɗal laatanoo mo diga e
 Yeesu Almasihu, faa abada.
 Aami!

Derewol aranol ɲol Pol wannani 6e Korintu

Haala Puddirka

Pol lilaado nun wannani 6e Korintu derewol mum aranol ɲol do hakkune duuɓi 54 e 55, 6aawo de o wadi duuɓi tati der wanɗarde Efesu, Golle Lilaabe. 20.31. Wakkati mum Korintu laati nun wanɗarde mawne der leydi Akaya. Derewol Golle lilaabe 18.1-18 e batana en no Pol yahiri Korintu e no o tiggiri eklesiya der siire nen.

Be Korintu wannaniino Pol, yami yande dow teegal, e dow yakkugo tew caafiranaadam tooruje. Pol wannanii 6e derewol ɲol do gam o toontoo yande maɓɓe. Berne makko biisakeno e habaruuji di o nani dow ceenniigu naatunju caka 6e Korintu, e jeddi tawaadi hakkune maɓɓe, e kade tooraaji goddi gonudi caka maɓɓe. O nani bo haala jeenu kallunju tawaanju caka maɓɓe, go 6ee jeedi, 6e baaway ko moyyini ka.

Ko jogii Pol dow 6e Korintu woni moyyingo goonki maɓɓe dow ko yaadataa e ko Alla yidi. Haalaaji di o batani der derewol makko e duudi, amma di fu huune gootum nun di cappii. Kan woni, haala joonne goondindo fot-tune.

Tokkontirki haalaaji

1. Toonti Pol dow ka o nani 1-6
Haala puddirka 1.1-9

Ceenniigu der eklesiya
1.10-4.21

Toora dow joonne
goondinbe 5.1-6.20

2. Toonti dow tooraaji
feere feere 7-16

Banugo e joodaago banay
7

Woodugo hoore mum
e kirtaari ceniini 8.1-
11.1

Jikku kaanunju goondindo
e woodi der eklesiya
11.2-34

Dokke Ruuhu, e no de
gollirte 12-14

Haala pintol 15

Haalaaji cakitiidi e can-
nooje 16

Sannoore

¹ Min Pol e banniraawo men Sosteni wannani on derewol ɲol. Min Pol noddaado gam laatoo lilaado Yeesu Almasiihu e muunyo Alla. ² Emen canna eklesiya Alla gonuka Korintu. Alla laabinii on gam on kawtii e Yeesu Almasiihu, onon noddaabe gam laatodon seniibe, noddooɓe inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu to gonudon fu. Yeesu on laatii Joomiraawo maɓɓe, e Joomiraawo meeden. ³ Alla Baaba e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wadana on moyyere, hokka on jam!

*Pol e yetta Alla gam 6e Ko-
rintu*

⁴ Wakkati fu mii yetta Alla gam moodon sabbu moyyere makko ne o holliti on. O hollitii on ne gam on kawtii e Yeesu Almasiihu. ⁵ Der kawtal e makko, on keɓii huune fu, ko ɓuri du, der haala, e

der annal fu, ⁶ edum hollita no on jabii seedaago amen haala Almasiihu no woodi. ⁷ Kanjum acci on dullay dokkal Alla baa gootal, oon kedorii Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wittaa. ⁸ Kanko semmidinta on faa heennyitirde, gam laatodon 6e walaa gacce der nyalaane witooygo makko. ⁹ Gam Alla laati nun koolaado, kanko noddudo on kawton e Biyiiko Yeesu Almasiihu, Joomiraawo meeden.

Hawre caka goondinbe

¹⁰ Banniraabe, mii eela on e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, batee haala goota, to on ceenniree, gadee hakkillo wooto e miilo wooto. ¹¹ Banniraabe am, mi nanii diga e getti wuro Kolowe, kabe tawaade caka moodon. ¹² Ko jidum wi'ugo woni mi nanii moy moodon e wi'a min, mo Pol nun, goddo bo e wi'a: «Min, mo Apollos nun,» goddo feere kade e wi'a: «Min, mo Piyer nun,» faa hanne goddo e wi'a: «Min, mo Almasiihu nun.» ¹³ Almasiihu seennu nun na? Pol nun maayi gam mon dow leggal palaanjal na, naa e inne Pol nun gadiraadon batisi?

¹⁴ Mi yettii Alla gam mi waday baa gooto moodon batisi, to hinaa Kirispus e Gayus. ¹⁵ Non non, goddo moodon waawataa ko wi'i wadaama batisi e inne am. ¹⁶ Ee, goonja, mi wadii getti wuro Estefanas batisi. Baka don, mi annaa naa mi wadii goddo kade batisi. ¹⁷ Almasiihu du lilay am

gam mi wada batisi. Ko o lilanimmi woni, mi waajoo linjiila. To emi waajoo ka bo, mi wadirtaa dum e baawal haala, gam to maayde Almasiihu dow leggal palaanjal laatoobanji.

Baawde Alla e annal mum

¹⁸ Haala maayde Yeesu dow leggal palaanjal laati nun haanjaare dow gite halkoo6e, amma dow meeden enen hisinaabe, ka laati nun baawde Alla. ¹⁹ Edum winnaa der dewtere:

«Mi halkan faamu faamu6e, mi jirgitan annal annu6e»

²⁰ Den, toy woodu6e faamu woni? Toy moodi66e tawreeta woni? Toy waawu6e jeddi der jamaanuru nuu do woni? Alla bane wayliti annal himbe duuniyaaru nuu wadi jal haanjaare na?

²¹ Himbe duuniyaaru nuu e faamu mum fu, annitay Alla no o holliti faamu makko. Dum laatake nun nun gam Alla e yidi hisingo goondinbe dum fu diga e waaji amen di wo66e daari haanjaare. ²² Goonja nun, Yahudu6e e yama haaynaareeji, Yunaninkee6e bo e darta annal. ²³ Amma enen, habaru tiggol Almasiihu dow leggal palaanjal baajotoden. Yahudu6e e daari dum ko ferginta 6e, Yunaninkee6e bo e daari dum haanjaare. ²⁴ Amma 6e Alla noddii, baa 6ee Yahudu6e, dum bo 6ee Yunaninkee6e, 6ee anni no Almasiihu laati nun baawde e annal Alla. ²⁵ Gam haanjaare Alla e 6uri annal neddo,

kade bo, tampere Alla e buri semme neddo.

²⁶ Onon banniraaḅe, daaree no Alla noddiri on onon e ko'e moodon, caka moodon, wooduḅe annal dow gite himḅe, dum bo semmenteeḅe, maa bo ḅe lenyi laamiibe, duudaa.

²⁷ Amma Alla subii kaanjal duuniyaaru gam o sentina wooduḅe annal, o subii tampuḅe gam o sentina wooduḅe semme. ²⁸ O subii ko walaa tedduḅal e jawniidum, e ko wattiraaka der duuniyaaru nuu, gam o yawna ko teddi, ²⁹ gam to goddo heḅu juraago yeeso Alla. ³⁰ Kanko hawti en e Yeesu Almasiihu, go Yeesu laatanii en annal Alla, der makko keḅuden goonjaaku e laabineego e rindineego diga hakke. ³¹ To non «jurotoodo fu, juro gam kawtal mum e Joomiraawo», hande no winniraa.

2

No Pol waajorii ḅe Korintu

¹ Banniraaḅe, no garunoomi waajaago on haala Alla cuudiika, mi waajoraaki on e annal, dum bo e baawal batu. ² Mi yidayno waajaago on goddum feere to hinaa Yeesu Almasiihu e no o tiggiraa dow leggal palaanjal. ³ Mi wonakeno to moodon e tampere, e kulol, mii diwna puy. ⁴ Haala am e waaji am daraaki dow baawal haala e annal himḅe. Edum darii dow ko Ruuhu Ceniido hollitinta e baawde, ⁵ gam to goondinki moodon daroo

dow annal himḅe, amma dow baawde Alla.

⁶ E nun fu, emen baajoo annal lugguḅal yeeso ḅe goondinki mum semmidi. Amma annal himḅe duuniyaaru nuu do bane men baajotoo, dum bo annal himḅe halkooḅe wooduḅe baawde. ⁷ Annal Alla kaayniinjal, cuudaniinjal himḅe men baajotoo, ḅal o siriyanii en diga duuniyaaru tagaaka, gam tedduḅal men. ⁸ Baa gooto der semmenteeḅe duuniyaaru nuu annaano ḅal, gam to ḅee annunoo ḅal, ḅe tiggataano Joomiraawo mo tedduḅal dow palaanjal. ⁹ Amma hande no winnaa:

«Ko itere meeday ko yi'i,
noppi bo meeday ko nani,

ko hakkillo goddo yahay dow mum abada,

kanjum Alla siriyanii yiduḅe dum.»

¹⁰ Amma enen, Alla hollitii en dum diga e Ruuhu mum. Ruuhu on e widitoo huune fu, faa e luggudum Alla. ¹¹ Moy waawata ko anni neddo to hinaa yonki gonuki der joomum? Hande nun Alla bo, walaa annudo mo to hinaa Ruuhu gondo der makko. ¹² Enen kan, ruuhu duuniyaaru bane keḅuden, Ruuhu Alla nun, gam annen ko Alla wadani en e moyyere nun. ¹³ Men batirtaa dum bo e boliide de himḅe duuniyaaru janninta, amma e boliide de Ruuhu janninta. Hande non men paaminirta heḅuḅe Ruuhu, kujje ruuhunkeeje.

¹⁴ Mo hebay Ruuhu Alla waawataa ko jabi kujje Ruuhu, gam de laatani mo nun haanjaare. O waawataa ko anni de, gam e ballal Ruuhu tan de annitirtee. ¹⁵ Goodudo Ruuhu Alla e suttontira huune fu, amma kanko e hoore makko, walaa cuttontiroowo haala makko. ¹⁶ Edum winnaa der Dewtere:

«Moy anni miilooji Joomiraawo?

Moy tintinta mo gokka?»

Amma enen, Ruuhu Almasiihu na'on der meeden.

3

Gollantoo6e Alla

¹ Banniraa6e, mi waaway ko baddi on hande hebu6e Ruuhu Ceniido, doole mi badda on hande him6e duuniyaaru, e hande sukahon petton der goondinki Almasiihu. ² Gam majjum baajiimi on hande yaroo6e kosam, hinaa nyaamdu tekkunol kokkumi on, gam on potanay nol taw. Faa jooni bo, on potanay nol, ³ gam jikku duuniyaaru nun jogii on taw. To nawniraagu e ka6e e woni hakkune moodon, dum hollitintaa no jikku duuniyaaru nun jogii on na? Dum hollitintaa no balli moodon nun jaalii on na? ⁴ To oon ceenniri hakkune moodon faa moy moodon fu e wi'a: «Min mo Pol nun,» oya bo e wi'a: «Min mo Apollos nun,» dum hollataa no onon e 6e duuniyaaru fu on gootum nun na?

⁵ Moy nun Apollos laatii? Moy nun Pol laatii? Men laati nun gollantoo6e Alla, 6e diga

e muudum goondindon, jaka no Joomiraawo hokkiri moy ma66e fu. ⁶ Min, mi aawi, go Apollos misi diyam, amma Alla mawnini. ⁷ Hande non, aawudo e misudo diyam fu laataaki goddum, Alla mawnindo tan laatii goddum. ⁸ Aawudo e misudo diyam fu laati nun gootum, moy ma66e fu heban riiba jaka golle mum. ⁹ Gam minon men gollidoo6e e Alla, onon laatii deme makko, e suudu makko maheteenol.

¹⁰ Dow moyyere ne Alla wadanimmi, daddumi dadfa suudu, hande mahoowo annanaado. Jooni goddo feere e maha dow makka. Amma sey moy fu wada hakkillo dow no mahirta. ¹¹ Gam goddo waawataa ko dadfi dadfa gokka to hinaa arana, kanka woni Yeesu Almasiihu. ¹² Wo66e e maha dow dadfa kan e kanjeeri, wo66e e cardi, wo66e bo e kaaye dime, wo66e bo e mahira ledde e fudo e yomme. ¹³ Nyalaane darnjal, Almasiihu sumpitan golle moy fu, gam moy fu yiite foonnan golle mum, gam yiite hollan no golle moy fu wa'i. ¹⁴ Mo golle mum jabay yiite dow dadfa, joomum heban riiba golle mum. ¹⁵ Amma mo golle mum yiite nyaami, dullan riiba mum, kanko o hisan, amma o nandan hande cuttaado e yiite.

¹⁶ Faa jooni on annitay onon nun laatii suudu Alla na? On annaa Ruuhu Alla na'on der moodon na? ¹⁷ To goddo halkii suudu Alla, Alla

halkan joomum. Gam suudu Alla laati nun seniinu, onon nun bo laatii suudu makko.

¹⁸ To goddo jammoo hoore mum. Miiludo e moodon e woodi faamu der jaamanuru nuu do, sey o laatoo taw kaanjaado, gam o heba faamu goonjauwu. ¹⁹ Gam annal duuniyaaru nuu laati nun haanjaare yeeso Alla. E Winnii der dewtere: «Alla nannjiran annuḅe e dabareeji maḅḅe.» ²⁰ E Winnii kade: «Joomiraawo e anni miilooji annuḅe, di laati nun baanji.» ²¹ Gam majjum, to goddo juroro himḅe, gam huune fu onon woodi. ²² Pol e Apollos e Piyer, ko woni der duuniyaaru, yonki e maayde, hanne e jaajo fu, onon woodi. ²³ Onon, Almasiihu jey on, Almasiihu bo, Alla woodi dum.

4

Lilaaḅe Almasiihu

¹ Min Pol e Appolos, daaree men hande gollantooḅe Almasiihu, yowanaaḅe haala Alla cuudiika. ² Ko yidaa yi'ee dow yowaanaaḅe golle woni ḅe gada golle de ḅe jowanaa e hoolaare. ³ Mi faalaaka baa to on kiitake am, dum bo to woḅḅe hiitake am. Min e hoore am bo, mi hiitataako hoore am. ⁴ Baa to ḅerne am gaccaaki am, dum yiday wi'ugo mii poonnitiido. Joomiraawo woni kiitotoodo am. ⁵ Gam majjum, to on kiitee goddo ko wakkati yot-too, kedee faa Joomiraawo wara. Kanko wurtinta ko suudii der niwre, o hollita

ko woni der ḅerde himḅe. Nyalaane majjum, moy fu heban yettoore kaananne mo to Alla.

⁶ Banniraaḅe, haalaaji di batumi dow am e Apollos fu, gam moodon batumi di. Men jidu nun tokkitodon koyde amen, golliron haala bi'uka to neddo yartoo ko winnaa. To on mawnitoree jannjinoowo oo do, jawodon oo to. ⁷ Den moy ḅurnu maa dow woḅḅe? Ume goodudaa ko a hokka dum bane? To laatake a hokka dum nun, ume wadi go aa mawnitoroo dum hande a hokka dum bane?

⁸ On kaarii ko, on keḅii ko jawdi, on puddii laamaago, men laamodaaki e mon! Kay, emen jidi laamodon, gam men laamodoo e moodon minon bo! ⁹ Gam edum nandi hande minon lilaaḅe, Alla laatinii men saktiiḅe. O nandinii men hande hiitaaḅe waree, ko duuniyaaru e malaykaaḅe e himḅe e daara men. ¹⁰ Minon men kaanjaama gam Almasiihu, amma onon oon goodi annal gam kawtal mon e Almasiihu. Minon men galaa semme, amma onon oon cemmidi. On teddinaaḅe, amma minon men jawaaḅe. ¹¹ Faa e jooni, minon men dafaaḅe e dondaaḅe, funtu men goni, emen piyee, emen jiiloo toy fu. ¹² Emen golloo e ko'e amen hande maayooḅe gam nyaannugo ko'e amen. To men jennaama, men barkidina, emen tooree emen munyi, ¹³ to men batanaama kalluka, men toonto geeta. Men laatake

buuri duuniyaaru, e tuuni ni himbe fu woppata.

¹⁴ Mi wannanay on gam mi sentina on, amma gam mi waggina on, hande sukaaɓe am yidaaɓe. ¹⁵ E nun fu, baa to oon goodi ekkitinooɓe ujune sappo der goondinki mon Almasiihu, on goodaa baabiraabe duuɓɓe kan. Gam der kawtal moodon e Almasiihu, min on laatii baaba moodon diga e waaji linjiila. ¹⁶ Gam majjum mii eela on, yemminee am. ¹⁷ Kan wadi lilumi Timote biyam jidaado to moodon, koolaado der kawtal mum e Joomiraawo. O siwtoran on no tokkirmi Almasiihu, e ko baajotoomi nokku fu der eklesiyaaaji.

¹⁸ E woodi mawnitiibe caka moodon, ɓee miiji mi warataa kade to moodon. ¹⁹ Amma ɓooyataa ko mi wara to moodon, to Joomiraawo e yidi. To mi warii, mi yidaa nanugo haala mawnitiibe ɓen tan, amma baawde maɓɓe. ²⁰ Gam Laamaare Alla, hollitintaako e haala tan, amma e baawde. ²¹ Ume burudon yidugo? Mi warida to moodon e sawru na? Naa e yidde e diggere?

5

Ko sentinii caka goondinbe Korintu

¹ Men nanii huune centiniidum wadii caka moodon. Iri majjum meeday ko wadii baa caka heeferɓe. Men nanii gooto moodon e yidi debbo baaba mum! ² Go oon juroro dum! Ko haanuno berde moodon biisoo, burtinon

gadudo iri baadi bonni nii caka moodon.

³ Min, mii woddodii on e bannu, amma miilooji am e wondi e mon. Mi hiitake gadudo baadi ni hande mi na'on to moodon. ⁴ De kawritidon fu, hakkillo am e wondi e moodon, gadee dum do e baawde Joomiraawo meeden Yeesu: ⁵ gattee neddo on der juude Seydan, gam suunooji bannu makko halka, amma yonki makko hisa der nyalaane garki Joomiraawo.

⁶ E goonja, on goodaa laawol juraago! On annaa no yuufinirdum sedda yuufinan conni peen laawaani fu na? ⁷ Laabinee ko'e moodon, ikkinee yuufinirdum kiiddum hakkune moodon, heba laatodon conni laawaani keyri, on galaa yuufinirdum. Oon laabi ko, gam Almasiihu jawgiiri Paska meeden hiisaama. ⁸ Gam majjum, en nyaamee juulde Paska hinaa e yuufinirdum kiiddum dum hallande e ganyaani. Amma nyaamen de e conni peen ni walaa yuufinirdum, laatiini alaama laabal e goonja.

⁹ Mi wannaniino on der derewol am bi'umi, to on kawtee e wadoobe jeenu. ¹⁰ Himbe duuniyaaru jeenoobe bane batananmi, to dum bo suunaabe, maa bo wuyɓe, to dum bo saafooɓe tooruje, gam to kambe nun batananmi, doole sey burtodon duuniyaaru. ¹¹ Ko binnumi woni, to on kawtee e goddo noddeteedo goondindo, go emo laatii

jeenoowo, to dum cuunaado, maa bo caafoowo tooruje, maa bo nyo'ooowo himbe, dum bo jaroowo bagi, to dum bo gujjo, baa nyaamde to on kawtee e iri makko.

¹² Ume faalii am e hiitaago himbe be goondinay? Onon yowanaa hiitaago wonbe caka moodon. ¹³ Himbe be goondinay, Alla nun hiitotoo dum. Gam e winnaa: «Burtinee neddo kalludo caka moodon.»

6

Gaccontirgo hakkune goondinbe

¹ To goddo mon e woodi haala gom e banniraawo mum, o suusan o yaara ka to hiitotoobe be duuniyaaru, be goondinay, o acca himbe Alla na? ² E goonja on annaa no seniibe nun hiitoytoo himbe duuniyaaru na? Den, to onon nun hiitoyto himbe duuniyaaru, noy tampirdon ko hiiti haalaaji petti? ³ On annaa enen nun hiitoyto malaykaa be na? Gam ume tampeten ko hiiti haalaaji goonki ki jooni? ⁴ Den, to haala gom wadii caka moodon, himbe be eklesiya daaray goddum cuboton be kiitoo ka! ⁵ Mii bata ka gam centon! E goonja on goodaa mo hakkillo baa gooto caka moodon, baawoowo ko hiiti haala caka banniraabe na? ⁶ Goondindo e yaara goondindo bannu kiita to be goondinay!

⁷ Maa to on gaccontira, edum hollita no on

tampii. Ume wadi on jabataa gadanedon ko woodaa? Ume wadi on munyantaa nyaameego amaana? ⁸ Amma onon, oon parkana wobbe, oon nyaama be amaana, banniraabe moodon bo gadanton dum.

⁹ On annaa be fonnitaaki naatataa der Laamaare Alla na? To on jammee ko'e moodon: Sobube, e saafoo be tooruje e jeenoobe e luudii be, ¹⁰ e wuybe e suunaabe e yaroo be bagi, e nyo'oo be, e pasotoobe, be fu be naatataa Laamaare Alla. ¹¹ Wobbe moodon laatakeno hande non, amma jooni on lootaama, cenadon, on laatinaama foonnitii be e baawde inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, e Ruuhu Alla meeden.

Teddiniree Alla balli moodon

¹² Oon bi'a, oon goodi laawol wadugo huune fu. Goonja nun, amma huune fu bane nafata on. Mii woodi laawol wadugo huune fu, amma mi nootataako mi laattoo jeyaado majjum. ¹³ Oon bi'a, nyaamdu wadaaka maa gam reedu, reedu bo gam nyaamdu. Goonja nun, amma Alla halkan dum dum fu didum. Bannu bii aadama tagaaka gam wadugo jeenu, nol laatani nun Joomiraawo, Joomiraawo bo gam maggol. ¹⁴ Hande nun, Alla pintindo Joomiraawo meeden e maayde, fintinan en enen bo e baawde mum.

¹⁵ E goonja, on annaa balli moodon laati nun jokkulal

gootal der ɓannu Almasiihu na? Den, e haani mi etta jokkulal Almasiihu mi laatina jokkulal jeenoowo na? Wadataako! ¹⁶ E goonja on annaa kawtuɗo e debbo jeenoowo fu, laatake ɓannu gootol e makko na? E winnaa: «Be fu ɗiɗo, ɓe laatoto ɓannu gootol.» ¹⁷ Amma kawtuɗo e Joomiraawo laatotu ruuhu gootu e makko.

¹⁸ Boddodee haala jeenu fu. Hakke ɗe neddo wadata fu, meemataa ɓannu mum, amma gaɗuɗo jeenu, wadii hakke der ɓannu mum. ¹⁹ On annaa ɓalli moodon laati nun suudu Ruuhu Ceniido gondo der moodon, mo Alla hokki on na? On jeyaa ko'e moodon, ²⁰ gam Alla soodirii on e huune tedduɗum. Gam majjum, teddinee mo e ɓalli moodon.

7

Toonti yande dow teegal

¹ Jooni kan mii yidi toontaago on yande ɗe binnandon am. E goonja, e ɗum woodi to gorko meemay debbo. ² Amma, gam to on gonee der jeenu, e haani gorko fu e woodi debbo mum, debbo moy fu bo, e woodi gorko mum. ³ Gorko huntana debbo haaje mum, debbo bo hande nun. ⁴ Debbo jeyaa ɓannu mum, gorum jey njol. Gorko bo hande non, jeyaa ɓannu mum, debbo mum jey njol. ⁵ To on calontiree dow kawtal ɓalli moodon, sey to on nannantiri dow majjum der wakkati sedda gam du'aago. Baawo majjum,

kawtee kade gam to Seyɗan jarboo on dow tampere jogaago ko'e mon.

⁶ Ka batumi on ɗo, doole bane, saawari nun. ⁷ Mii yidi himbe fu laatoo hande am, amma moy fu bane Alla hokki ɗum. Moy fu e dokkal muuɗum non, oo ɗo hande nii, oya bo hande nun.

⁸ Mii yidi wi'ugo ɓe ɓanjay e ɓe ɓanjaaka, e gawniibe, eɗum woodi ɓe joodoo hande am. ⁹ Amma to ɓe baawataa ko jogii ko'e maɓɓe, ɓe ɓanjontira. ɓanjontirgo e ɓuri wonaago der suunooji.

¹⁰ ɓanjontirɓe, mii hokka ɓe dooka, to am bane ka yiwi, amma to Joomiraawo: debbo haanay saloo gorum. ¹¹ To o salake bo, sey o joodoo nun nun, maa bo o naara e goriiko. Nunnun gorko bo, haanay seera debbo mum.

¹² Amma dow horiibe, min nun batata kaa ɗo, Joomiraawo bane. To goondindo e woodi debbo mo goondinay, go debbo on nootii wondugo e makko, to o seeru mo. ¹³ Non non nun bo, to debbo goondindo e woodi gorko mo goondinay, to gorko on nootake wondugo e makko, to o saloo mo. ¹⁴ Gam gorko mo goondinay senaama gam debbo mum, nun bo debbo mo goondinay senaama gam gorko mum. To hinaa nun, ɓiɓɓe maɓɓe laatataako seniibe, nani bo ɓee ceniibe. ¹⁵ Amma mo goondinay, to e yidi seerugo goondindo, o seera. Den fu goondindo, debbo, to ɗum bo gorko,

doolaaka joodoo der teegal mum, Alla noddu en nun gam gonoden der jam. ¹⁶ Debbo, aa anni naa a hisinan gorko maa na, nun bo gorko, aa anni naa a hisinan debbo maa na?

Moy fu wonoo hande no Joomiraawo noddiri dum

¹⁷ To non, moy fu wonoo hande no Joomiraawo hokkiri dum, moy fu wonoo der goonki ki wonuno go Alla nodda dum. Kanjum umuranmi der eklesiyaaji fu. ¹⁸ Juulniido go Alla noddi dum, wonoroo nun nun, mo juulnaakino bo go Alla noddi dum, wonoroo nun nun. ¹⁹ Juulnaago e dullere juulnaago fu, laataaki goddum, sey tokkugo umurooje Alla. ²⁰ Moy fu wonoro hande no laatinoo go Alla nodda dum. ²¹ To jeyaado nun laatinodaa go Alla noddu maa, taa accu dum billee. Amma to a hebii laawol no dimdirtaa, taa yeeba dum. ²² Gam jeyaado mo Joomiraawo noddi, laatake dimo gam Joomiraawo. Dimo mo Alla noddi bo, laatake jeyaado Almasiihu. ²³ On coodiraama e huune ko teddi. Gam majjum, to on laatinee ko'e mon jeyaabe himbe. ²⁴ Banniraaabe, moy fu wonoro yeeso Alla, hande no laatinoo go o noddee.

Banugo dum bo joodaago nun nun

²⁵ Dow himbe be meeday banugo, dum bo baneege, mi woodaa umuroore gom yiwne to Joomiraawo, amma

mi batan ko miilumi, min mo Joomiraawo yurmii, wadimmi koolaado. ²⁶ Mii miila to neddo wonake non, dum buran woodugo, sabbu tooraaji di jooni. ²⁷ Banugo, to seeru, mo banay bo to daartu banugo. ²⁸ Amma banugo waday gacce, gatol bo to banjaama, waday gacce. Amma annee no banube e woodi billaaje der goonki mum. Kanji bo woni mi yidanaa on. ²⁹ Banniraaabe, ko jidum batugo on nani: Wakkati juutaa, gam majjum, banube laatoos hande be banay, ³⁰ wulloobe laatoos hande be bullataa, seyotoobe wada hande be ceyataako, soodoobe bo wada hande be goodaa goddum, ³¹ seyortoobe jawdi duuniyaaru, wonoo hande be ceyataako, gam duuniyaaru nuu do faanake heennyugo.

³² Ko jidumi woni, burtodon e sugullaaji. Mo banay e hiinnitano golle Joomiraawo, ko fottanta Joomiraawo tan o dartata. ³³ Amma banugo, hakkillo mum, to kujje duuniyaaru wonoto, ko welata debbo makko o dartata, ³⁴ hakkillo joomum seennake. Hande non bo, mo banjaaka, hakkillo mum to kujje Joomiraawo wonoto, gam bannu e yonki makko fu laatoos ko senaa. Amma banugo, hakkillo mum to kujje duuniyaaru wonoto, ko welata goriiko o dartata.

³⁵ Mi batay ka, gam mi fergina on, amma gam wal-lugo on batanmi ka. Mii yidi

gonodon der goonki kaanuki, tokkodon bo Joomiraawo e berde goote.

³⁶ To goddo e woodi dabbere mum, go o yidaa sentingo mo diga o banay mo, o wada ko o yidi. O banay mo, o farkay to o banji mo. ³⁷ Amma to gorko wadi niya der berne mum, hinaa e doole, laatoo bo o waawan ko jogii hoore makko, o banay, o wadii ko woodi. ³⁸ Banjudo dabbere mum wadii ko woodi, amma mo banay mo, wadii ko buri woodugo.

³⁹ Debbo banjaado laati nun kabbaado to goriiko e wuuri. Amma to goriiko wuuraa, o rindii, o waawan ko etti mo o yidi fu, amma tawee der laawol Joomiraawo nun. ⁴⁰ Dow miilo am, to debbo joodake banjaaka, o buran hebugo seyo. Miilooji am nun batanmi don, mii miila bo mii woodi Ruuhu Alla.

8

Toonti yande dow tew caafiranaadam tooruuje

¹ Jooni faa mi toontoo yande moodon dow tew caafiranaadam tooruuje. Goonja nun, en fu, een goodi annal. Annal e wadda manju hoore, amma yidde woni ko jaarata eklesiya yeeso. ² Neddo miijudo e anni, joomum annaa taw no haani anniree. ³ Amma neddo fu jidudo Alla, Alla e anni dum.

⁴ Dow yakkugo tew caafiranaadam tooruuje, een anni tooruure laataaki goddum der duuniyaaru, Alla gooto

tan woni. ⁵ Himbe e saafa tooruuje de dow e de ley. E goonja, saafeteebe duubbe e wi'eteebe joomiraabe duubbe na'on. ⁶ Amma e nun fu, enen kan, Alla gooto tan woni, Baaba tagudo huune fu, mo gam mum buuruden. Kade bo Joomiraawo gooto tan woni, Yeesu Almasiihu mo huune fu laatorii e mum, e mo gam mum kebuden yonki.

⁷ Amma himbe fu bane anni goonja kaa don. Wobbe woowunoobe tooruuje, e yakka tew caafiranaadam tooruuje, go miilooji berde mabbe tampudi e hiitoo be. ⁸ Nyaamdu beydantaa en goddum to Alla. To en nyaamii, dum nafataa en goddum, to en nyaamay bo, dum buytataa en goddum.

⁹ Amma kakkilee to di-maaku moodon doyya be goondinki mum semmidaa. ¹⁰ An goodudo annal, to goddo yi'ii maa aa nyaama to tooruure saafete, hakkillo makko tampunjo hokkan mo o nyaama kanko bo. Den fu, der cuudiidum berne makko, nafa caafiranaaka tooruure bane o nyaami na? ¹¹ Den banniraawo tampudo halkan gam annal maa, kanko mo Almasiihu maayi gam muudum halka gam annal maa. ¹² To oon gada hakke dow banniraabe moodon be goondinki mum semmiday hande nun, oon nawna miilooji berde mabbe, hakke nun gadoton don dow Almasiihu. ¹³ Gam majjum to nyaamdu nun doyyata banniraawo am, mi yakkataa

kade tew abada, gam to mi doyyu mo.

9

Ko haanani lilaado

¹ Mi jeyaa hoore am na? Mi laataaki lilaado na? Mi yi'ay Joomiraawo meeden Yeesu na? Diga golle de gollaniimi Joomiraawo bane goondinirdon na? ² Baa to wobbe daaray am hande lilaado, to moodon kan, mi lilaado nun, gam onon laati ko hollitinta no Joomiraawo nun lilimmi.

³ Daa ko bi'anmi yidube gaccaago am: ⁴ Men kaanaa nyaamugo e yarugo der golle amen na? ⁵ Men kaanaa woositaago e rewbe goondinbe hande no lilaabe wobbe, e miiraabe Joomiraawo, e Kefas wadata na? ⁶ Min e Barnabbas tan nun haani golloo gam nyaannugo ko'e amen na? ⁷ Soogeru nuye haata konu e nyaanna hoore mum bo? Demoowo moy woni mo nyaamataa biibe gesa mum? Moy woni duroowo mo yarataa kosam darne mum?

⁸ Ka batanmi do, dow miilooji himbe bane dum yiwi, tawreeta bo batii dum. ⁹ E winnaa der tawreeta: «Taa haabu hunnuko gaari gollotooni der nafa.» Ga'i demooji nun Alla batani ka na? ¹⁰ E goona enen bane batanaa ka na? Enen nun batanaa haala ka, gam demoowo e duggoowo fu wada golle muudum e miiliri hebugo gedu mum. ¹¹ Men aawii der moodon kujje

ruuhunkeeje. To men duggii jawdi ni goodudon, ko mawni nun na? ¹² To wobbe e woodi laawol dow moodon, minon, men buraa be woodugo njal na?

Amma minon, men nafi-toraaki baawde amen. Men munyanii huune fu gam to men paddoo linjiila Almasiihu yahugo yeeso. ¹³ E goona, on annaa gollotoobe der suudu Alla e heba nyaamdu mum der ko sakkete na? On annaa bo no gollotoobe der wuudirde sadakaaji, der don nun hebata gedu mum na? ¹⁴ Hande non bo, Joomiraawo batii waajotoobe linjiila, heba nyaamdu mum diga waaji linjiila.

¹⁵ Amma min, mi nafi-toraaki kujje dee fu, to mi winnii ka bo, gam mi heba de bane. Gomma mi maaya, mi nootataako goddo hadanmi juraago dow majjum. ¹⁶ Gam waajaago linjiila laatanaaki am juro, doole nun mi waajoo ka. Bone woodanimmi to mi waajaaki ka! ¹⁷ To e anniya berne am nun gadiranmi golle den, mi heban riiba am. Amma min bane subi, mi yowana de nun. ¹⁸ Den fu, ume woni riiba am? Riiba am woni waajaago linjiila hinaa gam joddi. Mi dartay nafitoraago ko haani mi heba gam gollal njal.

¹⁹ Mii dimo dow himbe fu, amma mi laatinii hoore am jaggantoodo himbe fu, gam mi hebana Almasiihu duubbe maabe. ²⁰ To mi na'on caka Yahuduu6e, mi wada

hoore am hande Yahuduujjo, gam mi heba 6e. To mi yahii to tokku6e tawreeta, mii wada hoore am hande tokkudo tawreeta, gam mi heba 6e, baa to mi tokkay tawreeta. ²¹ Hande nun bo to mi yahii to 6e annaa tawreeta, mii wada hoore am hande mo annaa tawreeta, gam mi heba 6e, dum yiday wi'ugo mi tokkay tawreeta Alla, gam der umuroore Almasiihu gonumi. ²² To mi yahii to goondin6e tampu6e, mii wada hoore am hande tampudo, gam mi heba 6e. Walaa fu no mi laatinay hoore am dow him6e fu gam mi hisinira wob6e ma66e, baa no wadi fu. ²³ Dum fu, mi wadii dum gam linjiila, gam mi heba gedu am der barke makka.

²⁴ E goonja, on annaa him6e fu nun doggata der jayri, to wado6e dadontiro doggata na? Amma e non fu, gooto ma66e tan nun hebata ko resaa on. Gam majjum, doggee gam ke6al. ²⁵ Jiddo dadugo der doggudu fu, sey elta 6annu mum der huune fu. Kambe, 6ee gada dum gam hebago ke6al meetalol dayloowol, amma enen, een tammi hebago meetalol 6ol daylataa. ²⁶ Gam majjum to emi dogga, gam baanji bane dogganmi, to emi lukka bo, dow hennu bane lukkanmi. ²⁷ Amma mii gollina 6annu am e naawdum faa mi jaaloo 6ol, gam mii hula mi dulla hebago yetteego 6aawo baajiimi wob6e linjiila.

10

To on caafee tooruuje

¹ Banniraabe, mii yidi paamon dum do: 6aawo no kaakiraa6e meeden wurtii Misira, der wakkati Muusa, 6e fu 6e gonake ley duulere ardanii ne 6e, 6e fu bo, 6e jolii maayo. ² Be fu 6e gadanaama batisi der duulere e der maayo sabbu kawtal ma66e e Muusa. ³ Kade bo, 6e fu 6e nyaamii nyaamdu ruuhunkewol gootol, ⁴ 6e fu 6e jarii jaram ruuhunkejam gootam, burtiidam e tepaare ruuhunkeere, jaadannoore e ma66e. Tepaare nen woni Almasiihu. ⁵ Amma e non fu, duu66e ma66e, Alla yerdaaki dum. Be baraama der ladde.

⁶ Huune dum fu, laatanake en misaalu gam to en tokkee jidaadi yonki meeden, hande no ma66e. ⁷ To on laatee saafu6e tooruuje hande no wob6e ma66e wadi, hande no winnaa: «Him6e joodii nyaami yari, den 6e ummii gam 6e pija fijo jaayno.» ⁸ To on naatee jeenu hande no wob6e ma66e wadi. Faa him6e ujune laso e tato maayi nyalaane woore. ⁹ To on jarbee Joomiraawo hande no wob6e ma66e wadi, ko bolle halki 6e. ¹⁰ To on dumbitee hande no wob6e ma66e wadi, go malaykaajo maayde halki 6e.

¹¹ Huune dum fu, tawii 6e gam ke6en misaalu. Dum winnaama bo gam ke6en hakkillo, enen wonu6e der wakkatiiji cakitiidi. ¹² Gam majjum, miiludo e darii fu, wada hakkillo to yanu.

¹³ Jarbeeji walaa di kebudon, di wobbe hebayno. Alla e laatii koolaado, o accataa jarbedon bura semme mon. To di garii bo, o hokkan on laawol no munyirton, e no burtortodon e majji.

¹⁴ Gam majjum, banniraabe am yidaabe, boddodee caafol tooruje. ¹⁵ Mii badda on hande woodube hakkillo, onon e ko'e moodon biditee ko batumi. ¹⁶ Jarirgel hiraane seniine nel jetteten Alla gam mum, nel hollitintaa en kawtii e yiyyam Almasiihu na? Peen ceenneten een nyaama, na hollitintaa en kawtii e bannu Almasiihu na? ¹⁷ Peen nan laati nun goota, nun nun enen bo, no duudirden fu, en laati nun bannu gooton, gam en fu, een keba gedu meeden e peen goota nan.

¹⁸ Daaree Isira'iilaabe: himbe maabe nyaamoobe sadakaaji cakkanaadi Alla, be goodaa kawtal e Alla cakkanteedo sadakaaji din na? ¹⁹ Ko jidum wi'ugo woni: Tooruure e tew ko ne saafiranaa e laatii goddum? Aawo! ²⁰ Amma, ko heeferbe saafirta, ginnaaji be caafanta dum, Alla bane. Nani bo mi yidaa oon goodi kawtal e ginnaaji. ²¹ On baawataa ko yariri jarirgel Joomiraawo, jariron bo nel ginnaaji, on baawataa ko nyaamidi e Joomiraawo, nyaamidon e ginnaaji bo. ²² Naa en jidu nun ummingo nawniraagu Joomiraawo? Een buri mo semme na?

Teddinee Alla der huune fu

²³ Goonja nun: «Huune fu e dagii». Amma huune fu bane nafata. «Huune fu e dagii,» amma huune fu bane yaarata eklesiya yeeso. ²⁴ To goddo moodon daartu ko nafata dum kan tan, amma ko nafata wobbe bo.

²⁵ Ko sippetee der luumo fu, on baawan ko nyaami dum, to on daartee annugo to dum yiwi, gam berde mon e gaccoo on. ²⁶ Gam: «Leydi e ko woni e mayri fu, Joomiraawo jey.»

²⁷ To mo goondinay noddinii on nyaamde, go nootidon noddore makko, nyaamee ko o resani on fu e jam, to on biditee dum gam berde moodon e gaccoo on.

²⁸ Amma to goddo wi'ii on: «Tew dum do caafiranaadum tooruure nun,» den kan, to on nyaamee gam sabbu ceedindo on, e gam sabbu cuudiidum berne. ²⁹ Mi batantaa do miilooji berde mon, amma di oya. E goonja, gam ume miilooji berne goddo hiitotoo dimaaku am? ³⁰ To mi yettii Alla dow nyaamdu am, gam ume gacceteemi dow nyaamdu nu jettumi Alla gam mum?

³¹ Gam majjum, on nyaaman nun, on jaran nun, ko gadoton fu de, gadee dum gam teddinon Alla. ³² To on laatanee Yahuduu6e e Yunnaninkee6e e eklesiya Alla fergere. ³³ Laatee hande am, gam dow huune fu, mii darta fottango himbe fu, mi dattataa ko nafatammi min tan, ko nafata himbe fu dantanmi,

gam 6e kisa.

11

1 Yemminee am hande no min e hoore am yemmini-ranmi Almasiihu.

Ekkitinol dow filaago

2 Mii yetta on gam oon ciwtorammi wakkati fu, e kade bo gam oon joggii ekkitinooje hande no ekkitinirmi on. 3 Mii yidi bo paamon no Almasiihu nun woni hooreejo dow gorko fu, gorko bo woni hooreejo dow debbo, Alla bo woni hooreejo Almasiihu. 4 To gorko e du'oo, dum bo e wada annabaaku, go e suddii hoore mum, o teddinay hooreejo makko. 5 Amma to debbo kan e du'oo, dum bo e wada annabaaku, go filaaki, o teddinay hooreejo makko, oo nandi e pemmiido laabune. 6 Gam to debbo filaaki, sey o hesa gaasa makko. Amma to hesugo gaasa, dum bo femmugo ka e sentinoo mo, den fu, o fiiloo. 7 Gorko haanay suddaa hoore mum gam o laati nun nandi Alla e teddujal mum. Amma debbo, laati nun teddujal gorko. 8 Gam gorko bane yiwi e debbo, debbo nun yiwi e gorko, 9 gorko bane tagaa gam debbo, debbo nun tagaa gam gorko. 10 Gam daliila malaykaa6e, debbo fiiloo gam hollita baawde mum. 11 Hande no Joomiraawo resiri, debbo wonataako to gorko walaa, gorko bo wonataako to debbo walaa. 12 Gam hande no debbo yiwiri

e gorko, non non nun gorko bo rimiraa e debbo. Amma dum fu, to Alla dum yiwi.

13 Miilee onon e ko'e moodon: E woodi debbo e du'oo, o filaaki na? 14 Tawaanjal hollataa to gorko yoofitii gaasa mum, femmay ka, edum sentinii na? 15 Amma to debbo, teddujal muudum nun, gam o hokkaama gaasa juutuka hande filaanu. 16 Jiddo yeddugo ka fu, baa minon, baa eklesiya Alla, en goodaa tawaanjal jal don.

Hiraane Joomiraawo seni-ine

17 Woodi ko jidum batugo on kade dow haala no kawritirton. Dow majjum mi waawataa ko mani on, gam no kawritirton laataaki gam jaarugo on yeeso, amma gam wittingo on 6aawo. 18 Taw, mi nanii to on kawtii, hunnuko wooto walaa hakkune mon, mi hoolake bo haala kan gokka mum, goonja nun. 19 Haani du ceenniigu laatoo caka moodon, gam he6a goonjaa6e wurtoo e moodon. 20 To on kawritii, hiraane Joomiraawo bane nyaamoton. 21 Gam to on kawritii oon nyaama, moy moodon fu, e yawdanoo nyaamugo nafa mum, den tawaa wo66e e rafaa, wo66e bo bagi e doyyi dum. 22 E goonja on goodaa cuudi to haani nyaamon, jaron na? Naa on jawu nun eklesiya Alla? On jidu nun sentingo talakaa6e na? Ume bi'anmi on? Mi yetta on na? Mi

waawataa ko yetti on dow majjum.

²³ Min, diga Joomiraawo nun kebumi ko jottimmi on: Jemmaare ne der muudum Joomiraawo meeden Yeesu jammaa, o etti peen, ²⁴ o yetti Alla, o nappiti nja, o wi'i: Dum do woni bannu am kokkaanjal gam moodon. Gadee dum, oon ciwtorirammi. ²⁵ No be keenyi, o etti jarirgel innabojam, o wi'i: Jarirgel nel woni alkawal kesal tabbitiniraanjal e yiyam am. De jaroton dam fu, jaree dam, oon ciwtorirammi. ²⁶ De nyaamoton peen oon jara der jarirgel nel fu, oon baajoo wa don haala maayde Joomiraawo faa de o wittoy.

²⁷ Gam majjum, neddo fu yakkudo peen, yariri jarirgel Joomiraawo hande no haaniray, wadii hakke dow bannu Joomiraawo e yiyam mum. ²⁸ Gam majjum, moy fu widitoo hoore mum go yakka peen, yara bo der jarirgel nel. ²⁹ Gam neddo yakkudo peen, yari der jarirgel nel, go suttontiray ko woni bannu Joomiraawo, o foodanan hoore makko kiita diga nyaamde e jarde makko. ³⁰ Gam majjum wadi ko duubbe moodon laatii nyawbe e moofidinbe, duubbe bo maayi. ³¹ To en biditake ko'e meeden, en kiitataake. ³² Amma Joomiraawo e hiitoo en gam o elta en, wara doyyideden kiita e himbe duuniyaaru.

³³ To non, banniraa6e am, to on kawritii gam nyaawo

mon hiraane Joomiraawo, kedontiree. ³⁴ To woodi e moodon mo rafo wadata, joomum nyaama diga wuro mum, gam to kawtal moodon waddana on kiita. Dow ko horii fu, to mi warii, mi laabinanan on dum.

12

Dokke Ruuhu Ceniido

¹ Banniraa6e, dow haala dokke Ruuhu Ceniido hokkata, mi yidaa dullon annal dow mum. ² Ciwtoree, den ko on goondinayno, on poodeno far to tooruje muume. ³ Gam majjum wadi ko mii yidi paamon dum do. Walaa bi'owo Yeesu laati nun naalaado to Ruuhu Alla o batirta ka, kade bo walaa bi'owo Yeesu laati nun Joomiraawo to joomum woodaa Ruuhu Ceniido.

⁴ Dokke Ruuhu Ceniido feere feereeje nun woni, amma Ruuhu on gooto nun. ⁵ Golle feere feereeje nun woni, amma Joomiraawo majje laati nun gooto. ⁶ Baawal golle feere feereeje nun woni, amma Alla gooto on wadata huune fu der moy fu. ⁷ Moy fu hebii kokkal kollitoawal baawde Ruuhu, nafoawal himbe fu. ⁸ Ruuhu hokkata oo do dokkal batugo e hakkillo, o hokka oo to dokkal batugo e annal. Ruuhu gooto on wadata dum. ⁹ Kanko on hokkata oo do goondinki, oo to nyawtugo nyawbe, ¹⁰ o hokka oo do baawde wadugo haaynaareeji, oo to baawde wadugo annabaaku, oo do baawde annitingo ko warata

diga Ruuhu, oo to baawde batugo e delle Ruuhu, goddo bo o hokka dum baawde nantingo delle den. ¹¹ Ruuhu gooto on tan wadata dum don fu, o seennirana moy fu dokkal hande no o yidiri.

Jokkule duudde der bannu gootol

¹² Hande no bannu laatorii gootol baa no jokkule duudde njol woodi, nun bo, jokkule duudde laatorii bannu gootol. Non Almasiihu bo wa'i. ¹³ Gam en fu, en kebii batisi diga e Ruuhu gooto gam laatoden bannu gootol, Yahuduube e Yunaninkeebe, maccube e rimbe, en fu en jarinaama Ruuhu gooto on.

¹⁴ Bannu neddo laataaki jokkulal gootal, amma jokkule duudde. ¹⁵ To koyjal wi'i: «No mi junjo bane, mi jeyaaka e bannu,» e nun fu njal jeyaaka e bannu na? ¹⁶ Naa to nowru wi'i: «No mi laataaki itere, mi jeyaaka e bannu,» dum hadan ne jeyeego e bannu na? ¹⁷ To jokkule bannu fu laatake gite, noy neddo nanirta? Naa to de fu de laatake nowru, noy neddo luuttirta? ¹⁸ Amma, Alla resii jokkulal baanale fu der bannu, hande no o yidiri. ¹⁹ To jokkule fu laatakeno gootal, noy bannu laatotonoo? ²⁰ E goonja, jokkule e duudi, amma de fu, de laati nun bannu gootol.

²¹ Itere waawataa ko wi'i junjo: «Mi woodaa haaje maa». Hoore bo waawataa ko wi'i koyde: «Mi woodaa haaje moodon». ²² Amma, jokkule bannu daaraade

e buri tampugo, kanje bo dee nafa. ²³ Jokkule de daareten walaa teddujal, kanje buruden teddingo. Jokkule de centirten bo kanje buruden hakkilango. ²⁴ Jokkule meeden godde en kaajaaka hakkilango dum. Alla hawtii jokkule fu, hokki burude faandugo, teddujal, ²⁵ gam to ceennirgu wadu der bannu, o acci jokkule fu e wallontira hakkune mum. ²⁶ To jokkulal gootal e naawee, de fu de nana naawdum e maggal. To jokkulal gootal teddinaama, de fu de maata welwelo e maggal.

²⁷ Onon, on laati nun bannu Almasiihu, moy moodon fu laati nun jokkulal bannu makko. ²⁸ Hande nun Alla resiri himbe der eklesiya mum. Aran, lilaabe, didawre annabiibe, tatawre janninoobe, baawo majjum wadoobe haaynaareeji, e nyawtoobe nyawbe, e faabotoobe, e ardiibe, e batoobe delle Ruuhu. ²⁹ Himbe ben fu laati nun lilaabe na? Naa be fu bee annabiibe nun? Naa be fu bee janninoobe nun? Himbe fu nun wadata haaynaareeji na? ³⁰ Himbe fu bane hokkaa baawde nyawtugo nyawbe, be fu bane hokkaa baawde batugo e delle Ruuhu, be fu bane bo hokkaa baawde nantingo delle den. ³¹ To non, tinnee daartee dokke burude nafugo. Jooni mi hollan on laawol burujol woodugo.

13

Yidde

¹ Baa to mii waawi batugo delle himbe e delle malaykaabe fu, to mi walaa yidde, mi laati nun hande lenjuru piyeteenu, dum bo hande rimmo baggu. ²To Alla hokkii am dokkal wadugo annabaaku, to mi hebii annal dow siiriiji e dow huune fu, dum bo to mii woodi goondinki faa mi sottina baalle, amma mi woodaa yidde, mi laataaki goddum. ³Baa to mi hokkii jawdi am fu talakaabe, mi sakka bannu am bo wuudee yiite, to mi woodaa yidde, dum nafataa am.

⁴ Goodudo yidde e woodi munyal, nee hebbi neddaaku. Yidde walaa nawniraagu, ne jurataako, ne woodaa manju hoore. ⁵ Goodudo yidde wadataa ko sentinii, o dartataa ko nafata mo tan, o monnortaako goddo, o jogataako hallande. ⁶ Goodudo yidde seyortaako ko halli, amma e seyoroogoona. ⁷ Oo yaafoo huune fu, oo hoolo huune fu, oo hedoo Alla der ko waroyta, oo munyana huune fu.

⁸ Yidde heennyataa faa abada. Annabaaku heennyan, batugo e delle feere feereeje heennyan, annal bo heennyan. ⁹ Annal meeden laabidaa, annabaaku meeden bo laabidaa. ¹⁰ Amma to huune fu laabinaama, ko laabaa fu majjitan.

¹¹ No laatinoomi suka, mi batii hande suka, mi miiyono hande suka, jiide am bo hande jiide suka. Amma no mawnumi, mi accii

golle sukaaku. ¹² Jooni en ji'ataa taw huune fu e laabal, dum nandi hande daanorgal ni66unjal nun daanortoden. Amma wakkati waraan, en ji'an e gite meeden deydey. Jooni taw annal am laabay, amma wakkati waraan de annanmi faa laaba, hande no Alla annirimmi.

¹³ Den, huune tati woni ko tabitii, goondingo, e hedaago moyyere Alla, e yidde. Amma yidde buri dum dum fu mawnugo.

14

Gollirgo dokke Ruuhu Ceniido

¹ To non, daartee yidde. Daartee bo dokke Ruuhu Ceniido, hakko du dokkal annabaaku. ² Batoowo e delle Ruuhu, Alla nun joomum baddata, himbe bane. Gam goddo faamataa ka o batata, Ruuhu nun hokkata mo haalaaji Alla cuudiidi. ³ Amma gadoowo annabaaku wallan nun wobbe mawnugo der goondinki, e tiidina be, e hokka be semme. ⁴ Batoowo e delle Ruuhu, semmidinan nun goondinkim, gadoowo annabaaku bo e walla eklesiya yahugo yeeso.

⁵ Mii yidi on fu baton e delle Ruuhu, amma ko burumi yidugo woni, gadon annabaaku. Gadoowo annabaaku e buri batoowo e delle Ruuhu, gam batoowo e delle Ruuhu mawnintaa eklesiya to jottinoowo de walaa. ⁶ Banniraaabe, hande jon bi'en, mi wara to moodon, mi yanta baddirgo on e

delle Ruuhu tan, laatoo mi janninay on ko Alla hollitimmi, mi waddanay on bo annal kesal, mi ekkitinay on bo, ume nafanmi on?

⁷ Daaree ji'en, baa huune jimirdum, hande jon fuuraanu dum bo moolooru. To puuroowo fuuraanu, dum bo piyoowo moolooru fiyay hande no haaniri, moy tintotoo ko fuuretee dum bo ko fiyete? ⁸ Naa moy siriyanto konu to puuroowo walaldu konu fuuray hande no haani? ⁹ Hande non onon bo, to haala moodon laabay, moy faamata ko jiddon wi'ugo? On boppii haala moodon! ¹⁰ Delle duuddé nun woni der duuniyaaru nu, de fu, dee goodi ko de bi'ata. ¹¹ Amma to goddo baddii am e denjal jal mi nanataa, mi laatake janano makko, kanko bo o laatake janano am. ¹² Hande non, onon bo, no oon tinnii daartugo dokke Ruuhu, daartee aran dokke puy, jaarooje eklesiya yeeso.

¹³ Gam majjum, batoowo e delle Ruuhu fu, eela Alla walla dum nantingo de. ¹⁴ Gam to mii du'oo e denjal Ruuhu, ruuhu am e du'oo, amma hakkillo am gollataako. ¹⁵ Den, noy gadanmi? Mi du'oto e ruuhu am, mi du'oto bo e hakkillo am. Mi yiman e ruuhu am, mi yiman bo e hakkillo am. ¹⁶ To hinaa nun, to aa yetta Alla e ruuhu, noy tawaado caka hettiniibe, mo annaa dum, waawirta ko wi'i «aami» to a yettidii? Gam joomum nanataa ko batataa. ¹⁷ Baa

to yettoore maa e woodi hande noy, dum mawnintaa goondinki joomum.

¹⁸ Mii yetta Alla gam mii buri on, on fu batugo e delle Ruuhu. ¹⁹ Amma der eklesiya, mii buri yidugo mi bata haalaaji joy paameteedi gam ekkitingo wo66e, buri batugo haalaaji ujune sappo e delle Ruuhu de faamataake.

²⁰ Banniraa6e, to on laatee hande sukaa6e der hakkillo moodon. Amma dow halande laatee hande sukaa6e, dow suttontirgo huune, laatee 6e hakkillooji mum 6enni hande maw6e. ²¹ E winnaa der tawreeta:

Joomiraawo wi'i:

«Him6e 6ee, e delle Ruuhu, e kunnude ho66e nun baajortoomi 6e.

Amma e nun fu, 6e kettinantaako am.»

²² Hande non, batugo e delle Ruuhu laati nun maane kiita dow 6e goondinay. Wadugo annabaaku laati nun gam goondin6e, hinaa gam 6e goondinay.

²³ Hande jon, to him6e eklesiya fu hawritii, den moy ma66e fu e bata delle Ruuhu feere feere, to him6e 6e janninaaka, dum bo 6e goondinay warii yi'ii dum, 6e bi'ataa ko'e mon sottake na? ²⁴ Naa bo, hande jon, mo goondinay, dum bo mo annaa dum, naati der juulirde moodon, go o tawi him6e fu e wada annabaaku, ka o nanata hiitoto mo, o faama no oo woodi hakke. ²⁵ Miilooji 6erne makko cuudiidi wurtinte, den o jiccoo, o sujidana Alla, o

wi'a: «E goonja, Alla e wondi e moodon.»

No haani huune fu wadoroo der Eklesiya

²⁶ Banniraabe, noy haani gaden? To on kawritii, go oo do e woodi jimol, oo to e woodi janjinol, goddo bo e woodi kollitol gom, goddo bo e bata e delle Ruuhu, goddo bo e nantina de, sey huune fu wadee gam goondinbe mawna. ²⁷ To

delle Ruuhu nun batete, sey himbe dido bata, to dum buru tato, moy fu e wakkati mum. Goddo moodon nantina de. ²⁸ Amma to nantinoowo walaa, goodudo dokkal batugo e delle Ruuhu jeedoo der eklesiya, bata der berne mum, badda e Alla. ²⁹ Dow wadoobe annabaaku, dido dum bo tato etta haala, horiibe widitoo haala ma66e. ³⁰ To goddo

der joodiibe e woodi ka Alla holli dum bata, sey aranneejo batoowo jeedoo. ³¹ Hande nun, on baawan ko wadi annabaaku gooto gooto, gam moy moodon fu ekkitoo, semmidina goondinki mum. ³² Wadoobe annabaaku sey waawa ko jogii ko'e mum, ³³ gam Alla laataaki Alla mo jibayeere, amma Alla mo jam.

Hande no dum laatii toy fu der eklesiyaaji Alla, ³⁴ sey rew6e jeedoo der eklesiya, 6e kokkaaka laawol 6e bata. Sey 6e baawa jogaago ko'e ma66e 6ee dowtii hande no winniraa der tawreeta. ³⁵ To woodi ko 6e jidi faamineego, 6e acca faa to 6e kooti wuro, 6e yama

wor6e ma66e. Gam to debbo batii haala der eklesiya, dum centiniidum.

³⁶ Naa oon miili to moodon nun haala Alla yiwi? Onon tan hebi ka na? ³⁷ To goddo e miili e laati annabiijo, dum bo e miili hebii Ruuhu Ceniido, e haani joomum annita ko binnanmi on laati nun umuroore Joomiraawo. ³⁸ To goddo salake ko jabi haala ka, edum hollita no kanko e hoore makko Alla jabay mo.

³⁹ Gam majjum, banniraabe, tinnee daartee dokke annabaaku. To on calee bo himbe bata e delle Ruuhu, ⁴⁰ amma kakkilee, huune fu wadoo e hakkillo, e no haaniri.

15

Pintol Almasiihu

¹ Banniraabe, mii yidi siwtorgo on linjiila ka baajimi on, jabudon ko oon darii dow makka e semme. ² Diga e makka kisintedon to oon jogii ka hande no baajoriimi on. To hinaa non, goondinki moodon laatoto baanji.

³ Aran, mi yottinii on ko kebumi min e hoore am, kanjum woni. Almasiihu maayii gam hakkeeki meeden, hande no Dewtere wi'i. ⁴ O uwaama, o fintii nyalaane tatawre, hande no Dewtere batiri. ⁵ O hollitanake Piyer, 6aawo majjum o hollitanii aahiibe sappo e dido. ⁶ Baawo majjum o hollitanii banniraabe ko buri keme joyo de woore. Duu66e ma66e e wuuri faa jooni, amma wo66e mum maayi. ⁷ Baawo majjum, o

hollitanake Yaakuuba, den go o hollitanii lilaabe fu.

⁸ Faa sakitiineere, o hollitanii am, min nandudo hande sukeel dimaanjel lebbi mum hebbay. ⁹ Gam min buri lilaabe fu faandugo, mi fotay du noddeego lilaado, gam mi tooriino eklesiya Alla. ¹⁰ Gam moyyere Alla laatoriimi ko laatiimi. Moyyere ne o wadanimmi bo laataaki baanji, gam mi gollake ko buri lilaabe fu. Min bane wadata dum, amma moyyere Alla wonne der am wadata dum. ¹¹ To non, min nun, kambe nun, haala goota kan men piinata, kanka nun bo goondindon.

Pintol maaybe

¹² To emen baajoo no Almasiihu fintii e maayde, den noy wobbe moodon wi'irta maaybe fintataa? ¹³ To pintol maaybe walaa, Almasiihu e hoore mum bo fintay, ¹⁴ to Almasiihu fintay bo, waaji amen laatake baanji, goondinki moodon bo laatake baanji. ¹⁵ Ko buri fu, to e goonja maaybe fintataa, minon bo men laatake seedaniiibe Alla fewre, gam emen ceedoo o fintinii Almasiihu, nani bo goonja bane, to maaybe fintataa. ¹⁶ Gam to maaybe fintataa, Almasiihu e hoore mum fintay. ¹⁷ To Almasiihu fintay, goondinki moodon laatake baanji, der hakkeji moodon bo gonudon faa jooni, ¹⁸ maayunoobe e goondinki Yeesu bo halkii. ¹⁹ To der duuniyaaru do tan miiluden hebugo riiba

gonuka der kawtal men e Almasiihu, enen burannoo himbe fu yurminaago.

²⁰ Amma e goonja, Almasiihu fintii, o laatake arano der maaybe fintoobe. ²¹ Hande no maayde naatiri der duuniyaaru diga neddo, hande non bo pintol wariri diga e neddo. ²² Hande no himbe fu maayirta gam kawtal mum e Aadamu, hande non himbe hebirta yonki gam kawtal mum e Almasiihu. ²³ Moy fu fintan e wakkati mum. Almasiihu laatii arano, baawo mum, goondinbe mo tokkina der nyalaane garki makko. ²⁴ Baawo majjum, timmoode duuniyaaru waran. Almasiihu halkan hooreebe e woodube baawde e semmeeji kalludi fu, den o hokka Alla Baaba meeden laamaare. ²⁵ Gam doole Almasiihu laamoo faa to Alla wattii waybe makko ley teppe makko. ²⁶ Ganyo cakitorreedo halkeego woni maayde. ²⁷ E winnaa: «Alla wattii huune fu ley koyde makko». Amma to wi'aama, «huune fu» Alla gattudo huune fu ley koyde makko bane wondaa. ²⁸ To Almasiihu laatake hooreejo dow huune fu, kanko Biddo bo, o hokkan Alla hoore makko, den Alla laamoo dow huune fu, e dow moy fu.

²⁹ To non, riiba kaye wadeteebe batisi faa maayira woodi to maaybe fintataa? Ume wadi ko himbe e wadee batisi faa maayira? ³⁰ Enen e ko'e meeden bo, gam ume potteten wakkati fu kaliije

maayde? ³¹ Banniraaḅe, nyaalaane fu der hunnuko maayde nun gonumi. Amma e nun fu mii juroro on gam daliila kawtal moodon e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ³² To e miilooji hebugo goddum der duuniyaaru do nun gadirmi duuro der wannarde Efesu, kaḅumi e bisaaji ladde kalluḁi, ume ḁum nafatammi to maayḅe fintataa? Dum laatotono hande no ballool ḅol do wi'i: «Nyaamen jaren, gam jaanḅo en maayan.» ³³ To on jammee ko'e moodon: «Yaadugo e kalluḁo biisan jikku boḁḁu.» ³⁴ Pukkiinee hakkillooji moodon hande no haani, to on gaḁee hakke. Mi batii ka gam centon, gam wobḅe moodon annaa Alla.

³⁵ Amma, wadoto godḁo yama: «Noy maayḅe fintirta? Bannu iri ḅole ḅe bittiroyta?» ³⁶ Onon ḅe galaa hakkillo! To a aawi awdi, doole ni waata go ni fuda. ³⁷ Awdi ni aawuḁaa fu, to gawri nun, ḁum bo awdi feereeri gom nun, gitel tan aawataa, puḁol e haako mum bane. ³⁸ Baawo mum, Alla nun hokkata awdi fu iri puḁol mum no o yidiri, awdi fu bo e puḁol muudum nun. ³⁹ Kujje yonkinteeje fu bane woodi ḅannu gootol. Himḅe e woodi ḅannu mum, bisaaji e ḅannu mum, pooli e ḅannu mum, liyyi bo e ḅannu mum.

⁴⁰ E woodi ḅannu ḅol dow kammu, e ḅannu ḅol leydi. Bannu ḅol dow e ḅari mum, ḅol leydi bo e ḅari mum. ⁴¹ Naanḅe e jayḅol mum, lewru

e jayḅol mum, koode bo e jayḅol mum, baa koode ḁen jayḅol mum e suttontiri.

⁴² Hande non, pintol maayḅe bo laatii. To ḅannu uwaama, ḅol nyola, to ḅol fintinaama, ḅol nyolataa. ⁴³ To ḅol uwaama ḅol woodaa tedduḅal, ḅol fintinee, eḅol woodi tedduḅal. To ḅol uwaama, ḅol tampuḅol, ḅol fintinee eḅol woodi semme. ⁴⁴ To ḅol uwaama ḅannu leydinkewol, ḅol fintinee eḅol laatii ḅannu ruuhunkewol. To ḅannu leydinkewol na'on, ḅannu ruuhunkewol bo na'on. ⁴⁵ E winnaa: «Adamu nedḁo arandeejo laatake yonkinteejo». Adamu cakitiido laatake Ruuhu kokkoowo yonki. ⁴⁶ Ruuhunkejum bane ardii, ḁum ḅannu nun ardii. Baawo mum ko ḁum Ruuhu tokkii. ⁴⁷ Adamu nedḁo arandeejo e sollaare leydi nun tagiraa, e leydi o yiwi, nedḁo diḁaḅo bo, dow kammu yiwi. ⁴⁸ No tagiraado e sollaare leydi wa'i, hande non wooduḅe ḅannu leydinkewol bo wa'i. No yiwuḁo dow kammu wa'i, hande non ḅe dow kammu bo wadoyta. ⁴⁹ Hande no nandirden e nedḁo tagiraado sollaare leydi, hande non bo nandiroyten e nedḁo yiwuḁo dow kammu.

⁵⁰ Banniraaḅe, ko jidum wi'ugo on nani: Bannu e yiyam waawataa ko roni Laamaare Alla, kade bo, nyoloojum waawataa ko roni ko nyolataa.

⁵¹ Nani mi hollan on asiiri gom: en fu bane

maayata, amma en fu en baylitinte, ⁵² der wakkati gooti, der mayyande itere, to rimmo walaldu sakitiinewol nanaama. To ηol fuuraama, maaybe artan finta e bannu ηol nyolataa, enen horiibe en baylitinte. ⁵³ Den fu, bannu nyoloowol bornoto ko nyolataa, bannu maayoowol bo bornoo ko maayataa. ⁵⁴ To bannu nyoloowol borninaama ko nyolataa, maayoowol bo boorninaama ko maayataa, den haala annabaaku binnaaka ka hebban:

«Maayde jaalaama, modaa.

⁵⁵ Maayde, toy jaalorgal maa woni?

Maayde, toy tooke maa woni?»

⁵⁶ Hakke woni tooke maayde, baawde hakke bo woni tawreeta. ⁵⁷ Yettoore laatanoo Alla kokkoowo en jaalaago diga e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu.

⁵⁸ Gam majjum banniraabe am yidaabe, laatee tabitiibe, be dimmataako. Wakkati fu kiinne golle Joomiraawo, gam oon anni ko gadudon sabbu kawtal moodon e Joomiraawo yanataa baanji.

16

*Wallugo goondinbe
Urusaliima*

¹ Jooni, wallirgo goondinbe wonbe Urusaliima e ceede nun batananmi. Onon bo gadee hande no batumi eklesiyaaaji leydi Galaatiya.

² Alal fu, moy moodon fu resa wecco dow ko o hefi. To on kedee mi wara go kawriton de. ³ To mi warii, mi lilan

be cuboton be jaara ballal moodon faa Urusaliima, e dereeji paaminooji haala ballal moodon. ⁴ To fotii mi yaha min e hoore am, be jaadan e am.

Pol e miili witta to be Korintu

⁵ Mi waran to moodon, amma mi yiwiran e leydi Maseduwaan, gam ton tokkirranmi. ⁶ Wadoto to mi warii mi joodoo to moodon balde sedda, dum bo mi dabba ton. Den ballon am der jahaanjal am mi yahira to jahanmi fu. ⁷ Gam e laawol ηol do, mi yidaa yaalugo on to mii yawta, to Joomiraawo e yidi mi joodoto to moodon balde sedda.

⁸ Amma mi joodoto taw Efesu faa juulde Pantekosta yottoo, ⁹ gam laawol manηol mabbitanake am mi wada golle am, baa no waybe bo e duudi.

¹⁰ To Timote warii to moodon, jabbee mo, jogodon mo faa wooda, gam golle Joomiraawo nun o wadata hande am. ¹¹ Gam majjum, to goddo yawoo mo. Ballitee mo dow jahaanjal makko. O yaha e jam, o warta to amen. Min e banniraabe emen kedii mo.

¹² Banniraawo meeden Apollos, mi tiidini dum de duuddum o yaada e banniraabe to moodon, amma faa hanne o nootaaki. Amma o waran to o hebori.

Baynaade

¹³ Kakkilee, daree e semme der goondinki, kollitee cuusal mon, goodee semme. ¹⁴ Ko

gadoton fu, gadiree dum e yidde.

¹⁵ Banniraaɓe, ko eelanmi on woni, oon anni Estefanas e himbe wuro mum, kambe nun arti goondini der leydi Akaya fu. Be tinnake gollanaago himbe Alla. ¹⁶ Downtanee himbe iri maɓɓe, tinniibe e gollodoo e maɓɓe.

¹⁷ Berne am weli e garki Estefanas e Fortunatus kan e Akaykus. Be gadanii am ko on baaway ko wadanimmi gam oon boddi. ¹⁸ Be pukkinii berne am e berde moodon. Gam majjum teddinee himbe hande maɓɓe.

¹⁹ Himbe eklesiyaaaji leydi Asiya fu sannii on. Akilas e Pirisikiila, e goondinbe Yeesu hawritintooɓe der wuro maɓɓe fu e sanna on sanne e inne Joomiraawo.

²⁰ Banniraaɓe fu e sanna on. Moy moodon fu sanna banniraawo mum e yidde mawne.

²¹ Min Pol mi sannii on e binni junɗo am.

²² Neddo fu mo yidaa Joomiraawo, o naalaado! Maranata, yaa Joomiraawo Yeesu, war!

²³ Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu wonda e moodon!

²⁴ Mii yidi on on fu, gam kawtal meeden e Yeesu Almasiihu.

Derewol ɲol Pol winnani 6e Galaatiya

Haala Puddirka

Derewol Galaatiya laati nun ɲol Pol winnani eklesiyaaji di o titi wakkati o wadi jahaale makko de Golle Lilaabe batani. Wobbe e miili, eklesiyaaji din tawa nun weccoore Asiya pettel, waato to wi'eteet Turkiya jooni. No Pol yawti, Yahuduu6e waajotoobe wobbe yahii ton e bata kalluka dow golle waaji de o wadata. Bee bi'a: haanu nun himbe downtanoo tawreeta Muusa e juuldeeji Yahuduu6e, e juulnol. Baawo mum, wobbe der goondin6e wi'i e woodi hoore mum, go 6e etti dimaaku ma6be 6ee gadira ko haanay. Pol fuddi toontaago dow ka 6e gaccortoo dum dow golle waaji de o wadata. Bee bata ka gam 6e gatta seko der tedduɲal linjiila ka o waajoto. Yeesu Almasiihu pintudo e hoore mum nun hollitanii Pol, kanko nun bo hokki Pol linjiila ka waajoto. Lilaabe Yeesu wobbe bo e darii 6aawo Pol. Pol wooltanii Piyer der siire Antakiya gam munaafitaare makko. O ha6idii bo yidu6e e jogii tawaɲal Yahuduu6e. Pol hollii 6e no goondindo fu laatinaama poonnitiido diga e goondinki mum, hande no Iburahiima ha6biranaa alka-wal mum. Baawo mum, Pol hollii ko laatii golle tawreeta.

Goondingo Yeesu Almasiihu e waylita gonki men, laatina en rimbe, hinaa maccube. Wittitaago der dwtanaago golle tawreeta, kanjum laatinta neddo maccudo, Baawo mum, Pol heennyitiri e hollugo goonki mo Ruuhu Alla ardanii.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-10
2. Alla e hoore mum nun laatini Pol lilaado, 1.11-2.21
3. Haala moyyere Alla, 3.1-4-31
4. Dimaaku goondin6e e ko 6e jowanaa, 5.1-6.10
5. Haalaaji cakitiidi e can-nooje, 6.11-18.

Sannoore

¹ Derewol ɲol do yiwii e am, min Pol, lilaado. Himbe bane lilimmi. Lilal am yiway diga e neddo. Amma Yeesu Almasiihu e Alla Baaba pintindo mo diga maayde nun lilimmi. ² Min e ban-niraa6e wondu6e e am fu, emen binnana on derewol ɲol, onon himbe eklesiyaaji leydi Galaatiya. ³ Baaba meeden Alla, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, wadana on moyyere, hokka on jam. ⁴ Almasiihu hokkii hoore mum gam hakkeeji meeden. O wurtinii en diga e jamaanuuru hallunu nu. Hande non Alla Baaba meeden yidiri. ⁵ Tedduɲal laatanoo mo faa abada. Aami.

Linjiila feereha gom walaa

⁶ Dum haaynake am no baylitoridon law, tokkudon linjiila gokka, accudon Alla,

noddudo on e moyyere Almasiihu. ⁷ Linjiila gokka walaa. Amma himbe nun laawata on e yidi waylitingo linjiila Almasiihu. ⁸ To goddo waajike on linjiila feereha ka yaaday e ka men baajii on, baa to menen nun, dum bo malaykaajo yiwudo dow kammu nun, naalooire Alla wonoo dow joomum. ⁹ Men batiino on ka, jooni bo mii batitoo on ka: To goddo waajike on linjiila feereha, cuttontirka e ka men baajii on, naalooire Alla wonoo dow joomum.

¹⁰ Den kan, fottango himbe nun daartanmi, naa fottango Alla? Mi daartan nun mi fottana himbe na? To mii daartanno fottango himbe, mi laatataakono maccudo Almasiihu.

No Pol laatorii lilaado

¹¹ Banniraa6e, mii yidi paa-mon no linjiila ka baajotoomi yiway e neddo. ¹² Neddo bane hokkimmi ka, neddo bane janjinimmi ka bo, amma Yeesu Almasiihu hollitanii am, hokkimmi ka.

¹³ On nanii no laati-noomi arande, der diina Yahuduu6e. Mi toorii eklesiya Alla e cattal, mi tinnakeno halkugo ka. ¹⁴ Mii burunoo igoo6e am duu66e der laawol diina Yahuduu6e. Mii wooduno tinnaare mawne dow salo-raago tawaanjal kaakiraa6e am.

¹⁵ Amma Alla subii am diga mii woni der reedu inna am, noddimmi sabbu moyyere mum. ¹⁶ O hollitii am Biyiiko gam mi waajoo heefer6e

habaru makko. Wakkati mum, mi seedinay goddo. ¹⁷ Mi yahay Urusaliima to artu6e am laataago lilaabe, amma mi yahii leydi Arabiya, bittoymi Damas. ¹⁸ Duu6i tati 6aawo mum jahumi Urusaliima, gam mi annita Piyer, gondumi e makko balde sappo e joy. ¹⁹ Mi yi'ay lilaado baa gooto, to hinaa Yaakuuba, miiraawo Joomiraawo.

²⁰ Ko binnanami on do, Alla woni seedeejo am, mi fe-wataa.

²¹ Baawo majjum, jahumi leydi Siriya, e leydi Silisiya. ²² Wakkati majjum, goondin6e 6e eklesiyaaji leydi Yahudiya meeday yi'ugo am e gite mum. ²³ Be nananno nun tan e wi'ee, neddo toorannoodo en, jooni na'on waajoo haala goondinki ki yiduno halkugo.

²⁴ Den 6e teddinii Alla sabbu am.

2

No lilaabe jabiri Pol.

¹ Duu6i sappo e naay 6aawo mum, bittumi Urusali-ima min e Barnabbas. Titus bo e wondi e am. ² Mi yahii ton gam ko Alla hollitimmi. Mi hawtii min tan e ardii6e, kollumi 6e linjiila ka baajo-toomi caka 6e lenyi janani. Gam mi yidaa golle am de gadumi, e de gadanmi laatoo baanji. ³ Titus gondudo e am, laati nun Yunaninkeejo, o doolaaka bo julnaago. ⁴ E non fu, banniraa6e fewrekuu6e naatu6e caka men e yoyre, e yidunoo dum. Be daartii

liinyugo dimaaku kebuden der kawtal meeden e Yeesu Almasiihu, gam 6e bittina en der maccunnaaku. ⁵ Amma men kokkay 6e laawol baa sedda, heba goonja linjiila tabitoo caka moodon.

⁶ Daaraa6e maw6e 6en, baa to ume 6e laatiino, walaa ko faalii am, gam Alla burontirtaa him6e. Maw6e 6en yowanay am goddum. ⁷ Amma 6e paamii Alla nun yowanimmii linjiila mi waajoo 6e lenyi janani, hande no o yowirani Piyer waajoo Yahuduu6e. ⁸ Alla laatindo Piyer lilaado caka Yahuduu6e, kanko laatiniimmi min bo lilaado caka 6e lenyi janani. ⁹ Yaakuuba e Piyer e Yuhaana, laatiibe darjanal goondin6e annitii moyyere ne Alla wadanimmii. Be kokkii men juude min e Barnabbas gam hollitingo naaral amen. Hande non menen, men jaha men baajoo 6e lenyi janani, kam6e bo 6e baajoo Yahuduu6e. ¹⁰ Ko 6e eeli men tan woni, men ciwtora talakaa6e. Mi tinnike bo wadugo dum.

Pol wooltanii Piyer der siire Antiyokiya

¹¹ Amma no Piyer wari Antiyokiya, mi wooltanii mo yeeso him6e gam o woofii. ¹² Gam ko lilaa6e Yaakuuba wara, Piyer e nyaamdannoo e 6e lenyi janani. Amma no 6e jottii, o takkitii 6e, o acci nyaamdugo e ma66e, gam oo hula Yahuduu6e. ¹³ Yahuduu6e goondin6e Yeesu wob6e hawtii e makko, faa 6e naanni Barnabbas

bo der munaafitaare ma66e. ¹⁴ No ji'umi 6e jahataa der goonja linjiila, bi'umi Piyer yeeso him6e fu: «An Yahudu- ujo, aa wada hande no 6e lenyi janani wadata, hinaa hande no Yahuduu6e, noy doolirta 6e lenyi janani 6e gada hande Yahuduu6e?»

Goondingo Yeesu Almasiihu tan hisinta

¹⁵ Menen, men dimaaka maa der lenyol Yahuduu6e, men laataaki hakkee6e 6e lenyi janani. ¹⁶ Emen anni neddo laatintaake poonnitiido e tokkugo tawreeta. E goondinki Yeesu Almasiihu tan neddo laatiniirtee poonnitiido. Menen bo men goondinii Yeesu Almasiihu, gam men laatinee foonnitiibe diga e goondinki, hinaa gam tokkugo tawreeta. Gam walaa baa gooto laatinteedo poonnitiido e tokkugo tawreeta. ¹⁷ Emen daarta laatineego foonnitiibe der kawtal amen e Almasiihu. Der majjum, to tawaama men hakkee6e nun, den Almasiihu laati nun gollantoodo hakke na? Abada! ¹⁸ Gam to mii mahitoo ko pusumi, min e hoore am mii tabbitina no mi boofudo. ¹⁹ Amma min, mi maayi dow wecco tawreeta, tawreeta kan warimmi, heba mi wuura gam Alla. Mi tiggidaama e Almasiihu dow leggal palaanjal. ²⁰ Min bane wuurata, Almasiihu nun wuuri der am. Guurnam 6annu buuranmi jooni, e goondinki Biddo Alla nun buuranmi, kanko jiddo am

faa hokkitiri hoore mum gam am. ²¹ Mi woppataa moyyere Alla. Gam to e tokkugo tawreeta nun neddo laatindirtee poonnitiido, den fu Almasiihu maayii gam baanji.

3

Tokkugo tawreeta dum bo goondingo Yeesu

(Roma. 4; 8.14-17)

¹ Onon 6e Galaatiya, on galaa hakkillo! Moy jammii on? On laabinanaamaa haala Yeesu Almasiihu, tiggaado dow leggal palaanjal.

² Toontee am yande dee do: Gam tokkudon tawreeta acci kebudon Ruuhu Ceniido na, naa gam on nanii linjiila go goondindon Yeesu Almasiihu? ³ Non hakkillo moodon faandiri? On puddirii e Ruuhu Alla, ko oon jidi heennyitirgo e semme moodon? ⁴ Huune ko hebi on dum fu laatike baanji na? Wadataako dum laato baanji.

⁵ Kokkudo on Ruuhu mum, go e wada haaynaareeji hakkune mon, gam tokkudon tawreeta o wadata nun na, naa gam on nanii linjiila ko goondindon?

⁶ Dewtere wi'i: «Iburahiima goondinii, go Alla daari mo poonnitiido.» ⁷ Gam majjum, paamee kaa do: Goondinbe Alla nun laatii 6i66e Iburahiima. ⁸ Dewtere batiino, no Alla wadan 6e lenyi janani foonnitiibe gam goondinki ma66e. Kan acci ne batunoo Iburahiima linjiila diga law, ne wi'i: «Lenyi fu barkidinte diga e maa.» ⁹ Iburahiima

goondinii go o barkidinaa. Hande non goondinbe heban barkidineego e makko.

¹⁰ Amma hooliibe tawreeta fu naaloore na'on dow ma66e. Gam e wannii der Dewtere: «Naaloore laatanoo mo tokkay baadey e gollira ko winnaa der tawreeta.» ¹¹ Dum laabii no baa gooto laatintaake poonnitiido yeeso Alla e tokkugo tawreeta. Gam dewtere wi'i: «Poonnitiido wuuran sabbu goondinki mum.» ¹² Nani tawreeta yiway e goondinki, gam e wannii: «Golliroowo ko tawreeta bati fu wuuran e majjum.»

¹³ Almasiihu sooditake en diga naaloore tawreeta. O laatake naalaado gam men, gam e wannii: «Bilaado dow leggal fu laati nun naalaado.»

¹⁴ Yeesu wadii dum gam barke Iburahiima laatanoo 6e lenyi janani. Goondindo Yeesu Almasiihu heban Ruuhu mo Alla ha66ani dum alkawal.

Tawreeta e alkawal

¹⁵ Banniraa6e, mii bata do hande no him6e batirta. To neddo ha66ii alkawal tabbitini jal, walaa piirtando jal, walaa beydoowo jal bo.

¹⁶ Alla ha66anii Iburahiima e taaniraawo mum alkawal. Dewtere wi'ay: «Taaniraabe», hande 6e duu66e nun, amma gooto ne batani, ne wi'i: «taaniraawo maa», kanko woni Almasiihu. ¹⁷ Ko jidumi wi'ugo woni: Alla ha66i alkawal faa woodi. Den tawreeta garuka 6aawo duubi keme naay e laso e sappo, waawataa ko fiirti jal, laatina jal baanji.

18 To donɲu hebirte nun e tawreeta, den fu e alkawal bane ɲu hebirtee. Nani bo e alkawal nun Alla hokkiri Iburahiima moyyere.

19 Den ume sariya wari wadugo? Ka hokkaamaa gam hollitingo boofi, faa ko taaniraawo Iburahiima wara, kanko nun Alla haɓɓani alkawal. Diga e malaykaaɓe bo tawreeta hokka, der junɲo hakkunneejo. 20 Amma to neddo gooto nun, haaje hakkunneejo walaa. Nani bo Alla kan laati nun gooto.

21 Den, tawreeta luudontiran nun e alkawal Alla na? Aawo! To tawreeta waawanno ko hokki yonki, den fu e goonja neddo laatinteno poonnitiido diga e tawreeta. 22 Dewtere wi'i, hakke jaalake himɓe fu. To non goondinɓe Yeesu Almasiihu heɓan ko ɓe kaɓɓanaa alkawal gam goondinki maɓɓe.

23 Diga goondinki waray, tawreeta e haɓɓunoo en hande der kasu. Ekaa haɓɓi en hakko goondinki suppintoo. 24 Hande non tawreeta laatorii deenoowo en faa wakkati Almasiihu wari gam laatineden foonnitiibe diga e goondinki. 25 Jooni no goondinki wari, en burtake e junɲo deenoowo on.

26 On fu, on laatake ɓiɓɓe Alla gam on goondini Yeesu Almasiihu. 27 On fu, on kawtii e Almasiihu, gadanadon batisi e inne makko, nandudon mo. 28 Cuttontiirol walaa hakkune Yahuduujo e Yunaninkeejo, dimo naa bo maccudo, gorko

naa bo debbo, gam on fu on laatike gootum der kawtal moodon e Yeesu Almasiihu. 29 To on laatike himɓe Almasiihu, den on laatike ɓe lenyol Iburahiima, on donan ko Alla haɓɓannoo mo alkawal.

4

1 Ko jidum wi'ugo woni, to donoowo e laatii sukeel, walaa ko suttontirta mo e maccudo, baa no kanko nun woodi huune fu. 2 O dɔwtanto reenoobe mo e dawranooɓe jawdi makko faa wakkati ki baabiiko resi yottoo. 3 Enen bo, no laatinoden sukaaɓe, en laatikeno maccuɓe baawdeeji duuniyaaru. 4 Amma no wakkati ki Alla resi hebbi, o lili Biddo makko. Biddo on rimaama e debbo, o umminaama ley baawde tawreeta, 5 gam o rindina wonɓe der makka, o laatina en ɓiɓɓe Alla.

6 Gam een laatii ɓiɓɓe Alla, o lili Ruuhu Biyiiko der ɓerde meeden. Kanjum acci Ruuhu on e wi'a: «Abba», waato Baaba. 7 To non, a laataaki kade maccudo, ɓiddo nun laatidaa. No aa laatii ɓiddo, a ronan ko Alla resani ɓiɓɓe mum.

Ko jogii Pol dow ɓe Galaatiya

8 Den ko on annaano Alla, on jagganakeno safeteɓe ɓe laataaki Alla e goonja. 9 Amma jooni no annitindon Alla, dum bo mi wi'a no Alla anniti on, noy dum wadi ko oon bitta to ruuhuui di walaa baawde e tedduɲal? Ko jey sabbu ko oon jidi laataago maccuɓe majji kade? 10 Oon kakkilana

nyalaade godde, e lebbi goddi, e wakkatiiji goddi, e duubi goddi. ¹¹ Mii hula to golle gadumi gam moodon laato baanji.

¹² Banniraaʼbe, mii eela on, laatee hande am, gam min bo mii laatii hande moodon. On gaday am fu gacce gom. ¹³ Oon anni gam sabbu nyaw nun acci ko baajiimi on linjiila aran. ¹⁴ Nyaw am toorii on, amma on jawaaki am, on elay am bo. On jabii am hande malaykaajo Alla, e hande Yeesu Almasiihu. ¹⁵ To non, toy seyo moodon goodunodon woni? Gam mii seedanoo on dum, to on baawiino, on doofanno gite moodon kokkon am. ¹⁶ Mi laatike ganyo moodon gam mii bata on goonja na?

¹⁷ Tinnaare himbe ʼben woodi dow moodon woodaa, gam ʼbe jidu nun seennugo on e am, gam tokkodon ʼbe e tinnaare. ¹⁸ Wadugo ko nafata e tinnaare baadey e woodi, amma hinaa to mii woni e moodon tan. ¹⁹ Sukaaʼbe am, mii tooro kade gam moodon hande no debbo nanirta ʼjatawre. Dum laato faa jikku Almasiihu wonoo der moodon. ²⁰ Mii yidunoo wonaago to moodon jooni, gam mi heʼa no baddirmi e moodon. Jooni mi annaa noy gadanmi e haala moodon.

Alkawalji didi: Jeyaanaaku e dimaaku

²¹ Batee am onon yidube dowaanaago tawreeta. On nanay ko tawreeta kan wi'i na? ²² E Winnii no Iburahiima e woodi ʼbiʼbe worʼbe dido,

gooto bii kordo, gooto bo bii dimo. ²³ Bii kordo rimaama hande no himbe fu rimirtee, bii dimo bo rimiraa e alkawal Alla. ²⁴ E woodi ko soomii der haala ka. Rewbe dido ʼben laati nun alkawalji Alla didi. Gootal, waato Hajara, yiwii dow waanne Sinayi, kanjal rimi maccube. ²⁵ Hajara laati nun hande waanne Sinayi, tawaane leydi Arabiya. Oo nandi e Urusaliima ni jooni. Gam Urusaliima e sukaaʼbe mum, e jeyaanaaku woni. ²⁶ Amma Urusaliima ni dow kammu laati nun dimuri, kayri laatii inna meeden.

²⁷ Gam e Winnii:

«Welweltu, an dimaro!

Huubu kuubaali seyo! an mo meeday ko nani ʼjatawre.

Gam sukaaʼbe debbo accaado duudan bura ʼbe debbo ʼbaraado.»

²⁸ Onon banniraaʼbe, on laati nun ʼbiʼbe alkawal Alla hande Isiyaaku. ²⁹ Amma, hande no dimaado e bannu tooriri dimaado e Ruuhu Alla, hande nun bo dum laatii faa hanne. ³⁰ Amma ume nun Dewtere wi'i? Ne wi'i: «Riiwu kordo e biyum, gam bii kordo ronidintaa e bii dimo». ³¹ Hande non banniraaʼbe, en laataaki ʼbiʼbe kordo, amma een ʼbiʼbe dimo.

5

Goondinbe rindinaama

¹ Almasiihu firtii en gam laatoden rimbe e goonja. Gam majjum, daree e semme, to on accee bittinedon der baawde jeyaanaaku. ² Min Pol, mii wi'a on: To on

nootike juulnadon, Almasiihu nafataa on goddum.

³ Mii batitoo ka kade, neddo fu nootiido juulnaago, sey joomum downtanoo tawreeta fu. ⁴ Onon dartoobe laataago foonnitiibe diga e tawreeta, on ceedi e Almasiihu, on boddodike e moyyere Alla. ⁵ Menen, e men kedii Alla laatina men foonnitiibe diga e goondinki. Kanjum men kedii e baawde Ruuhu Ceniido. ⁶ To goddo hawtii e Yeesu Almasiihu, juulnol e dullere juulnol fu laataaki goddum. Ko nafata woni, goondinki gollotooki e yidde.

⁷ On puddii doggudu moodon no woodiri. Moy haggi on, hadii on downtanaago goonja? ⁸ Ko wayliti miilooji moodon yiway to Alla, noddudo on. ⁹ E wi'ee: Yuufinirdum sedda yuufinan conni laawaani fu. ¹⁰ Min kan, mii hoolii on gam Joomiraawo, mii anni miilo moodon wittay nokkun feere. Amma laawoowo on on, baa to moy nun, o doyyete kiita.

¹¹ Banniraa6e, to haala juulnol nun baajotoomi, gam ume tooreteemi? To kanka baajotoomi, den fu maayde Almasiihu dow leggal palaanaal laatantaakono goddo fergere. ¹² Laawoobe on 6ee, yaha wuddita dum fu.

¹³ Banniraa6e, on noddaama gam laatodon rim6e. To on ettee dimaaku moodon gadiron jidaadi yonki. Amma, moy fu jagganoo bannun e yidde. ¹⁴ Gam tawreeta fu hawtii der haala goota kaa do: «Yidu banniraawo

maa hande no jidirdaa hoore maa». ¹⁵ Amma to oon yakkontira, oon nyaamontira hande dawaadi, kakkilee to on kalkontiree.

Ruuhu Ceniido e jidaadi yonki

¹⁶ Gam majjum, mii bata on: Accee Ruuhu Ceniido dura gonki mon, den on tokkataa jidaadi yonki moodon. ¹⁷ Gam jidaade yonki e luudontiri e Ruuhu, ko Ruuhu yidi bo e luudontiri e jidaadi yonki. Edum luudontiri hakkune majjum, kan acci on baawataa wadugo ko jidudon. ¹⁸ Amma to Ruuhu durata on, tawreeta woodaa baawde dow mon.

¹⁹ Ko jidaadi yonki waddata e laabi. Kanjum woni, jeenu, ko sobi, kaaruwaaku, ²⁰ caafol tooruje, do-bodoboje, gaynu, hawre, nawniraagu, mone, jeddi cattudi, luudontirgo, ceennirgu, ²¹ suuno, jarde bagi, deereraaku e ko nandi e majjum. Mii seedina on hande no ceedinirnoomi on bi'umi, wadoobe iri baadi nin fu naatataa der Laamaare Alla.

²² Amma ko Ruuhu Ceniido rimata woni: yidde, seyo, jam, munyal, neddaaku, yurmeene, goondinki, ²³ diggere e jogaago hoore mum. Tawreeta walaa gacchooka iri kujje dee. ²⁴ Laatiibe 6e Yeesu Almasiihu tiggii balli mum e jidaadi yonki, e suuno mum fu dow leggal palaanaal. ²⁵ To e Ruuhu nun buurirden, accee jahiren

no Ruuhu yidiri. ²⁶ To en mawnitee, to en corkontiree, to en gadontiree nawniraagu.

6

Ballontiree *hakkune*
moodon

¹ Banniraaḅe, to on nanjii goddo e wada boofol, onon wooduḅe Ruuhu, bittinee joomum e diggere. Amma, onon bo kakkilee gam to on naatee der jarbeeji. ² Ballontiree roonaago doolle moodon, hande non kebbinirton ko Almasiihu resani on. ³ To goddo e miili e laatii goddum, nani bo o laataaki goddum, o jammike hoore makko. ⁴ Moy fu daara golle muudum. To de potii ko o juroro, o juro gam hoore makko, amma to o jura dow golle goddo. ⁵ Gam moy fu roonoto e hoore mum doongal mum.

⁶ Janjinteedo haala Alla, e haani seennira ko woodi e janjinoowo dum.

⁷ To on majjinee ko'e moodon, Alla nootataako goddo yawoo dum. Ko moy fu aawi, kanjum ruggata.

⁸ Aawudo ko suuno mum yidi, ruggan ko suuno rimata, waato maayde. Aawudo ko Ruuhu Ceniido yidi, ruggan ko Ruuhu rimata, waato yonki tabitiiki. ⁹ To en comee wadugo geetum. Gam to en tampay, en duggan to wakkati mum warii. ¹⁰ To non, de gooduden wakkati, en gadanee himbe fu geetum, accu dun banniraaḅe meeden goondinbe.

Haalaaji cakitiidi e bay-naade

¹¹ Daaree binniiji mawdi di binnanmi on e junḅo am. ¹² Dartooḅe hollitingo hoore mum yeeso himbe, kambe doolata on juulnaago. Bee gada dum gam be jidaa tooreego sabbu leggal Almasiihu palaanjal. ¹³ Baa kambe juulnaaḅe, be tokkaaki tawreeta. Be jidu nun juulnodon gam be keḅa juroraago on. ¹⁴ Min kan, mi jurortaako goddum to hinaa leggal Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu palaanjal. Diga e maggal duuniyaaru tiggaa gam am, min bo tiggaami gam mayru. ¹⁵ Gam juulnaago e dullere juulnaago fu laataaki goddum, sey laataago neddo keso, tagitaado. ¹⁶ Tokkuḅe laawol ḅol fu, Alla hokku dum jam e endam, kambe e Isira'iilaḅe be Alla.

¹⁷ Diga jooni, to goddo tooranmi kade, gam bannu am e woodi maane battarde Yeesu.

¹⁸ Banniraaḅe, moyyere Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wonda e moodon! Aami.

Derewol ɲol Pol winnani 6e Efesu

Haala Puddirka

Derewol Pol ɲol do, eklesiya Efesu tan bane o winnani ɲol, amma eklesiyaaji 6aadeere leydi Asiya fu o winnani ɲol, don nun wi'etee jooni Turkiya. Der binniji arandeeji, inne Efesu walaano der derewol ɲol. Pol e anni eklesiya Efesu, gam o wadiino ton hande duu6i tati. Golle Lilaa6e 19 e 20. Dum nandi hande derewol Efesu ɲol nun Koloosi 4.16 batani.

Roma nun Pol woni o winniri derewol ɲol hakkune duu6ol 62, ko Tikikus yaari ɲol. Diga fuddoode maggol, Pol hollii laawol ɲol Alla tokki o hisinira him6e diga e Yeesu Almasiihu. Alla e hoore mum resiino ko yiduno wadugo diga duuniyaaru tagaaka. Kanjum Pol noddi asiiri. O hollitii asiiri ko o resunoo wadugo diga e Yeesu Almasiihu, den o subii Pol laato gollantoo6o asiiri on.

Baawo haalaaji di, Pol batanii goonki goondin6e hebbu6e Ruuhu Ceniido. O luudontirii ki e goonki 6e goondinay, 6e annaa Alla.

Hande non, 6e Pol winnanta hebirta semme jaalaago ekkitinoo6e fewrekuu6e, dartoo6e seekina eklesiyaaji gonudi 6aadeere Koloosi.

Haala mawka der derewol ɲol woni no him6e fu laatorii gootum diga e Almasiihu baa

no 6ee laatii lenyi e him6e feere feere.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-2
2. Almasiihu e eklesiya mum, 1.3-1-23
3. Yahuduu6e e 6e lenyi janani laatake gootum baa no 6ee laatii lenyi feere feere (2.1-3.20)
4. Eklesiya e laatii goota, amma moy fu e dokkal mum der eklesiya ka wuro (4.1-16).
5. Him6e fu e laatii gootum baa no joonne ma66e e suttontirii (5.21-6.9)
6. Kabirdum goondindo e cannooje, 6.10-24.

Sannoore

1 Derewol ɲol do yiwii e am min Pol, lilaado Yeesu Almasiihu e yidde Alla. Mii winnana him6e Alla won6e Efesu, goondin6e Yeesu Almasiihu. 2 Alla Baaba meeden, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo, wadana on moyyere, hokka on jam.

Barke Alla wadanta him6e diga Almasiihu

3 Yettoore laatano Alla, laatiido Baaba Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeden. Gam kawtal meeden e Almasiihu, o barkidini en e hokkugo en barke ruuhunkeeje feere feereeje, yiwude dow kammu. 4 Diga duuniyaaru tagaaka, Alla subii en sabbu Almasiihu, gam laatoden seniibe, 6e walaa gacce yeeso makko. 5 O subii en diga aran, gam laatoden 6i66e makko diga e Yeesu Almasiihu. Non non

o yidiri dum sabbu geetaaku makko. Non dum fottirani mo bo. ⁶ Gam majjum, en maantee, teddinen Alla gam moyyere makko ne o wadani en, diga hokkugo en Biyiiko jidaado.

⁷ Moyyere Alla e mawni: Diga e kawtal men e Almasiihu, en pirtaama, jaafaden, sabbu yiyam makko deyyitiidam. ⁸ O duudinanii en moyyere makko, o hokki en hakkillo e faamu kebbuu. ⁹ Geetaaku makko acci o annini en asiiri sago makko, ko o resuno wadugo diga fuddoode diga e Almasiihu. ¹⁰ To wakkati warii, Alla hebbinan ko resuno wadugo, o hawritan ko woni dow kammu e dow leydi fu, o wada Almasiihu laato hooreejo majjum.

¹¹ Der kawtal men e Almasiihu, Alla hokkii en gedu nu o ha6bannoo en alkawal mum, e subugo en diga law, hande no o resirno. O wadii dum, gam non o subirno e sago makko, ¹² gam maanten Alla, teddinen mo, enen artaabe subaa, watti hoolaare mum dow Almasiihu.

¹³ Onon bo, no kawtudon e Almasiihu, on nanii haala goonja, kanka woni linjiila kaa do hisinta on. No goondindon, Alla maanake on. Maane nen woni Ruuhu Ceniido mo o ha6buno alkawal mum o hokkan. ¹⁴ Ruuhu Ceniido on nun laatii hande torma barke de desanaden. En keban de to nyalaane kisidam men hebbidii. To non en maantee Alla, teddinen mo.

Pol e du'anoo goondinbe Efesu

¹⁵ Gam majjum, min bo, no nanumi habaru no goondinirdon Yeesu Joomiraawo, e no jidirdon banniraabe goondinbe, ¹⁶ mi accay yettugo Alla gam moodon. De du'otoomi fu, emi siwtora on. ¹⁷ Mii eela Alla Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, Baaba mo teddujal, hokka on Ruuhu mum kokkoowo hakkillo. Ruuhu on hollita on Alla hande no o laati. ¹⁸ Mii eela Alla yaynina berde moodon, heba paamon ko hedii on der noddore ne o noddi on, paamon bo no barke de desanadon onon e himbe makko teddiri. ¹⁹ On paaman bo baawde mawde, semmenteeje, de o holliti dow meeden, enen goondinbe. E baawde den, e semme makko, ²⁰ o fintiniri Almasiihu diga e maayde. O joodini mo wecco junno makko nyaamo, dow kammu. ²¹ Hande non Almasiihu laatorii burudo laamuuji e baawdeeji e semmeeji e mawbe fu. Kanko nun laatii hooreejo dow ko woodi inne fu, hinaa der duuniyaaru nuu do tan, amma e der duuniyaaru nu yeeso bo. ²² Alla wattii huune fu ley koyde Almasiihu. O wadii mo Joomiraawo dow huune fu, o laatini mo hooreejo Eklesiya. ²³ Eklesiya kan woni bannu Almasiihu. E makka Almasiihu hebbi, kanko mo Alla hebbi der mum.

Almasiihu woni Kisi-noowo

1 Onon, on maayiino gam boofi moodon e hakkeeji moodon. 2 Kanji tokkunodon, hande no duuniyaaru yahirta, dwtanidon hooreejo ruuhuuji kalludi, tawaadi hakkune dow e ley. Ruuhuuji din nun gollotoo faa e hanne caka himbe yeddube Alla. 3 En fu, hande no ma66e laatinoden. Sunooji meeden tokkunoden. Ko miilooji meeden kalludi, e jikku meeden yidi gadetenno. Gam sabbu jikku meeden nu, mone Alla nun haandannoo en hande no ma66e.

4 Amma endam Alla walaa kaddi, o yidii en e yidde mawne. 5 Gam majjum, enen maayunoo6e sabbu boofi men, o fintidini en e Almasiihu. E goonja, gam moyyere Alla kisudon. 6 No een kawti e Yeesu Almasiihu, Alla fintidini en e makko, joodidini en e makko dow kammu. 7 O wadii dum gam o hollita en geetaaku makko. Jaamanuuji garooji fu yi'an manju moyyere makko ne fonnirtaake goddum. O wadani en ne gam een kawti e Yeesu Almasiihu. 8 Gam sabbu moyyere Alla kisudon, e gam on goondinii Almasiihu. Kisidam moodon laati nun dokkal Alla, golle moodon bane. 9 Kisidam mon yiway diga e mon, gam to goddo hebu juraago. 10 Alla nun wadi en, kanko tagi en diga e kawtal men e Yeesu Almasiihu, gam golle boodde. Golle boodde den,

Alla siriyake de diga aran gam gaden de.

Almasiihu laatinii en gootum

11 Yahuduu6e e woodunoo maane juulnol e balli mum, bee jidi bo noddeego «juulniibe.» Onon 6e laataaki Yahuduu6e, on goodaa hande maane nen e balli mon, go bee nodda on «heeferbe.» To non ciwtoree ko laatinodon. 12 Wakkati mum, on goodaano Almasiihu, on kawtaano e Isira'iilaabe, on galaano der alkawalji di Alla ha66uno. On kedaakino goddum yeeso, on goodaano bo Alla der duuniyaaru. 13 Amma jooni, no kawtudon e Yeesu Almasiihu, onon woddinoobe, on battinaama diga e yiyam makko deyyitiidam. 14 Gam Almasiihu nun laatii jam meeden. O wadii laatii6e Yahuduu6e e 6e lenyi janani laatii gootum, diga e hokkugo yonki makko dow leggal palaanjal. Hande non o pusiri bombooru gaynu nuu do seennunoo 6e. 15 Almasiihu moytii Sariya e umurooje mum, e kakkilanol mum fu. Non non o wadii Yahuduu6e e 6e lenyi janani fu laatii lenyol kesol, gam 6ee kawti e makko. Hande non o joonniri jam hakkune ma66e. 16 Diga e maayde makko dow leggal palaanjal o weldiniri 6e e Alla. O hawtii 6e 6e laatii bannu gootol diga e maayde makko. Diga e palaanjal jal, o sottiniri gaynu tawanoonu hakkune ma66e. 17 Almasiihu warii fiinii habaru jam caka moodon, onon 6e lenyi

janani woddinoobe, e onon Yahuduu6e badinoobe. ¹⁸ Gam sabbu Almasiihu, en fu, en kebii laawol yottaago to Baaba, e ballal Ruuhu gooto.

¹⁹ Hande non, on laataaki kade hob6e, dum bo janan6e. On laatodake 6e genni goori e him6e Alla, oon him6e wuro Alla. ²⁰ On mahaama dow suudu ɲol dadɗa mum laatii lilaabe e annabiibe. Yeesu Almasiihu e hoore mum woni hayre jogiine maadi. ²¹ Kanko nun jogii maadi nin fu, eni mawnira, faa ni towa, ni laatoo suudu Alla Joomiraawo ceniɲol. ²² No kawtudon e makko, on laatake mahirdum to Alla wonoto diga e Ruuhu mum.

3

Pol, lilaado caka 6e lenyi janani

¹ Min Pol, mii ma6baado der kasu gam golle Yeesu Almasiihu caka moodon, onon 6e lenyi janani. ² Seko walaa, on nanii habaru golle de Alla yowanimmii e moyyere mum, mi wada gam mon. ³ O hollitanake am, o faaminimmii asiiri ko o resi o wada. Kanjum nun binnanmi on e haala sedda. ⁴ To on janɲii derewol am, on annan no paamirmi asiiri dow Almasiihu. ⁵ Asiiri on, him6e hollaakano dum der jaamanuuji jawtudi. Amma jooni, diga e Ruuhu Ceniido, Alla hollitii dum lilaabe e annabiibe 6e o su6i 6e gollanoo mo. ⁶ Nani do no asiiri on laatori: Diga e linjiila, 6e lenyi janani he6i gedu mum der moyyereeji desaadi,

hande no Yahuduu6e he6iri. Be laatake jokkule 6annu gootol, 6ee goodi alkawal gootal gam 6e kawtii e Yeesu Almasiihu.

⁷ Linjiila kan nun laatiimi gollotoodo mum, sabbu moyyere ne Alla wadanimmii e golle baawde mum. ⁸ Min buri goondin6e fu faandugo. E non, mi he6ii moyyere waajaago 6e lenyi janani habaru jawdi gonuni der Almasiihu, ni faamataako. ⁹ Mi he6ii bo dokkal faamingo no Alla tagudo huune fu hebbinirta ko o resuno o wada, cuudinoofum diga den. ¹⁰ Hande non Eklesiya anninirta woodu6e baawde e semme dow kammu, no faamu Alla duudiri. ¹¹ Non o resunoo o wada diga 6ooydum, ko o hebbini dum diga e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ¹² En kawtii e Almasiihu, en goondinii mo, to non, en baawan ko battii Alla e hoolaare. ¹³ Kanjum wadi mii eela on, to on accee berde moodon biisoo sabbu tooraaji di ke6ammi gam moodon. Tooraaji din laati nun tedduɲal moodon.

Yidde Almasiihu yidi en

¹⁴ Gam sabbu dum don fu, mii jiccanoo Baaba. ¹⁵ Diga e makko lenyi gonudi dow kammu e leydi fu he6i inne mum. ¹⁶ Mii eela Alla mo tedduɲal manɲal semmidina berde mon e baawde Ruuhu mum Ceniido. ¹⁷ Mii eela Almasiihu wonoo der berde moodon, diga e goondingo mo. Mii eela mo kade, cemmidee der yidde, gadee

ɔɔɔɔ der mayre. ¹⁸Hande non paamirton, onon e himbe Alla fu, no yidde Almasiihu foti yaajugo e juutugo e luggugo e towugo. ¹⁹Mii eela Alla annina on yidde Almasiihu ɔurune faamu fu, gam laatodon hebbuɔe, Alla bo hebba der moodon.

²⁰Alla gollotoɔɔ der meeden e baawde mum, wadana en ɔura ko eeleten, e ko miiletan fu. ²¹Tedduɔal laatanoo mo der Eklesiya, diga e Yeesu Almasiihu, der jaamanuuji fu, faa abada abadin! Aami.

4

Laataago gootum der goondinki

¹Mii eela on, min maɔbaaɔɔ der kasu gam Joomiraawo, goniree no fottiri hande no Alla noddiri on. ²'Buytee ko'e mon, laatee digguɔe e munyuɔe. Munyanee himbe e yidde. ³Tinneee oon laatii gootum hakkune mon, diga e jam mo Ruuhu Ceniido hokkata on. ⁴Bannu gootol nun woni, e Ruuhu gooto, non bo gootum woni ko tammihidon yeeso, dum Alla noddani on. ⁵Joomiraawo gooto nun woni, e goondinki gooti, e batisi gooti. ⁶Alla gooto nun woni, laatiido Baaba himbe fu, laamaniido himbe fu, gollotoɔɔ diga e himbe fu, gonuɔɔ der himbe fu.

⁷Moy meeden fu hebii dokkal moyyere, jaka no

Almasiihu yidirani dum.

⁸Dewtere wi'ii:

«O eencii dow, o yaarii nanjaabe,

o hokkii himbe dokke*.»

⁹Ume nun «o eencii dow» yidi fillitaago? Ko dum fillitii woni, o artii o jippii der nokkuure to ɔuri luggugo der leydi. ¹⁰Jippiido on woni, «eencuɔɔ» faa dow kammu, gam o hebba duuniyaaru fu. ¹¹Kanko nun hokki wɔbbe ɔe laaɔo lilaabe, wɔbbe annabiibe, wɔbbe waajotooɔe, wɔbbe bo durugo himbe, e janjingo ɔe. ¹²O wadii dum gam o siriyoɔ himbe Alla gam golle, ɔe mawninira ɔannu Almasiihu. ¹³Hande non tinnortoden keben goondinki gooti, e annal Bidɔo Alla gootal, laatoden mawɔe, jottoden to Almasiihu woni laatoden hande no o wa'i. ¹⁴Den, en laatataako kade sukaaɔe wifitinteeɔe nokku fu, hande laanayel diyam ɔel galmaaji diyam yaarata to yidi. Den bo, janjinooɔe pewe majjintaa en e yoyre mum. ¹⁵Amma to een bata goonja e yidde, en mawnan der huune fu, een poonnorii Almasiihu laatiido hooreejo. ¹⁶Diga e makko nun jokkule ɔannu fu jogontirii. To jokkulal fu e wada golle mum, den ɔannu mawnan, yaha yeeso der yidde.

Almasiihu laatinii en heyɔe

¹⁷Mii bata on, mii bati-toɔ e inne Joomiraawo, to on nyaamee goonki mon hande

heefere, ee miilooji mum majjinta dum. ¹⁸ Hakkillo ma66e ni66ii, 6ee boddodii yonki ki Alla hokkata. Be galaa annal, ko berde ma66e e yoori. ¹⁹ Be annaa suttontirgo ko woodi e ko halli, 6ee nyaama goonki ma66e no 6e pakkiri fu, 6ee gada ko berde ma66e yidi.

²⁰ Amma onon, kanjum bane janjinadon e Almasiihu. ²¹ On nanii habaru makko, on janjinaama goonja gonuka e makko. ²² To non, borte jikku moodon nu gonunodon e muudum. Kanjum woni suunooji bannu kalkooji yonkiji moodon. ²³ Accee Ruuhu Alla laatina yonki moodon e hakkillo moodon kesum. ²⁴ Bornee jikku kesu nu Alla tagi dow nandi mum he6a gonodon no foonnitorii e no laabiri, yiwudum diga e goonja.

²⁵ Ton non, accee batugo fewre, moy mon fu bata bannun goonja, gam en fu, en laati nun jokkule bannu gootol. ²⁶ To mone wadii on, to on gadee hakke. To on accee mone wada on faa naaje yana. ²⁷ To on kokkee Seydan laawol der moodon baa sedda. ²⁸ Bujjannoodo acca guyka mum, wada golle geete e semme bannu mum, gam he6a ko wallirta woodube haaje. ²⁹ Haanay haalaaji bondi e wurtoo diga e kunnude moodon. Ko haani gadon woni, baton haalaaji nafooji, cemmidoonooji goondinki wo66e, gam kettinaniibe on

nana ko nafata dum. ³⁰ To on mettinee berne Ruuhu Ceniido mo Alla maanorii on, gam o rindina on nyalaane darnal. ³¹ Ikkinee ko haadi e gaynu, e mone, e palmooje, e jennooje e huune ko halli fu caka moodon. ³² Gadontiree ko woodi hakkune mon. Jurmontiree, moy fu yaafanoo bannun, hande no Alla yaaforanii on, sabbu kawtal mon e Yeesu Almasiihu.

5

Wonaago der jaynal

¹ Jooni on laatike 6i66e Alla yidaabe, gam majjum, yemminee mo. ² Yidde ardanoo goonki mon, hande no dum laatii e Almasiihu. O yidii en, faa o hokki yonki makko gam meeden. O laatake sadaka e kiisaadum pottandum Alla.

³ On laatike him6e Alla. Gam majjum haanay jeenu, e cobudum fu, e suuno, batanee caka mon. ⁴ Hande non bo, haanay haalaaji centiniidi, di walaa hoore, e haalaaji baanji baanji, nanee caka moodon. Ko haani wurtoo e kunnude moodon woni, jetton Alla. ⁵ E haani paamon faa wooda: Jeenoobe e sobube e suunaabe, gam suuno laati nun saafugo tooruure, 6ee don fu walaa gedu der Laamaare Almasiihu e Alla.

⁶ To on accee goddo majjina on e haalaaji baanji baanji, gam iri majjum nun wadata mone Alla dow salii6e dwtanaago mo. ⁷ Sabbu majjum, to on kawtee e him6e iri ma66e. ⁸ Aran, der niwre gonunodon, amma

jooni, gam kawtal moodon e Joomiraawo, on naati e jayɲol. To non, buuree hande 6i66e jayɲol. ⁹ Gam ko jayɲol rimata woni: gee-taaku e foonnitaare e goonja fu. ¹⁰ Liinyee ko fottanta Joomiraawo. ¹¹ To on gattee juude mon e golle gadeteede der niwre, de walaa nafuwe, amma cumpitee de. ¹² Ko him6e 6en wadata e suude, baa batugo dum e sentinii. ¹³ Amma to huune sumpitaama, jayɲol hollitan no dum laatii. ¹⁴ Huune ko wurtii fu, laatoto jayɲol. Gam majjum acci e wi'ee:

«Finu e doynol maa, an daaniido!

Umma hakkune maay6e,

Almasiihu yaynante jayɲol mum.»

¹⁵ Gam majjum, kakkilanee yaadu mon dow no gonirton, to on laatee hande 6e galaa hakkillo, amma laatee hakkil6e. ¹⁶ To on majjinee wakkati, gam nyalaade de gonuden e mum jooni e halli. ¹⁷ Gam majjum, to on laatee 6e walaa hakkillo, amma paamee ko Joomiraawo yidi. ¹⁸ To on accee bagi doyya on, gam edam watta him6e der hallumaru, amma, kebbe Ruuhu Ceniido. ¹⁹ Cemmidinontiree e jimi jabuuraaji e jettooje, e jimi ruuhunkeeji. Jimanee Joomiraawo, maantee mo e berde mon fu. ²⁰ Jettee Alla Baaba wakkati fu e gam huune fu, e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ²¹ Moy

moodon fu dowtano banniraawo mum gam teddingo Almasiihu.

Joonne 6aɲontir6e

²² Onon rew6e, dowtanee wor6e moodon hande no dowtorantodon Joomiraawo. ²³ Gam gorko nun laatii hooreejo dow debbo muudum, hande no Almasiihu laatorii hooreejo dow Eklesiya. Kanko woni kisinoowo Eklesiya, laatiika 6annu makko. ²⁴ Hande no Eklesiya dowtorantoo Almasiihu, hande non debbo fu, haani dowtorano gorko mum, dow huune fu.

²⁵ Onon wor6e bo, jidee rew6e moodon hande no Almasiihu yidiri eklesiya. O yidii ka, faa o hokki yonki makko gam makka, ²⁶ gam o loota ka e diyam, o laa6ina ka e haala makko. ²⁷ O wadii dum, he6a o darina ka yeeso makko e tedduɲal, ka laatoo ceniika, ka walaa aybe, dum bo tuuni, maa bo boofol gom, e huune ko nandi e mum fu. ²⁸ Hande non, haani wor6e yidira rew6e mum, hande no 6e jidiri 6alli ma66e. Jidudo debbo mum, yidii hoore mum. ²⁹ Dadey, goddo meeday ko wanyi 6annu mum. Amma oo nyaanna ɲol, oo hiinnoo ɲol, hande no Almasiihu wadanta Eklesiya, ³⁰ gam enen nun laatii jokkule 6annu makko. ³¹ Kan wadi dewtere wi'i: «Gorko accan baaba mum e inna mum, takkontira e debbo mum, 6e fu dido, 6e laatoo 6annu gootol*.» ³² Asiiiri

mawdo nun don. Amma, Almasiihu e Eklesiya mum nun batananmi. ³³ Amma onon ko yaali on woni, gorko fu yida debbo mum, hande no yidiri hoore mum. Debbo bo teddina gorum.

6

Sukaabe e saareeji mum

¹ Onon sukaaabe, dwtanee saareeji moodon, gam sabbu Joomiraawo, kanjum laatii ko fotti. ² «Teddin baaba maa e inna maa.» Kanka woni umuroore arandeere, goodune alkawal. ³ Den: «a heban barke, balde maa juuta der duuniyaaru,» kan woni alkawal njal*.

⁴ Onon saareeji, to on metinee berde sukaaabe moodon, amma, eltee be, oon ekkitina be laawol Joomiraawo hande no haani.

Maccube e joomiraabe mum

⁵ Onon maccube, dwtanee joomiraabe moodon be duuniyaaru do, e kulol e diwnugo, e berde laabude, hande no dowtorantodon Almasiihu. ⁶ Dwtanee be, hinaa yeeso maabe tan, gam fottango be. Amma dwtanee be gam on maccube Almasiihu, wadoobe ko Alla yidi e berde goote. ⁷ Jagganee be e seyo, hande Joomiraawo nun jaggantodon, himbe bane. ⁸ Gam oon anni neddo fu gadudo ko woodi, heban riiba majjum to Joomiraawo, baa to oo dimo, dum bo maccudo.

⁹ Onon joomiraabe bo, jogoree non maccube moodon. Accee nyaasitaago be. Annitee, onon e maabe fu, Joomiraawo gooto goodudon dow kammu, o burontirtaa bo himbe.

Kabirdum goondindo

¹⁰ Ko horii wi'ugo on woni: Accee baawde Joomiraawo mawde semmidina on. ¹¹ Ettee kabirdum dum Alla hokki on fu, gam baawon daraago yeeso dabareeji Seydan. ¹² Gam e himbe bane kabidinten, amma e ruuhuuji kalludi, tawaadi dow kammu, goodudi baawde e semme, e laamanii duuniyaaru nu niwre. ¹³ Gam majjum, ettee kabirdum dum Alla fu, gam baawon ko darii to nyalaade kallude warii, kebon semme baawo to hawre heennyii.

¹⁴ To non, ummee daree. Kaabee goona hande belbelol e punjuli moodon. Bornee foonnitaare hande toggoore janni ne konu. ¹⁵ Tinnaare waajaago linjiila ka jam laa-too pade moodon. ¹⁶ Wakkati fu, jogee goondinki hande ta66ordum kure. E makki nyifirton kure Ibiliisa de yiite. ¹⁷ Kuunee kisidam hande huuneere janni, jogee haala Alla hande kaafahi ki Ruuhu Ceniido hokkata. ¹⁸ Wakkati fu gadee du'aaje feere feere. Eelee ballal Alla hande no Ruuhu Ceniido hollitirta on. Deenee e tinnaare! To on accee du'anaago himbe Alla. ¹⁹ Du'anee am min bo, gam Alla hokkammi boliide pottude, mi anninira

* 6:3 Tokkitaaki tawreeta 5.16

e cuusal, goonja cuudiika der linjiila. ²⁰ Kanka nun laatiimi lilaado mum, mii haɓɓiraa callalluuji. Du'anee am, gam mi waawa ko waajii ka e cuusal, hande no haaniri.

Baynaade

²¹ Mii yidi onon bo, annon no gonirmi e ko gadanmi. Gam majjum, Tikikus ban-niraawo meeden jidaado, gollantoodo Joomiraawo e hoolaare, humpitan on habaru am fu. ²² Mii lila mo e moodon, gam annon no men goniri, o fukkina hakkillo moodon.

²³ Banniraaɓe, Alla Baaba, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo, hokka on jam e yidde, o hokka on goondinki bo. ²⁴ Yidube Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu fu, e yidde ne heennyataa, moyyere Alla laatanoo dum.

Derewol ɲol Pol winnani 6e Filippi

Haala Puddirka

Filippi tawaaka maa der leydi Eropaa, weccoore Maseduwaan to Romankeebe laamanii. Der jahaanjal didaabal ɲal Pol wadi kanko e Silaasi gam waajaago linjiila, der maggal nun o waaji himbe Filippi, go eklesiya fuddi, Golle Lilaabe 16.12-40. Eklesiya arandeya nun don ɲa Pol tiggi der leydi Eropaa. Sabbu tooraaji ummiidi nun Pol nanɲaa maɓɓaa der kasu. Diga kasu don nun o winnani himbe Filippi derewol ɲol do.

Wobbe e miila Efesu nun Pol woni der kasu go o winniri derewol ɲol. Wobbe bo e miila Kaysariya nun, amma to nandi goonɲa buri woni Roma. Amma e nun fu Pol e miili yoofitinte, o yaha to himbe Filippi gam o walla 6e, goondinki maɓɓe beydoo, berde maɓɓe wela.

Pol yettii himbe filippi gam ballal ɲal 6e balliti mo dow dokkal ɲal 6e lildani mo diga e junɲo Epaforoditus. Baawo mum, o batii 6e no o wonorii, e ko wadata to o woni. O semmidinii 6e 6e daroo der goonɲa linjiila no haaniri, o tiidini 6e 6e gonoo der joonne seese hakkune maɓɓe, ko dum laato bo, sey moy maɓɓe fu buyta hoore mum.

Wobbe innii derewol ɲol, «derewol seyo» gam boliide

ceyee, belbeltee kebbude der maggal.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puɗɗirka e cannooje 1.1-12
2. Habaruuji dow Pol 1.13-26
3. Wonaago der nannantirala e buytugo hoore mum 1.27-2.18
4. Habaruuji dow Timote e Epaforoditus 2.19-30
5. Hakkilango waajotoobe fewoobe, e kujje kallude 3.1-4.9
6. Jettooje e cannooje 4.10-23

Sannoore

¹ Min Pol e Timote, maccube Yeesu Almasiihu, winnani seniibe hawtube e Yeesu Almasiihu wonbe Filippi derewol ɲol, e onon ardiibe e gollotoobe der eklesiya.

² Alla Baaba e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu hokka on moyyere e jam!

Pol e du'anoo 6e Filippi

³ Mii yetta Alla am de ciwtormi on fu. ⁴ Wakkati du'antoomi on on fu, e berne welne du'ortoome, ⁵ diga nyalaane arandeere faa jooni, on darorake am, on ballii am waajaago linjiila. ⁶ Mii tabbitini, Alla puɗɗudo golle muudum boodude der moodon hebbinan de, der nyalaane Yeesu Almasiihu. ⁷ E fotti, mii woodi miilooji dii dow mon on fu, gam mii watti on der berne am. Gam baa no kaɓɓaami callalluuji gam mi seedanake linjiila tabbitinmi ka, on darorake am, on

kawtii e am der moyyere ne.
⁸ Alla woni seedeejo am, mii yidi on on fu e yidde Yeesu Almasiihu.

⁹ Ko eelananmi on Alla woni, beydodon yeeso yeeso, dow yidde, e dow annal, e suttontirgo goonja e fewre,
¹⁰ gam baawon annitingo ko 6uri nafugo, laatodon laabu6e, 6e galaa gacce der nyalaane Almasiihu wittoyta. ¹¹ On kebbinaama 6i66e foonnitaare yiwude diga e Yeesu Almasiihu, gam inne Alla teddinee, yettee.

Almasiihu woni yonki

¹² Banniraa6e, mii yidi, annon dum do: ko he6immi walli linjiila yahugo yeeso.
¹³ Him6e hiitorde wuro laamiido, e wob6e, e nokku fu e anni no gam Almasiihu nun ma66aami der kasu. ¹⁴ Ma66ol am accii banniraa6e duu66e beydii hoolaago Joomiraawo, 6e accii hulugo, 6e beydi cuusal dow waajaago haala Alla.

¹⁵ E goonja, woodi waajotoo6e habaru Almasiihu gam nawniraagu e jeddi, amma e woodi waajortoo6e e miilooji boodufi. ¹⁶ Bee do e wada dum gam 6ee jidi Almasiihu, 6ee anni mi yowanaama ha6ango linjiila. ¹⁷ Amma 6ee to, e waajo habaru Almasiihu gam nawniraagu, miilooji ma66e bo laa6aa, kade bo, 6ee daarta beydugo toora callalluuji am der kasu.

¹⁸ No 6e baajori fu, dum billataa am! to yidi anniyaaji ma66e laatoo bondi maa bo boodufi, anni inne Almasiihu waajee tan, mii seyii, mi

seyoto bo kade. ¹⁹ Gam mii anni heennyitirde toora kan laatoto kisidam am, gam sabbu du'aaje moodon, e bal-lal Ruuhu Yeesu Almasiihu. ²⁰ Mii hedii sanne, mii woodi bo tammuwe, mi hebataa senteene goddum. Amma hande no baadey, nun jooni bo, mii anni mi teddinan Almasiihu e tinnaare, der gurnam am, baa to mii wuuri, baa to mi maayi. ²¹ Min kan, Almasiihu woni gurnam am, maayde laatani am nun riiba, ²² amma, to wonaago am e duuniyaaru waddanan am wadugo golle nafooje, den mi annaa du ume nun cu6anmi. ²³ Mii wada berde didi: ko jidumi woni, mi yaha mi wonda e Almasiihu, kanjum 6uranimmi woodugo. ²⁴ Amma gonki am e duuniyaaru 6uran nafugo on. ²⁵ Mii hoolii, mii anni mi wonoto e duuniyaaru taw, mi wonda e moodon on fu, gam beydodon yeeso, berde moodon wela gam goondinki, ²⁶ hande nun, to mi wittoy to moodon, daliila juroraago kawtal mon e Yeesu Almasiihu beydoto.

²⁷ Amma, sey no gonirdon fotta e linjiila Almasiihu, gam to mi warii daarugo on, naa bo to mi waray, mi nana oon tabitii der hakkillo wooto, oon ka6a gam goondinki linjiila e berde goote, ²⁸ to on accee way6e huunna on baa sedda, kanjum hollitinta seedaaku halkere ma66e, amma onon, kisidam moodon, dum fu diga to Alla dum yiwi.

29 On kokkaama moyyere goondingo Almasiihu, kanjum tan bane, on kokkaama bo moyyere tooranaago mo, 30 e daranaago hawre woore ne ji'udon mii ha6a, e ne nanoton kade mii ha6a faa jooni.

2

No Almasiihu leesiniri hoore mum, e no Alla mawniniri mo

1 Almasiihu deyyitinii berde moodon, semmidini on der yidde, oon kawti e Ruuhu, oon goodi yurmeene e endam, naa noy? 2 To non kan, kebbinee seyo am e laataago gootum hakkune moodon: yidde moodon, e berde moodon, e miilo moodon laato gootum. 3 To on gadee goddum e miilooji burontiro, naa bo e manju hoore; amma leesinee ko'e mon, moy mon fu daara wobbe hande burube dum. 4 To goddo moodon daarta ko nafata dum tan, amma daarta ko nafata wobbe bo. 5 Goodee hakkune mon, miilo no Yeesu Almasiihu woodunoo.

6 Kanko potidindo e Alla diga fuddoode, e non fu, o daaray fotugo makko e Alla hande huune ko o jogitinto,

7 amma o buyti hoore makko, o etti jayri maccudo, o nandi e himbe, o tawaama oo laatii neddo deydey.

8 O leesinii hoore makko,

o downtanii Alla faa o maayi, o maayi dow leggal palaanal.

9 Gam majjum, Alla etti mo faa dow, hokki mo inne burne inde fu manju,

10 gam to inne Yeesu noddaama, doole himbe fu jiccoo

dow kammu e dow leydi, e der leydi fu,

11 kade bo himbe fu batan wi'a, Yeesu Almasiihu woni Joomiraawo,

gam inne Alla Baaba teddinee.

Jaynee der duuniyaaru

12 Gam majjum, banniraabe am yidaabe, hande no downtoridon wakkati fu, hande nun, gadee kolliton kisidam moodon e kulol e diwnugo, hinaa to mii wondi e moodon tan, amma baa no mii bodododii on bo. 13 Gam Alla e hoore mum nun gollata der moodon, faa jidon ko weli mo, gadon dum bo.

14 Ko gadoton fu, to on dumbitee, to on kabee bo, 15 gam laatodon be walaa gacce, laabube, gibbe Alla be walaa ko elee, wonbe der jaamanuuru biisiinu, oonyiinu, laatodon yaynoobe der duuniyaaru hande fittilaaji. 16 Oon baajoo be haala ka yonki gam mi juro der nyalaane wittoygo Almasiihu, mi anna doggudu am e comuri am waday baanji.

17 Golle moodon laatake hande dokkal goondinki mon. Baa to yiyam am reyyitake dow dokkal

moodon, mii seyorii dum, mii seyorii on bo on fu. ¹⁸ Hande non onon bo, ceyee, ceyodee e am.

Timote e Epaforoditus

¹⁹ To Joomiraawo Yeesu jabii, 6ooytaa mi lilan Timote to moodon, gam min bo, mi he6a habaruuji moodon di o waddanoytammi, di cemmidinammi, ²⁰ gam mi walaa goddo jidudo on hande am, paaliido on e goonja, to hinaa kanko, ²¹ horiibe fu haaje mum tan miijantoo, hinaa dum Yeesu Almasiihu. ²² Oon anni Timote hollitii oo laatii koolaado, o gollodake e am gam waaji linjiila hande no biddo gollorantoo baaba mum. ²³ Kanko miilumi lilugo to moodon law, to mi annii no haala am laatortoo. ²⁴ Mii hooli Joomiraawo, do e yeeso sedda, min e hoore am mi waran to moodon.

²⁵ Amma mi tawi e haani mi lila banniraawo am Epaforoditus, gollodiido am, e wallitammi hawre, kanko lilunodon to am gam o wallammi huuntugo haaje am. ²⁶ Emo humpaa on boodum on fu, kade bo o toorakeno sanne no nanudon emo nyawi. ²⁷ E goonja, o nyawiino sanne faa o badii maayugo, amma Alla yurmaka mo, kanko tan bane Alla yurmii, baa min Alla yurmaka am, gam to mi he6u biisere berne dow biisere berne. ²⁸ Kan wadi, jidum lilugo mo law to moodon, gam berde moodon wela e yi'ugo mo, min bo, biisere berne am buytoo. ²⁹ Cilminee

mo e inne Joomiraawo e seyo manjo. Teddinee himbe hande makko, ³⁰ gam der golle Almasiihu o badino maayugo, o hokkii yonki makko der kaliire gam o hebbita ko on baaway wallugo am wadugo.

3

Goonjaaku, sey der Almasiihu

¹ Banniraabe am, ko horii wi'ugo on woni: Ceyoree Joomiraawo. Mi somataa maytitaago goota kan der binni am, gam kanjum tabbitinta faamu moodon. ² Kakkilanee himbe nandube e dawaadi, e gollotoobe hallube, jeeyange on julnaago! ³ Gam enen woni julniibe e goonja, enen saafiroobe Alla e Ruuhu, jurortoobe Yeesu Almasiihu, 6e koolaaki ko'e mum. ⁴ Min e hoore am, mi waawanno yowugo hoolaare am dow gadu bannu. Wobbe e miili waawan hoolaago hoore mum, hakko min. ⁵ Mii julnaado nyaanne jeetatawre, mii Isira'iilaajo yiwudo e lenyol Benyamin, mii Iburaninkeejo bii Iburaninkeejo. Dow wecco tawreeta, mii Farisaajo, ⁶ ko yaalani tinnaare, mi tooriino eklesiya, dow wecco fonnitaare ko tawaa der sariya, mi walaa gacce. ⁷ Dum don fu daarunoomi hande riiba, amma jooni mi daarii dum baanji gam Almasiihu. ⁸ E goonja, mi daarii huune fu baanji, gam mi he6ii ko buri dum teddugo,

kan woni annugo Yeesu Almasiihu Joomiraawo am. Gam makko, mi majjini huune fu, daarumi dum hande buuri, gam mi heba mo, ⁹ mi tawee e makko, hinaa e fonnitaare yiwune diga dwtanaago tawreeta, amma e fonnitaare yiwune diga goondingo Almasiihu, ne Alla hokkata goondinbe. ¹⁰ Min kan, sago am woni annugo Almasiihu e baawde pintol mum, mi heba gedu am der toora makko faa mi nanda mo der maayde makko, ¹¹ gam no dum wadi fu, min bo, mi heba yottaago nyalaane pintol maaybe.

Doggango far to riiba

¹² Mi wi'ay mi hebi ko kebal am, naa bo mii kebbudo, amma emi jokki doggudu am gam mi happa nal law. Min e hoore am Yeesu Almasiihu happii am. ¹³ Banniraaabe am, min e hoore am, mi wi'ay mi happii nal ko, amma ko gadanmi nun: Emi yeggita ko yawti, mii fonnani ko woni yeeso, ¹⁴ mii doggana heennyitirde gam mi heba riiba, noddoore ne Alla noddi en diga dow kammu gam kawtal men e Yeesu Almasiihu.

¹⁵ To non en fu, enen bennube der goondinki, sey gooden iri miilo noo, amma dow gokka, to on goodi miilo wonno no paamirton, Alla hollan on ko haani. ¹⁶ Amma to jottiden do, sey tokken laawol nol jaheten e mum jooni.

¹⁷ Banniraaabe, on fu, yeminee am, daaree wa'ube hande no ji'udon emen laatii. ¹⁸ Gam duubbe e yaha hande waybe leggal Almasiihu palaanjal, mi batiino on ka de duuddum, jooni bo, mii batitoo on ka e bojji, ¹⁹ heennyitirde mabbe laatoto halkere, deefi mabbe laatii tooruuje mabbe, bee juroro ko waddanta be senteene, huune duuniyaaru tan be miiyanto. ²⁰ Amma enen, dow kammu jeyaden, diga ton kediden Kisinoowo men, Joomiraawo Yeesu Almasiihu wara. ²¹ Kanko o waylitan balli meeden centiniidi, o nandina di e bannu makko teddujol, o wadan dum diga e baawde kokkude mo laamanaago huune fu.

4

Ceyoree kawtal mon e Joomiraawo

¹ Gam majjum, banniraaabe am yidaabe, mii woodi kumpa yi'ugo on sanne, onon laatii seyo am, e tuutawal am, tabitee hande nun der kawtal mon e Joomiraawo, onon yidaabe am.

² Mii wi'a Ewodi e Sintis be gonda der hakkillo wotoo gam Joomiraawo. ³ An gollidoowo e am koolaado, mii eelee ballaa rewbe ben, be gollidii e am gam waaju linjiila, kambe e Kelema e gollodiibe e am woobe, inde maabe winnaama der dewtere yonki.

⁴ Wakkati fu, ceyee der kawtal moodon e Joomiraawo, mii batitoo ka kade, ceyee! ⁵ Accee himbe fu annita neddaaku moodon. Joomiraawo badake warugo. ⁶ To on accee berde moodon biisoo gam goddum, amma huune fu kollee dum Alla. Du'ee, eelee, eelitee, jettee Alla. ⁷ Jam Alla burudum faamu fu, reena berde moodon e miilooji moodon der kawtal mon e Yeesu Almasiihu.

⁸ Banniraabe am, ko horii wi'ugo on woni, milanee ko laatii goonja, ko foti teddineego, e poonnitiidum, e laabudum, e kaanudum yideego, e ko manetee, e kaanudum yetteego, e ko haani maanteego. ⁹ Ko janninmi on jabudon, nanudon, ji'udon e am, golloree dum, Alla mo jam wonda e moodon.

Pol e yetta gam ballal

¹⁰ Mii seyorii Joomiraawo sanne, gam on pudditake miilango am. E goonja oon goodunoo miilooji dii dow am, amma on kebayno laawol hollitingo dum. ¹¹ Hinaa gam dullere acci ko mii bata ka, gam mi ekkitake seyoraago no gonirmi fu. ¹² Mii waawi wonaago der dullere, mi waawan bo ko woni der kebal. Der wakkatiiji fu e no dum laatii fu, mi ekkitake wonaago der haarande e rafo, der goonnan e dullere. ¹³ Mi waawan ko wadi huune fu, gam sabbu cemmidoowo am. ¹⁴ Amma e nun, on gadii

ko woodi, no balludon am der toora am.

¹⁵ Onon be Filippi, oon anni no yiwumi Maseduwaan, der wakkati puddumi waajaago linjiila, eklesiya gom hawtay e am dow hokkugo e jabugo, to hinaa onon, ¹⁶ onon tan wallimmi, gam no jahumi Tesalonika, on lildii am ballal de didi mi huntira haaje am. ¹⁷ Dum wi'ay no ballal nun daartanmi, ko daartanmi woni, bikkon goondinki moodon beydoo faa duuda. ¹⁸ Mi hebi ballal moodon nal lildudon am fu e junjo Epaforoditus, nal heyii am faa buri haaje am. Nal laatake hande wardi beldo, hande sadaka, dum Alla jabi. ¹⁹ Alla am huunta haajeeji moodon fu, jaka goonnan mum teddujal, dum wadoo der kawtal moodon e Yeesu Almasiihu. ²⁰ Teddujal wonanoo Alla Baaba meeden faa abada, Aami!

Cannooje

²¹ Cannee seniibe hawtu6e e Yeesu Almasiihu. Banniraabe wondube e am sannii on. ²² Goondinbe wonbe do fu sannii on, wonbe der wuro Kaysara bo sannii on puy.

²³ Moyyere Joomiraawo men Yeesu Almasiihu wonda e moodon!

Derewol ɲol Pol winnani 6e Koloosi

Haala Puddirka

Der wakkati gooti nun Pol winni derewol Koloosi, e ɲol Efesu. Wanɲarde Koloosi tawaaka maa der Turkiya ni jooni. Pol bane titi eklesiya kan, amma gollodintooɓe mo gooto mum nun. Epafaras nun waajii 6e linjiila. Wadoto Epafaras nun maatini Pol tooraaji di goondinɓe Koloosi woodi, gam woɓɓe yahii ton e janɲina haalaaji di yaaday e linjiila. Kanjum laatii ko woɓɓe daari an-nal lugguɲal. Ekkitinooje den yiwii diga e Yunanin-keeɓe, go dum hawrontiri e tawaanjal Yahuduube, e gadu maɓɓe, hande jon saafugo malaykaabe, e haala juulnol. Boofi janɲinteedi diin e wittina himɓe der dɔwtanaago tawreeta Muusa. Baawo no Pol sanni 6e hande no o woowi wadugo. O batanii Almasiihu e golle mum. Baawo mum o batanii 6e hawre ne o wadata gam linjiila yaha yeeso der siire Koloosi e Lawdikiya. Den o wittoy oo batana golle Almasiihu.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka e cannooje, 1.1-11
2. Manɲu Almasiihu e golle mum, 1.12-2.19
3. Goonki goondindo laati nun goonki to neddo jey hoore mum 2.20-3.5

4. No goonki kin hollitorto, 3.6-4.6
5. Cannooje, 4.7-23.

Sannoore

¹ Min Pol, mii laatii lilaado Yeesu Almasiihu e sago Alla. Min e banniraawo meeden Timote,² men cannii on onon himɓe Alla wonuɓe Koloosi, banniraaɓe men hoolaaɓe der kawtal mum e Almasiihu. Alla Baaba meeden wadana on moyyere, hokka on jam!

Pol e yetta Alla gam 6e Koloosi

³ Wakkati fu, emen du'anoo on, emen jetta Alla, Baaba Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ⁴ Men nani habaru goondinki moodon dow Yeesu Almasiihu e batane, e yidde ne goodudon dow himɓe Alla fu. ⁵ Oon goodi dum gam oon kedii ko Alla resani on dow kammu. Oon kedii ko Alla resani on gam on nani haala goonjakuwa, yiwuka e linjiila. ⁶ Linjiila kan yottake on, e rima bikkon, e sankitoo, e laya der duuniyaaru fu. Hande non dum laatii to moodon onon bo, diga nyaanne nanudon, ko paamudon moyyere Alla e goonja. ⁷ Epafaras banniraawo amen jidaado, gollodintoodo e amen, waajike on haala moyyere nen. Oo laatii koolaado, gollantoodo Almasiihu caka moodon. ⁸ O batii men bo yidde ne Ruuhu Ceniido watti der berde moodon.

⁹ Gam majjum, menen bo, diga men nani ka, men accay du'anaago on. Emen

eela Alla hokka on hakkillo fu e faamu yiwunju diga e Ruuhu mum. Den on kebban annal sago makko faa wooda. ¹⁰ Hande non, on buuran der goonki pottananki Joomiraawo der huune fu. On tabitinto wadugo ko woodi feere feere, on beydoto annugo Alla. ¹¹ Emen eela Alla hokka on semme, e baawde mum teddude, gam baawon tinnaago, e munyango huune fu. ¹² Jettee Alla Baaba e seyo, gam o wadii on fotube hebugo gedu der moyyereeji di o resani himbe makko, gonudi der jayjol. ¹³ Kanko teeti en e baawde niwre, naanni en der Laamaare Biyiiko jidaado. ¹⁴ O sooditake en, o yaafii hakkeeji meeden.

Teddural Almasiihu

¹⁵ Biddo on nun laatii nandi Alla mo yi'ataake. Kanko woni afo, burudo huune ko tagaa fu. ¹⁶ E makko Alla tagiri huune fu, ko woni dow kammu, e ko woni e leydi, ko yi'etee, e ko yi'ataake fu, laamuuji, e baawdeejji, e semmeeji, e hoorejum fu, diga e makko dum fu dum tagaa, e gam makko bo. ¹⁷ Almasiihu na'on diga huune fu tagaaka, huune ko woni fu, diga e makko dum woni. ¹⁸ Kanko woni hooreejo Eklesiya laatiika bannu makko. Kanko woni fuddoode, oo laatii arano dow fintoobe diga maayde, gam o laato arano dow huune fu. ¹⁹ Gam dum fottanii Alla ko woni der mum fu wonoo der Almasiihu. ²⁰ E Almasiihu nun o weldiniri huune fu e

makko, ko woni dow kammu, e ko woni der leydi fu. O waddii jam, sabbu yiyam Almasiihu deyyitiidam dow leggal palaanal.

²¹ Naane, oon boddodino e Alla, oon laatinoo waybe makko, gam miilooji moodon kallufi, e golle moodon bonde. ²² Amma jooni, Alla weldinii on e muudum diga e maayde Biyiiko laatiido neddo, gam darodon yeeso makko oon laatii seniiibe, laabube, be walaa gacce. ²³ Amma, sey tiidon, darodon e semme der goondinki, laatonon be dimmataako. To on boddodee e linjiila, laatiika tammuwe meeden. Linjiila ka nanudon, wajaama der duuniyaaru do. Min Pol, kanka nun laatiimi gollotoodo mum.

Golle Pol caka goondinbe Yeesu

²⁴ Jooni, berne am e weli gam tooraaji di kebammi gam moodon. Hande non, kebbiniranmi ko horii der tooraaji Almasiihu gam bannu mum, laatiinol eklesiya makko. ²⁵ Eklesiya kan nun laatiimi gollotoodo mum. Alla yowanii am golle waajaago on haala mum deydey no ka wa'i. ²⁶ Kanjum woni asiiri cuudaninoodo himbe diga den, der jaamanuuji duuddi, amma jooni, Alla hollitii dum himbe mum. ²⁷ Gam Alla e yidi anningo himbe be lenyi janani manju asiiri mum teddufo. Asiiri on woni, Almasiihu na'on der moodon. Kanko hokki on tammuwe hebugo gedu der

tedduŋal Alla. ²⁸ Almasiihu on nun men piinata haala mum. Emen baajoo himbe fu, emen jannina be e hakkillo fu, gam men jottina moy fu yeeso Alla e hebbi der kawtal mum e Almasiihu. ²⁹ Kanjum acci mii golloo, mii haɓa diga e baawde Almasiihu gollotoode e semme der am.

2

¹ Mii yidi anningo on hawre mawne ne kaɓammi gam moodon, e gam banniraaɓe meeden wonuɓe Lawdikiya, e wobbe be meeday yi'ugo am e gite muudum fu. ² Mii wada dum, gam be keɓa cuusal, be kawta der yidde, be keewa hakkillo hebbuɗo, be paama asiiri Alla cuudiɗo, kan woni Almasiihu. ³ Der makko nun jawdi ni faamu e annal fu suudii.

⁴ Mi batii ka, gam to goddo majjin on e haalaaji belɗi. ⁵ Bannu am e wodɗodii on, amma hakkillo am e wondi e moodon. Berne am e weli gam foonnitaare tawaane caka moodon, kade bo oon darii dow goondingo Almasiihu e semme.

Wonaago goonki kesi e Almasiihu

⁶ Jooni, no on jaɓii Yeesu Almasiihu laatoo Joomiraawo moodon, tokkee mo. ⁷ Gaɗee ɗadi der makko, mahee goonki mon bo dow makko. Cemmiɗee der goondinki hande no janniniradon, jettee Alla puy.

⁸ Kakkilee gam to goddo yoyra on e annal lugguŋal.

Kakkilaneɗ bo haalaaji majjinooji, yiwuɗi e tawaanjal himbe, naa bo e semmeeji duuniyaaru. E Almasiihu bane dum yiwi. ⁹ Gam ko woni der Alla fu e yi'oo der ɓannu Almasiihu. ¹⁰ Onon bo, on keɓii huune fu der kawtal moodon e makko, kanko laatii hooreejo laamuuji, e baawdeeji fu.

¹¹ Der kawtal moodon e Almasiihu, on keɓii juulneego. Amma juulnol ɗol himbe wadata bane. Juulnol yiwuɗol e Almasiihu nun. ɗol laati nun hande moytugo baawde hakke jaaliɗe ɓalli moodon. ¹² Diga e batisi, on uwidaama e Almasiihu, on pintidinaama bo e makko, gam on goondinii baawde Alla pintinde mo e maayde. ¹³ Onon, on maayiino gam boofi moodon, e gam on juulnaaki. Amma Alla wuuridinii on e Almasiihu, yaafi boofi meeden fu. ¹⁴ O moytii derewol nyamaane men, gaccotonoo ɗol en. O ikkinii ɗol, o tiggii dow leggal palaanjal. ¹⁵ O ɓortii laamuuji, e baawdeeji fu, o sentinii ɗi yeeso himbe fu. Non Alla jaalorii ɗi e maayde Almasiihu.

¹⁶ Gam majjum, to on nootee goddo gacoo on dow ko nyaamoton e ko jaroton, dum bo dow hakkilango nyalaade juulde, e lebbi, maa bo dow nyalaade ciwteteede. ¹⁷ Dum fu, kollitoojum ko waroyta nun, goonja majjum fu der Almasiihu nun woni. ¹⁸ To on accee wadoobe hande

e buyti ko'e mum, ko 6ee caafa malaykaa6e majjina on. Koydaali ma66e 6e tokkii, 6ee mawnito dow baanji, gam miilooji ma66e 6e tokkii. ¹⁹ Be kawtay e Almasiihu laatiido hoore. Kanko nun hokkata 6annu fu ko haajaa, kanko acci jokkule e daafi fu e hawti. Kanko bo acci 6annu e mawna no Alla yidiri.

Maayidingo e wuuridingo e Almasiihu

²⁰ On maayidii e Almasiihu, burtidon e baawdeeji duuniyaaru. Den, ume wadi ko oon nyaama goonki mon hande woniibe der baawdeeji duuniyaaru? Ume wadi ko oon nooto dwtanaago bodaaji him6e resanta on: ²¹ «Taa ettu dum do, taa mettu dum to, taa meemu dum do?» ²² Bodaaji dii fu laati nun nyolooji, janninol him6e tan nun. Alla tagii kujje fu gam nafitoroden de. ²³ Goonja nun, sujidango baawdeeji, e buytugo hoore mum, e toorugo 6annu mum puy, e nandi ko woodi. Amma, dum don fu nafataa goddum, suuno 6annu tan dum deyyitinta.

3

¹ Onon, on pintidinaama e Almasiihu. Gam majjum, daartee kujje gonude dow kammu to Almasiihu joodii nyaamo Alla. ² Miilanee kujje gonude dow kammu, to on kakkilanee kujje de leydi. ³ Gam on maayi, yonki moodon na'on suudi e Almasiihu to Alla. ⁴ To

Almasiihu laatiido yonki moodon suppitoyke, on cuppitinto e makko onon bo e teddujal.

Goonki kesi e kiikki

⁵ Gam majjum, baree suunooji duuniyaaru gonudi der moodon, hande jon, baadi jayni, e cobudum, e yidde baanjaare, e suunooji kallufi, e suuno woodugo huune fu. Dum don fu, laati nun caafol tooruje. ⁶ Kanjum waddata mone Alla dow salii6e ko dwtanii mo. ⁷ Onon bo, hande non nyaamirnodon goonki mon naane, de gonunodon der hakkeeji mon.

⁸ Amma jooni, boppee kujje dee do: mone, e 6ernugo, e haadugo reedu, e jennooje, e batugo kalluka. ⁹ To on pewontiree hakkune moodon, gam on boppii jikku mon kiinju, e golle mum fu. ¹⁰ On laatike him6e hey6e. Alla tagudo huune kesum der moodon, accataa waylitingo dum, faa dum nanda e makko, gam ke6on annal kebbujal. ¹¹ To non, walaa ko suttontiri Yahuduujjo e mo laataaki Yahuduujjo, juulniido e mo juulnaaki, jannudo e mo jannay, maccudo e dimo, gam Almasiihu nun laatii huune fu, e der moy fu.

¹² Alla subii on laatini on him6e mum yidaa6e. Gam majjum, goodee yurmeene mawne, e neddaaku, e buytugo hoore, e diggere, e munyal. ¹³ Munyontiree hakkune mon. To goddo

woofanii bannun, jaa-fontiree hande no Joomiraawo yaaforanii on. ¹⁴ Ko buri dum fu, accee berde moodon hebba yidde, gam yidde e hawta himbe no woodi. ¹⁵ Accee jam Almasiihu laamanoo miilooji moodon, kanjum Alla nod-dani on, gam laatodon bannu gootol. To non, jettee mo. ¹⁶ Accee haala Almasiihu hebba e moodon faa wooda. Janninontiree, tiidinontiron e hakkillo. Jimanee Alla e berde moodon fu, jettee mo e jimi jabuuraaji, e maantooje, e jimi di Ruuhu Ceniido hokkata on. ¹⁷ Ko batoton e ko gadoton fu, gadee dum e inne Yeesu Joomiraawo. Jettee Alla Baaba meeden diga e makko.

No haani goondinbe Almasiihu wonoro

¹⁸ Onon rewbe, dwtanee worbe moodon, hande no haani rewbe tokkuibe Joomiraawo wonira.

¹⁹ Onon worbe, jidee rewbe moodon, to on monnanee be.

²⁰ Onon sukaaabe, dwtanee saareeji moodon dow huune fu, gam kanjum fottanta Joomiraawo.

²¹ Onon saareeji bo, to on monninee sukaaabe moodon, gam to berde maabe biisoo.

²² Onon maccube, dwtanee joomiraabe moodon be du-uniyaaru do, dow huune fu, hinaa yeeso maabe tan, gam himbe yetta on. Ko haani nun, jagganodon be e berde laabude, der kulol Joomiraawo. ²³ Ko gadoton

fu, gadee dum e berde goote, gam Joomiraawo nun jaggantodon, himbe bane. ²⁴ Annitee Joomiraawo hokkan on riiba ka o resani himbe makko. Gam Joomiraawo mo jaggantodon woni Almasiihu. ²⁵ Gadoowo ko halli fu, heban riiba golle mum kallude, gam Alla burontirtaa himbe.

4

¹ Onon joomiraabe, gadanee maccube moodon ko woodi, ko foonnitii. Annee onon bo oon goodii joomiraawo dow kammu.

Haalaaji cakitiidi

² Tinnee der du'aare, deenee, oon jetta Alla.

³ Du'anee men menen bo, gam Alla maabbitana men laawol fiinugo haala mum, gam mi waawa ko waajii asiiri Almasiihu. Sabbu majjum nun acci jooni, mii maabaa der kasu. ⁴ Eelee Alla gam mi waajoo asiiri on hande no haaniri.

⁵ Kakkilanee gondal mon e himbe be goondinay. De kebudon wakkati fu, nafi-toree ki. ⁶ Sey wakkati fu haala moodon e laatii belka, nafoowa. Annee bo no toontortodon moy fu.

Baynaade

⁷ Tikikus, banniraawo meeden jidaado, humpitan on no gonirmi fu. O laati nun koolaado, gollodintoodo men der golle Joomiraawo. ⁸ Mi lilii mo to mon gam majjum, heba annon no men goniri, hakkillo moodon fukkoo. ⁹ Mi liliidi mo e

banniraawo meeden Onesimu jidaado, koolaado, neddo leydi moodon. Be batan on ko wadotoo do fu.

¹⁰ Aristarkus mo maɓɓidaami e sanna on, e Marku dendiraawo Barnabbas mo bi'umi to warii to moodon, jaɓɓodon dum no woodi.

¹¹ Yeesu noddeteedo Yustus bo e sanna on. Kambe tan laatii Yahuduuɓe gollodiibe e am der Laamaare Alla. Be cemmidiinii am sanne.

¹² Epafaras, neddo leydi moodon, gollantoodo Yeesu Almasihu, e sanna on. Wakkati fu, o accay haɓugo gam moodon der du'aaje makko. O eela heba cemmidon der goondinki, kebbinon sago Alla. ¹³ Mii seedanoo mo dum, oo hiinanii on sanne, onon e ɓe Lawdikiya, e ɓe Hiyerapolis fu. ¹⁴ Luka lokotoroojo men jidaado, e Demas sannii on.

¹⁵ Emen canna banniraabe meeden wonuɓe Lawdikiya. Emen canna bo Nimfa, e goondinɓe hawritintoobe wuro makko fu. ¹⁶ To on janjii derewol ɗol, gadee no gadoton fu, faa himɓe eklesiya Lawdikiya bo janja ɗol. Onon bo, janjee derewol ɗol ɓe lildanoyta on diga Lawdikiya. ¹⁷ Batee Arkippus tinnoo wada golle de Joomiraawo yowani dum no woodi.

¹⁸ Min Pol, mi wannanii on sannoore ne e junjo am. To on jeggitee e callalluuji nun gonumi.

Moyyere Alla wonoo e moodon!

Derewol didaɓol ɗol Pol wannani 6e Tesalonika

Haala Puddirka

Pol, e Silaasi, e Timote nun hawti wannani 6e Tesalonika derewol ɗol. Siire Korintu 6e goni, diga ton nun 6e binni ɗol. Pol yettii goondinɓe Tesalonika puy, sabbu goondinki maɓɓe e no 6e tinnorii baa der tooraaji maɓɓe. O moyyini boofol dow no 6e kedorii wittoyo go Joomiraawo.

Sabbu tooraaji di 6e tooretee, 6e Tesalonika e miili nyalaane darnjal nun yottii. Pol batii 6e no nyalaane nen warataa to neddo kalludo artay wari. To o warii, o haɓidan ko wi'etee Alla fu, e ko teddintee dow laawol diina fu.

Der hoore 3, 6aawo no Pol eeli 6e du'anoo dum, o eelii 6e 6e boddodoo e himɓe 6e yidaa gollaago, gam 6ee miila no der wakkati cakitiiki nun 6e gonii. O batii 6e o wi'i: «Mo gollaaki haanay nyaama».

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-2
2. Pol manii himɓe Tesalonika, du' anii 6e, 1.3-12
3. Ekkitinol dow wittoyki Almasiihu, 2.1-17
4. No haani goondinɓe yahira, 3.1-15
5. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 3.16-18.

Sannoore

¹ Derewol ɗol yiwii diga e Pol, e Silaasi, e Timote.

Emen canna eklesiya Tesalonika, kawtuka e Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ² Alla Baaba, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo, hokka on moyyere e jam!

Goondinki 6e Tesalonika

³ Banniraabe, e haani men jetta Alla wakkati fu gam moodon. Edum fotti, gam goondinki moodon e beydoo yeeso yeeso, kade bo yidde ne goodontirdon hakkune moodon e beydoo der moy moodon. ⁴ Kanjum acci emen juroro on der eklesiyaaaji Alla. Emen juroro munyal moodon, e goondinki moodon, der tooraaji di tooretedon, e billaaje de munyanton.

⁵ Tooraaji din laati nun ko hollitinta kiita Alla poonnitiika, gam laatodon fotuɓe naatugo der Laamaare Alla, ne gam mum tooretedon. ⁶ Gam edum foonnitii yeeso Alla, o yoɓa tooranɓe on, toora. ⁷ Onon toorootooɓe, o hokkan on siwtaare e amen. Dum laatoto to Joomiraawo meeden Yeesu gonudo dow kammu suppi-toyke e malaykaaɓe mum 6e baawɗe. ⁸ Nyalaane majjum, o suppitinto der dennal yiite, gam o fooda noppi 6e annaa Alla, e 6e dwtanaaki linjiila Joomiraawo men Yeesu. ⁹ Poodol maɓɓe noppi e foonnitii, halkere tabitiine nun, 6e boddodinto e Joomiraawo e tedduɗal baawɗe mum. ¹⁰ Dum laatoto der nyalaane ne o wittoyta. Den

himbe makko teddinan mo, goondinbe mo fu haaynee gam makko. Onon bo, on gonoto caka maŋbe, gam on goondinii waaji men baajii on.

¹¹ Gam majjum emen du'anoo on wakkati fu. Emen eela Alla meeden laatina on fotube noddoo ne o noddi on. Baawde makko hokka on semme hebbingo golle boodude de jidudon wadugo fu, gam on goondinii mo.

¹² Hande nun inne Joomiraawo meeden Yeesu teddirtee der moodon, onon bo, teddinedon gam makko. Dum fu, gam moyyere Alla meeden, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo.

2

Nyalaane Joomiraawo

¹ Banniraabe, dow garki Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, e no kawritirteden e makko, nani do ko men eelata on: ² To on accee hakkillo moodon jiboo law. To on accee bo goddo huunna on der annabaaku mum, dum bo der haala mum, dum bo goddo wi'a, men binnii ka der derewol amen no nyalaane Joomiraawo warii ko. ³ To on accee goddo yoyra on baa dow laawol nole. Gam nyalaane nen warataa to hinaa himbe duubbe yeddi Alla, neddo kalludo, laatiido bii halkere suppitoo. ⁴ Ganyo on mawnitinto dow huune fu ko saafetee e noddee Alla, o yahan faa o joodoo der suudu Alla, o wi'a hoore makko, kanko woni Alla.

⁵ Mi batiino on ka wakkati gonnoomi to moodon, on ciwtoray na? ⁶ Jooni kan oon anni ko faddii mo warugo. Amma o hollitinto to wakkati makko wadii. ⁷ Gam baawde hakke cuudiide e golloo ko diga jooni. Amma paddiido de na'on taw. To o yawtii, den ⁸ neddo kalludo on suppitinto. Amma Yeesu Joomiraawo waran mo e foofaanjo hunnuko mum, halka mo e jaynol garki mum. ⁹ Neddo kalludo on waridan e baawde Seydan, o wadan kaayeeffiji, e maaneeji, e kaayeeffiji fewrekuuji. ¹⁰ O eytan halkooŋe e hakkeeki diye fu. Be majjan, gam be jiday goonja kaa do hisinta be. ¹¹ Gam majjum Alla lildanoyta be baawde majjinooje, heba be goondina fewre. ¹² O wadan dum gam o hiitoo be goondinay goonja, go bee ceyoroo ko foonnitaaki.

Semmidingo der goondinki

¹³ Banniraabe, yidaabe Joomiraawo, menen, doole men jetta Alla wakkati fu gam moodon. Alla subii on diga fuddoode, gam kison diga e Ruuhu Ceniido laabindo on, gam on goondinii goonja. ¹⁴ Kanjum Alla noddani on diga e linjiila ka men baajii on, gam kebon tedduŋal Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ¹⁵ Gam majjum banniraabe, tabitee wakkati fu, joge ko men ekkitini on e haala, dum bo e dereeji amen.

¹⁶ Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu e hoore

mum, e Alla Baaba meeden, jidudo en, hokkii en moyyere mum e jam tabitiido, e tammuwe woodune. ¹⁷ Be deyyitina berde moodon, be tiidina on wadugo, e batugo ko woodi.

3

Du'anee men

¹ Banniraa6e, ko horii woni, du'anodon men gam haala Joomiraawo sankitoo law, ka teddinee bo hande to moodon. ² Du'ee gam men dada himbe 6e walaa ko'e, bon6e. Gam himbe fu bane goondini.

³ Amma Joomiraawo e laatii koolaado, o semmidinan on, o reena on e ganyo. ⁴ Gam daliila Joomiraawo, emen koolii on, oon tokki umurooje de men umuri on, on tokkoto de bo yaago.

⁵ Joomiraawo acca berde moodon yida Alla, munyon hande no Almasiihu munyiri!

Moy fu golloo

⁶ Banniraa6e, emen eela on e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, boddodee banniraa6e 6e walaa gadaaŋal, 6e tokkay ko men ekkitini on. ⁷ Onon e ko'e moodon, oon anni no haani yemminiron men, gam men goday e moodon der dullere gadaaŋal. ⁸ Walaa mo men nyaami nafa mum baanji. Jemma e nyalooma fu, men gollike e comuri, gam to men laatano goddo mon doongal. ⁹ Men baawanno ko eeli on nyaamdu, amma men

gaday dum. Men gollike e ko'e amen gam men laatano on misaalu, gam yemmenen men. ¹⁰ Gam wakkati men gonunoo to moodon, men batiino on, men bi'i: «Mo yidaa gollaago fu, to nyaamu bo.»

¹¹ Gam men nani wobbe caka mon yidaa gadaaŋal, sey naatugo haalaaji di yaalay dum. ¹² Emen eela iri himbe 6en, emen bata 6e e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, 6e golloo e jam, gam 6e nyaanna ko'e ma66e.

¹³ Amma onon banniraa6e, to on comee wadugo ko woodi. ¹⁴ To goddo salike ko dwtanii ko men binni der derewol ŋol, maanee joomum, boddodon mo, gam o senta. ¹⁵ Amma, to on daaree mo hande ganyo, bagginee mo hande banniraawo.

Cannooje

¹⁶ Joomiraawo mo jam e hoore mum hokka on jam wakkati fu, e der noy fu. Joomiraawo wonda e moodon, on fu.

¹⁷ Min Pol winni e junŋo am sannoore ne, hande non boowirmi wattirgo dereeji am fu junŋo.

¹⁸ Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wonda e moodon, on fu!

Derewol aranol ŋol Pol wannani Timote

Haala Puddirka

Pol nanŋaanoma, ma66aa der Roma, Golle Lilaabe 28. Der dereeji makko goddi, o batii ko nandi hande o yoofit-inteno, Filippi 1.25; 2.24; Filemon 22. No o yoofitaa bo, o fuddii golle boosaade makko. Diga Maseduwaan o wannani Timote jidaado makko, mo o gollodintoo. O batii mo o joodoo Efesu gam o semmidina goondin6e, o janŋina 6e bo. Haani o janŋina puy, gam waajotoobe fewrekuube na'on e waajoo haalaaji di walaa hoore e luudontirdi e goondinki. E woodi o janŋina, gam ekkitinol goonawol nun accata eklesiya daroo to laa6i.

Derewol Timote aranol ŋol e holla ko haani accen e ko haani gaden der joonne men. Enjol holla bo no haani laawol fonnitaare tokkiree der eklesiya. Enjol janŋina en bo ko woodi.

Derewol ŋol e batana bo du'aare e no haani wor6e e rew6e wonira der eklesiya. Pol e holla no haani ardiibe eklesiya e walloo6e dum e laatii. Baawo mum, oo bata Timote takkoo Alla e gollal janŋinol.

Der wecco dida6o, Pol e hokka him6e ge6e feere feere won6e der eklesiya saawari, hande jon: gownniibe, e

ardii6e, e joomiraa6e, e maccu6e, e jom jawdii6e.

Derewol ŋol e walla en annugo no eklesiya resirnoo laabi dow ardanal. Ardiibe duu66e nun woni der eklesiya. No haani 6e cubiree batanaamaa, golle ma66e bo batanaamaa. Gownniibe wob6e, go 6e daaree gownniibe e goonja, sey 6e jottoo jaka duubi gom. Haala janŋinol semmidinaama, gam haani goonja janŋinee faa laa6a, gam ha6idingo boofi beydotoodi duudu6o.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka 1.1-2
2. Ekkitinol dow eklesiya e duroo6e makka, 1.3-3-16
3. No haani Timote gollira, 3.17-6.19
4. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 6.20-21.

Sannoore

¹ Derewol ŋol yiwii e am min Pol lilaado Yeesu Almasiihu. Alla Kisinoowo en e Yeesu Almasiihu laatiido tammuwe men, yowanimmii dum junjo.

² Emi sannee Timote, biyam goonjaajo, mo dimumi dow laawol goondinki. Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu endee, hokkee moyyere e jam.

Ekkitinol fewrekuwol

³ Wakkati jahannoomi Maseduwaan, mi batiino maa joododaa Efesu. Him6e wob6e na'on don e janŋina ekkitinol feerewol. Ha6u 6e dum. ⁴ Batu 6e 6e acca hakkilango taalaaji e inde kaakiraa6e de walaa kaddi.

Jeddi tan dum waddata, dum nafataa laawol nol Alla hisinirta himbe e goondinki. ⁵ Ka batanmi do laati nun gam mawningo yidde yiwune diga berne laabune, e miilooji laabudi, e goondinki ki walaa munaafitaare. ⁶ Wo66e seekake e majjum, be majjii der haalaaji baanji baanji. ⁷ Bee jidi laataago moodi66e tawreeta, amma be paa-mataa ka be batata, e ka be tabbitinta.

⁸ Een anni tawreeta e woodi, to kaa golliree hande no haani. ⁹ Een anni no tawreeta wadaaka gam foon-nitiibe. Amma ka wadaama gam hallube, e nanaruube, e be hulataa Alla, e hakkeebe, e be teddintaa ko senii, e yawiibe Alla, e waroobe baabiraabe e inniraabe mum, e reyyitoobe yiyam himbe. ¹⁰ Ka wadaama bo gam jeenoobe, e wadoobe jeenu gorko e gorko, non bo debbo e debbo, e sippoobe maccu6e, e fewoobe, e hunortoobe fewre, e huune duuddum, luudontirdum e ekkitinol goonawol. ¹¹ Ekkitinol nol e yaada e linjiila ka jowanaami. Eka hollita teddujal Alla maanteteedo.

Yettoore gam endam Joomiraawo

¹² Mii yetta Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, kokkudo am semme. Mii yetta mo gam o daarii am koolaado, o yowanimmii golle makko. ¹³ Mii latino batoowo kalluka dow makko. Mii toorannoo himbe makko, mi hollino mo gite bodeeje.

Amma Joomiraawo meeden endike am. Mi annaano ko gadannoomi, gam mi goondinayno. ¹⁴ Moyyere Joomiraawo duudanii am puy. O hokkii am goondinki e yidde yiwune diga e Yeesu Almasiihu. ¹⁵ Haala koolinika nani, kaanuka himbe fu jaba: Yeesu Almasiihu warii e duuniyaaru gam hisingo hakkeebe. Mii laatii arano caka ma66e. ¹⁶ Amma Alla endake am gam Yeesu Almasiihu hollita munyaal mum dow am, min laatiido arano caka hakkeebe. Yeesu on wadii dum gam mi laatanoo goondinoobe mo, heboobe yonki tabitiiki fu misaalu. ¹⁷ Alla gooto woni, laamiido tabitiido, mo maayataa, mo yi'ataake bo. Daraja e teddujal woodani mo faa abada abadin. Aami!

¹⁸ Biyam Timote, saawari kokku maa mi nun don, jaadooki e annabaakuuji gadanoodi dow maa. Accu di laatanee gineeji gadiraa konu geetu. ¹⁹ Joga goondinki e cuudiidum berne geetum. Wo66e hakkilanay dum, go goondinki ma66e halki. ²⁰ Himeneyus e Aleksandire na'on caka ma66e. Mi wattii be e junjo Seydan gam be annita no haanay be bata kalluka dow Alla.

2

Du'anaago himbe fu

¹ Ka batanmi on aran nani: Eelee, eelitee. Du'ee, jettee Alla gam himbe fu. ² Du'anee laamiibe, e mawbe leydi fu. Du'ee gam gonoden e jam, e

deyyere der kulol Alla, heba himbe dowtanoo neddaaku men. ³ Kanjum woodi, edum fottani Alla kisinoowo en. ⁴ Oo yidi himbe fu hisa, heba be jottoo annal goonja. ⁵ Alla gooto nun woni. Tawaado hakkune makko e himbe bo gooto nun, kanko woni Yeesu Almasiihu, laatiido neddo. ⁶ O hokkitirii hoore makko gam sooditaago himbe fu. Non Alla hollitiri laawol njol o sufi no wakkati mum wadi. ⁷ Gam mi batana dum, Alla wadimmi baajotoodo e lilaado. O yowanii am mi jannina himbe be lenyi janani haala goondinki e goonja. Goonja batammi, mi fewataa.

⁸ Gam majjum, mii yidi worbe du'oo nokku fu, be banta juude mabbe. Be gada dum e berde laabude, hinaa e tikkere, hinaa e jeddi.

⁹ Rewbe kan bornoo gineeji pottudi. Be gooda neddaaku e senteene. To be mooroo moordi di gidi e kannjeeri, e bannaaje de cardi. To be borna gineeji di ceede puy. ¹⁰ Amma nari mabbe laatoo wadugo gadu getu. Hande nun haanirani rewbe batooe no e teddini Alla. ¹¹ To e janninee, sey rewbe jeedoo, e hettinii e dowtaare. ¹² Mi hokkay laawol, debbo jannina, dum bo laatoo hooreejo dow gorko. Ko haani nun o jeedoo. ¹³ Gam Adamu nun artaa tagaa, ko Hawwa tokki. ¹⁴ Kade bo Adamu bane Seydan jarbii, debbo nun jarbaa, go o yaartii sariya Alla. ¹⁵ Amma debbo hisinte diga e beynu mum,

to emo tabbitii e goondinki e yidde, e laabal, e jogaago hoore mum.

3

Hooreebe Eklesiya

¹ Haala kooliniika nani: Jiddo laataago hooreejo eklesiya fu, yidii golle boodude. ² Den, sey ardiido eklesiya fu laato mo walaa gacce. O laatoo goodudo debbo gooto, nantiido, mo hakkillo, goodudo neddaaku, cilminoowo hobbe, baawudo ekkitingo. ³ Taa o laatoo jaroowo bagi, dum bo kabaado. Amma o laatoo munyudo, daartoowo jam, mo suunaaka ceede. ⁴ O laatoo ardaniido saare makko no woodiri. O elta sibbe makko faa be dowtanoo mo, be teddina mo. ⁵ Gam to goddo waaway ko ardani saare mum, noy o waawirta ko hiinnii eklesiya Alla? ⁶ Haanay hooreejo eklesiya e laatii goondindo keso. To oo laatii keso, o mawnitinto, o doyyee kiita hande no Ibiliisa doyyiraa kiita. ⁷ E haani joomum e batanee geeta yeeso himbe be goondinay. Den be jawataako mo, o yantataa bo der pittii Ibiliisa.

Walloobe der golle Eklesiya

⁸ Walloobe der golle eklesiya bo, e haani laatoo fotube teddineego. Be galaa munaafitaare, be jarataa bagi jiiloojam. To be laatoo daartoobe ceede e laabi kalludi. ⁹ Sey be jogoo goonja goondinki ka Alla holliti. Be

jogoo ka e cuudiidum berne laabudum. ¹⁰ Sey 6e poonnee taw. To 6e galaa gacce, 6e pudda golle ma66e. ¹¹ Hande non rew6e bo, sey 6e laatoo fotu6e teddineego. Haanay 6e laatoo nyo'oo6e him6e, amma 6e laatoo nantii6e, hoolinii6e der huune fu. ¹² Laatiido balloowo eklesiya fu, sey joomum e woodi debbo gooto. O waawa bo dawrango 6i66e makko, e wuro makko hande no haani. ¹³ To walloo6e der eklesiya wadii golle mum no woodiri, 6e keban joonne teddune. Be keban bo semme der goondinki ma66e Yeesu Almasiihu.

Asiiri kollitaaki

¹⁴ Mi wannanii maa derewol ɲol do, amma mii mi-ila warugo to maada, yeeso sedda. ¹⁵ Amma to 6ooyii mi waray, derewol ɲol do anninte no haani goniraa der saare Alla, laatiine eklesiya Alla yonkinteejo. Eklesiya kan laatii darɲanal, e to goonja darii. ¹⁶ Seko fu walaa, asiiri diina meeden e mawni: Alla hollitake e 6annu neddo, Ruuhu seedanike goonjaaku makko, malaykaa6e yi'ii mo, lenyi fu waajaama haala makko, o goondinaama der lenyi janani, o hebii tedduɲal dow kammu.

4

Ekkitinoobe pewe

¹ Ruuhu Ceniido batii e laabudum wi'i: Der jaa-manuuji cakitiidi, wo66e

woppaan goondinki. Be downtanto ruuhuuji majji-nooji, e ekkitinooje ginnaaji. ² Be accan ekkitinoobe munaafitiibe e fewoo6e majjina 6e. Cuudiidum berde ekkitinoobe pewe den maanaama e fewre, nandi hande cumaadum e janni bodeeri. ³ Bee kada him6e 6aɲontirgo, e nyaamugo nyaamduuji goddi. Amma Alla tagi nyaamduuji diin. Goondinbe, annube goonja fu, waawan ko yetti Alla, nyaama di. ⁴ Ko Alla tagi fu e woodi. Walaa ko woppetee e majjum, to en ja6ii dum e yettoore. ⁵ Gam haala Alla, e du'aare, e laabina huune fu.

Gollantodo Yeesu geeto

⁶ Ekkitin banniraa6e huune dum. Den a laatoto gollantodo Yeesu Almasiihu geeto. A nyaannan hoore maa e haala goondinki, e ekkitinol poonnitiinɲol ɲol tokkudaa e tinnaare. ⁷ Haalaaji di walaa hoore, e taalaaji di him6e tafi, di jaadataa e goondinki, sala di. Amma an, eltu hoore maa aa takkii Alla. ⁸ Eltugo 6annu e nafa sedda dow kujje godde. Amma takkaago Alla e nafa dow huune fu. Edum woodi alkawal der goonki duuniyaaru do, e der goonki garoowi yeeso. ⁹ Kanka woni haala kooliniika, kaanuka him6e fu ja6a! ¹⁰ Gam sabbu dum don fu, emen golloo emen duura, gam men jowii hoolaare amen fu dow Alla yonkinteejo. Kanko laatii

Kisinoowo himbe fu, accu du goondinbe mo.

¹¹ Kanjum haani bataa himbe, ekkitinaa be dum. ¹² Taa accu goddo yawee gam aa laatii gojankeejo. Amma laatana goondinbe misaalu diga e haala maa, e gadu maa, e yidde maa e goondinki maa, e laabal maa. ¹³ Go mi wara, tinna aa janjana goondinbe dewte ceniide, aa tiidina be, aa ekkitina be. ¹⁴ Taa yeeba dokkal moyyere njal kebuda. A hebii njal diga e annabaaku, wakkati dottii be eklesiya yowi juude mum dow maa. ¹⁵ Tinna e golle den, kokkaa hoore maa e majje, gam himbe fu yi'a no beydortodaa yeeso yeeso. ¹⁶ Hakkilan hoore maa. Reenu bo janjinol maa, tinna dow majjum. To a wadii dum, den aa hoolii a hisan, an e hettinaniibe maa fu.

5

Pol e hokka Timote saawari

¹ Taa falmu dottiijo e semme, amma tiidin mo hande baaba maa. Gojankeebe bo, baddu be hande mawniraa be maa, e miiraa be maa. ² Rewbe manjusuu be, baddu dum hande inniraa be maa, saanjoobe bo, hande sakikiraa be maa. Wadu dum e miilooji laabudi.

³ Teddin rewbe gawniibe, be woodaa wallanbe dum. ⁴ Amma to debbo gawniijo e woodi sukaa be, dum bo taaniraa be, e haani be ekkitoo taw golloraago kulol Alla der saareeji maabe. Be

joba saareeji maabe barjaari booduni. Kanjum fottani Alla. ⁵ Debbo gawniijo, mo walaa kiinnotoodo dum, go e woni kan tan, yowii hoolaare mum dow Alla. Jemma e nyalooma, oo tinnii, oo eela ballal Alla. ⁶ Amma gawniijo daartoowo welwelo, laati nun maaydo baa to emo foofa. ⁷ Kanjum haani bataa be, gam be laatoo be walaa gacce. ⁸ Mo hiinnaaki getti wuro mum, accu du himbe saare mum, joomum yeddii goondinki, oo buri mo goondinay jaasugo.

⁹ Ko inne gawniijo winnee e derewol, sey oo woodi jaka duubi lasoy tati, tawee o laatanakeno goriiko koolaado. ¹⁰ O laatoo anniraado wadugo ko woodi, hande jon: ummingo sukaa be mum hande no haani, oo laatii bernudo hobbe, e lootudo koyde goondinbe, e balludo toortoobe. Laatoo bo o wadii gaduuji geeti duuddi.

¹¹ Amma taa winnu inde rewbe saanjoobe, laatiibe gawniibe. Gam to suunooji maabe ummake, be jidan hooweego kade, be acca gollanaago Almasihu. ¹² Be keban gacce, gam be accii alkawal gollanaago Alla njal be kaabuno. ¹³ Ko buri dum, no be galaa gadaanjil, be ettan wakkati maabe, be boositoo wuro e wuro. Dullere gadaanjil tan bane, amma be nyo'a himbe. Bee naata haalaaji di yaalay be, be una batu. ¹⁴ Sabbu majjum, Be

mii yidi saanooḃe, laatiibe gowniibe, hoowitee. Be dima sukaaḃe, 6e kiinno wuro maḃḃe. Den 6e kokkataa wayḃe men laawol no biisiri inde meeden. ¹⁵ Woḃḃe maḃḃe selii ko laawol, tokkii Seydan. ¹⁶ Debbo goondindo, mo rewḃe gowniibe woni e wuro mum, o walla 6e, gam to 6e laatana eklesiya doongal. Eklesiya kan, hiinno rewḃe gowniibe, 6e goodaa goddo kiinntoodo dum.

¹⁷ Dottiiḃe ardaniibe Eklesiya deydey, e haani heba joddi golle mum de didi. Accu du tinniibe e waaji e janjinol. ¹⁸ Gam Dewtere wi'i: «Taa haḃḃu hunnuko gaari corḃoori gawri.» Ne wi'i kade bo: «Gollotoodo fu e haani joddi mum.» ¹⁹ To goddo waddanii maa gacce dow dottiiḃe eklesiya, taa jaḃu, to hinaa 6e gadii seedeḃe dido, dum bo tato. ²⁰ Wadooḃe hakke, felu dum yeeso himḃe fu, gam heba horiiḃe hula.

²¹ Mi eelii maa yeeso Alla, e Yeesu Almasiihu, e malaykaaḃe subaaḃe, dowtana haalaaji dii, tawee a suttontiray himḃe, a burontiray 6e bo. ²² Taa yawda jowaa juude maa dow hoore goddo. Taa naannu hoore maada der hakkeḃi woḃḃe. Reenu hoore maa aa laabi.

²³ Taa yaru diyam balam tan. Yaru innabojam sedda gam reedu maa, e gam aa nyawi de duuddum.

²⁴ Hakkeḃi woḃḃe wurtitinto diga 6e kiitaaka, di woḃḃe bo wurtitoo ḃaawo ni. ²⁵ Hande nun bo golle boodde hollitortoo, de hollitaaki bo, tabitintaako e suudi.

6

¹ Maccuḃe laatiibe goondinḃe, daara joomiraaḃe mum hande fotuḃe teddi-neego. Den mum, goddo heḃataa laawol bata kalluka dow inne Alla, e ekkitinol men. ² Maccuḃe wooduḃe joomiraaḃe goondinḃe, to wi'u gam 6ee laatii ban-niraaḃe, 6e teddintaa 6e. Amma, 6e jagganoo 6e bura, gam goondinḃe yidaaḃe nun 6e jaggantoo.

Waajotooḃe fewooḃe e suno jawdi

Kanjum haani janjinaa, baajodaa. ³ Woḃḃe e ekkitina ekkitinol feerewol. Be tokkay haala Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu laaḃuka, e ekkitinol jaadoowol e kulol Alla. ⁴ Himḃe 6en laati nun mawnitiiḃe, 6e annaa goddum. Bee nyawi jeddi e biditiri haalaaji. Diga e majjum nawniraagu, e kaḃe, e jennooje, e biisugo bannun yiwata. ⁵ Edum wadda jeddi di walaa kaddi, hakkune himḃe 6e hakkillo mum wuurii. Be joofii goonja, 6ee miili goondinki laati nun laawol keḃal.

⁶ E goonja, goondinki laati nun laawol keḃal manjal, to neddo e seyorii ko woodi. ⁷ En gadday goddum der duuniyaaru. En baawataa bo

ko hoori goddum. ⁸ Gam majjum to een goodi nyaamdu e kolte, dum heyii en. ⁹ Amma suunaabe jawdi, jarbeeji waranan be. Be jantan pittii Seydan e suunooji di nafataa, jaarooji der majjere e halkere. ¹⁰ Gam suuno ceede woni dadol kalludum. Wobbe suunake de, go be ceeki diga goondinki, den be gaddani ko'e ma66e tooraaji duuddi.

Joga ko bataadaa

¹¹ Amma, an neddo Alla, woddoda kujje den. Daartu foonnitaare e takkaago Alla, e goondinki, e yidde, e tinnaare, e diggere. ¹² Habu hawre goondinki woodune, jabaa yonki tabitiiki. Gam sabbu yonki kin Alla noddum maa, gadudaa seedaaku maada boodunju yeeso seedee6e duu66e. ¹³ Mii batee kaa do yeeso Alla buuri-noowo huune fu. Mii batee ka bo yeeso Yeesu Almasiihu gadudo seedaaku boodunju yeeso Ponsu Pilaatu. ¹⁴ Joga ko bataadaa faa wooda. Laata mo walaa tuuni dum bo gacce faa nyalaane Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu suppitoyto. ¹⁵ Garki makko laatoto wakkatiire ne Alla resi, Alla maantetedo. Kanko tan woodi baawde, Laamiido laamiibe, Joomiraawo joomiraabe. ¹⁶ Kanko tan woni mo maayataa, joodiido der jaynal nol goddo waawataa ko battii. Walaa mo meedi yi'ugo mo, walaa baawoowo ko yi'i mo bo. Teddujal e baawde tabitiide

woodani mo faa abada abadin. Aami.

Haalaaji cakitiidi

¹⁷ Batu woodube jawdi der duuniyaaru do, to be mawnito. To be kooloo jawdi ni tabitintaako, amma be kooloo Alla. Kanko nun hokkata en huune fu, faa heya, gam ceyoroden dum. ¹⁸ Batu be be gada ko woodi. Wadugo geetum laato jawdi ma66e. Be laato hokkitiroobe, siriyiibe wallugo wobbe e jawdi ma66e. ¹⁹ Hande nun be cuudiranta ko'e ma66e jawdi booduni, tabitintooni, gam nyalaade garooje, be ke6a bo yonki goonjahi.

²⁰ Timote, hakkilan ko kalfinadaa, woddoda haalaaji baanji baanji di yaadataa e goondinki. Hakkilan bo jeddi dow ko wobbe wi'ata annal luggunjal. ²¹ Wobbe mawnitorake annal nal, go be acci goondinki.

Moyyere Alla wonda e moodon.

Derewol dida6ol ɲol Pol wannani Timote

Haala Puddirka

Pol wittoy kade Roma, oo laatii nanɲaado. Amma oo woodi toora jooni ɓuri de o nanɲanoo der siire nen. Himbe wobbe accii mo, Luka tan nun wondi e makko. E nandi hande Pol wannii derewol ɲol hakkune duubi 66 e 68.

Pol yamii Timote wara law go dabbune wada. To oo wara bo, o wadda gulunfaare Pol e dereeji guri mum. O hoolaaki naa 6e jiidan, gam oo anni no wakkati dillugo makko yottake. Gam majjum derewol ɲol do laatii binnaanɲol dala, hakko o maayata. Der derewol ɲol, Pol yeeyitake ɓaawo dow ko wadunoo, oo batana bo ko wadotoo jooni de o wannata ɲol, waato kiita makko e ko wadoyto yeeso sedda, waato maayde makko ne woddaa kade.

Der derewol ɲol, Pol hollii Timote ko haani wada o laatoroo koolaado der ekkiti-nooje de o hefi. Wakkati mum goondinbe e tooreno, faa dum wadi Pol maɓɓaa der kasu, ekkitinooje leliide bo e toora eklesiyaaji. Gam majjum o semmidinta Timote, o munyana tooraaji, o daroo ɓaawo goonja. O acca jeddi di nafataa, o woddodoo janɲinoobe ko lelii, o takkoo ko o ekkitinaa, o waajoo

haala Alla, «gam Binni Ceniini fu yiwii diga e kollitinki Alla, nii nafa gam janɲingo goonja, e foortugo neddo, e hollugo boofi, e moyyingo di, e ekkitingo wonaago no Alla yidiri».

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-2
2. Yettoore e tiidinki, 1.3-2.13
3. Pol e bata Timote hakki-lana hoore mum, 2.14-4.5
4. Heennyitoode goonki Pol, 4.6-18
5. Cannooje, 4.19-22.

Sannoore

¹ Derewol ɲol yiwii diga e am, min Pol, lilaado Yeesu Almasiihu e sago Alla. Mi lilaama gam mi fiina haala dow yonki ki Alla haɓɓani en alkawal, sabbu kawtal men e Yeesu Almasiihu. ² Mi sannii maa, an Timote ɓiyam jidaado. Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu endee, hokkee moyyere e jam!

Pol e semmidina Timote

³ Mii yetta Alla mo cuji-dananmi e cuudiidum ɓerne laabudum, hande no kaakiraabe am wadunoo. Emi siwtoree jemma e nyalooma fu der du'aaje am. ⁴ Mii siwtora gondi maa. Mii woodi kumpa yi'itaago maa puy, gam mi seyoo puy. ⁵ Mii siwtora goondinki maa ki walaa munaafitaare. Maama maa Loyis e inna maa Enis e artu maa woodugo ki. Mii hoolii an bo aa woodi ki. ⁶ Gam majjum mii hattinee, accu dokkal ɲal Alla hokku

maa no jowumi juude am dow maa beydoo. ⁷ Gam Ruuhu nu Alla hokki en, laatintaa en huloobe. Amma Ruuhu kokkoowo en semme, e yidde, e nantaare o hokki en.

⁸ Gam majjum taa sentu seedanaago Joomiraawo meeden. Taa sentu bo seedanaago am, min ma6baado der kasu gam makko. Hawtu e am der tooraaji gam linjiila, jaka baawde de Alla hokku maa. ⁹ Kanko hisini en, noddi en gam laatanoden mo. Hinaa gam gadu meeden o hisiniri en, amma gam nun nun o yidiri dum e moyyere makko. Moyyere nen o wadani en diga e Yeesu Almasiihu, diga hanne bane. ¹⁰ Jooni, moyyere nen hollitake e garki kisinoowo meeden Yeesu Almasiihu. Kanko halki baawde maayde. Diga e linjiila o holliti yonki tabitintooki.

¹¹ Gam sabbu linjiila kan, Alla wadimmi baajotoodo, lilaado e janjinoowo. ¹² Sabbu majjum tooreteemi tooraaji dii do, amma mi sentiray dum. Gam mii anni mo goondinmi. Mii hoolii bo o waawan ko reeni ko o halfinimmi faa nyalaane darnjal yottoo. ¹³ Joga haala goorjaha ka nanudaa diga e am. Gollir ka e goondinki, e yidde ne kebuden gam een kawti e Yeesu Almasiihu, ka laatane misaalu. ¹⁴ Joga geetum dum kalfinadaa e ballal Ruuhu Ceniido gonudo der meeden.

¹⁵ Aa anni, himbe leydi Asiya fu accii am, Figelus e Hermogenes na'on der ma6be. ¹⁶ Joomiraawo endoo himbe saare Onesifor, gam o deyyitinii am. O sentiray bo nanjoode am der kasu, ¹⁷ accu du no o wari Roma, o dartii am e tinnaare mawne faa o yiitimmi. ¹⁸ Alla Joomiraawo hokka mo endam nyaanne darnjal. An e hoore maa aa anni no woodi, gollide o wadanimmi der siire Efesu.

2

Gollantoodo *Yeesu kooliniido*

¹ Gam majjum biyam, accu moyyere ne kebuden sabbu kawtal men e Yeesu Almasiihu semmidinee. ² Ko nanudaa diga e am yeeso seedeebe duu6be, halfin dum himbe hooliniibe, waawoobe ko janjini wo6be.

³ Ja6u gedu toora maa hande soogeeru Yeesu Almasiihu yeeru. ⁴ To soogeeru jahooru konu e yidi fottango mawdo mum, hakkilantaa haajuuji duuniyaaru. ⁵ Nun nun bo, to gadoowo doggudu yawtontire dwtanaaki sariyaaji doggudu, hebataa meetalol. ⁶ Demoowo golliiido puy, kan nun haani arta nyaama bi6be deme mum. ⁷ Miija ka batu maa mi faa wooda, Joomiraawo faaminte huune fu.

⁸ Siwtor Yeesu Almasiihu mo lenyol Dawda. O fintii e maayde, hande no linjiila ka baajootomi bati. ⁹ Linjiila kan nun acci mii tooree faa

ka6baami e callalluuji, hande gadudo kalludum. Amma haala Alla ha6baaka. ¹⁰ Gam majjum munyanmi huune fu, sabbu subaa6e Alla heba kam6e bo, Yeesu Almasihu hisina 6e, 6e ke6a teddujal makko tabitiinal. ¹¹ Daa do haala kooliniika:

To en maaydii e makko, en buuridan e makko bo.

¹² To en munyanii tooraaji, en laamodoto e makko bo,

to en calike mo, kanko bo o saloto en.

¹³ To en laataaki hooliniife, kanko o tabitinto oo kooliniido,

gam o waawataa ko yeddi hoore makko.

Gollotoodo mo Alla yerdii

¹⁴ Kanjum haani ciwtoora goondin6e, eelaa 6e yeeso Alla 6e acca jeddi dow haalahon. Jeddi iri dii don nafataa goddum, sey majjingo hettiniife. ¹⁵ Tinna darodaa yeeso Alla aa koolaado. Laata gollotoodo mo sentintaake der golle mum. Laatodaa bo janninoowo haala goonaha, hande no fotti. ¹⁶ Seedu e haalaaji baanji baanji, centiniidi. Batoobe di e beydoo woddodaago Alla. ¹⁷ Haala ma66e e nandi hande buure kokkollaare, layoore. Himeneyus e Filetus na'on caka ma66e. ¹⁸ Be celii laawol goonja. Be accii wob6e woppi goondinki mum e wi'ugo pintol maay6e wadii yawtii. ¹⁹ Amma Alla daddii dadda ka dimmataako. Nani do ko winnaa dow makka: «Joomiraawo e anni laataniife dum.» Nunnun bo:

«Noddoowo inne Joomiraawo fu, woddoo wadugo ko halli.»

²⁰ Der suudu manjol, keede gadiraade jande geete e kanjeeri tan bane woni don. Keede gadiraade ledde e loope na'on don. Godde, gollirte golle de teddujal, godde bo golliree golle de walaa teddujal. ²¹ To goddo laabini hoore mum e kujje dee fu, joomum laatoto hande heedo gollirteeno golle teddude. O laatoto, cenaado, nafaowo joomum, ciriyido wadugo golle boodde fu. ²² Doggu suunooji gojankaaku. Dartu fonnitaare e goondinki, e yidde, e jam, an e noddoobe inne Joomiraawo e berde laabude fu. ²³ Amma an, woddoda haalaaji di walaa hoore, e jeddi baanji baanji. Aa anni di umminan nun ka6e. ²⁴ Gollantoodo Joomiraawo haaniraa e hawre. Amma o laatoo diggudo yeeso him6e fu, o laatoo bo baawudo janningo, e munyudo. ²⁵ E haani o foorta yeddoobe mo e jam. Wadoto Alla walla 6e, 6e tuuba, 6e paama goonja. ²⁶ Den hakkilo-oji ma66e wittaaan, 6e dada pitti Seydan nanjunoodo 6e, e wadina 6e sago mum.

3

Jaamanuuru sakitiineeru

¹ Annu der jaamanuujii cakitiidi, wakkatiiji cadudi waran. ² Him6e laatoto yidube ko'e mum tan, sunaabe ceede, 6e laatoto jurotoobe e mawnitintoo6e, 6e jennan haala Alla. Be

downtantaako saareeji ma66e, 6e annaa gadu, 6e teddintaa ko senii. ³ Be laatoto 6e berde mum yoori, 6e cawrantaako goddo, nyo'oobe himbe, 6e galaa nantaare, 6e yonki bonki, 6e banyan ko woodi. ⁴ Be laatoto jammotoobe, dullu6e hakkillo, 6e jidan welwelo duuniyaaru 6ura Alla. ⁵ Be nandinan ko'e ma66e hande huloobe Alla, amma 6ee jedda baawde mum. Woddoda iri himbe 6en. ⁶ Wobbe ma66e e naata e wurooji, 6ee yoyra rewbe 6e galaa hakkillo, 6e hakkeeki nyoyyi, go sunooji feere feere e wifita dum. ⁷ Rewbe 6en e ekkitoo wakkati fu, amma abada 6e baawataa ko yottii annal goonja. ⁸ Hande no Yannes e Yamberes ha6idiri Muusa, nunnun himbe 6en ha6idirta e goonja. Hakkillo ma66e wuurake, goondinki ma66e walaa nafuwe. ⁹ Amma 6e kebataa saa'a, gam haanjaare ma66e laabanan himbe fu, hande no dum laatii e Yannes e Yamberes.

Haalaaji cakitiidi

¹⁰ Amma an Timote, a yi'i no janninirmi. A yi'ii jikku am, e anniya am, e goondinki am, e munyal am, e yidde am, e tinnaare am. ¹¹ Aa anni tooraaji am, e boneeji am. A yi'ii ko he6immi Antiyokiya e Ikoniya, e Listira fu. A yi'i bo no munyirmi dow tooraaji di kebumi. Amma Joomiraawo wurtinii am e majji di fu. ¹² Hawtu6e e Yeesu Almasiihu, go e yidi hulugo Alla, 6e toorete.

¹³ Amma hallu6e e hiiloobe, beydoto e halla. Be majjinan wobbe, gam kambe bo 6ee majji. ¹⁴ Amma an, joga ko ekkitidaa, e ko kooliidaa e semme. Aa anni moy ekkitin maa dum. ¹⁵ Diga sukaaku maa, aa anni Dewte ceniide. Kanje de baawan ko hokku maa faamu, jiiiraa kisidam ke6eteedam diga e goondingo Yeesu Almasiihu. ¹⁶ Binni ceniini fu yiwii diga e kollitinki Alla. Nafuwe majje woni, jannjingo goonja, e hollugo boofi, e moyyingo di, e ekkitingo wonaago no fottiri. ¹⁷ Nunnun neddo Alla fu laatortoo kebbudo, ciriyiido wadugo golle geete.

4

Tinna aa waajoo

¹ Mii eelee yeeso Alla e yeeso Yeesu Almasiihu, kiitotoodo wuuru6e e maay6e. Mii eelee bo sabbu wittooyo makko e Laamaare makko: ² Waaja haala Alla, waajita ka wakkati fu, baa dum fottanii 6e, baa dum fottanay 6e. Felu 6e, semmidin 6e e munyal, aa jannina 6e. ³ Gam wakkati waran de himbe salotoo nanugo ekkitinol poortinjol. Be tokkoto sunooji ma66e. Be dantan ko'e ma66e janninoobe duu66e, janninanbe 6e ko 6e jidi nanugo. ⁴ Be cukkan noppi ma66e gam to 6e nanu goonja, 6e baylitinto far to taalaaji. ⁵ Amma an, nantu hoore maa der huune fu. Munyan tooraaji, wadu golle baajotoodo linjiila,

heennyitin golle maa faa wooda.

⁶ Amma min, mi 6adike laataago sadaka, hande kiriseteedi, wakkati yawtugo am 6adake. ⁷ Mi habii hawre woodune, mi yottinii doggudu am, mii joggii goondinki. ⁸ Diga jooni, Joomiraawo kiitotoodo e goonjaaku, e resanimmi riiba kokketeeka poonnitiido nyaanne darjal. Min tan bane hokketee ka. Amma, min e hettinii6e, yidube wittoygo makko fu, o hokkata ka.

Ka Pol bati dow 6e o gollodii

⁹ Tinna garaa to am law. ¹⁰ Gam Demas accii am, sabbu yidde duuniyaaru, o yahii Tesalonika. Kereskes yahii Galaatiya, Titus bo yahii Dalmatiya. ¹¹ Luka tan nun wondi e am. Waddu Marku to aa wara, o nafan am sanne der golle am. ¹² Tikikus, mi lilii dum Efesu. ¹³ To aa wara, gaddanaa am gulunfaare am ne accumi Torowas, wuro Karpus. Gaddanaa am bo dewte am, ko jogii am 6uri woni, dewte am de guri.

¹⁴ Aleksandire bahillo wadani am ko halli puy. Joomiraawo yoban mo ko o wadi. ¹⁵ An bo, hakkilan mo, gam o salake waaji amen e semme.

¹⁶ Nyalaane arandeere ne darinaami yeeso kiitoowo gam mi toontano hoore am, baa gooto wallay am, 6e fu 6e accii am. To Alla liman 6e dum gacce!

¹⁷ Amma Joomiraawo wallii am, semmidinimmi. Kan acci keennyitimmi golle waaji am. Him6e lenyi janani fu nanii waaji din. Nunnun dadirmi diga e hunnuko jaggere. ¹⁸ Joomiraawo dadinan am ko halli fu, o yottinammi jam to Laamaare makko ne kammu. Teddujal laatanoo mo faa abada. Aami!

Heennyitirde e cannooje

¹⁹ Mi sannii Pirisilla e Akilas, mi sannii getti wuro Onesifor. ²⁰ Erastus darake Korintu, Torofimus bo, mi accii dum Miletus oo nyawi. ²¹ Tinna garaa go dabbune wada. Ebulus e Pudes e Linus e Kalawdiya e sakikiraa6e won6e do fu, sannii maa.

²² Joomiraawo wonda e maa! Moyyere Alla wonda e moodon.

Derewol ɲol Pol winnani Titus

Haala Puddirka

Wakkati Pol yooftaa de o maɓɓanoo der Roma, den nun o waajii haala linjiila der Kereta, siire burune manju der dunde girekiibe. Wakkati o yaareteno Roma to laamiido mawdo, laana diyam maɓɓe yaaliniino ɓe Kereta.

Wakkati o yawtata diga don, o accii don mo o gollodintoo, tokkiido mo, mo laataaki Yahuduujjo, Galaatiya. 2.3. De duuddum Pol yowannoo mo o wada golle cadude, der Korintu du. O yowanii mo gollal moyyingo joonne eklesiya ka kanko Pol o titunoo.

Pol batii Titus ɓe potta Nikopolis. E nandi hande diga Maseduwaan nun o winnoy derewol ɲol do, e ɲol Timote aranol. Haala majji e nandi.

Baawo Pol holli no haani ardiibe e wa'i, o batanii bo boofi Yahuduube salotoobe ekkitinol goonawol. O holli bo ko haani geɓe himbe feere feere wonbe der eklesiya wada. No o heennyitiri derewol makko nani, o batanii moyyere Alla accoore neddo joodoo joonne teddinoore linjiila.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-4
2. Dottiibe eklesiya, 1.5-16
3. Gollleeji geɓe himbe feere feere der eklesiya, 2.1-15

4. Joonne goondinbe der duuniyaaru, 3.1-11
5. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 3.12-15.

Sannoore

¹ Derewol ɲol do yiwii e am, min Pol, maccudo Alla e lilaado Yeesu Almasiihu. Alla yowanii am mi wada subaaɓe makko goondina mo. O yowanii am anningo ɓe goonja jaadooha e goondinki men. ² Hande non ɓe goodirta hoolaare hebugo yonki tabitiiki. Alla mo fewataa haɓɓaniino en alkawal yonki kin diga huune fu tagaaka. ³ No wakkati wadi, o anninii haala makko diga e waaji di o yowanimmi hande no Alla Kisinoowo en umuri dum.

⁴ Titus, mi sannii maa, an, laatiido biyam e goonja diga e goondinki men gooti. Alla Baaba, e Yeesu Almasiihu Kisinoowo en wadaneer moyyere, hokkee bo jam!

Golle Titus der Kereta

⁵ Mi accii maa Kereta gam moyyinaa ko horii moyyineego. Cuɓanaa genni fu dottiiɓe Eklesiya hande no bi'uno maa mi. ⁶ Sey dottiijo cuɓaado fu laatoo mo walaa gacce. O laatoo gorko mo debbo gooto, mo ɓiɓɓe mum laatii goondinbe. Biɓɓe ɓen laatoo ɓe nyo'irtaake baadi baanjaari, dum bo dullere dowtaare. ⁷ Doole ardiido Eklesiya fu laatoo mo walaa gacce, gam o laati nun gollantoodo Alla. Haanay o laatoo mawnitiido, dum bo mo mone, maa bo jaroowo bagi, dum bo kaɓaado, maa

bo cuunaado riiba kalluka. ⁸ Amma sey joomum e laatii bernoowo ho66e, jidudo ko woodi, mo hakkillo, poon-nitiido, laabudo, nantiido. ⁹ Sey joomum e jogii haala kooliniika hande no ka janjiniraa. Den o waawan ko semmidini wo66e e ekkitinol laabuŋol, o waawan bo ko jaalii yeddoo6e.

¹⁰ E gooŋa, duu66e e laatii nanaruu6e, accu du caka Yahuduu6e goondin6e. Bee laatii batoo6e haalaaji di walaa hoore, 6ee yoyra him6e. ¹¹ Sukku kunnude ma66e, gam 6ee biisa saareeji duuddi. Bee ekkitina ko haanay, gam 6e ke6a riiba kalluka. ¹² Neddo ma66e, mo him6e daari hande annabi-ijo, batii du, wi'i: «Keretaabe laati nun fewoo6e wakkati fu, 6ee laatii bisaaji bondi, ciwankee6e, e deereru6e.» ¹³ O batii gooŋa. Gam majjum, felu 6e e semme, gam 6e ke6a goondinki geeti. ¹⁴ Be acca tokkugo taalaaji Yahuduu6e, e oodaaji him6e yoofu6e gooŋa. ¹⁵ Huune fu e laabi to laabu6e. Amma walaa ko laabi, to sobu6e e 6e goondinay, gam hakkillo ma66e e cuudiidum 6erne ma66e fu sobii. ¹⁶ Bee bi'a 6ee anni Alla, amma golle ma66e e yedda no 6ee anni mo. Bee laatii nyiddu6e, e nanaruu6e. Be baawataa ko wadi geetum baa gootum.

2

Ekkitinol gooŋawol

¹ Amma an, accu batu maada yaada e ekkitinol

gooŋawol. ² Wor6e naye6e, batu 6e no haani 6e laatoo nantii6e, fotu6e teddineego, hakkil6e. Be laatoo 6e goondinki mum yandi, 6e gooda yidde e munyal. ³ Batu rew6e naye6e bo, wonoo hande no haani rew6e goondin6e wonaroo. To 6e laatoo nyo'oo6e him6e, dum bo hor6e bagi. Amma 6e laatoo ekkitinoo6e ko woodi. ⁴ Be ekkitina rew6e saarjoo6e yidugo wor6e mum, e sukaa6e mum. ⁵ Be laatoo hakkil6e, laabu6e. Be kiinnoo golle wuro ma66e, 6e laatoo yeeddu6e. Moy fu downtanoo gorko muudum, gam to haala Alla yennee.

⁶ Waaja gojankee6e, 6e laa-too hakkil6e der huune fu. ⁷ An e hoore maa, laatana 6e misaalu der golle boodde fu. Ekkitin 6e ekkitinol gooŋawol, e pottuŋol. ⁸ Haala maa laa-too gooŋaha, ka yeddataako, gam way6e meeden jiboo, 6e dulla kalluka ka 6e batani en.

⁹ Maccu6e bo, waaja 6e, 6e nanana joomiraa6e ma66e der huune fu. Be gada ko welata 6e, to 6e jeddontir e ma66e. ¹⁰ To 6e bujuu 6e, amma wakkati fu, 6e kollita 6ee laatii hoolaa6e, hebbu6e. Be gada dum gam ekkitinol haala Alla kisinoowo en, ted-dinee der huune fu.

¹¹ E gooŋa, moyyere Alla hollitake gam him6e fu hisa. ¹² Moyyere nen e ekkitina en accen wonaago der dullere kulol Alla, e suunooji duuniyaaru. Nee ekkitina en bo laatoden hakkil6e, e foonnitiio6e, e hulo6e Alla

der duuniyaaru nuu do.
 13 Hande non kedortoden nyalaane barkidinaane, ne tammihiden. Nyalaanen, Yeesu Almasiihu, Alla meeden mawdo, Kisinoowo en, hollitinto e teddujal.
 14 O hokkii hoore makko gam men, o sooditii en diga ko halli fu. O laatini en himbe makko be o woodi, laabinaabe, tinniibe wadugo golle geete.

15 Kanjum haani bataa himbe, nun bo haani baajodaa be, pelaa be e baawde maa fu. Taa accu goddo yawee.

3

No haani goondinbe Yeesu e laatii

1 Siwtor goondinbe be nanana mawbe leydi, e woodube baawde. Be dwtanoo be, bee ciriyii wadugo golle boodde fu.

2 To be batu kalluka dow goddo, be laatoo deyyube, e sawriibe, e welube deedi dow himbe fu. 3 Gam enen bo, een latinoo be walaa hakkillo, nanaruube, e majjube. Een latinoo maccube jidaali, e suunooji diye fu. Een goodunoo ganyaani e nawniraagu, een banyontiri, en banyaa, een banyontiri. 4 Amma

Alla Kisinoowo en hollitii himbe geetaaku mum e yidde mum. 5 O hisinii en, amma hinaa gam en gadii golle poonnitiide, e endam makko o rimatorii en, laatiden heybe diga e Ruuhu Ceniido laabindo en. 6 Alla hokkii en Ruuhu mum ceniido

puy, diga e Yeesu Almasiihu Kisinoowo en. 7 O wadii dum diga moyyere makko gam laatoden foonnitiibe, heba donen yonki tabitiiki, ki tammiden hebugo. 8 Kanka woni haala kooliniika.

Mii yidi tasinaa ka, gam goondinbe Alla tinnoo wadugo golle boodde. Kanjum woni ko woodi, ko nafata himbe. 9 Amma woddoda haalaaji di walaa hoore, e jeddi dow habaruuji lenyi, e kabe, e jeddi dow tawreeta. Haalaaji dii don fu nafataa goddum, baanji di laatii. 10 Gaddoowo ceennol caka himbe, felu mo de woore, de didi, to o salake, takku mo sera. 11 Annu gadoowo hande non laati nun majjudo e hakkeejo, o doyyii hoore makko kiita.

Cannooje e baynaade

12 To mi lili Artemas naa bo Tikikus to maa, yawda garaa law, tawaa am Nikopolis, gam ton jidumi dabbugo. 13 Tinna ballaa Jenas, moodibbo tawreeta, e Apollos, gam to goddum jaccu be der jahaanjal mabbe. 14 E haani himbe meeden bo ekkitoo wadugo golle boodde. Be balla haajaabe walleego gam to kambe wallooobe ben be gonoo baanji.

15 Wondube e am fu sannii maa. Emen canna goondinbe yidube men fu.

Moyyere Alla wonda e moodon, on fu.

Derewol ɲol Pol winnani Filemon

Haala Puddirka

Derewol ɲol Pol winnani Filemon do, haala joonne hakkune himbe dido nun ɲol batanta. Pol winnani derewol ɲol gam o sawrinana Onesimu, maccudo dog-gunoodo joomiraawo mum Filemon. Filemon laati nun goondindo tawaado der wannarde Koloosi. Onesimu tuubii, goondini Yeesu diga e waaji Pol. Kan wadi Pol e eela Filemon ja6a Onesimu hande banniraawo mum, o sawraano mo bo.

Der duu6ol 62 nun Pol winni derewol ɲol der nanjoore mum arandeere der Roma. Dum nandi hande Tikikus nun yaari derewol ɲol e ɲol Koloosi, Kol. 4.7-9.

Ko hollitii der derewol ɲol woni, tinnaare ne Pol woodi dow moyyingo haala hakkune himbe dido, hande no o woowi wadugo hakkune himbe duu66e. Ko Almasiihu wadani en hakkune men e Baaba mum, kanjum nun Pol wadani Onesimu hakkune mum e Filemon.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1-3
2. Yettoore Alla gam goondinki Filemon, 4-7
3. Pol e eelana Onesimu sawraare, 8-22
4. Cannooje, 23-25.

Sannoore

¹ Min Pol, e banniraawo meeden Timote nun winni

derewol ɲol. Min Pol, mii laatii ma66aado gam daliila Yeesu Almasiihu. Emen canna Filemon, jidaado amen, gollodintoodo e amen. ² Emen canna bo Afiya, sakiike men debbo, e Arkipus kabidoowo e meeden gam linjiila, e goondinbe hawritintoo6e der wuro maa. ³ Alla Baaba meeden, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo, hokka on moyyere e jam.

Yidde e goondinki Filemon

⁴ Filemon, mii yetta Alla wakkati fu, mi accay siw-torgo maa der du'aaje am.

⁵ E goonja, mi nanii yidde e goondinki maada dow Joomiraawo Yeesu e batanee, e no jidirdaa himbe Alla fu. ⁶ Emii eela Alla, gam goondinki kii do hawti en yi'oo der gadu. Den paaminaa geetum fu dum baaweten wadugo gam Almasiihu.

⁷ Banniraawo, 6erne am seyake puy, hakkillo am fukkake bo, gam yidde maa deyyitinii himbe Alla.

Pol e sawrinana Onesimu

⁸ Mii woodi laawol der kawtal men e Almasiihu mi eelee ko haani gadaa.

⁹ Amma, mii 6uri yidugo, mi eelee gam yidde, min Pol dottiijo, jooni bo mii ma66aado sabbu Yeesu Almasiihu. ¹⁰ Mii eelee gam Onesimu 6iyam mo kebumi goondini der kasu. ¹¹ Naane, o nafayno maa, amma jooni, o nafa en, min e maa.

¹² Mii wittina mo to maada, ja6u mo hande min e hoore am. ¹³ Mii yiduno haggugo

mo to am, gam o wallammi hande no haani balliraano am jooni no tawaami der kasu gam linjiila. ¹⁴ Amma mi yiday wadugo goddum to hinaa en baddii, gam mi yidaa wadingo maa booddum e doole, amma dum laatoo e sago maa.

¹⁵ Wadoto Onesimu seen-niriino e maa wakkati sedda, gam o wonda e maa, e baadey. ¹⁶ O laataaki kade maccudo tan, oo buri maccudo, o laatike banniraawo men jidaado. Min, mii yidi mo sanne. Mii anni aa yidi mo buri, hinaa hande neddo tan, amma hande goondindo Joomiraawo.

¹⁷ To a daarii am hande igo maa, den kan, jabu mo hande no jabirtaa am min e hoore am. ¹⁸ To o woofaniino maa, dum bo to o joganiino maa nyamaane, yowanam dum. ¹⁹ Min Pol, mii winna ka e junjo am, mi yoβete dum. Amma mii siwtoree, an bo aa joganii am nyamaane, nyamaane nen bo, an e hoore maa nun. ²⁰ An banniraawo am, wadanam dum sabbu Joomiraawo, deyyitin berne am gam kawtal men e Almasiihu.

²¹ Mii wannanee gam mii hoolii a nananan am, gam mii anni a wadan buri ko eelu maa mi. ²² Sikan, ciriyano daa am suudu to beeranmi, gam mii miila, Alla jaban du'aaje mon, o wittinanmi to moodon.

Cannooje

²³ Epafaras mo maββidaami gam Yeesu Almasiihu sanni

maa. ²⁴ Marku bo, e Aristarkus, e Demas, e Luka gollidooβe e am sannii maa.

²⁵ Moyyere Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeden wonda e moodon.

Derewol Iburaninkee6e

Haala Puddirka

Derewol Iburaninkee6e e woodi nafuwe mawdo der Alkawal Kesal. Binnudo derewol nol batay inne mum, ko baaweten ko bati tan woni, o laati nun Yahuduujo goondindo Yeesu, woliine maamiraa6e men nun hol-lata dum. Oo anni Alkawal Kiinnal puy, accu du dow golle Leewinkee6e. Diga seedee6e linjiila arandee6e nun o nani linjiila.

Yahuduu6e goondin6e Yeesu hande makko nun o wannani, kam6e o baddata. Bee laatii him6e tawaa6e der eklesiya ka o anni, go oo yidi beraago 6e, dum 6ooyataa. Liinyoo6e dewte e miili eklesiya Roma, der leydi Italiya nun o wannani derewol nol. Gam Roma nun him6e arti nani haala derewol nol, diga e derewol nol Kelema mo Roma winni der duu6ol 95 yahugo 96 6aawo Almasiihu rimaa.

Toora batanaaka der don e laatii toora ka Kolodu laamiido toori Yahuduu6e goondin6e Yeesu der duu6ol 49 6aawo Almasiihu rimaa. O riwi Yahuduu6e goondin6e jaka duu6i sedda diga Roma.

Dum nandi hande derewol nol winnaama hakkune duu6ol 60 yahugo 64 6aawo Almasiihu rimaa.

Binnudo derewol nol, winnii nol gam semmidingo 6e o wannani. Dum nandi bo hande 6e o wannani e tawaa

der toora mawka. O winnani 6e, gam to 6e boppu goondinki.

Der derewol makko, o hollii 6e no Yeesu e 6uri malaykaa6e, e Muusa, e Yosuwaa, e Limaamiibe 6e Alkawal Kiinnal. Dum don fu, e hollita no 6e o wannani e yiduno wittugo der tawaanjal Yahuduu6e dow sujidango Alla. O hollii 6e, no sadaka Almasiihu wadi de woore, e yiyam mum heyii faa e baadey.

O semmidinii 6e e hol-lugo 6e goondinki him6e arandee6e. O batii 6e, 6e tigga Almasiihu gite, gam kanko nun laatii misaalu munyal.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-3
2. Almasiihu e 6uri malaykaa6e mawnugo, 1.4-2.18
3. Almasiihu e 6uri Muusa e Yoosuwaa mawnugo, 3.1-4.13
4. Limaamaaku Almasiihu e 6uri limaamaaku fu, 4.14-7.28
5. Alkawal Almasiihu e 6uri alkawalji fu, 8.1-9.28
6. Yiyam Almasiihu e 6uri kiiseteedi fu nafuwe, 10.1-31
7. No goondinki 6uriri hu-une fu, 11.1-12.25
8. Haalaaji cakitiidi, 13.1-25.

Alla baddii him6e diga e Biddo mum

¹ Diga ko 6ooyi, Alla badiino kaakiraa6e meeden de duuddum, e laabi feere feere. O baddii 6e diga e annabiibe. ² Amma der nyalaade cakitiide dee do, o baddii en

diga e Biyiiko. E makko Alla tagiri duuniyaaru e kammu. Kanko nun bo Alla su6i laatoo donoowo huune fu. ³ Kanko nun laatii jaynol jalboowol, kollitoowol tedduŋal Alla, e no Alla laatii e goonja. Oo jogii huune fu diga e haala makko gooduka baawde. Baawo o laa6ini hakkeeji him6e, o joodake dow kammu, to nyaamo Alla mawdo, mo tedduŋal.

Biddo e buri malaykaa6e

⁴ Biddo e burii malaykaa6e manŋu, kan wadi Alla hokki mo inne burune inde ma66e. ⁵ Malaykaajo moy nun Alla meedi ko wi'i:

«An laatii Biddo am, hanne min nun laatii Baaba maa*?»

Moy o wi'i kade:

«Mi laatanto mo Baaba, kanko bo, o laatanoo am Biddo*?»

⁶ Kade bo, no o liloyta Afo makko e duuniyaaru, o wi'i: «Malaykaa6e Alla fu sujidana mo*.»

⁷ Dow malaykaa6e bo Alla wi'ii:

«Oo gollira malaykaa6e makko hande keni, o wadii 6e jagganoo mo hande delle yiite*.»

⁸ Amma dow Biddo, o wi'i: «Laamu maa, an Alla, wonoo faa abada!

A laamoranto him6e maa e sawru fonnitaare.

⁹ Aa yidi fonnitaare, aa wanyi ko halli,

gam majjum, Alla maada su6i ma, wuju maa nebbam seyo

buruŋo ŋo wondu6e e maada*.»

¹⁰ O wi'i kade:

«Joomiraawo, diga fuddoode, an tagi leydi,

juude maa tagi kammu.

¹¹ Dum fu, dum halkan, amma an, a tabbitinto,

dum fu, dum hiiddan hande kolte,

¹² a taggan dum hande toggoore,

dum waylitinte, hande kolte. Amma an, a waylitintaako.

Duubi maa bo heennyataa*.»

¹³ Alla meeday ko wi'i malaykaajo gom:

«Jooda nyaamo am

gam mi wada wanyu6e maa laatoo jaabirdum koyde maa*.»

¹⁴ Malaykaa6e fu laati nun ruuhuuji jaggantoodi Alla, oo lila di gam di gollanoo ronoo6e kisidam.

2

To en jeebee kisidam

¹ Gam majjum, e haani kakkilanen puy ko nanuden, gam to en boddodee laawol. ² Haala ka Alla

hokki diga e malaykaa6e goondii. Woofu6e e salii6e dwtanaago ka fu, heban kiita kaa do haanani 6e.

³ To non noy dadirten, to en jeebake kisidam mawdam

hande dam do? Joomiraawo nun arti batango

kisidam dam, den nanu6e

* 1:5 Jabuura 2.7 * 1:5 2 Samuyiila 7.14 * 1:6 Tokkitaaki Tawreeta 32.43

* 1:7 Jabuura 104.4 * 1:9 Jabuura 45.7-8 * 1:12 Jabuura 102.26-28 * 1:13

Jabuura 110.1

tabbitinani en dam. ⁴ Alla semmidinii seedaaku ma66e e wadugo maaneeji, e kaaydiniidum, e kaayefiiji feere feere. Alla hollitii dum bo e seennango 6e Ruuhu Ceniido hande no o yidiri.

Yeesu laatake neddo gam hisina himbe

⁵ Alla hokkay malaykaa6e 6e laamano duuniyaaru garoowu nu batanten. ⁶ Goddo batii nokkun der Dewtere, wi'i:

«Ume neddo laatii faa ciw-toraa dum?
naa 6ii-aadama ko paaledaa dum?»

⁷ A leesinii mo wakkati sedda ley malaykaa6e, a meelii mo teddujal e manju.

⁸ A yowii huune fu ley koyde makko[☆].»

No Alla yowani mo huune fu, edum holla no goddum horaaki ko o yowanay mo junjo. Jooni en ji'ataa taw no o yowanii mo kujje fu junjo. ⁹ Amma een ji'a Yeesu leesinanoodo wakkati sedda ley malaykaa6e, jooni o meelinaama teddujal e manju. Gam ume? Gam o toorake, o maayi. Hande non, sabbu moyyere Alla, o maayiranii himbe fu. ¹⁰ Dum fottanii Alla tagudo huune fu, e mo gam mum huune fu woni, yaara himbe duu66e 6e ke6a teddujal. Dum fottanii mo bo, o yottina Yeesu ma66itindo laawol kisidam, o laato kebbudo diga e tooraaji.

¹¹ Gam laa6inoowo, e laa6intee6e fu yiwii diga e

baaba gooto. Kan wadi o sentay noddugo 6e banniraa6e.

¹² O wi'ii:

«Mi batan banniraa6e am inne maa, mi maantete caka jama'aare maa[☆].»

¹³ O wi'ii kade:

«Mi yowan hoolaare am fu dow Alla.»

Kade bo, o wi'i:

«Mi nani, min e 6i66e 6e Alla hokkimmi[☆].»

¹⁴ Hande no 6i66e woodiri bannu e yiyyam, hande non Yeesu bo ettiri bannu, laatii hande ma66e. O wadii dum gam diga e maayde makko, o halka baawde laamaniido maayde, waato Seydan. ¹⁵ Diga e majjum o rindini laatiibe maccube der gonki mum fu, gam 6e kuliino maayde. ¹⁶ Gam een anni, malaykaa6e bane Yeesu wari wallugo, amma laatiibe lenyol Iburahiima nun. ¹⁷ Gam majjum, e haani o nanda e banniraa6e makko der huune fu. Hande non o laatorii hooreejo Limaamiibe mo endam, koolaado der golle Alla, gam o moyta hakkeeki jama'aare. ¹⁸ Kanko e hoore makko o tooraama, o jarbaa. Gam majjum, o waawan wallugo jarbaa6e.

3

Yeesu e buri Muusa

¹ Banniraa6e goondinbe, onon 6e Alla noddi, gattee hakkillo mon dow Yeesu. Alla liloyi mo gam o laato hooreejo Limaamiibe dow goondinki meeden ki ceedotoden. ² O laatake koolaado

☆ 2:8 Jabuura 8.5-7

☆ 2:12 Jabuura 22.23

☆ 2:13 Esaaya 8.17-18

yeeso Alla cubudo mo, hande no Muusa laatorii koolaado der suudu Alla fu. ³ E goonja, Yeesu e buri Muusa teddujal, hande no mahoowo buriri suudu njol o mahi teddujal. ⁴ Gam suudu fu e woodi mahudo dum, amma mahudo huune fu woni Alla. ⁵ Muusa laatike koolaado der suudu Alla fu, hande jaggiido, oo seedanoo ko batanoytee. ⁶ Amma Almasiihu laatike koolaado der suudu Alla hande biddo. Enen laatii be suudu makko to en tinnake een koolii, een tabbitini ko jurortoden faa heennyitirde.

Naatugo der siwtaare Alla

⁷ Gam majjum, Ruuhu Ceniido wi'i:
«Hanne, to on nanii daane Alla,
⁸ to on joorinee berde moodon hande no kaakiraa6e moodon wadunoo,
no 6e ummanii Alla*,
⁹ 6e jarbii mo der ladde haro. Alla wi'i, ton 6e jarbii am, 6e poonnimmi,
baa no 6e ji'ii golle de gadumi jaka duubi lasoy didi.

¹⁰ Gam majjum, mone am ummii dow him6e jaa-manuuru nu,
bi'umi: «Wakkati fu, berde ma66e e majji,
6e annaa laabi am!»

¹¹ Gam majjum, mone am ummii, kuniimi, bi'umi:
«Be naatataa der siwtaare am pay*.»

¹² To non, banniraa6e, kakkilee, gam to goddo moodon woodu berne hal-lune, dulla goondingo,

woddodoo Alla mo yonki. ¹³ Amma baajontiree nyalaane fu, faa dum wi'ee «hanne» gam to hakke majjin goddo moodon, yoorina berne mum. ¹⁴ To en jogake hoolaare men arandeere e semme faa heennyitirde, den en laatike hawtu6e e Almasiihu.

¹⁵ Hande no Dewtere wi'i:
«Hanne, to on nanii daane Alla,

to on joorinee berne mon hande no kaakiraa6e moodon wadunoo,
6e ummanii Alla»

¹⁶ Bey nun nani daane Alla, go 6e ummanii mo? Kam6e woni wurtiibe diga leydi Misira fu, 6e Muusa ardanii fu! ¹⁷ Bey nun mone Alla ummii dow muudum faa duubi lasoy didi? Kam6e woni wadu6e hakke, go maayi der ladde haro. ¹⁸ Bey nun o hunanii 6e naatataa der siwtaare makko? Kam6e woni salii6e dowaanaago mo. ¹⁹ En ji'i, 6e baaway naatugo der siwtaare nen gam 6e goondinay.

4

¹ Alla ha6banii en alka-wal naatugo der siwtaare mum. To non, sey kulen, gam to goddo moodon miilu sakitake, dullii naatugo der mayre. ² Gam enen bo, en baajaama linjiila hande kaakiraa6e men. Amma, ka 6e nani nafay 6e, gam no 6e nani, 6e goondinay. ³ Amma enen goondin6e, en naatan

* **3:8** Him6e Isira'iila ummanii6e Alla e annabi Muusa wi'i, wittan leydi Misira.

* **3:11** Jabuura 95.7-11

der siwtaare ne Alla batani, hande no o wi'i:

«Mi hunake e mone bi'umi:
“Be naataataa der siwtaare am pay[☆]!”»

Nani bo Alla heennyi wadugo golle mum diga o tagi duuniyaaru. ⁴ Bataama

kade nokkun der Dewtere, dow nyalaane jeedidawre, wi'aa: «Alla siwtake wadugo golle mum fu der nyalaane jeedidawre[☆].» ⁵ O wi'i kade der nokkuure wonne: «Be naataataa der siwtaare am pay[☆].»

⁶ Artube nani linjiila naatay der siwtaare nen, gam be dowtaaki. Amma wobbe waawan ko naati kade. ⁷ Gam majjum, Alla resii nyalaane wonne kade, o noddi ne «hanne» o batanii ne baawo duubi duudfi, diga e hunnuko Dawda, o wi'i:

«Hanne, to on nanii daane Alla,
to on joorinee berde moodon[☆].»

⁸ To Yosuwa hokkiino be siwtaare, Alla batantaano kade siwtaare wonne baawo nii. ⁹ To non, nyalaane siwtaare e horanii kade himbe Alla. ¹⁰ Gam naatudo der siwtaare Alla, siwtoto e golle mum kanun bo, hande no Alla siwtorii e de mum. ¹¹ Gam majjum, en tinnee naaten der siwtaare Alla. To goddo tokku misaalu dullere dowtaare himbe Isira'iila, yana.

¹² Haala Alla e woodi yonki, eka woodi semme. Kaa buri kaafahi kiye fu, belnaaki becce didi welugo. Kaa naata

faa der, ka seenna yonki e ruuhu, jokkule e busam. Eka hiitoo maatirdum, e miilooji berne. ¹³ Walaa fu ko tagaa, ko suudanii Alla, huune fu laabi e gite makko. Kanko jottinoyten ko gaduden fu.

Yeesu e buri hooreebe Limaamiibe

¹⁴ Een goodi hooreejo Limaamiibe mawdo jottiido to Alla dow kammu, kanko woni Yeesu, Biddo Alla. Gam majjum, sey jogoden e berde goote goondinki meeden ki ceedotoden. ¹⁵ Een goodii hooreejo Limaamiibe baawoowo endaago en der tampe meeden. Gam kanko e hoore makko o jaribaama der huune fu hande no meeden, amma o waday hakke. ¹⁶ Gam majjum, en battee kittaal Laamaare Alla njal moyyere e hoolaare, gam keben endam, e moyyere, de gooduden bukaata ballal fu.

5

Hooreejo Limaamiibe mo yurmeene

¹ Hooreejo Limaamiibe fu, subete nun caka himbe, o gollanoo Alla gam mabbe, o yaara dokke e kiiseteedi yeeso Alla gam ikkingo hakkeeji. ² O waawan faamugo be walaa annal e majjube, gam kanko e hoore makko oo laatii tampudo der becce fu. ³ Gam sabbu tampere nen nun haani o wada kiiseteedi ikkinooji hakke, hinaa gam jama'aare tan, amma gam hoore makko bo. ⁴ Goddo

waawataa ko hokki hoore mum tedduŋal laataago hooreejo Limaamii6e. Amma Alla nun noddata joomum hande no o noddiri Haruuna.

⁵ Non bo dum laatii e Almasiihu, kanko bane hokki hoore makko tedduŋal laataago hooreejo Limaamii6e. Alla nun hokki mo dum, de o wi'i:

«An laatii Biddo am, hanne min nun laatii Baaba maa*.»

⁶ O wi'i nokku kade:

«A laatike Limaamiijo faa e baade hande no Malkisadaka*.»

⁷ Wakkati Almasiihu wounoo e duuniyaaru, o eelii Alla, o eelitii, e bojji mawdi, e gondi, gam Alla hisina mo diga maayde. Alla bo toon-take mo, gam oo woodi kulol Alla. ⁸ Baa no oo laatii Biddo Alla, tooraaji makko ekkitinii mo dowtaago. ⁹ Alla laatini mo kebbudo, gam majjum o laatani dowtaniibe mo fu daliila kisidam tabitiidam. ¹⁰ Alla sufi mo, wadi mo hooreejo Limaamii6e hande no Malkisadaka.

En kakkilee to en boppee goondinki

¹¹ Dow haala kaa do, emen goodi haalaaji duuddi, e kujje cadude faamingo, gam on paamataa law. ¹² E haanunoo oon laatii janninoobe diga dum booyi, amma faa jooni oon goodi bukaata jannineego pudfirdum der haala Alla. Haanuno oon nyaama nyaamdu tekkunol, amma faa jooni, kosam nun musinton. ¹³ Musinoowo fu,

waawataa suttontirgo haala foonnitaare, gam o laati nun suka. ¹⁴ Amma, mawbe,

woowin6e hakkillo mum suttontirgo ko woodi e ko halli nun nyaamdu tekkunol wonani.

6

¹ Gam majjum en accee ekkitaago ekkitinol leesunol dow Almasiihu. En jahee yeeso e ko hebbi. To en daddee dadfa kesa, hande jon: tuubugo golle jaayde, e goondingo Alla, ² e ekkitinooje dow batise, e yowugo himbe juude, e pintol maaybe, e kade kiita duumiika. ³ En jahee yeeso, kanjum en gadan dum, to Alla jabii.

⁴ Daaree haala himbe wittube der gonki mum kiikki. Be kebiino jaynol Alla. Be mettii dokkal yiwunol dow, go be kebi gedu e Ruuhu Ceniido. ⁵ Be mettii haala Alla geeta, e baawde jaamanuuru warooru, ⁶ e non fu, go be bitti 6aawo. Wadataako be bittinee be tuuba kade. Gam dum laatii hande kambe e ko'e ma6be, bee tigga kade Biddo Alla dow leggal palaanjal, bee jawna mo yeeso himbe fu.

⁷ To leydi e yara diyam to6oojam de duuddum, nii fudinana aawudo awdi geeri, den ni hebuwa don barke Alla. ⁸ Amma to gi'e, e tuppe nun ni fudinta, sey ni woppee, booyataa ko ni yaa'ee, ko sakitoytoo fu, sey ni sunnyee yiite.

⁹ Onon, banniraa6e am yidaa6e, baa to emen bata hande non, emen anni oon darii dow laawol boodunol, nol kisidam. ¹⁰ Gam Alla laataaki mo fonnitaaki. O yeggitintaa gadu mon, e yidde ne kollitindon gam inne makko. On kollitii yidde nen e golle de gadudon, e de gadoton faa hanne gam him6e Alla. ¹¹ Amma emen jidi moy moodon fu hollita iri anniya kaa don faa heennyitirde, gam kebon ko kefidon. ¹² To on laatee ciwaakuu6e, amma yemminee goondinki e munyal him6e he6oo6e donnu nu Alla ha66i alkawal mum diga e goondinki.

¹³ No Alla ha66anta Iburahiima alkawal, e hoore makko o hunorii, gam o waawataa ko hunorii burudo mo mannu. ¹⁴ O wi'i: «E goonja, mi barkidinte, mi duudinan lenyol maa*!» ¹⁵ Hande non Iburahiima munyiri, o he6i ko Alla ha66ani mo alkawal. ¹⁶ To him6e e hunoo, 6ee kunoro inne burdo 6e mannu. Hunayeere nen nun tabbitinta haala, ikkina jeddi fu. ¹⁷ Non bo, no Alla yidi hollugo ronoo6e alkawal mum e burudum laa6ugo, no ka o resi waylitintaako pay, o wadii dum e hunayeere. ¹⁸ To non, kujje didi woni waylitintaako, de Alla waawataa ko fewi dow mum, kanje woni: hunayeere e alkawal. Kanjum semmidinta 6erde men, enen accoy6e huune

fu, go kooliden ko bi'aden. ¹⁹ Hoolaare nen e laatani en hande tiggere laana diyam, tiggaane ne dimmataako gam yonkiji men. Ne yahii faa 6aawo wudere wirnirde nokkuure burune fu senaago. ²⁰ Don nun Yeesu arti naatani en, o laatani en hooreejo Limaami6e faa e baadey, hande no Malkisadaka.

7

Limaamiijo bi'eteedo Malkisadaka

¹ Malkisadaka on laati nun laamiido siire wi'eteene Salaam. Oo laatii bo Limaamiijo Alla towudo. Wakkati Iburahiima wartata diga konu nu o jaalii laami6e, den Malkisadaka fotti e makko, barkidini mo*. ² Kanko nun Iburahiima hokki jakka huune fu. Ko inne Malkisadaka fillitii woni: «Laamiido foonni-taare», kade bo, oo laatii laamiido Salaam, waato «laamiido jam.» ³ O woodaa Baaba, dum bo inna, o woodaa bo kaakiraa6e. O woodaa fuddoode, o woodaa timmoode. O nandinaama e Biddo Alla, oo laatii Limaamiijo faa e baadey.

⁴ Daaree no teddunjal Malkisadaka foti mawnugo, faa Iburahiima maama meeden hokki mo jakka ko he6i diga konu. ⁵ Limaami6e yiw6e e lenyol Leewi, kam6e nun tawreeta hokki laawol jabugo jakka to Isira'uilaabe, banniraa6e ma66e, baa no kam6e bo 6e yiwii e Iburahiima hande ma66e*. ⁶ Amma

* 6:14 Laatanooji 22.16-17

* 7:1 Laatanooji 14.17-20

* 7:5 Leewi woni

maama Muusa e Haruuna.

Malkisadaka mo jeyaaka der lenyol Leewi, jabii jakka to Iburahiima, o barkidini ke6udo alkawalji Alla. ⁷ Nani bo, jeddi walaa, barkidindo e 6uri barkidinaado manju. ⁸ Dow wecco arano, Limaamiibe jaboo6e jakka laati nun him6e maayoo6e. Amma dow wecco dida6o, Malkisadaka ceedanaado e wuuri nun jabi ka. ⁹ En baawan ko wi'i Leewi jabooowo jakka, hokkii ka diga e Iburahiima. ¹⁰ Gam Leewi rimaakano taw, go Malkisadaka fotti e maamiiko Iburahiima. ¹¹ Der tawreeta ka Isira'iilaabe hokkaa, 6e lenyol Leewi nun haani subee laato Limaamiibe. To golle limaamaaku Leewinkee6e e hebbuno, Limaamiijo goddo hande Malkisadaka bukaakano wara, laato mo lenyol Haruuna bane. ¹² To golle limaamaaku waylitake, doole sariya bo waylitoo. ¹³ Mo haala kan wondanaa laati nun mo lenyol feerewol, mo him6e lenyol mum gollaakino dadey to hirsirde. ¹⁴ Him6e fu e anni no Joomiraawo meeden yiwii diga e lenyol Yahuuda. Lenyol nol, Muusa batanay nol gokka dow limaamaaku.

Limaamiijo goddo nandudo e Malkisadaka

¹⁵ Warugo Limaamiijo goddo, nandudo e Malkisadaka, 6eydii laabingo haala kan. ¹⁶ O laataaki Limaamiijo hande no him6e subirtee e sariyaaji mum. Amma, o laatike Limaamiijo

e baawde yonki ki heennyataa. ¹⁷ Gam Dewtere wi'i: «A laatike Limaamiijo faa e baadey

hande no Malkisadaka.»

¹⁸ To non, sariya artuka woppaama, gam ka tampii, ka nafay. ¹⁹ Gam tawreeta Muusa waday goddum kebbudum. Amma jooni, en kebii tammuwe 6urune woodugo, ne battortoden Alla.

²⁰ Dum don fu, e hunayeere nun laatorii. Amma 6ee to, laataaki Limaamiibe e hunayeere. ²¹ Amma Yeesu kan laatike dum dow hunayeere Alla, bi'udo:

«Min Joomiraawo mi hunike, mi wittataa 6aawo: «A laatike Limaamiijo faa e baadey*.»»

²² Hande non Yeesu laatorii torma alkawal 6urunjal woodugo.

²³ Gokka nani kade. Limaamiibe duu66e nun wonuno, gam maayde e hadannoo 6e tabitaago.

²⁴ Amma no Yeesu e laatii duumiido, limaamaaku makko goddo wattirtaa dum. ²⁵ Gam majjum, o waawan hisingo no haaniri battiibe Alla diga e makko, gam oo wuuri e baadey, oo eelana 6e Alla.

²⁶ Hooreejo Limaamiibe hande oo don nun haanani en. Oo laatii ceniido, mo walaa gacce, ko sobi fu walaa e makko. Oo seenniri e hakkee6e, o bantaama faa dow to 6uri kammu towugo. ²⁷ O nandaa e hooree6e Limaamiibe. O bukaaka wadugo kiiseteedi nyalaane

fu, aran, gam makko, 6aawo mum gam hakke him6e. Kanko, o sakkii hoore makko de woore tan, dum heyi faa e baadey. ²⁸ Tawreeta Muusa subiiino hooree6e Limaamii6e laatii6e him6e tampu6e. Amma hunay-eere Alla warune 6aawo tawreeta, joodinii Bid6o laatiido kebbudo faa abada.

8

Yeesu laatii hooreejo Limaamii6e

¹ Hoore haala ka men batanta nani: Een goodi hooreejo Limaamii6e mawdo hande oo do. Oo joodii nyaamo leeso Laamaare Alla mawdo, mo teddujal, dow kammu. ² Kanko nun golotoo der nokkuure ceniine, der bukaaru goonjaaru nu Joomiraawo darini, hinaa neddo.

³ Hooreejo Limaamii6e fu su6a nun gam hokka Alla dokke e kiiseteedi. E haani bo, oo woodi ko o sakkata. ⁴ To e duuniyaaru do nun o wonuno, o laatataakono du Limaamii6e, gam Limaamii6e wadoobe sadaka hande no tawreeta Muusa batiri na'on. ⁵ Golle limaamaaku de 6e gadata e laatii misaalu, e nandi huune ko woni e goonja dow kammu. No Muusa yidunoo darnugo bukaaru, Alla bati mo wi'i: «Tinna, gadaa huune fu, hande misaalu mo kolladaa dow waanne*.» ⁶ Jooni, Almasiihu hebii golle burude woodugo, gam o laati6e hakkunneejo

alkawal burujal woodugo, dariijal dow alkawalji burudi woodugo.

⁷ Gam e goonja, to alkawal aranal woodaano gacce, bukaata dartugo dida6al walaano. ⁸ Amma Alla felii him6e muudum wi'i:

«Min Joomiraawo mii wi'a on, nyalaade waraan,

mi ha66an alkawal kesal e him6e Isira'iila, e 6e Yahuuda.»

⁹ Naj nandataa e alkawal jal ka66unoomi e kaakiraabe ma66e,

nyaanne ettumi 6e e junjo, burtinmi diga leydi Misira.

No 6e jogaaki alkawal am min bo, kokkumi 6e 6aawo.

¹⁰ O wi'i kade:

Daa no alkawal jal ka66anmi e him6e Isira'iila laa-toyto 6aawo nii:

Mi wattan sariyaaji am der hakkillo ma66e,

mi winnan di der berde ma66e,

mi laatoto Alla ma66e,

6e laato him6e am.

¹¹ Goddo jannintaa gondaado mum,

naa bo banniraawo mum, wi'a,

Annu Joomiraawo,

gam him6e fu annan am,

diga pettel faa mawdo ma66e.

¹² Gam mi yaafoto boofi ma66e,

mi siwtortaa kade hakke ma66e*.»

¹³ No Alla noddii alkawal jal do kesal, den fu, o laatini aranal kiinjal. Ko hiiddi, e ko nayyi bo, faanike majjingo.

9

*Sadakaaji gadeteedi
wakkati Alkawal Kiinjal
(Wurtaago 25.26; 40.17-
33)*

¹ Alkawal aranal e wooduno sariyaaji dow sujidango Alla e nokku-ure ceniine, nyi6aane der duuniyaaru.

² Bukaaru tiggaama, enu woodi gadaaji didi. Gada arana e wi'ee gada ceniika, don nun fitilleel resetee, e taaburu, e peen cakkanaako Alla.

³ Baw6awre wudere didawre wiirniraane, don nun gada dida6a bi'eteeka, gada buruka senaago fu woni. ⁴ Der makka, e woodi urirde wardi gadiraane kanjeeri, e keesuwal alkawal gadiraanjal kanjeeri. Der keesuwal njal, loonjel gadiraanjal kanjeeri na'on don. Maannu e woni der loonjel njel, e sawru Haruuna bilitinjal, e kaaye alluwaaje didi to dookaaji winnaa.

⁵ Dowdowre keesuwal njal, e woodi foto malaykaa6e wi'ete6e kerubaa6e, teddu6e. Biyeede ma66e e suddi ommoode yaaforde hakkeji. Jooni en baawataa ko batani dum gootel gootel.

⁶ Non non nun huune dum fu resiraa. Den, nyalaane fu, Limaamiibe naata gada bukaaru arana, 6e gada golle sujidango Alla. ⁷ Amma gada dida6a, hooreejo Limaamiibe tan nun naatata don de woore der duu6ol. O naatataa bo, to o jogaaki yiyam o wadirta sadaka gam yaafuye

hakke makko e de him6e wadi hinaa e sago. ⁸ Diga e majjum Ruuhu Ceniido e hollita no laawol gada buruka senaago fu ma66itaaki taw, to wecco bukaaru aranu e woni. ⁹ Huune dum e hollita ko woni jooni. Ko dum yidi wi'ugo woni: dokke e sadakaaji cakketeedi waawataa laa6ingo 6erne gadoowo dum. ¹⁰ Sariyaaji dii don laati nun di bannu. Dii batana haala nyaamdu, e jaram, e lootuki feere feere. Sariyaaji dii nafii faa wakkati de Alla wayliti di.

Haala sadaka der Alkawal Kesal

¹¹ Amma, Almasiihu warii, laatii hooreejo Limaamiibe dow kujje geete, garooje yeeso. O naatii der bukaaru 6urunu mawnugo, e 6urunu hebbugo, nu junjo neddo waday, nu jeyaaka bo e duuniyaaru do. ¹² O naatii de woore der nokkuure 6erne senaago fu, dum heyi faa e baadey. O naatiday e yiyam ginniiji, e dam nyalbi, amma e yiyam hoore makko. Non non o sooditorii en faa e baadey. ¹³ To yiyam ginniiji e ga'i, e dooni wiige miccaama dow cobudo, edam laa6ina mo dow laawol diina. ¹⁴ To non, noy yiyam Almasiihu 6urirtaa laa6ingo cuudiidum 6erde meeden diga e golle mum baatude? Gam e baawde Ruuhu tabitiido o hokkiri hoore makko Alla, o laatii sadaka kaa do woodaa tuuni, he6a gollanoden Alla mo yonki.

¹⁵ Kan acci Almasiihu laatii beldinoowo, ka66udo

alkawal kesal, gam noddaa6e he6a donŋu duumiinŋu ŋu Alla ha66ani 6e alkawal. Dum wadoto, gam o maayii, he6a o sooditoo him6e wadunoobe hakke der alkawal aranal.

¹⁶ To derewol donŋu e batanee, sey laato dooneeteedo maayii.

¹⁷ Derewol donŋu nafataa, to doneteedo e wuuri, sey doneteedo maaya go ŋol nafa.

¹⁸ Kan acci go alkawal aranal ha66ee, sey no yiyam reyyitii.

¹⁹ Baawo Muusa janŋani him6e sariyaaji gonudi der tawreeta fu, o etti yiyam nyalbi, e dam ginniiji, o hawrontiri e diyam. Den o etti lee6i bodeeji, e haako isop, o micci dow dewtere, e dow him6e fu, o wi'i:

²⁰ «Kanjum woni yiyam tabbitinoojam alkawal ŋal Alla ha66i wi'i, downtanodon*.»

²¹ Hande non bo o micci yiyam dow bukaaru, e dow ko 6e kujidiranta Alla fu. ²² Hande no tawreeta resiri, yiyam nun laa6inta huune duuddum! To yiyam reyyitaaka bo, yaafuye hakkeeji walaa.

Sadaka Yeesu Almasiihu moytii hakke

²³ E haani kujje kollitooje ko woni dow kammu laa6iniree hande non. E haani bo de laa6iniree e sadakaaaji burudi woodugo.

²⁴ Gam Almasiihu naatay der nokkuure ceniine ne junŋo neddo nyibi, nandune e goonjaare. Amma o naatii dow kammu e hoore makko, gam o daroo jooni yeeso

Alla gam men. ²⁵ O naatay ton gam o sakka hoore makko de duuddum, hande no hooreejo Limaamiibe naatirta duu6ol fu der nokkuure burune senaago e yiyam mareefu. ²⁶ To hinaa non, Almasiihu toorotono de duuddum diga fuddoode duuniyaaru. Amma jooni, o hollitake de woore tan, der heennyitirde jaamanuujii, gam o ikkina hakkeeji diga e hokkugo yonki makko.

²⁷ Neddo fu maayan de woore hande no dum resirani dum, 6aawo mum Alla hiitoo mo.

²⁸ Hande non bo, Almasiihu sakkii hoore mum de woore tan gam o ikkina hakkeeji him6e duu66e. O suppitoyto de didawre, hinaa gam hakke, amma gam o hisina hettiniibe mo.

10

¹ Tawreeta, hollitan nun tan doogi huune geetum, garoojum, ka hollitintaa huune dum e hoore mum. Kan acci ka waawataa ko laatini 6attotoo6e Alla hebbu6e e laawol wadugo sadakaaaji gooti din baadey fu, e der duu6ol fu.

² To tawreeta waawino laa6ingo 6e, maa 6e acciino wadugo sadakaaaji, berde ma66e bo gaccataako 6e, gam 6e laa6inaama de woore, go dum heyi faa e baadey. ³ Amma kiiseteedi din e siwtora him6e hakkeeji mum duu6ol fu.

⁴ Gam wadataako yiyam ga'i, e ginniiji ikkina hakkeeji.

⁵ Gam majjum, no Almasiihu warata der duuniyaaru, o

bati Alla o wi'i:
 «A yidaa sadakaaji kiiseteedi
 e dokke,
 amma a siriyanake am
 bannu.

6 A seyortaako
 sadakaaji buudeteedi
 e sadakaaji ikkinooji hakke.

7 Den bi'umi:
 «Mi nani, mii wara wadugo
 ko jidudaa, an Alla,
 non non dum winnaa dow
 am der dewtere tagge-
 teene*.»

8 Aran, o wi'i: «A yidaa
 sadakaaji kiiseteedi e dokke,
 e sadakaaji buudeteedi, e
 sadakaaji ikkinooji hakke.
 Nani bo, huune dum fu,
 sakkete nun hande no
 tawreeta batiri. 9 Baawo
 mum, o wi'i: «Mi nani,
 mii wara gam mi wada ko
 jidudaa.» Non Alla mooytiri
 sadakaaji arandeeji, go
 o joodini dida6a. 10 En
 laabinaama e hakke, gam
 Yeesu Almasiihu wadii ko
 Alla yidi. O sakkii bannu
 makko de woore, dum heyii
 faa e baadey.

11 Limaamiijo fu e yaha
 gollirde mum nyalaane fu.
 Oo sakka sadakaaji gooti
 din de duuddum, amma di
 baawataa ko mooyti hakkeeki
 pay. 12 Amma oo do kan,
 wadii sadaka goota tan gam
 mooytugo hakkeeki, 6aawo
 mum o joodii ley nyaamo
 Alla faa e baadey. 13 Ton
 o hedii Alla wada wanyube
 mo laatoo jaabirdum koyde
 makko. 14 Gam e sadaka
 goota kan o laatiniiri 6e

o laabini hebbu6e, faa e
 baadey.

15 Kanjum bo Ruuhu
 Ceniido seedanii en, wi'i:

16 «Joomiraawo wi'i:
 Alkawal njal ka66anmi e
 ma66e nani,
 6aawo nyalaade dee,
 mi wattan sariyaaji am der
 berde ma66e,
 mi winnan di der hakkillo
 ma66e.»

17 O wi'i kade: «Mi siwtortaa
 hakkeeki ma66e kade, e boofi
 ma66e*.» 18 Nani bo to
 hakkeeki yaafaama, doole
 bane sadaka ikkinoojum
 hakke wadee.

En battee Alla

19 Onon banniraa6e, yiyam
 Yeesu hokkii en laawol
 naatugo der nokkuure burne
 senaago. 20 O ma66itanii en
 laawol kesol, njal yonki, gada
 wudere wirnirde, waato
 bannu makko. 21 Een goodi
 hooreejo Limaamii6e ardi-
 naado der suudu Alla. 22 Gam
 majjum, en battee Alla e
 berde goote, e goondinki keb-
 buki, laatoo berde meeden
 laabinaama e ko gaccotoo
 en, 6alli men lootiraama
 e diyam ceniidam. 23 En
 ceedee ko kooliden, to en
 tampee, gam ka66ando en
 alkawal e laatii koolaado.
 24 En ballontiree gam kolliten
 yidde hakkune men, gaden
 bo golle boodude. 25 To en
 accee hawtugo e goondin6e
 hande no wo66e wadata.
 Amma baajontiree, hakko
 du no oon ji'a nyalaane
 Joomiraawo e faanoo.

26 Gam to en gadii hakke e sago men, 6aawo de an-nitinden goonja, sadaka gom kade walaa ikkinoowa hak-keeji. 27 Ko horii tan woni, kedoden e kulol kiita Alla, e yiite kalkoowe yeddu6e Alla. 28 To neddo tayii tawreeta Muusa, sey o waree, o yurmataake, to himbe dido naa bo tato seedake dum! 29 To goddo yawike Biddo Alla, go o daarii yiyam alkawal dam Alla laabiniri mo huune baanji, go o yenni Ruuhu kokkoowo en moyyere, e goonja, joomum heban kiita buruka hallugo. 30 Gam een anni Alla bi'udo: «Min nun wattotoo, min nun yobata.» O wi'i kade: «Joomiraawo hiitoto him6e mum*.» 31 Yanugo e junjo Alla yonkinteejo e hunnii puy!

32 Ciwtoree nyalaade arandeeje, 6aawo de Alla yay-nani on, on jarii bone mawde, amma on darike e semme, ka6udon. 33 Wakkati mum, on jennaama yeeso him6e, tooradon, kawtudon e tooretee6e hande moodon. 34 On jurmake ma66aa6e der kasu, nootidon e seyo ko goodudon teetaa, gam oon anni oon goodi kujje 6urude woodugo, tabitintoode. 35 Gam majjum, to on boppee hoolaare moodon, gam ne waddanan on riiba mawka. 36 E goonja, oon goodi bukaata munyal, gam ke6on ko Alla ha66ani on alkawal, to on gadii ko o yidi. 37 E winnii der Dewtere:

«Do e yeeso sedda, sedda tan

horii
kaanudo wara, waran, o 6ooyataa.

38 Neddo am poonnitiido wu-uran e goondinki, amma to o wittii 6aawo, berne am seyortaako mo*.»
39 Enen, en galaa caka wittoobe 6aawo gam halka. Amma caka goondin6e, gam yonkiiji men hisa.

11

Goondinki him6e arandee6e

1 Goondinki laati nun hoolaago a hebii huune ko kedidaa e wara, e tab-bitingo kujje de a yi'ay.
2 Sabbu goondinki nun him6e arandee6e he6iri seedaneego geeta yeeso Alla.

3 Diga e goondinki nun paamirden no duuniyaaru e kammu tagiraama e haala Alla. Ko yi'etee bo tagaama diga ko yi'ataake.

4 Diga e goondinki nun Habiila hokki Alla sadaka buruka ka Kayiinu go Alla daari mo poonnitiido. Alla bo jabii sadaka makko. Baa no Habiila maayi, goondinki makko e waajoo en faa hanne.

5 Diga e goondinki nun Anuhu eenciniraa dow kammu, o maayay. O yi-itaaka, gam Alla eencinii mo dow. Ko o eencinee, dewte seedanike mo wi'i, oo fottani Alla. 6 Nani bo to hinaa e goondinki, walaa baawoowo ko fottani Alla. Battotoodo Alla fu, sey goondina no Alla na'on, o warjoto dantan6e mo.

* 10:30 Tokkitaaki Tawreeta 32.35-36

* 10:38 Habakuk 2.3-4

⁷ Diga e goondinki nun Alla maatiniri Nuuhu dow huune ko yottaaki taw. O huli Alla, den o wadi laana diyam, o dadiniri getti makko. O doyyii duuniyaaru kiita, o roni fonnitaare hebeteene diga e goondinki.

⁸ Diga e goondinki nun Iburahiima dowtoranii noddoore Alla, o yahi leydi ni Alla wi'i o ronan, o yawti, o annaa toy o yahata. ⁹ Diga e goondinki o yahiri der leydi ni Alla haɓɓani mo alkawal, o joodi der bukaaji hande janano, nun nun bo Isiyaaku e Yaakuubu ronidoobe alkawal ɗal e makko wadi. ¹⁰ Iburahiima e hedɓoo yi'a wanɗarde ne dadda semmenteha, ne Alla diidi, mahi.

¹¹ Diga e goondinki nun Saratu hefiri baawde rimugo suka, baa no o naywii puy, gam o faanii, kaɓɓando mo alkawal e laatii koolaado*. ¹² Gam majjum diga neddo gooto naywudo, himbe duuɓɓe rimaa. Be duudi hande koode tawaade dow kammu, e jaaneeri gonuni onde maayo, ni limataako.

¹³ Der goondinki 6e fu, 6e maayi. Be keɓay ko Alla haɓɓani 6e alkawal. Amma 6e ji'ii dum, 6e ceyorii dum diga woddi. Den 6e bati no kambe 6e laati nun hoɓɓe e jananbe der duuniyaaru. ¹⁴ Batooɓe hande nii e holla e laaɓudum, no e darta leydi halal mum. ¹⁵ To hakkillo maɓɓe wittiino

der leydi ni 6e burtinoo e mum, 6e baawanno ko witti ton. ¹⁶ Amma leydi ɓuruni woodfugo 6e jidi, leydi gonuni dow kammu. Gam majjum senteene waday Alla o noddee Alla maɓɓe, gam oo siriyanii 6e wanɗarde.

¹⁷ Diga e goondinki nun Iburahiima sakkiri Isiyaaku no Alla foonni mo. Biyiiko bajjo, mo Alla wadani alka-walji duudɗi nun o siriyino sakkugo. ¹⁸ Dow makko nun Alla batuno, wi'i: «E Isiyaaku nun lenyol nod-dirteenjol inne maa wurto-too*.» ¹⁹ Iburahiima faanii no Alla e woodi baawde fintoogo maaydo. Gam majjum Alla hokkiti mo biyiiko hande pintinaado diga maayde. Edum holla misaalu pintol diga maayɓe.

²⁰ Diga e goondinki nun Isiyaaku barkidiniri Yaakuubu e Isuwa gam kujje garooje.

²¹ Diga e goondinki kin nun Yaakuubu barkidiniri ɓiɓɓe Yusufu goggooto, no o faanii maayugo. O tuggi sawru makko o jimminii, o teddini Alla.

²² Diga e goondinki nun acci no Yusufu faanii maayugo, o bati ɓiɓɓe Isira'iila haala wurtaago maɓɓe diga leydi Misira. O bati 6e bo ko 6e gadata e yiye makko.

²³ Diga e goondinki nun saareji Muusa suudiri dum lebbi tati ɓaawo no o rimaa,

* **11:11** Dewte godde wi'i: Diga e goondinki nun Iburahiima hefiri baawde rimugo suka... * **11:18** Laatanooji 21.12

gam 6e ji'ii sukeel ηel e woodi, 6e kulay bo ka laamiido bati.

24 Diga e goondinki nun acci no Muusa mawni, o salii noddeego suka 6ii Fiirawna debbo. 25 O subii hawtugo e him6e Alla der tooraaji ma66e, e no o seyortoo der hakke wakkati sedda. 26 O faamii yarugo bone gam Almasiihu e laatii jawdi buruni jawdi Misira fu manju, gam oo daarii riiba gonuka yeeso.

27 Diga e goondinki o wurtori leydi Misira, o hulay mone laamiido. O darii e semme, hande oo yi'a Alla mo yi'ataake. 28 Diga e goondinki, o wadiri juulde Paska, o wi'i, yiyam miccee e dammude gam to malaykaajo maayde meema afu6e Isira'iila.

29 Diga e goondinki nun, Isira'iilaa6e joliri maayo Maliya hande dow leydi joorni. Amma ηo modii Misirankee6e, no 6e dartata jolugo.

30 Diga e goondinki nun birniwol piiltitiηol Yeriko yani, no Isira'iilaa6e fiiltitii ηol balde jeedi. 31 Sabbu goondinki nun, Rahab, debbo jeenoowo, dadiri halkidingo e heefer6e, gam o jabbake Isira'iilaa6e daaroo6e no leydi resorii e jam.

32 Kaye batanmi kade? Wakkati heyataa am gam mi batana habaru Gedeyon, e Barak, e Samson, e Yefta, e Dawda, e Samuyila, e kade annabiibe wo66e. 33 Him6e 6ee fu, goondinki nun acci 6e jaalii laamiibe, 6e gadi ko foonnitii, 6e ke6i alkawal

Alla. Goondinki kin acci 6e mu66i kunnude jagge, 34 6e nyifi baawde yiite, 6e dadi diga e kaafaaje belde. Be kebitii semme 6aawo 6e nyawi, 6e laatii waawu6e konu, 6e jaalii soogeeji janani. 35 Diga e goondinki nun rew6e wo66e hebiri maay6e mum fintinaa.

Gam goondinki nun, wo66e tooraa, salii faabeego, gam 6e ke6a pintol buruηol woodugo. 36 Wo66e jaancaa, fiyaa bocci, ko 6uri du, wo66e mum ha66aa e callalluujii, wattaa der kasu. 37 Wo66e bo faddaa kaaye faa maayi, wo66e jarbaa, wo66e, 6alli mum wudditaa ge6e didi, wo66e wariraa e kaafaaje. Bee jiiloo toy fu, 6ee 6ornii guri baali, e be'i, ko 6e goodi fu teetaa, 6e tooraa, 6e 6illaa puy. 38 Kam6e, duuniyaaru fotay 6e gonoo e mum, 6ee jiiloo der ladde haro, e dow baalle, e luuro kaaye, e der gayde.

39 Be fu 6e kebii seeda-neego geeta yeeso Alla, gam goondinki ma66e. Amma 6e ke6ay ko Alla ha66ani 6e alkawal, 40 gam Alla e yidi hokkugo en ko 6uri woodugo, he6a to 6e jottoo to kebbudum woni hinaa e men.

12

Joomiraawo e elta en gam oo yidi en

1 Seede6e duu66e e fiiltitii en hande duule. Gam majjum enen bo, en boppee doongal fu, e hakke taariide en e koydum. Den doggen e tinnaare der doggudu

dadontiree ɲol desanaden.
² En tiggee gite meeden
 dow Yeesu, laatiido puɗɗudo
 goondinki meeden, kanko
 nun bo hebbinta ki. O
 hakkilanay senteene maayde
 dow leggal palaanjal, gam
 seyo ɲo o resanaa. Jooni
 oo joodii nyaamo kittaal
 Laamaare Alla.

³ Miilane Yeesu munyudo,
 e tooraaji di hakkee6e toori
 mo, gam to on tampee, berde
 moodon biisoo.

⁴ On ka6iday taw e hakke
 faa yottii maayde. ⁵ On jeg-
 gitii bo waaji di Alla waajii
 on hande sukaa6e muudum,
 o wi'i:

«Biyam, taa fijir elto Joomi-
 raawo,

Taa accu berne maa biisoo to
 o wooltanii maa.

⁶ Gam Joomiraawo e elta mo
 o yidi fu,

oo fiya 6e o daari sukaa6e
 makko*.»

⁷ Munyanee elto, annitee
 no Alla e daari on hande
 sukaa6e muudum. Suka
 moy woni mo Baaba mum
 eltataa dum? ⁸ To Alla eltay
 on hande no o eltirta sukaa6e
 makko fu, den, on laataaki
 woni sukaa6e makko, amma
 jaaluube laatiidon. ⁹ Ciwtoren
 no baabiraabe meeden 6e
 duuniyaaru do e elta en,
 een downtanii 6e bo. Ume
 hadata en downtanaago Baaba
 men mo dow kammu, gam
 buuren? ¹⁰ Baabiraabe
 meeden e elta en der wakkati
 sedda, no fottirani 6e fu.
 Amma, Alla e elta en gam
 dum nafa en, gam o hawta en
 der senaare makko. ¹¹ Aran,

elto fu waddataa seyo, sey
 biisere berne. Amma 6aawo
 mum, nee waddana ja6ube
 ne fu foonnitaare e jam.

¹² Gam majjum, portee
 juude moodon comude,
 cemmidinee koppi moodon
 tampudi. ¹³ Tokkee laabi
 poortiidi, gam to koyjal
 layoowal sela laawol, amma
 ɲal nyawtoo.

¹⁴ Dartee jam hakkune
 moodon e him6e fu, dartee
 senaare bo, gam to hinaa
 e mayre, walaa ji'ooowo
 Joomiraawo. ¹⁵ Kakkilee
 gam to goddo dawu hoore
 mum moyyere Alla, to o
 laatoo hande dadol kaaduɲol
 bilitoowol e raa6oo duu66e
 kaadudum mum, e laawa
 6e. ¹⁶ Kakkilee gam to goddo
 moodon laatoo jeenoowo,
 dum bo jawiido kujje ceniide
 hande no Isuwa sippiri
 afaaku mum gam nyaama
 de woore tan. ¹⁷ Oon anni
 6aawo nii, o yidii baabiiko
 barkidina mo, amma o
 salaama. O dartii e bojji,
 dabare no baabiiko waylitira
 miilo mum, amma o waaway.

¹⁸ Onon, on garay to
 waanne meemeteene,
 ku66oore yiite. On garay bo
 to duule ni66ude, to niwre
 e to hennu semmentewol
 woni. ¹⁹ On garay bo to
 walaldu fuuretee, e to daane
 towne falmata. Nanu6e
 daane nen fu, eelii to ne
 baddu dum kade baa woliine
 woore. ²⁰ Gam 6e baaway ko
 munyani haala bi'uka: «Baa
 to bisa nun 6attii waanne
 nen, ɲa faddee kaaye ɲa

waree.» ²¹ Ko himbe yi'i don e hunnii, faa Muusa e hoore mum wi'i: «Mi hulii sanne faa mii diwna.»

²² Amma onon, on garii to waanne Siyoona, e wannarde Alla yonkinteejo, waato Urusaliima ni dow kammu, to malaykaa6e uju ujuneeye hawriti e welwelta. ²³ On garii to hawriine afu6e, 6e inde mum winnaa dow kammu. On garii to Alla kiitotoodo himbe fu, e to yonkiiji foonnitii6e heb-binaa6e. ²⁴ On garii to Yeesu beldindo himbe e Alla der alkawal kesal, e to yiyam mum miccaadam, 6urudam dam Habiila.

²⁵ Kakkilee, to on calee hettinanaago baddoowo on, gam salii6e nanango seedin6e dum der duuniyaaru do daday kiita. Noy enen miiluden dadiren to en kokkii baddando en diga dow kammu 6aawo? ²⁶ Wakkati gom Alla dimmiino leydi. Jooni bo, o ha66anii en alkawal, o wi'i: «Mi dimman de woore kade, hinaa leydi tan, amma kammu bo*.»

²⁷ No o wi'i «de woore kade» edum holla no tagaadum fu dimmoto faa ko dimmataako horoo.

²⁸ Gam majjum, no en keban laamu nu dimmataako, en jettee Alla, kujidanen mo no fottiri der kulol e teddujal. ²⁹ Gam Alla meeden laati nun yiite kalkoowe.

13

Waaji cakitiidi

¹ Tinnee jidontiree hakkune mon, gam on laati nun banniraa6e. ² To on jeg-gitee weernugo hob6e, gam wob6e weernii malaykaa6e, 6e annaa naa malaykaa6e nun 6e beerni. ³ Ciwtoree ma66aa6e der kasu, hande onon e ma66e nun ma66idaa. Ciwtoree bo tooretee6e, hande onon e ma66e nun tooridintee.

⁴ Moy moodon fu teddina teegal, gorko laatoo koolaado dow debbo mum, debbo bo laatoo koolaado dow gorko mum. Gam Alla hiitoto wadoo6e nyiddudum, e jeenoo6e.

⁵ To on accee yidde ceede arditanoo goonki moodon. Ceyoree ko goodudon, gam Alla e hoore mum wi'i: «Mi accataa maa, mi woppataa maa pay*!» ⁶ Gam majjum, en baawan batugo e hoolaare bi'en:

«Joomiraawo woni paabotoodo am,

mi hulataa.

Ume neddo waawata ko wadanimmi*?»

⁷ Ciwtoree ardiibe, baajiibe on haala Alla. Daaree no gonki ma66e heennyitiri, den, yemminon goondinki ma66e. ⁸ Yeesu Almasiihu gooto on nun, diga keenya, hanne, e faa abada. ⁹ To on accee ekkitinooje janane iri dey fu fooda on. Ko haani woni, moyyere Alla semmida der berde moodon, hinaa sariyaaji dow nyaamduuji.

Tokku6e sariyaaji d̄ii d̄on, d̄i nafay d̄um godd̄um.

¹⁰ Een goodi hiisirde, amma Limaamiibe gollo-too6e der bukaaru ceniinu woodaa laawol nyaamugo sadaka jowiika dow mayre.

¹¹ Hooreejo Limaamiibe e wadda yiyam bisaaji cakkaadi gam moytugo hak-keeji der nokkuure ceniine, amma, 6alli majji e wuudee yaasi. ¹² Gam majjum nun bo, Yeesu maayoy yaasi wanjarde, gam o laabina him6e e yiyam makko. ¹³ To non, en burtee taween mo yaasi wanjarde, jaben senteene ne o sentinaa!

¹⁴ Gam der duuniyaaru do, en goodaa wanjarde tabitintoone, amma een darta garoore yeeso. ¹⁵ En cakkee wakkati fu Alla jettooje meeden diga e Yeesu, waato ceedoden inne makko wakkati fu. ¹⁶ Amma to on jeggitee wadugo ko woodi. Ballontiree, gam iri kiiseteedi d̄ii d̄on nun Alla yidi.

¹⁷ Downtanee ardiibe on, leesinee ko'e mon yeeso ma66e. Gam kam6e nun reeni yonkiiji moodon, 6e jottinan bo Alla golle ma66e. Kokkee 6e laawol 6e gada golle ma66e e seyo, hinaa e dumbitaade, gam d̄um nafataa on.

¹⁸ Du'anee men, gam emen kooli, 6erde amen e laabi, men tokkoto bo wadugo ko woodi der becce fu. ¹⁹ Mii eela on puy, gadon d̄um, he6a Alla ma66itanammi laawol mi warta to moodon law.

²⁰ Alla kokkoowo jam fintinii Joomiraawo meeden Yeesu diga maay6e. Yeesu on laatike duroowo baali mawdo, o ha66ii alkawal tabitiinal diga e yiyam makko. ²¹ Alla on hokka on baawde wadugo booddum feere feere fu, he6a kebbinon ko o yidi. O wada der men ko fottani mo, diga e Yeesu Almasiihu mo teddujal laatani faa e baade! Aami!

Heennyitoode e cannooje

²² Banniraabe, mii eela on jabee waaji d̄ii e munyal, gam sedda tan nun binnanmi on. ²³ Mii maatina on no banniraawo meeden Timote yoofitaama. To o yottake law, mi waridan e makko yi'ugo on.

²⁴ Cannee hooree6e moodon, e him6e Alla fu. Banniraabe tawaa6e leydi Itali sannii on.

²⁵ Moyyere Alla wonoo e moodon, on fu!

Derewol Piyer Aranol

Haala Puddirka

Piyer laati nun gooto der aahiife Yeesu Almasiihu. O batii no o seedake tooraaji Almasiihu. O laati nun bii Yuhaana, mo Baytisayda, der leydi Galili. Yeesu noddii mo o laato aahiijo mum.

Kanko e Yuhaana e Yaaku-uba nun takkii Yeesu buri, kanko nun bo arti anniti no Yeesu laati nun Almasiihu, Biddo Alla. Amma e nun fu, no gite wojji, Piyer yeddii faa de tati wi'i annaa Yeesu. Amma o annitii boofol makko, Yeesu bo yaafanake mo. Piyer wadii golle mawde der nyalaane juulde Pantekosta, Golle Lilaabe 2. Non bo kade o gollake no hawriine mawne wadetee Urusaliima, Golle Lilaabe 15. Yeesu batii no Piyer maayirta, Yuhaana. 21.18.

Kanko nun winni derewol noddiraanol inne makko diga e junjo Silaasi. Goondinbe Yeesu Almasiihu sankitii6e der leydi Asiya, to noddetee hanne Turkiya nun o winnani derewol makko. O winnani 6e gam o semmidina 6e, o tiidina 6e der tooraaji di 6e kebata gam goondinki ma66e. O wi'i 6e kakkilana goonki ma66e, 6e gonoo der laa6al, der kawtal ma66e e Almasiihu.

Boliide Piyer godde e hollita no him6e 6en tooraama, takkanaa haalaaji di 6e annanaa. Gam majjum o yidi

wittinoygo hakkillooji him6e 6en dow Yeesu Almasiihu, mo hoolaare ma66e woni dow mum, ko 6e tooree. Almasiihu e hoore mum tooraama, amma o yowanii hoore makko Alla kiitotoodo e goonjaaku.

De Piyer du'oto, e maanta Alla, o siwtorii him6e 6en no Alla hisiniri dum, e no o hokkiri 6e tammuwe goonjaare diga e maayde e pintol Biddo makko Yeesu Almasiihu. Piyer tabbitinani 6e no munyal ma66e e tinnaare ma66e dow Almasiihu wadataa baanji.

Tokkontirki haalaaji

1. Cannooje 1.1-2
2. Tammuwe goonjaare 1.3-12
3. Jogaago hoore mum der laa6al 1.13-2.3
4. Hayre yonkinteere e him6e senii6e 2.4-10
5. Goonki gollantoobe Alla 2.11-25
6. Joonne der teegal 3.1-7
7. Tooraago gam goonjaaku 3.8-4.19
8. Hiinnaago baali Alla 5.1-11
9. Cannooje 5.12-14

Sannoore

¹ Min Piyer lilaado Yeesu Almasiihu winnani on, onon 6e Alla subii laatiibe ho66e e sankitii der leyde dee do: Pontus e Galaatiya e Kapadosiya e Asiya e Bitiniya. ² Alla Baaba subii on hande no o resirnoo, o seni on e Ruuhu makko, gam dwtanodon Yeesu Almasiihu, mo yiyam mum laa6ini on. Alla duudinana on moyyere e jam!

Tammuwe goonjaare

³ En jettee Alla, Baaba Joomiraawo men Yeesu Almasiihu, dimitoriido en e endam mum mawdam. E pintol Yeesu Almasiihu diga maaybe, o hokkiri en tammuwe goonjaare. ⁴ Een goodi tammuwe hebugo donju nu nyolataa, nu biisataako, nu daylataa bo. Kanju Alla resani on dow kammu. ⁵ O reenirii on e baawde makko gam on goondinii mo. O reenii on gam o hokka on kisidam ciriyiidam hollitaago der wakkati cakitiiki.

⁶ Oon ceyorii dum, baa no jooni doole tooraaji feere feere e tampina on der wakkati sedda. ⁷ Tooraaji din nun fonnata goondinki mon. Hande no kanjeeri ni tabitintaako lootirtee der yiite, hande non goondinki mon buruki kanjeeri saman faa to woddi, fonnirtee, ki heban maanteego, e teddunjal, e manju, nyaanne Yeesu Almasiihu suppitooytoo. ⁸ Yeesu on, baa no on ji'ay mo, oon jidi mo, baa no on ji'ataa mo jooni, e nun oon goondini mo. Dum hebbinii berde moodon seyo no teddunjal, burujo bataneego. ⁹ On keban riiba goondinki mon, kan woni kisidam yonkiiji mon.

¹⁰ Annabiibe wadii annabaaku dow moyyere ne desanadon, be dartii, be biditii gam faamugo haala kisidam dam. ¹¹ Ruuhu Almasiihu gondo der maabe, hollii be dum diga wakkati majjum waray, o sappake

be tooraaji Almasiihu, e teddunjal di njal waddata. Annabiibe ben dartii faamugo dey dum wadata, e no dum wadirta. ¹² Alla hollii be no habaruuji di be baajotoo, ko'e maabe bane be baajantoo, amma onon be baajantoo. Jooni, waajotoobe linjiila ben yottinii on habaru diga e baawde Ruuhu Ceniido, yiwudo dow kammu. Malaykaabe e hoore mum bo dartii faamugo dum no woodi.

Jogaago hoore mum der laabal

¹³ Gam majjum accee hakkillo mon e fini, jogee ko'e mon, jowee tammuwe moodon fu dow moyyere ne Alla hokkata on nyaanne Yeesu Almasiihu suppitooytoo. ¹⁴ Laatee hande sukaaabe dowtiibe, to on tokkee sunooji mon di gonnodon der muudum wakkati on annaano Almasiihu. ¹⁵ Amma laatee seniibe der yaadu mon fu, hande no Alla noddudo on oo Ceniido, ¹⁶ gam Alla wi'i der dewtere: «Laatee seniibe gam min mii Ceniido*.»

¹⁷ Der du'aaje mon, oon nodda Alla «Baaba» mon, kanko woni kiitotoodo moy fu deydey gadu muudum, o suttontirtaa himbe, gam majjum nyaamee goonki moodon der duuniyaaru do e kulol Alla. ¹⁸ Oon anni on cooditaama diga e goonki baanjahi ki donunodon diga e kaakiraabe moodon. On cooditiraaka e huune ko heennyata, hande cardii maa

* 1:16 Farillaaji Leewinkeebe 19.2.

bo kanjeeri. ¹⁹ On cood-
itiraama e yiyam Almasi-
ihu teddufam, Almasihu
nandudo e jawgiiri ni walaa
elande, ni walaa tuuni. ²⁰ Alla
subii mo diga duuniyaaru
tagaaka, amma o hollitii mo
der jaamanuujii cakitiidi gam
moodon. ²¹ Diga e makko
goondindon Alla, pintindo
mo diga e maayde, hokki
mo teddujal, gam goondinki
mon e tammuwe mon fu
daroo dow Alla.

²² Jooni no downtanidon
goonja, on cenii ko'e moodon,
on jidii banniraabe e yidde
ne walaa munaafitaare. Gam
majjum, jidontiree e yidde
goonjaare, e berde mon fu.
²³ On dimitaabe de didawre,
hinaa e awdi nyoloori, amma
e awdi ni nyolataa, e haala
Alla yonkinteha, tabitiika.
²⁴ E winnaa:

«Bii-Aadama e nandi hande
fudo,
Teddujal maabe nandi hande
pinni fudo,
to fudo yoori pinni mum saa-
man,

²⁵ amma haala Joomiraawo
tabitinto faa abada*.»
Kanka woni linjiila ka
baajadon

2

¹ Gam majjum boppee ko
boni fu, hande jamma, fewre,
munaafitaare, nawniraagu, e
nyoore, ² hande no sukahon
kecon yidiri kosam dam
jillontiraaka, nun haani onon
bo jidiron haala Alla, gam
mawnon der makka, kison.
³ Hande no Binni Ceniini wi'i:

«On mettii no Joomiraawo
weliri*».

*Hayre yonkinteere e himbe
seniibe*

⁴ Battee Joomiraawo,
laatiido hayre yonkinteere,
ne himbe woppi, goodune
saman, ne Alla subi. ⁵ Onon
bo, on laati nun hande kaaye
de yonki, garee mahiredon
suudu ruuhunkewol, gam
laatonon waalde limaamiibe
seniibe, yaaranooobe Alla
sadakaaji ruuhunkeeji di o
jabata diga e Yeesu Almasi-
ihu. ⁶ Gam e winnaa der
dewtere:

«Mi yowan dow Siyoona
hayre gooraare,
subaane, ne saman.
Goondindo ne fu sentin-
taake.»

⁷ Onon goondinbe, hayre
nee e woodi teddujal dow
moodon, amma dow bee do
goondinay, Dewtere wi'i dow
maabe:

«Hayre ne mahoobe woppi
Kayre laatii burune fottugo
der gooraare suudu,

⁸ Kayre ferginta himbe, kayre
bo doyyata be»

Saliibe goondingo haala kan,
fergotto dow mayre, kanjum
Alla resani be.

⁹ Amma onon, on laati
nun lenyol cubaanol, on
limaamiibe gollantooobe
Laamiido, on himbe lenyol
ceniinol, on himbe be o subani
hoore makko, gam baajadon
haala golle makko geete.
Kanka woni noddudo on,
wurtini on der niwre, yaari
on der jaygol mum kayniinol.

¹⁰ Aran, on laataakino himbe

Alla, amma jooni on laatake himbe makko, on kebayno endam makko, amma jooni on kebii dam.

Goonki gollantoo6e Alla

¹¹ Banniraa6e am yidaa6e, on laati nun ho66e e janan6e. Gam majjum mii eela on, boddodee jidaali bannu dar-tooji halka yonkiiji moodon.

¹² Accee joonne moodon e woodi yeeso himbe 6e goondinay, gam baa to 6e gaccake on, e wi'ugo on, on hallu6e, 6e ji'a golle moodon boodude, 6e teddina Alla nyaanne o hollitanii 6e.

¹³ Gam sabbu Joomiraawo, dwtanee maw6e fu, dwtanee laamiido leydi bo, gam kanko 6uri 6e.

¹⁴ Dwtanee maw6e genni bo, gam kam6e laatii lilaa6e makko, gam 6e pooda noppi wadoo6e ko halli, 6e jetta wadoo6e ko woodi.

¹⁵ Gam ko Alla yidi woni, gadon ko woodi, mu66iron kunnude himbe batoo6e ko 6e annaa.

¹⁶ Laatee rindinaa6e, to on coomee ko halli der dimaaku moodon, gonee hande maccu6e Alla. ¹⁷ Teddinee himbe fu, jidee banniraa6e goondin6e, kulee Alla, teddinee laamiido.

Yemmingo Almasiihu

¹⁸ Onon jaggiibe, dwtanee joomiraa6e moodon, hinaa yeeddu6e e diggu6e tan, amma e sadu6e fu. ¹⁹ To on munyanii tooraaji di kaandaa hebugo on, gam daliila Alla, on gadii ko woodi. ²⁰ To on munyanii piide de piyetedon gam on gadii ko

woodaa, toy teddujal mon woni? Amma to on munyanii tooraaji di keboton gam sabbu gadu mon geetu, edum fottani Alla, ²¹ gam kanjum Alla noddani on, Almasiihu e hoore mum toorake, gam moodon bo o toorii. O hollii on laawol gam tokkon koyde makko. ²² Dadey o waday hakke, goddo meeday ko nani fewre der hunnuko makko.

²³ No 6e jennata mo, o yennitaaki 6e, de 6e kollata mo bone, o wattaaki 6e. Amma o yowanii hoore makko Alla, kiitotoodo e goonjaaku

²⁴ Almasiihu roonake hakkeeji meeden dow bannu mum dow leggal palaanjal, gam laatoden maayube wecco hakke, amma laatoden fofoo6e der ko foonniti. On joofake sabbu looci di o fiyaa.

²⁵ Gam on laatino nun hande baali majjudi, amma jooni on bittoy to duroowo, deenoowo yonkiiji moodon.

3

Joonne der teegal

¹ Onon rew6e bo, moy moodon fu dwtanoo gorko muudum. Gam to wob6e ma66e goondinay haala Alla, jikku mon waawa ko wayliti 6e, baa to on batay woliine.

² Gam 6e ji'an ko gadoton no laabiri, e no teddinirton Alla. ³ To on dartee nari ki yaasi, diga e moordi, dum bo kanjeeri, maa bo gineeji nariidi. ⁴ Accee nari moodon yiwa diga der berde, nari ki heennyataa, kan woni hakkillo diggujo, e deyyujo, kanjum laatii ko

teddi yeeso Alla. ⁵Hande nun rewbe seniibe 6e diga den, yowube tammuwe mum dow Alla, woodiniri ko'e mum. Bee downtanii worbe ma66e. ⁶Nun Saratu downtoranii Iburahiima, faa o noddi mo joomiraawo. Onon woni 6i66e makko, to on gadii ko woodi, laatoo on kulay goddum.

⁷Onon worbe bo, joododee moy mon fu e debbo mum, der gondal pottunjal. Annitee no rewbe hewtay worbe semme. Teddinee 6e, gam kambe bo 6e donidan e mon, yonki ki Alla hokkata der moyyere mum, he6a to goddum hadu du'aaje mon.

Tooraago gam goonjaaku

⁸Baawo majjum, on fu laatee woodube miilo wooto, jurmontiree, jidontiree hande mawniraa6e e miiraa6e, endontiree, leesinee ko'e mon. ⁹To goddo wadanii on ko woodaa, to on battee mo, jennudo on bo to on jennitee dum: Amma barkidinee joomum, kanjum Alla noddani on gam donon barke. ¹⁰Hande no Binni Ceniini wi'i:

«Jiddo wuurugo guurnam
geetam, yi'a nyalaade
geete,
sey waawa denjal mum
dow ko halli, hunnuko
mum acca batugo
pewe.

¹¹O acca ko halli, o wada ko woodi,
o darta jam e semme makko fu.

¹²Gam Joomiraawo e hakki-lani foonnitiibe,

oo nana du'aaje ma66e.

Amma oo hokka wadoobe ko halli 6aawo.»

¹³Moy toorata on to oon tinnii wadugo ko woodi?
¹⁴Amma baa to on tooraama gam wadugo ko foonniti, on barkidinaa6e. To on kulee himbe, to on accee hakkillooji moodon ji6oo! ¹⁵Teddinee Almasiihu Joomiraawo der berde moodon. Wakkati fu ciriye toontaago yamudo on daliila tammuwe moodon. ¹⁶Amma toontee 6e e diggere, e hakkillo fukkiino. Goodee miilooji berde laabudi, den gaccotoobe on, e yenna on, gam joonne moodon woodune der kawtal mon e Almasiihu senta. ¹⁷Toorego dow wadugo ko woodi to nun Alla yidiri, e 6uri toorego dow wadugo ko halli. ¹⁸Gam Almasiihu e hoore mum maayi de woore, sabbu hakkeeji 6i66e Aadama. Kanko poonnitiido, o maayanii en enen woofube gam o yaara en to Alla. Himbe warii mo, amma Ruuhu Ceniido fintinii mo. ¹⁹E Ruuhu on Yeesu yahi waajoroy baa e yonkiiji ma66aadi der kasu. ²⁰Kanji woni ruuhuuji himbe 6e dwtanaakino Alla der jaamanu Nuuhu, baa no o munyanii 6e. De Nuuhu sebunoo laana diyam mum, himbe sedda tan naati na, kambe jeetato dadi diyam dam. ²¹Diyam dam laati nun misaalu batisi kisinin on dum jooni, hinaa batisi moytoojum tuuni 6annu, amma ha66idingo e Alla alkawal e berde laabude nun, diga e pintol Yeesu

Almasiihu. ²² Kanko, o eencii dow kammu, oo joodi nyaamo Alla. Malaykaaḅe e mawḅe, e wooduḅe baawḅe fu, e downtanii mo.

4

Goonki kesi

¹ Almasiihu yarii bone der ḅannu muudum, onon bo goodee iri miilooji ḅin. Jarudo bone der ḅannu muudum seedi e hakke.

² Diga jooni faa balde moodon koriide der duuniyaaru, sey goniron hande no Alla yidiri, ceedon e suunooji ḅannu. ³ Goonki mon ki nyaa-munodon naane, gadudon hande heeferḅe, ki heyi, on gonakeno der hallumaru, e suunooji e jarde bagi, e fijooji kalludi, e jaamanuuji jarde bagi, caafudon tooruuje karmude.

⁴ No calidon hawtugo e maḅḅe der fijooji kalludi, kanjum haaynii ḅe jooni, go ḅee biisa inde mon.

⁵ Amma ḅe daroyto yeeso Alla, ciriyiido hiitaago wu-uruḅe e maayḅe, ḅe toontoto mo. ⁶ Kanjum wadi maayḅe bo waajaa linjiila, ḅe kiitaa dow ko ḅe gadi, hande no himḅe fu hiitortee der ḅannu, heḅa ḅe buurda e Alla der ruuhu.

⁷ Huune fu ḅadake heen-nyugo, gam majjum gadee hakkillo, jogee ko'e mon gam gadon du'aaje. ⁸ Ko ḅuri fu, jidontiree e yidde hebbune, gam yidde e yaafoo hakkeejji duuddi☆.

⁹ Beernontiree hakkune mon, hinaa e dumb-itaago.

¹⁰ Baamoy mon heḅii dokkal Alla. Golliree ḅal gam nafon woḅḅe. Hande nun kollitirton oon gollira dokke moyyere feere feereeje de Alla hokki on. ¹¹ Baajotoodo fu, sey waajoo haala Alla. Jaggotoodo bo, jaggoo e semme ne Alla hokki dum, gam der huune ko gadoton fu, teddinon Alla diga e Yeesu Almasiihu, mo tedduḅal e baawde wonani faa abada! Aami

Yarugo bone gam Almasiihu

¹² Banniraḅe am yidaaḅe, to on accee tooraaji buludi keḅandi on gam foonnugo on haaynoo on, hande huune kodum. ¹³ Amma to oon kawti e Almasiihu der toora mum, ceyee oon belbelta boodum to tedduḅal makko suppitoyke. ¹⁴ To on jennaama gam inne Almasiihu, barke laatanto on, gam Ruuhu tedduḅo, laatiido Ruuhu Alla e wondi e moodon. ¹⁵ To goddo e moodon yaru bone gam oo laatii baroowo himḅe, dum bo gam emo laatii gujjo, maa bo gadoowo ko halli, to dum bo dow naatugo haala ka yaalay dum. ¹⁶ Amma to o tooraama gam oo tokkii Almasiihu, to o sentir dum, o yetta Alla gam oo noddee goondindo Almasiihu.

¹⁷ Gam wakkati kiita faanake, Alla fuddiran hiitaago himḅe muudum, to ka fuddirii en enen, noy dum laatantoo himḅe ḅe jabay linjiila Alla? ¹⁸ Binni Ceniini wi'i:

«To poonnitiido hisiri no boni, ume laatantoo kallufo e gadoowo hakke?»

¹⁹ Gam dum don fu, tooreteebe no Alla yidiri, yowa yonkiiji mum dow Alla tagoowo, koolaado, 6e tokka wadugo ko woodi.

5

Hiinnaago baali Alla

¹ Jooni emii badda dottiibe eklesiya wonbe caka mon, gam min bo mii dottiijo hande ma66e. Mi seedake tooraaji Almasiihu, mi wonoto der teddujal jal o hollitoyta. ² Duree himbe Alla 6e jowanadon. To on gadee dum e doole, amma e berde goote, hande no Alla yidiri, to on duree 6e gam he6ugo joddi kalluni, amma gam oon jidi dum puy. ³ To on kollee himbe 6e Alla yowani on semme, amma laatane 6e misaalu. ⁴ To Duroowo mawdo yottake, on meelete meetalol teddujal jal hiiddataa.

⁵ Onon gojankee6e dowtane dottiibe. On fu, 6ornee yakkinaare hande toggoore hakkune mon, gam e winnaa der Dewtere Ceniine: «Alla e ha6ida mawnitiibe, amma buytu6e ko'e mum oo hokka 6e moyyere makko.» ⁶ Gam majjum buytee ko'e mon yeeso Alla mo semme, he6a o mawnina on to wakkati yottake. ⁷ Doontiree sugullaaji moodon fu dow makko, gam emo hakkilani on.

⁸ Kakkilee, oon deeni! Gam ganyo moodon Ibiliisa e yiilito hande jaggere kal6oore, dartoore mo ne yakkata. ⁹ Kabidee e makko, tiidee der goondinki, gam oon anni banniraabe moodon sankitiibe der duuniyaaru nu, e woodi iri tooraaji dii kanun bo. ¹⁰ Amma to on jarii bone der wakkati sedda, Alla mo moyyere noddudo on gam naaton der teddujal mum tabitiijal e Almasiihu, kanko o tiidinan on, o semmidina on, o hebbina on, o darna on. ¹¹ Baawde wonana mo faa abada! Aami.

Cannooje

¹² Silaasi banniraawo men koolaado wallii am winnango on dereyel pettel jal, gam tiidingo on e seedanaago on no habaru moyyere Alla ne daridon dow mum laati nun gooja.

¹³ Eklesiya gonuka Babilila ka Alla subi sannii on. Marku 6iyam bo e sanna on. ¹⁴ Cannontiree cannooje de yidde. Jam wona dow moodon onon hawtu6e der Almasiihu.

Derewol Piyer Didab6ol

Haala Puddirka

Binnudo derewol ɲol do in-
nii hoore mum Simon Piyer,
lilaado Yeesu Almasiihu.

O laatake seedeejo ji'udo
no yeeso Yeesu waylitorii, o
nanii bo daane Alla yiwune
diga dow. O siwtorii no
Yeesu wadii annabaaku dow
maayde makko, kanko Piyer.

Piyer batay 6e o wannani,
o batay bo to o woni o
winniri derewol ɲol. Amma
goondin6e Yeesu hande
makko o wannani. Dum
nandi bo hande Piyer wannii
derewol ɲol der goonki mum
sakitiinehi. O batanii ekkiti-
nol makko ɲol o jannjinnoo.
O batanii bo jannjinoobe
fewrekuube waroobe gam
biisa ko o ekkitini.

Ko derewol ɲol tiitii woni,
finningo hakkillo 6e o win-
nani faa 6e ciwtora ko o
jannjini 6e. Der derewol ɲol,
Piyer hollii kiita desaniika
jannjinoobe pewe, o batanii
bo munyal Alla mo yidaa baa
gooto halka, amma him6e fu
wittaa to makko, tuuba. O
heennyitirii derewol makko
e waggingo wuuroobe ko
Dewtere bati.

Tokkontirki haalaaji

1. Cannooje, 1.1-2
2. Noddoore goondin6e,
1.3-21
3. Ekkitinoobe fewrekuube,
2.1-22
4. Wittoyki Yeesu Almasi-
ihu, 3.1-16

5. Haalaaji cakitiidi, 3.17- 18

Sannoore

¹ Derewol ɲol yiwii e am-
min Simon Piyer. Mii laatii
jaggiido e lilaado Yeesu
Almasiihu. Mi sannii on,
onon hebu6e goondinki
geeti hande ki amen, gam
sabbu foonnitaare Alla
men, tawaane der Yeesu
Almasiihu, kisinoowo. ² Alla
duudfinana on moyyere e jam
gam oon anni mo, kanko e
Joomiraawo meeden Yeesu.

Hulugo Alla

³ Baawde Alla hokkii en
huune fu ko haanani en
buuriren, e no haani go-
niren e kulol Alla. Baawde
den wallii en annugo Alla
noddudo en kawten der
tedduɲal mum, e geetaaku
mum. ⁴ Diga e baawde den
kebuden moyyereeji mawdi,
teddudi, di gadanaden alka-
wal mum. O wadii dum gam
kawton e makko, nandon
mo, gam dadon suunooji
duuniyaaru kalkooji. ⁵ Gam
huune dum, tinnee, beydee
dow goondinki moodon
geetaaku, dow geetaaku,
annal, ⁶ dow annal, nantaare,
dow nantaare, tinnaare, dow
tinnaare, kulol Alla, ⁷ dow
kulol Alla, banniraagu, dow
banniraagu, yidde. ⁸ To
huune dum fu oon jogii dum
no woodi, ko e dum beydo
der moodon, dum wallan on
beydaago yeeso yeeso der
annugo moodon Joomiraawo
meeden Yeesu Almasiihu.
⁹ Neddo mo huune dum jacci,
laati nun bumdo, o yi'ataa,

gam o yeggitii no Alla laa6ini mo diga e hakkeejji makko jawtudi.

¹⁰ Gam majjum banniraa6e am, tinnee no baawirdon fu, gam tabbitinon noddooe ne Alla noddi on, e cu6ol ɲol o su6i on. Gam to on gadii dum on janataa der ko halli abada! ¹¹ Hande non Alla ma66itiranta on mammam dammugal Laamaare tabitiine, ne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu kisinoowo en.

¹² Kanjum acci wakkati fu mii siwtora on huune dum, baa no oon anni dum, he6a cemmidon der gooɲa ka jabudon. ¹³ Mii miili, e dum foonnitii, mi finnina hakkillooji moodon faa ciwtoron dum to emii wuuri. ¹⁴ Gam mii anni mi 6ooyataa e duuniyaaru do kade, hande no Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu anninirinmi dum.

¹⁵ Amma mi waɗan ko baawumi fu, gam to mi yawti, baawon ko siwtori kujje dee wakkati fu.

Tedduɲal Almasiihu

¹⁶ E haalaaji di him6e tafi bane men anniniri on wittoygo Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu e baawde, amma men ceedike e gite amen manɲu makko! ¹⁷ Alla Baaba hokkii mo tedduɲal wakkati daane ne tedduɲal seedanii mo wi'i: «Oo do nun laatii Biyam jidaado, mo belirmi 6erne.» ¹⁸ Menen e ko'e amen men nanii daane nen diga dow kammu, gam

emen gondunoo e makko dow waanne seniine.

¹⁹ Dum don fu 6eydani men tabbitingo ko annabiibe batunoo. On gadii ko woodi no gattudon hakkillooji moodon dow makka, gam haala ma66e e nandi hande fitilleel jalboowel der niwre, e hande hoodere fajiri* jalboore der 6erde moodon faa de fajiri wadi, ²⁰ Aran, annitee no walaa baawoowo ko faamini ko winnaa der dewte annabiibe e annal hoore mum. ²¹ Hande non, walaa mo meedi ko he6i haala annabaaku e sago hoore mum, amma Ruuhu Ceniido nun wadata him6e e bata haala Alla.

2

Janɲinoobe fewrekuube

¹ Hande no annabiibe fewrekuube wonirno caka Isira'iilaabe, non bo janɲinoobe fewrekuube wonortoo caka moodon. Be naannan janɲinol fewrekuwol, kalkoowol, caka mon. Be jeddan Joomiraawo cooditiido 6e. Hande non 6e poodiranta ko'e ma66e halkere yaawune. ² Him6e duu66e tokkan laabi ma66e kalludi, sabbu ma66e, him6e batanan laawol gooɲa kalluka. ³ Suunooji ma66e waddanan 6e batugo haalaaji fewrekuuji gam 6e jammoo on, amma 6e doyyaamaa kiita diga dum 6ooyii, halkere e nyudanoo 6e.

⁴ Baa malaykaa6e wadunoobe hakke, Alla accay dum, o

* **1:19** Hoodere fajiri woni Almasiihu, jaynoowo der 6erde goondin6e dum. Daaru dewtere Kollitinki 22.16

ha6bii 6e e callalluuji, o faddi der niwre jahannama, faa nyalaane darnjal. ⁵ Alla accay duuniyaaru naane, amma o halkii yeddu6e Alla e ilam tufaana, sey Nuuhu baajotoodo foonnitaare Alla, e him6e jeedi6o wo66e hisi. ⁶ Alla accay ci'e Sodoma e Gomora, o hiitake, o halki de e yiite faa de laatii dooni, gam dum laatanoo yeddo6e Alla fu misaalu. ⁷ O dadinii Luudu, neddo poonnitiido, mo 6erne mum biisii puy sabbu baadiiji him6e bon6e. ⁸ Neddo poonnitiido joodiido caka ma66e on, 6erne mum laabune naawi dow ko yi'ata, e ko nanata nyalaane fu, sabbu baadiiji bondi di him6e hallu6e wadata.

⁹ Edum holla en no Joomiraawo e anni no reenirta doortantoo6e dum der tooraaji mum. Oo anni bo no o resirta him6e hallu6e gam 6e kiitee nyaanne darnjal, ¹⁰ accu du tokku6e suunooji 6alli mum, e wada jidaadi yonki mum, ko e yawii baawde Joomiraawo.

Janninoobe fewrekuu6e 6en 6erde mum e yoori, 6ee goodi manju hoore, 6ee bata kalluka dow teddu6e won6e dow kammu. ¹¹ Nani bo, baa malaykaabe 6ee do 6uri 6e semme e baawde, batataa kalluka dow ma66e yeeso Joomiraawo. ¹² Amma him6e 6en e laatii hande bisaaji di galaa hakkillo, tagaadi gam nanjee, waree. Bee bata kalluka dow ko 6e annaa, gam majjum 6e kalkiran hande no bisaaji

halkirta. ¹³ Be duggan riiba golle ma66e kallude. Bee ceyoroo wadugo ko woodaa caka nyalooma. Bee laatii cobu6e e nyiddu6e. To 6e joodike gam 6e nyaamda e moodon der juulde, 6ee ceyoroo jammaago on. ¹⁴ Gite ma66e sawtataa daarugo rew6e e suuno, 6e comataa wadugo hakke, 6ee pooda 6e goondinki mum walaa semme der pittii ma66e. Berde ma66e e hebbi suuno ke6al, bone laatanto 6e. ¹⁵ Be accii laawol poortii6ol, 6e majjii, 6e tokki laawol Balaama, jidudo he6a ceede diga wadugo kalludum. ¹⁶ O felaama gam boofol makko. Babba makko muuma bati e daane neddo, hadi mo wadugo golle haanare makko.

¹⁷ Janninoobe fewrekuu6e 6en laati nun hande bulli di galaa diyam, e duule de hennu sementewol soggata, niwre 6urne ni66ugo nun Alla resani 6e. ¹⁸ Bee bata haalaaji mawnitiidi, di galaa hoore. Bee yoyra him6e e haalaaji suuno 6annu. Him6e 6en wurtikeno dum 6ooyay diga majju6e. ¹⁹ Bee ka66ana 6e alkawal no 6e dindan, amma kam6e e ko'e ma66e 6ee laatii maccu6e suunooji kalludi. Gam moy fu laati nun maccudo ko jaalii dum. ²⁰ Wurtiibe e huune cobudum dum duuniyaaru, go 6e anniti Joomiraawo e Kisinoowo men Yeesu Almasiihu, den ko 6e bittitii der majji kade faa di jaalii 6e, heennyitirde ma66e 6uran fuddoode jaasugo. ²¹ To 6e annitayno laawol

foonnitaare, dum burananno be, e annitingo njol, witta totta umuroore ceniine ne be kokkaa 6aawo. ²² Ko tawi be e tabbitina haala ballool njol do: «Rawaanu wittii e nyaamito tuure mum.» E wi'ee bo kade: «Afaaru lootaanu wittii e talloo der loope.»

3

Wittoyo *Joomiraawo meeden Yeesu*

(*Matiye 24.37-38; 2 Tesalonika 1.7-10; Yahuuda 17-23*)

¹ Banniraabe am yidaabe, derewol njol do nun laatii dida6ol njol binnanmi on. Der dereeji didi dii fu, mii yidi finningo hakkillooji moodon gam wallugo on miilon no woodiri, ciwtoron ko ekkitinodon. ² Ciwtoree haalaaji di annabiibe seniibe batunoo diga ko 6ooyi, e umuroore Joomiraawo meeden kisinoowo, ne lilaabe mon annini on. ³ Aran, annitee dum do: Der nyalaade cakitiide, himbe jaancoobe, tokku6e jidaadi yonki mum waran. Be jaancan on, ⁴ be bi'a: «O ha66ii alkawru o wittaan, toy mo? Diga ko kaakiraabe meeden maayi walaa ko waylitii, no dum laatinoo diga fuddoode duuniyaaru, non dum laatii faa jooni.» ⁵ Be jeggitii e yidde ma66e no diga ko 6ooyi, Alla tagi kammu e leydi e haala muudum. O wi'i leydi wurtoo diga diyam, go o tagiri ni e diyam, ⁶ e diyam gootam dam kade, duuniyaaru halkiraa e ilam tufaana. ⁷ E haala makko goota kan, o jogorii

kammu e leydi, dum ji'eten jooni faa nyalaane darnjal yottoo, o halka dum der yiite e yeddu6e Alla.

⁸ Banniraabe am yidaabe, to on jeggitee no to Joomiraawo, nyalaane woore e wa'i hande duubi ujuneere, duubi ujuneere bo e wa'i hande nyalaane woore. ⁹ Joomiraawo 6ooyataa go hebbina alkawru mum, hande no wo66e milli, o munyan on nun tan, gam o yidaa baa gooto halka. Ko o yidi nun, himbe fu wittaa to makko tuuba.

¹⁰ Nyalaane Joomiraawo waran hande gujjo. Nyalaane nen, kammu majjitan e rimmo manjo. Ko woni dow kammu fu halkete e yiite. Leydi e golle gadaade dow mayri fu, hiitete. ¹¹ To huune fu halkete hande non, sey annon no nyaamirton goonki mon der laabal, oon kuliri Alla! ¹² Onon hedii6e nyalaane Alla wara, gadee no ne warirta law! Nyaanne mum kammu halkan, huune ko woni dow kammu fu taayan e yiite. ¹³ Amma enen, een kedii hande no Alla ha66irani en alkawru, kammu keso e leydi keyri, to foonnitaare tawetee.

¹⁴ Gam majjum, onon banniraabe am yidaabe, tinnee laatodon be galaa gacce, e tuuni yeeso Alla. Goodee jam der kawtal mon e makko, oon kedorii nyalaane nen. ¹⁵ Paamee no munyal Joomiraawo meeden ma66itanii on laawol kisidam. Kanka banniraawo meeden Pol,

jidaado, wannani on der
dereji mum hande no Alla
hokkiri mo hakkillo majjum.

¹⁶ Non o wanniri dum der
dereji makko fu. Der majji
e woodi nokkuuje godde
to sadi faamugo, himbe 6e
annaa goddum, e 6e bennay
der goondinki e waylita
miilooji makko, hande non
6e gadata e nokkuuje godde
der Dewtere Ceniine. Be gad-
danan ko'e ma66e halkere.

¹⁷ Amma onon banniraabe
yidaabe, on kebii seedineego,
to non kakkilee to himbe
yeddu6e Alla majjina on,
sottina on diga darande mon.

¹⁸ Mawnee der moyyere e
annugo Joomiraawo meeden
Yeesu Almasiihu kisinoowo
en! Teddujal laatanoo mo
diga jooni faa abada! Aami!

Derewol Yuhaana Aranol

Haala Puddirka

Yuhaana lilaado Yeesu nun winni dereeji tati tokkontirde noddiraadi inne mum, 6e bi'i, kanko nun bo winni linjiila Yuhaana e derewol kollitinki. Der derewol makko aranol, annaaka deydey 6ey nun o wannani, amma dum laafi no goondin6e 6e ekkitinooje fewrekuuje toorata nun o tiiti. Ekkitinoobe fewoobe, sankitoo6e ekkitinooje fewrekuuje den Yuhaana noddi way6e Almasiihu. Bee ekkitina no Almasiihu laataaki neddo e goonja, hakke 6illataa goondindo der kawtal mum e Alla, 6e paalaaka bo e jonne der laa6al.

Huune didi nun Yuhaana riiwi der derewol mum:

- 1 Tiidingo jannoo6e derewol nol, 6e gona der kawtal pottunjal e Alla, e Biddo mum Yeesu Almasiihu, dum yi'ee bo der yidde goonjaare hakkune ma66e.
- 2 Habidingo e ekkitinooje fewrekuuje.

Yuhaana e eela goondin6e 6e gona der jaynol, gam Alla laati nun jaynol. Der derewol nol, Yuhaana e yidi goondin6e tabbitina no 6ee goodi yonki tabitiiki, 6ee kawti bo e Alla. O hollitii der binni makko no goondindo geeto annitirtee. Kan woni hoolaago no Almasiihu laatake neddo, e

downtanaago oodaaji Alla, e yidugo banniraabe.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala yonkinteha 1.1-4
2. Niwre e jaynol 1.5-2.29
3. Bi66e Alla e 6i66e Seydan 3.1-24
4. Ruuhu goonja e ruuhu fewre. 4.1-6
5. Ko yidde wadata 4.7-21
6. Goondinki jaalotooki 5.1-21

Haala ka yonki

¹ Emen binnana on haala neddo gom gonudo*. Men nani daane makko, men ji'ii mo e gite amen, men daarii mo, men meemi mo e juude amen. Kanko woni haala kokkoowa him6e yonki.

² Yonki kin hollitaama, men ji'ii ki, emen ceedanoo ki. Emen baajoo on haala yonki tabitiiki gonunooki to Alla Baaba, kanki men kollitaa. ³ Ko men ji'i, e ko men nani, kan men batata on onon bo, gam laatodon gootum e amen hande no laatoriden gootum e Baaba e Biddo mum Yeesu Almasiihu. ⁴ Kanka men binnanta on, gam beldum berne meeden hebba.

Alla laati nun jaynol

⁵ Habaru ko men nani e Yeesu Almasiihu, kan men batata on haala mum, Alla laati nun jaynol, niwre walaa e makko. ⁶ To en bi'ii een laatii gootum e makko, ko een tawaa der niwre, en pewii, goonja walaa der gadu meeden. ⁷ Amma to een jaha der jaynol hande no kanko e hoore makko o wonori der

* 1:1 Yeesu nun wi'aa Gonudo diga fuddoode. Linjiila Yuhaana 1.1-18

jayɲol, den kan een laatii gootum hakkune meeden, kade bo yiyam Biɖɖo makko Yeesu e laaɓina en diga hakkeeki men fu.

⁸To en bi'ii en galaa hakke, en pewanii ko'e men, goonja walaa e meeden. ⁹Amma to en tuubanii Alla hakke meeden, o yaafoto en, o laaɓina en e tuuni fu. Gam kanko, o kooliniido, o poonnitiido. ¹⁰To en bi'ii en gaday hakke, en laatinii Alla pewoowo, haala makko bo walaa der meeden.

2

Almasiihu nun laatii balloowo meeden

¹Onon sukaaɓe am, mi wannanii on dum, gam to on gadee hakke. Amma to godɖo moodon wadii hakke, een goodi balloowo to Baaba, kanko woni Yeesu Almasiihu, poonnitiido. ²Kanko, o sakki yonki makko gam hakkeeki meeden yaafee, hakkeeki meeden tan bane, amma hakkeeki himɓe duuniyaaru fu.

³Ko hollitinta no een anni Alla woni, dɔwtanaago oodaaji makko. ⁴Bi'udo «emi anni mo,» go dɔwtanaaki oodaaji makko, joomum laati nun pewoowo, goonja walaa der joomum. ⁵Amma dɔwtaniido haala Alla e goonja, yidde Alla hebbii dow joomum. Nunnun annirten een kawti e makko. ⁶Bi'udo e hawti e makko, e haani wonoo hande no Almasiihu wonirnoo.

Ooda kesa

⁷Banniraaɓe am yidaaɓe, ko binnanmi on hinaa ooda kesa*, ooda ɓooyuka nun, ka nanudon diga fuddoode. ⁸E nun fu ooda kesa nun binnanmi on, goonja makka hollitake der Almasiihu, ka hollitake der moodon bo. Gam niwre e yawta, jayɲol goonjawol fuddii yaynugo.

⁹Miiludo na'on der jayɲol, ko e wanyi banniraawo mum, faa hanne der niwre joomum woni taw. ¹⁰Jidɖo banniraawo mum der jayɲol woni, godɖum walaa ko ferginta mo. ¹¹Amma banyudo banniraawo mum, der niwre woni, oo yaha der niwre, o annaa toy o yahata, gam niwre wuminii mo.

To on jidee kujje duuniyaaru

¹²Sukaaɓe am, mii wannana on gam hakkeeki moodon yaafaama gam inne Yeesu. ¹³Baabiraaɓe, mii wannana on gam oon anni gonudo diga fuddoode. Gojankeeɓe, mii wannana on gam on jaalake Kalludo.

¹⁴Sukaaɓe am, mi wannanii on, gam oon anni Baaba. Baabiraaɓe, mi wannanii on, gam oon anni gonudo diga fuddoode. Gojankeeɓe, mi wannanii on gam oon goodii semme, haala Alla bo e semmiɗi der moodon, kade bo on jaalake Kalludo.

¹⁵To on jidee duuniyaaru e ko woni e mayru fu. Gam jidɖo kujje duuniyaaru,

* 2:7 Ooda kan nun laatii yidontirgo.

yidde Baaba walaa e mum. ¹⁶ Gam huune ko woni e duuniyaaru, hande jon ko neddo suunete, e ko gite yi'ata, suunee, e jawdi ni o mawnitorto, kujje de fu yiway e Baaba, e duuniyaaru de yiwi. ¹⁷ Duuniyaaru e suuno mum fu heennyanyan, amma gadoowo ko Alla yidi, taboto faa abada.

Ganyo Almasiihu

¹⁸ Sukaabe am, duuniyaaru badake heennyugo. On nanii ganyo Almasiihu waran, jooni du waybe Almasiihu duubbe yottake. Kanjum an-nitirden no wakkati badake. ¹⁹ Caka men be yiwi, amma e goonja be laataaki be meeden. Gam to bee latino be men, be gondanno e meeden. Amma be accii en gam dum hollita no be fu, be laataakino be meeden.

²⁰ Amma onon, Almasiihu hokkii on Ruuhu Ceniido, on fu oon anni goonja. ²¹ Mi winnanay on gam on annaa goonja. Amma gam oon anni ka. Oon anni bo fewre walaa der goonja.

²² Den kan, moy woni pe-woowo? Jeddudo Yeesu laati nun Almasiihu, Paabotoodo mo Alla liloy, kanko woni pe-woowo, kanko woni ganyo Almasiihu, o yeddii Baaba e Biddo mum. ²³ Jeddudo Yeesu laati nun Biddo, walaa Baaba, jabudo Biddo, e woodi Baaba bo.

²⁴ Onon kan haala ka nanudon diga fuddoode, tinnee jogee ka der berde moodon. To haala ka nanudon diga fuddoode

tabitake der berde moodon, den kan, oon goodi kawtal e Biddo e Baaba. ²⁵ Almasiihu haabani en alkawal, alkawal jal woni yonki tabitiiki.

²⁶ Mi winnanii on dum gam sabbu himbe yidube majjingo on. ²⁷ Onon kan, no Ruuhu Ceniido mo Almasiihu hokki on e tabitii der moodon, on bukaaka janninedon. Gam Ruuhu janninan on huune fu, o janninan on goonja, hinaa fewre. Den kan, kawtee e Almasiihu hande no Ruuhu janniniri on.

²⁸ Jooni kan onon sukaaabe am, tabitee der kawtal mon e Almasiihu, gam keben cuusal daraago yeeso makko nyaanne o suppitoy, heba daden senteene nyalaane garki makko. ²⁹ No oon annii Alla laati nun goonjaajo, annee bo mo gadu mum foonnitii fu, laati nun biyiiko.

3

Bibbe Alla

¹ Daaree no Alla Baaba yidiri en, faa noddaden biibbe makko. Een biibbe makko e goonja. Ko acci duuniyaaru annaa en woni gam nu annaa mo. ² Yidaabe am, jooni en laatake biibbe Alla. Ko laatoytoden laabay taw. Amma een anni to Almasiihu wittoy holliti hoore mum, en nandan e makko, gam en ji'an mo hande no o wa'i. ³ Goodudo tammuwe nendow Almasiihu, laabinan hoore mum hande no kanko Almasiihu o laatori laabudo.

⁴ Gadoowo hakke fu, yartake sariya Alla. Gam wadugo hakke laati nun

yartaago sariya Alla. ⁵ Oon anni Almasiihu wari gam moytugo hakkeeki, kanko mo walaa hakke. ⁶ Kawtudo e makko fu wadataa hakke. Gadoowo hakke fu, yi'ay mo, annaa mo bo.

⁷ Sukaabe am, to on accee goddo majjina on! Gadoowo ko goondi fu laati nun goonjaajo, hande no Almasiihu laatori goonjaajo. ⁸ Gadoowo hakke fu laati nun neddo Ibiliisa, gam Ibiliisa e wada hakke diga fuddoode. Gam majjum Biddo Alla wari gam halka golle Ibiliisa.

⁹ Laatiido binjel Alla fu, wadataa hakke, gam awdi Alla na'on der makko. Joomum waawataa ko tokkii wadugo hakke, gam Alla laatii baaba makko. ¹⁰ Ko seennontirta bi66e Alla e bi66e Ibiliisa nani: mo waday ko goondi fu, neddo Alla bane. Mo yidaa banniraabe mum bo, laataaki mo Alla.

En jidontiree hakkune men

¹¹ Habaru nanudon diga fuddoode nani: Jidontiren hakkune meeden. ¹² Haanay gaden hande no Kayiinu wadi kanko laatiido mo Ibiliisa, o warii minnyiiko. Gam ume wadi o wari minnyiiko? O warii mo gam golle makko wooday, go de minnyiiko laatii goondude.

¹³ Banniraabe, to on kaydinee to himbe duuniyaaru wanyii on. ¹⁴ No een jidi banniraabe meeden, een anni en yartake maayde, en naatii der yonki. Mo yidaa banniraawo mum, der

maayde woni. ¹⁵ Banyudo banniraawo mum fu, laati nun baroowo himbe. Oon anni walaa baroowo baa gooto woodi yonki tabitiiki der mum. ¹⁶ No annitir den ko woni yidde nun, Almasiihu hokkitirii yonki mum gam meeden. To nun enen bo, e haani kokkitiren yonkiji meeden gam banniraabe men. ¹⁷ To jom jawdiijo yi'ii banniraawo mum e talakidi, ko yurmaaki mo, noy yidde Alla waawirta ko woni e makko? ¹⁸ Sukaabe am, haanay yidde meeden laatoo e haala belka tan, sey ka laatoo e gadu goonjauu.

Daraago yeeso Alla

¹⁹ Kanjum hollata, en na'on der goonja, en deyyitinan berde meeden yeeso Alla. ²⁰ To berde meeden gaccake en, Alla e buri berde meeden, emo anni huune fu. ²¹ Banniraabe am yidaabe, to berde meeden gaccaaki en, en daroto yeeso Alla e hoolaare. ²² O hokkan en ko eeluden mo fu, gam en tokkii ooda makko, een gada ko fottani mo. ²³ Ooda ka o hokki en woni, goondinen inne Yeesu Almasiihu, Biddo makko, kade bo jidontiren hakkune meeden hande no o yamiri en. ²⁴ Downtaniido ooda Alla fu e hawti e Alla, Alla bo e hawti e joomum. Ruuhu mo o hokki en, kanju anninta en oo hawti e meeden.

4

Ruuhu goonja e ruuhu fewre

¹ Banniraaḅe am yidaaḅe, to on goondīnee wi'oobe e woodi Ruuhu Alla fu, amma biditee ḅe, heḅa anniton naa to Alla ḅe yiwi. Gam annabiibe fewoobe duuḅḅe e sankitii der duuniyaaru. ² No annitirten goodudo Ruuhu Alla woni, to o seedake Yeesu Almasiihu warii, laatii neddo, oo don e woodi Ruuhu Alla. ³ Mo annitay kaa don dow Yeesu fu, woodaa Ruuhu Alla. Ruuhu ḅu o woodi yiwii diga ganyo Almasiihu. On nanii garki ganyo Almasiihu batanaama, o na'on ko der duuniyaaru.

⁴ Sukaabe am, onon on himḅe Alla, on jaalake annabiibe fewoobe, gam Ruuhu gondo der moodon e buri gondo der duuniyaaru semme. ⁵ Kamḅe himḅe duuniyaaru ḅe laati. Gam majjum, ḅe batata haalaaji duuniyaaru, himḅe duuniyaaru bo e hettinanoo ḅe. ⁶ Enen, een himḅe Alla, annudo Alla fu hettinanto en. Mo laataaki neddo Alla hettinantaako en. Nun ceenntirten Ruuhu goonja e ruuhu fewre.

Alla laati nun yidde

⁷ Banniraaḅe am yidaaḅe, jidontiree, gam yidde yiwi e Alla. Goodudo yidde fu laati nun ḅinḅel Alla, e anni Alla bo. ⁸ Mo walaa yidde an-naa Alla, gam Alla laati nun yidde. ⁹ No Alla hollitiri en yidde mum nani, o lili Biddo makko bajjo der duuniyaaru, gam keḅen yonki diga e makko. ¹⁰ Daaruu ko woni yidde, enen bane yidi

Alla, kanko yidi en, liloy Biddo mum wari laatii sadaka gam hakkeeki meeden yaafee.

¹¹ Banniraaḅe am, to nii Alla yidiri en, enen bo, e haani jidontiren. ¹² Walaa meedudo yi'ugo Alla abada. Amma to en jidontirii hakkune men, Alla e hawti e meeden, yidde makko e hebbi der men.

¹³ Noy annitirten een kawti e makko, kanko bo oo hawti e meeden? Diga e Ruuhu makko ḅu o hokki en nun. ¹⁴ Menen men ji'ii, emen ceedo bo no Alla Baaba liloy Biddo mum gam wara hisina himḅe duuniyaaru. ¹⁵ Ceediido Yeesu laati nun Biddo Alla fu, Alla e hawti e joomum, joomum bo e hawti e Alla. ¹⁶ Enen kan, een anni yidde Alla yidi en, een koolii ne bo.

Alla e hoore mum laati nun yidde, goodudo yidde fu, e hawti e Alla, Alla bo e hawti e joomum. ¹⁷ Gam to yidde makko hebbii der meeden, en keḅan cuusal daraago nyalaane darnal. Gam no Almasiihu wa'i, hande nun enen bo ga'uden der duuniyaaru do. ¹⁸ Kulol walaa der yidde, yidde hebbune e riiwa kulol, gam kulol yiwii diga yaggingo. Kuloowo fu, yidde Alla woni hebbay der joomum.

¹⁹ Enen een jidi Alla gam kanko arti yidi en. ²⁰ Bi'udo e yidi Alla, go e wanyi banniraawo mum laati nun pewoowo. Gam mo yiday banniraawo mum ji'eteedo, waawataa ko yidi Alla mo

yi'ataake. ²¹ Daaru ooda ka Almasiihu accani en: jidúdo Alla fu, sey yida banniraawo mum bo.

5

Goondinki jaalotooki

¹ Goondindo Yeesu woni Almasiihu fu laati nun Biddo Alla. Jidúdo baaba fu, e yidi biddo bo. A yidataa baaba, banyaa biddo. ² No annirten een jidi 6i66e Alla woni jiden Alla, den tokken oodaaji makko. ³ Tokkugo oodaaji makko woni yidugo mo. Oodaaji makko laataaki doongal, ⁴ gam laatiido mo Alla fu, jaaloto kujje duniyaaru. E goondinki meeden jaalortoden kujje duniyaaru. ⁵ Moy waawata ko jaali duniyaaru? Walaa, to hinaa goondindo Yeesu nun woni Biddo Alla.

Ko Yeesu Almasiihu seedanaa

⁶ Kanko, Yeesu Almasiihu, o wari e diyam e yiyam*. E diyam tan bane o wardi, o wardii e diyam e yiyam fu. Ruuhu e hoore mum seedake dum, gam Ruuhu on woni goonja. ⁷ Seede6e tato woni, ⁸ Ruuhu e diyam e yiyam, seedaaku ma66e fu laatii gootu. ⁹ Een jaba seedaaku him6e, amma seedaaku Alla buri semme, seedaaku nun non Alla seedanii Biddo mum. ¹⁰ Goondindo Biddo Alla fu, hebii seedaaku nu der berne mum. Mo goondinay Alla, laatirii mo pewoowo, gam o jabay seedaaku Alla

seedanii Biddo mum. ¹¹ Nani do seedaaku nu: Alla hokkii en yonki tabitiiki, yonki kin der Biddo makko ki woni. ¹² Goodudo Biddo e woodi yonki. Mo walaa Biddo Alla woodaa yonki.

Heennyitoode derewol nol

¹³ Onon goondin6e inne Biddo Alla, mi wannanii on dum gam anniton on kebii yonki tabitiiki. ¹⁴ Hoolaare ne gooduden nani: To en eelii mo huune e sago makko, oo nanana en. ¹⁵ No een anni oo nanana en ko eeluden mo, een anni en kebii dum.

¹⁶ To goddo yi'ii banni-raawo mum e wada hakke de yaarataa dum der maayde, o eelana joomum Alla, Alla bo hokkan mo yonki. Haala ka nafan dow wadoo6e hakke de yaarataa dum der maayde. Amma e woodi hakke jaarooje der maayde. Mi wi'ay eelon Alla gam iri hakke de. ¹⁷ Kujje kallude fu laati nun hakke, amma hakke fu bane yaarata der maayde.

¹⁸ Een anni laatiido binnel Alla tokkataako wadugo hakkeeji, amma Biddo Alla e reeni mo, Ibiliisa kalludo meemataa mo.

¹⁹ Een anni en him6e Alla, go duuniyaaru fu e woni der junjo Ibiliisa.

²⁰ Een anni bo Biddo Alla wari, hokkii en hakkillo annitingo Alla goonjaajo, jooni kanko woodi en, gam en kawti e Biddo makko Yeesu Almasiihu. Yeesu Almasiihu

* **5:6** Him6e duu66e e wi'a diyam dam woni diyam batisi dam Yeesu wafanaa. Yiyam bo e hollita maayde Yeesu.

on woni Alla goonjaajo, kanko
woni yonki tabitiiki bo.

²¹ Sukaabe am, kakkilanee
ko'e moodon e caafi tooruje.

Derewol Yuhaana Dida6ol

Haala Puddirka

Wob6e e miili debbo e sukaa6e 6e Yuhaana batanta laati nun eklesiya gom e him6e mum.

Haalaaji dī derewol ɲol batata e nandi e ka artirkol bati. Haala 6uruka semme der derewol ɲol woni yidde, e hakkilango way6e Almasiihu e ekkitinoobe fewrekuu6e.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka 1-3
2. Goonja e yidde. 4-6
3. Hakkilango ekkitinoobe fewrekuu6e 7-11
4. Cannooje 12-13

Sannoore

1 Min dottiijo,* winni derewol ɲol, mi wannanii maa an debbo† mo Alla su6i. Mi sannii maa an e 6i66e maa fu, onon 6e jidum der goonja. Min tan bane yidi on, annu6e goonja fu e yidi on, 2 gam sabbu goonja tabitiika der meeden, gonotooka der meeden faa abada.

3 Alla Baaba, e Bid6o mum Yeesu Almasiihu hokka en moyyere e endam e jam, beydana en goonja e yidde.

Goonja e yidde

4 Berne am welii sanne, no nanumi 6i66e maa wob6e e yaha der goonja hande no

Baaba yamiri. 5 Jooni, an yeer-aajo, ko gonum emi winna-nee hinaa ooda kesa, ooda ka kebuden diga fuddoode nun, mi eelii maa, accu jidontiren hakkune meeden. 6 Ko woni yidde nun, jahen der ooda Alla. Kanka woni ooda ka nanuden diga fuddoode, kaanuka jahen dow mun.

Hakkilango ekkitinoobe fewrekuu6e

7 Majjinoobe duu66e sanki-take e duuniyaaru. Be jabay Yeesu Almasiihu warii laatii neddo. Ga'udo nun fu, majjinoowo nun, ganyo Almasiihu nun bo. 8 Kakkilanee ko'e moodon, gam to on majjin riiba golle amen he6a ke6on joddi kebbuni.

9 Mo daraaki dow kollitol Almasiihu ko yaartii ɲol, walanaa Alla. Dariido e maggol fu, e wonani Baaba e Bid6o mum. 10 To goddo wari caka moodon go waajaaki kollitol ɲol, to on jafee mo der wuro moodon, to on cannee mo bo. 11 Gam cannudo mo, hawti e makko der golle makko kallude.

Cannooje

12 Ko Haani mi bata on e duudi, amma mi yidfaa winnango on dum dum fu der derewol e dawa. Amma mi miili warugo to moodon, gam ke6en badden hunnuko e hunnuko, gam beldum berde meeden hebba.

13 Sukaabe miiraawo maa mo Alla su6i sannii maa.

* 1:1 Inne nee don nun Yuhaana noddirteno der eklesiyaaji. Der lilaa6e Yeesu fu, kanko tan horiino e yonki wakkati mum † 1:1 Wob6e e miili debbo e sukaa6e 6e Yuhaana batanta do, laati nun eklesiya gom e him6e mum. 1:8 +Ninni nun wob6e waylitiri aayaare nen: gam to on majjin riiba golle mon.

Derewol Yuhaana Tata6ol

Haala puddirka

Gorko bi'eteedo Gayus nun Yuhaana wannani derewol mum njol do

Enjol batana bo kade himbe dido wobbe: Diyoterefes e Demeteriyus. Enjol tiidina wallugo himbe woosit-intoobe e fiina linjiila. Gayus wallitii iri ma6be de duuddum, Yuhaana bo yettii mo no woodi gam oo jabboo hobbe, amma Diyoterefes kan salake wallugo 6e.

Yuhaana manii Demeteriyus gam geeta ka himbe batanta mo.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1-3
2. Manoore Gayus, 4-8
3. Gaccaago Diyoterefes, 9-10
4. Demeteriyus yerdaama, 11-12
5. Cannooje, 13-15.

Sannoore

¹ Min dottiijo*, winni derewol njol. Mii wannanee an banniraawo am Gayus, jidaado der goonja.

² Banniraawo am jidaado, mii eela huune fu yahanee yeeso, 6annu maa yanda hande no yonki maa yandiri.

³ Berne am weli sanne no banniraabe wobbe wari seedanii am no tinnoridaa der goonja, e no jahirtaa der goonja bo. ⁴ Walaa ko 6uri welingo 6erne am, to hinaa

nanugo no 6ikkol am e yaha der goonja.

Manoore Gayus

⁵ Banniraawo am jidaado, golle geete de gadataa e wallugo banniraabe baa to 6ee hobbe e hollita aa kooliniido*. ⁶ Be ceedake yidde maa yeeso jama'aare goondinbe do. Wallu 6e hande no fottiranta Alla der jahaanjal ma6be, den a wadii ko woodi. ⁷ Gam inne Almasi-ihu 6e gadi jahaanjal ma6be, 6e kebay goddum e juude 6e goondinay. ⁸ Gam majjum haani, balliten himbe iri ma6be, gam golliden e ma6be der fiinugo goonja.

Feloore Diyoterefes

⁹ Mi wannanii jama'aare goondinbe derewol, amma Diyoterefes, jiddo ardingo hoore mum jabay haala amen. ¹⁰ Gam majjum, to mi warii, mi hollan ko o wadata e no o biisirta inne amen. Kanjum tan bane: O jab6ataako banniraabe hobbe, kade bo, yidube jab6aago 6e, oo hada dum, oo riwa 6e diga e eklesiya.

Manoore Demeteriyus

¹¹ Banniraawo am jidaado, taa yemmin ko boni, yemmin ko woodi. Gadoowo ko woodi fu, neddo Alla nun. Gadoowo ko halli bo, annaa Alla.

¹² Demeteriyus kan, himbe fu e seedanoo dum ko woodi, goonja e hoore mum bo e seedanoo mo dum. Menen bo, emen cedo dum, aa anni

* 1:1 2 Yuhaana. 1. * 1:5 Banniraabe 6en laatii sankitoo6e linjiila.

bo seedaaku amen e laatii
goonja.

Cannooje

¹³ Ko haani mi wannanee
e duudi, amma mi yidaa
winnugo dum dum fu der
derewol e dawa. ¹⁴ Mii haa6i
yi'ugo maa law, gam badden
hunnuko e hunnuko.

¹⁵ Igoobe maa wonbe do fu
sannii maa. Mi sannii ban-
niraabe fu, gooto gooto. Jam
wona e maa.

Derewol Yahuuda

Haala Puddirka

Binnudo derewol ŋol do innii hoore mum Yahuuda, maccudo Yeesu Almasiihu, miiraawo Yaakuuba. Yahuuda e Yaakuuba fu laati nun miiraabe Yeesu, amma be kollitay haala lenyaaku ma66e e makko. Ko be kolliti nun, 6ee laatii maccu6e Yeesu. Haala tawaaka, e miilooji tawaadi der Yahuuda e nandi puy e ko tawaa der 2 Piyer 2.

Ko derewol Yahuuda tiitii woni, seedingo goondin6e Yeesu, be kakkilana leloo6e haala moyyere Alla, go 6ee jedda no Yeesu e laatii Almasiihu. O hollii 6e o winnanta, kiita tawuka him6e wadu6e iri majjum, hande jon Sodoma, e Gomora, e haala Koora. Misaaluuji dii, goddi mum tawaaka der Dewtere, amma der dewte Yahuduube godde.

No o batani haala kiita jawtuka e garoowa, den o tiidini 6e o wi'i: «Yidaa6e, ciwtoree haalaaji di lilaabe Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu batunoo on». Den o heennyitiri derewol makko e du'aare teddinoore Alla.

Tokkontirki haalaaji

1. Cannooje, 1-2
2. Halkere ekkitinoobe fewrekuu6e, 3-16
3. Tinnaare der goondinki, 17-23
4. Maantugo Alla, 24-25

Sannoore

¹ Derewol ŋol yiwi e am min Yahuuda, maccudo Yeesu

Almasiihu, miiraawo Yaakuuba. Mi sannii on, onon 6e Alla Baaba meeden yidi, go noddi on, onon reenaabe gam Yeesu Almasiihu. ² Alla duudinana on endam e jam, e yidde!

Janŋinoobe fewoobe hiitete

³ Banniraa6e am yidaa6e, mi yidiino puy winnango on dow haala kisidam kawtudam en en fu. Jooni mi tawii doole nun mi wannana on gam tiidingo on dow hawre goondinki ki Alla hokki him6e mum de woore, go ki heyi faa baadey. ⁴ Gam him6e hallu6e naati caka moodon e yoyre. Bee darta lelugo haala moyyere Alla men, gam 6e nyaama goonki ma66e no 6e pakkiri fu. Bee jedda Yeesu Almasiihu laatiido hooreejo meeden gooto, e Joomiraawo meeden. Dewte ceniide bataniino halkere ma66e.

⁵ Jooni, mii yidi siwtorgo on ko annudon, ko woodi. Wakkati Joomiraawo wurtini him6e Isira'iila diga Misira, 6aawo mum o halkii duu66e ma66e gam 6e goondinay. ⁶ Ciwtoree bo malaykaa6e, salii6e ko darii to Alla resani dum, 6e acci darande ma66e. Gam majjum Alla ma66i 6e der kasu tabitiŋu, e der niwre, faa nyalaane darnal, ko 6e kiitee. ⁷ Kade bo, ciwtoree him6e Sodoma e Gomora, e him6e genniije takkiide ton fu. Kam6e bo, 6e gadiino hande non, 6e gadii jeenu e ko luudii fu. Be kalkiraama e yiite tabitiŋe,

gam dum laatanoo himbe fu misaalu.

⁸ Hande non, naatu6e caka moodon 6en miilirta miilooji jaarandi 6e sobingo balli ma66e. Bee jawoo baawde Joomiraawo, 6ee bata kalluka dow teddu6e wonu6e dow kammu. ⁹ Baa Mika'iilu, hooreejo malaykaa6e batay kalluka dow Seydan wakkati 6e jeddontirtano dow 6annu Muusa. Ka o bati tan woni, o wi'i: «Joomiraawo hiitee.»

¹⁰ Amma himbe 6ee e bata kalluka dow ko 6e annaa. Ko 6e anni dow ko finaa tawa bo, 6ee laatii hande bisaaji di galaa faamu, kanjum majjinta 6e. ¹¹ Bone laatanii 6e! Gam 6e tokkii laawol Kayiinu. Be gattii ko'e ma66e der majjere, hande ne Balaama*, gam 6e ke6a jawdi. Be turtii hande no gorko bi'eteedo Koora turtiri, go 6e kalki. ¹² Kam6e woni e sobina nyaamdu kawtal moodon. Be galaa senteene, 6ee nyaama hande bisaaji. Ko'e ma66e tan 6e paalaa. Bee nandi hande duule de hennu 6ottata, de galaa diyam. Bee nandi hande ledde ceedu, de galaa bikkol, e hande ledde doofaade, yoori. ¹³ Bee cankita gadu ma66e kalluuu, hande no galmaaji diyam maayo wurtinirta gufo. Bee nandi hande koode boosotoode, niwre 6urune ni66ugo fu Alla resani 6e faa abada.

¹⁴ Anuhu taaniraawo Adamu jeedida6o, bataniino habaru ma66e diga ko 6ooyi, wi'i: «Daaree, Joomiraawo e

warida e malaykaa6e mum seniibe uju ujuneje. ¹⁵ Oo wara gam o hiito himbe fu, o halka hallu6e fu, wadoo6e ko halli. O hiitoto 6e, gam haalaaji kalludi di 6e bati dow makko fu.» ¹⁶ Himbe 6en laati nun dumbitintoo6e, 6ee bullikinoo wakkati fu, suunooji ma66e nun 6e tokki. Bee mawnito dow majjum, 6ee mana wo66e gam 6e ke6a ko 6e jidi.

Yowugo yonki mum dow goondinki

¹⁷ Amma onon yidaa6e am, ciwtoree haalaaji di lilaa6e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu batunoo on diga law. ¹⁸ Be batiino on, 6e bi'i: «Der jaamanuuji cakitiidi, himbe jaancoo6e, tokku6e jidaadi yonki mum kalludi waraan.» ¹⁹ Kam6e nun don, 6ee ceenna himbe, miilooji duuniyaaru 6e goodi, 6e goodaa Ruuhu Alla. ²⁰ Amma onon yidaa6e, cemmidinee ko'e mon dow goondinki mon ceniiki sanne, du'ee e baawde Ruuhu Ceniido. ²¹ Gonee der yidde Alla, kedee endam Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu jaarandam on to yonki tabitiiki.

²² Jurmee himbe wadoo6e seko der goondinki mum. ²³ Paabee wo66e, gam to naatu der yiite. Jurmee wo66e bo, amma kakkilee, to 6e raaboo on jikku ma66e. Banyee faa e toggooje de balli ma66e sobini.

Yettoore

²⁴ Alla waawan reenugo on e perge, faa o darna on yeeso tedduŋal makko e seyo, on galaa gacce. ²⁵ Kanko woni Alla gooto, kisinoowo en diga e Yeesu Almasiihu, Joomi-raawo meeden. Tedduŋal, e manŋu, e baawde, e laa-maare, laatani mo, diga hu-une fu tagaaka, non bo faa e jooni, e faa abada abadin. Aami!

Derewol Kollitinki ki Yeesu Almasiihu holliti Yuhaana

Haala Puddirka

Derewol kollitinki e laatani goondin6e hande ko haayni, gam sabbu kaayniidum e kunniidum ko ɲol batanta. Binnudo ɲol innii inne mum de naayi, wi'i, kan woni Yuhaana. O hollii no oo laatii maccudo Yeesu Almasiihu. Oo laatii banniraawo goondin6e, jottinoowo ka Alla bati. Yuhaana naywii puy go o winna derewol ɲol diga dunne Patimos to o yaaraa. Be o arti o wannani woni, eklesiyaaaji jeedidi tawaadi der Asiya pettel, to wi'ete Turkiya hanne. Haala annabiibe wobbe 6e Alkawal kiinɲal e tawaa der derewol ɲol. Lambaaji duuddi, kollitooji maana huune ko sadi faamugo e tawaa der derewol ɲol. To en daarii, hande jon, lamba jeedidi, kollitoowa kebbuki Alla e laatii ko mawni der derewol ɲol.

Ko derewol ɲol tiitii hollitaama der aayaare arandeere e laabudum, dum wi'i: «Dewtere nee e batana haalaaji asiiri ko Yeesu Almasiihu holliti. Alla hollitii mo dum gam o holla jaggiibe mum huune ko waroyta, 6ooyataa».

Derewol ɲol, wannanaama goondin6e toorotoobe. Bee bukanoo annugo no kiita e wara yeeso, kalludum bo jaalataako e baadey, pintol

Almasiihu ma66itii wakkati kesi. Baawo to wakkati kin hebbii, den nun ko darnal wada.

Tokkontirki haalaaji

1. Dereji di eklesiyaaaji jeedidi winnanaa, 2-3.
2. Maaneeji jeedidi takkaadi, 4.1-8.6
3. Galaldi jeedidi puureteedi, 8.7-11.19
4. Maaneeji jeedidi, 12-15.8
5. Jarirkon kon mone Alla jeedidon, 16.1-20
6. Haalaaji jeedidi bataadi dow Babiila, 17.1-19.10
7. Kollitinki jeedidi dow no habaruuji din hebbirta, 19.11-21.8
8. Urusaliima kesol laatiinɲol debbo jawgiyel, 21.9-22.5.

Haala puddirka

¹ Dewtere nee do, e batana haalaaji asiiri ko Yeesu Almasiihu holliti. Alla hollii mo dum, gam o holla gollotoobe makko ko waroyta, 6ooyataa. Yeesu Almasiihu lili malaykaajo mum gam o annina dum Yuhaana, maccudo makko. ² Yuhaana seedake ko o yi'i fu, o batii haala Alla, o seedii ko Yeesu Almasiihu holliti. ³ Barke laatani janɲoowo dewtere ne, e nanoo6e haala annabaaku ɲu, go e jogii ko winnaa der mayre! Gam wakkati 6adike.

Yuhaana e sanna eklesiyaaaji

⁴ Min Yuhaana nun wannani eklesiyaaaji jeedidi tawaadi der leydi Asiya.

Moyyere, e jam laatanoo on diga e Alla gonudo, e

goonnoodo, e garoowo. Dum laatanoo on diga e ruuhu-
uji jeedidi, gonudi yeeso
kittaal Laamaare makko.
⁵ Dum laatanoo on bo diga e
Yeesu Almasiihu, ceedotoodo
koolaado, artudo finti diga e
maaybe, laamiido laamiibe
duuniyaaru.

Kanko yidi en, go o hisini
en diga e hakkeji men, e
yiyam makko. ⁶ O laatinii en
laamiibe, e Limaamiibe Alla
baabiiko. Teddujal e Laa-
maare laatanoo mo, duubi
duubaali. Aami.

⁷ Daaree, oo warida e
duulere. Himbe fu yi'an mo,
baa yuwunooobe mo, lenyi
duuniyaaru fu simoto gam
makko. Dum laatoos hande
non! Aami*.

⁸ Joomiraawo Alla, gonudo,
e gonnoodo, e garoowo, mo
baawde wi'i: «Min woni
arano, min woni sakiti-
ineejo.»

Almasiihu hollitii hoore mum Yuhaana

⁹ Min woni Yuhaana ban-
niraawo moodon. Mi hawtii
e moodon der toora, e der
Laamaare Yeesu Almasiihu,
e der tinnaare makko. Mi
yaaraama e semme dow
duunne wi'eteene Patimos
gam mi waajike haala
Alla, ceedaniimi Yeesu.
¹⁰ Nyaanne nyalaane Joomi-
raawo*, kebbumi Ruuhu,
den nanumi baawo am
daane towne hande galaldi
puureteedi. ¹¹ Daane nen
e wi'a: «Ko ji'ataa, winnu
dum der derewol, lildaa ek-
lesiyaaaji jeedidi dii do: Efesu

e Samirna e Pergamu e Tiy-
atira, e Sardis, e Filadelfiya e
Lawdikiya.»

¹² Den jeeyitiimi gam
mi daara baddando am,
ko ji'umi fitillaaji jeedidi,
gadiraadi kanjeeri. ¹³ Goddo
nandudo e Bii neddo e darii
hakkune majji, oo bornii
jabbaare, oo habbi belbelol
kanjeeri to gabaare makko.
¹⁴ Hoore makko e gaasa
makko e rawni tar hande
hottollo e kosam, gite makko
e wa'i hande denjal yiite.
¹⁵ Koyde makko e jalba hande
janni bodeeri buudaani faa
wojji coy, daane makko e
nandi hande rimmo diyam
duuddam. ¹⁶ Oo jogii koode
jeedidi e junjo makko
nyaamo. Kaafahi belki
becce didi e wurtoo diga
e hunnuko makko. Yeeso
makko e nandi hande naaje
jalboowe caka nyalooma.
¹⁷ No ji'u moo mi, janumi
yeeso makko, laatiimi hande
maaydo. Den o yowi junjo
makko nyaamo dow am, o
wi'i: Taa hulu! Min woni
arano, min woni cakitiido,
¹⁸ min woni buurudo. Mi
maayiino, amma jooni mii
wuuri faa abada. Mii woodi
baawde dow maayde e dow
joonne maaybe. ¹⁹ Gam
majjum, winnu ko ji'ataa,
ko wadotoo, e ko wadoytoos
yeeso. ²⁰ Nani do asiiri
koode jeedidi de ji'udaa der
junjo am nyaamo, e fitillaaji
kanjeeri jeedidi. Koode
jeedidi, laatii malaykaaabe
eklesiyaaaji jeedidi. Fitillaaji

* 1:7 Jekariya 12.10; Yuhaana 19.37
nyaanne alal nun.

* 1:10 Nyalaane Joomiraawo nen

kannjeeri jeedidi bo, laatii eklesiyaaaji jeedidi.»

2

Derewol eklesiya Efesu win-nanaa

¹ «Winnan malaykaajo eklesiya Efesu, bi'aa:

Nani haalaaji jogiido koode jeedidi der junjo mum nyaamo, jahoowo hakkune fitillaaji kannjeeri jeedidi:

² Mii anni golle maa, e tinnaare maa, e munyal maa. Mii anni a munyantaa hallu6e, a fonnii wi'oo6e e laatii lilaabe, amma 6e laataaki dum, a tawii 6e laati nun fewoo6e. ³ Aa woodi munyal, a toorake gam inne am, amma a tampay. ⁴ Amma ko pelan maa mi woni, a accii yidde maa arandeere.

⁵ Gam majjum, siwtor diga to janudaa. Tuubu, den gadaa golle maa arandeeje! To hinaa nun, mi waran, mi ikkina fitilla maa e nokkuure mum, sey to a tuubii. ⁶ Amma aa woodi gootum ko woodi: aa wanyi golle Nikolayii6e, hande no min bo banyirmi de.

⁷ Goodudo noppi fu, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji! Jaaliido fu, mi hokkan dum nyaama 6i66e legal yonki gonuɗal der aljanna Alla.»

Derewol 6e Samirna win-nanaa

⁸ «Winnan malaykaajo eklesiya Samirna, bi'aa:

Nani do haalaaji di bi'eteedo arano e sakitiineejo wi'i, kanko maayunoodo ko finti. ⁹ Mii anni toora maa, e talakaaku maa, baa

no aa jom jawdiijo. Mii anni kalluka ka wi'oo6e e laatii Yahuduu6e batata dow maa. Amma fewre, 6e laati nun jama'aare saafuoo6e Seydan. ¹⁰ Taa hulu toora 6adiika tawugo maa. Daa Seydan ma66an wo66e mon der kasu, gam poonnedon, on toorete faa balde sappo. Laata koolaado faa maayde, mi hokkete kebal jaalorgal, waato yonki.

¹¹ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji! Jaaliido, maayde didawre meemataa dum.»

Derewol 6e Pergamu win-nanaa

¹² «Winnan malaykaajo eklesiya Pergamu, bi'aa:

Nani do haalaaji jogiido kaafahi ceebuki, ki beldiiji didi: ¹³ Mii anni to joodidaa, don nun laamorde Seydan woni. Aa jogii inne am, a yedday goondingo am baa der wakkati Antipas seedeejo am koolaado waraa caka moodon, to Seydan woni.

¹⁴ Amma mii woodi ko pelan maa mi: Aa woodi wo66e tokku6e ekkitinol Balaama. Balaama ekkitiniino Balak wada no him6e Isira'iila yanirta. O acca 6e yakka tew caafiraadam tooruuje, 6e gada jeenu bo. ¹⁵ Hande nun an bo, aa woodi tokku6e ekkitinol Nikolayii6e. ¹⁶ Gam majjum tuubu, to hinaa nun, 6ooyataa, mi waran to maa, mi ha6idan 6e e kaafahi gonuki e hunnuko am.

¹⁷ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji! Jaaliido, mi hokkan

dum nyaamdu suudiinu, wi'eteenu "maannu". Mi hokkan mo bo, kaayel daneyel. Dow maggel, inne heyre e winnaa. Goddo annaa inne nen to hinaa kokkaado ne.»

Derewol be Tiyatira winnanaa

¹⁸ «Winnan malaykaajo eklesiya Tiyatira bi'aa:

Nani do haalaaji Biddo Alla mo gite mum nandi hande denjal yiite, koyde makko e nandi hande janni bodeeri. ¹⁹ Mii anni golle maa, e yidde maa, e goondinki maa, e ballal jal ballataa wo66e, e munyal maa. Mii anni golle maa cakitiide e buri arandeeje duudugo. ²⁰ Amma woodi ko pelan maa mi. Aa acci Ijabeeli, debbo bi'ooowo hoore mum annabiijo. Oo janjina, oo jarboo gollotoobe am, gam 6e gada jeenu, 6e yakka tew caafiraadum tooruje. ²¹ Mi hokkii mo wakkati gam o tuuba, amma o salike ko tuubi, o acca jeenu makko. ²² Gam majjum mi faddan mo dow banni toora, kanko e jeenidoo6e e makko, sey to 6e tuubii ko 6e gadi e makko. ²³ Mi waran 6i66e makko. Eklesiyaaji fu annan min woni liinyoowo hakkillo e berde. Mi yoban bo moy moodon fu ko wadi.

²⁴ Amma onon horiibe der Tiyatira, onon 6e tokkay laawol jal, onon 6e annaa ko wobbe wi'ata "asiiri Seydan luggudo", mi yowantaa on dongal kuunal. ²⁵ Amma, ko goodudon, jogee dum

e semme faa mi wara. ²⁶ Jaaliido, gadudo golle am faa heennyitirde, mi hokkan dum baawde dow lenyi himbe. ²⁷ O duriran 6e e sawru janni, o pusan 6e hande no payande loopeeje pusirtee. ²⁸ Hande no min bo kebirmi baawde diga Baaba am. Hande non min bo, mi hokkan mo hoodere fajiri.

²⁹ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaji!»

3

Derewol be Sardis winnanaa

¹ «Winnan malaykaajo eklesiya Sardis, bi'aa:

Nani do haalaaji goodudo ruuhuuji Alla jeedidi, e koode jeedidi: Mii anni golle maa, aa wi'ee aa buurudo, amma a maaydo. ² Wadu hakkillo, semmidin ko faani waatugo, gam mi tawii golle maa hebbay yeeso Alla am. ³ Gam majjum siwtor no kebirdaa, e no nanirdaa haala Alla, joga ka, tuubu. To a reenaay, mi waran hande gujjo, a anataa bo wakkati de garanmi juhugo maa. ⁴ Amma, aa woodi der Sardis himbe 6e tuuninaay kolte mum. Be 6ornoto kolte daneeye, 6e jaada e am, gam 6e potanii dum. ⁵ Hande non, jaaliido fu 6ornoto kolte daneegi. Mi moytataa inne makko diga dewtere yonki pay. Mi seedoto yeeso Baaba am e yeeso malaykaabe mum, oo laatii mo am. ⁶ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaji!»

Derewol 6e Filadelfiya winnanaa

⁷ «Winnan malaykaajo ekle-siya Filadelfiya, bi'aa:

Nani do haalaaji Ceniido, Goonjaajo, jogiido maabbitirgel nel Dawda e junjo mum. To o maabbitii goddo maabbataa, to o maabbii bo, goddo maabbitintaa. ⁸ Mii anni golle maa. Daaru, mi maabbitii dammugal yeeso maa nel goddo waawataa ko maabbi. A woodaa baawde mawde, amma a jogake haala am, a yedday inne am. ⁹ Daaru, mi hokkete jama'aare sujidanoo6e Seydan, wi'oo6e ko'e mum 6ee laatii Yahuduu6e, amma fewre. Mi accan 6e gara 6e jiccoo ley koyde maa, den 6e paaman mii yidu ma. ¹⁰ A jogake haala am, a munyii sanne. Gam majjum, min bo, mi reenete der wakkati 6illaare garanoore duuniyaaru gam foonna him6e. ¹¹ Mi faanake warugo. Joga ko goodudaa e semme, gam to goddo etta meetalol maa. ¹² Jaaliido fu, mi wadan dum darjanal der suudu Alla am, o wurtataako e mayru abada. Mi winnan dow makko inne Alla am, e inne wanjarde Alla am, waato Urusaliima kesol, yiwoowol diga dow kammu, to Alla am. Mi winnan bo dow makko, inne am heyre.

¹³ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji!»

Derewol 6e Lawdikiya winnanaa

¹⁴ «Winnan malaykaajo eklesiya Lawdikiya, bi'aa mo:

Nani do haalaaji bi'eteedo Aami, seedeejo koolaado, e goonjaajo, mo diga e mum Alla tagi huune fu. ¹⁵ Mii anni golle maa, a wulaa a feewaa. Laata buludo, dum bo peewudo! ¹⁶ Amma no aa woni caka caka, a wulaa a feewaa, mi tuutete diga hunnuko am. ¹⁷ Aa wi'a: "Mii laatii jom jawdiijo, mi hawritii jawdi, mi haajaaka goddum". A annaa a laati nun mo walaa goddum, jurminiido, talakaajo, bumdo, e jahoowo funtu. ¹⁸ Ka batan maa mi nani: Soodu to am, kanjeeri laabiniraani yiite, gam laatodaa jom jawdiijo. Soodu gineeji daneeki bornodaa, gam senteene funtu maa to yi'oo. Kade bo, soodu lekki gite mooma, gam ji'aa. ¹⁹ Him6e 6e jidumi, mi felan 6e, mii fooda noppi ma66e. Gam majjum, tinna tuubaa! ²⁰ Mi nani darii e dammugal, mii silmina. To goddo nanii daane am go maabbitii dammugal, mi naatan wuro mum, mi nyaamda e mum, joomum bo nyaamdan e am. ²¹ Jaaliido fu, mi joodinan dum dow kittaal Laamaare am, hande no jaaloriimi go joododiimi e baaba am dow kittaal Laamaare mum.

²² Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji!»

4

Alla e maantee dow kammu

¹ Baawo majjum, ji'umi dammugal gom e maabbitii dow kammu. Daane ne

nanunoomi e baddammi arande, nandune e galaldfi puureteedi, wi'immi: «Eencu do, mi hollee ko waroyta yeeso.»

² Don maa don, kebbumi Ruuhu. Den ji'umi kittaal laamu dow kammu, goddo e joodii dow maggal. ³ Joodiido on e jalba hande hayre haakoore bi'eteene yaspa, e hayre wodeere, wi'eteene sardis. Cicinga e fiiltitii kittaal nal, e jalba hande hayre wi'eteene emerooda.

⁴ Kittaaje laamu laso e naay e fiiltitii kittaal laamu nal. Dottiibe laso e nayo e joodii dow majje, 6ee 6ornii kolte daneeye, 6ee mellii meetali kanjeeri. ⁵ Den maayye, e rimmo daade towde, e diggaali, e wurtoo diga kittaal laamu nal. Fitillaaji jeedidi e hu66aa yeeso maggal, kanji woni ruuhuujii Alla jeedidi.

⁶ Huune ko nandi e maayo e woni yeeso kittaal nal, e nandi e daanorgal laa6unjal tar.

Kujje yonkinteeje naay e woni caka kittaal nal, e fiiltitii nal. Ede goodi gite duudde yeeso e 6aawo fu.

⁷ Huune dum yonki dum, aranum mum e nandi e jaggere. Didabum, e nandi nyaleel, tatabum, e woodi yeeso hande no neddo. Naya6um bo, e nandi hande ciilal piiroowal. ⁸ Huune yonkintejum nayum dum, gootum mum fu e woodi biyeede jeego'o. Biyeede den e woodi gite der e yaasi.

Jemma e nyalooma fu, edum

wi'a:

«Ceniido, Ceniido, Ceniido, non Joomiraawo Alla mo baawde fu laatii.

O na'onno, o na'on jooni, oo wara!»

⁹ Huune yonkintejum dum, e teddina, e mana, e yetta joodiido dow kittaal laamu, mo yonki faa abada. ¹⁰ De dum wadata dum fu, dottiibe laso e nayo 6en e jiccoo yeeso joodiido dow kittaal laamu, 6ee kujidana yonkinteejo faa abada, 6ee padda meetali ma66e yeeso kittaal laamu, 6ee bi'a:

¹¹ «An Joomiraawo Alla amen, a fotii hebugo teddujal, e manju, e baawde, gam an tagi kujje fu, e sago maa de laatorii, e sago maa de tagiraa.»

5

Dewtere Alla, e kaanudo mabbita ne

¹ Baawo mum, ji'umi dewtere der junjo nyaamo joodiido dow kittaal laamu. Dewtere nen e winnaa becce didi fu, ne ma66aa, ne wadanaa maaneeji jeedidi.

² Den ji'umi malaykaajo semmenteejo gom e bata e daane townne, e wi'a: «Moy nun foti takkingo maaneeji din, den ma66ita dewtere nen?»

³ Baa gooto walaa dow kammu, e dow leydi e der leydi, baawoowo ko ma66iti ne, dum bo daarugo der mayre. ⁴ Den bullumi puy, gam goddo hebaaki potudo ma66ita dewtere nen, naa bo daarugo ko woni der mayre.

⁵ Den gooto der dottii6e 6en wi'immi: «Taa wullu! A yi'ii jaggere lenyol Yahuuda, yiwudo diga Dawda, o jaalake. O waawan ko takkiti maaneeji jeedidi 6in, o ma66ita dewtere nen.»

⁶ Den ji'umi Jawgiyel, enjel nandi hande nel hiisaanoma. Jawgiyel nel e darii hakkune kittaal Laamaare, e huune nayum yonkintejum, e dottii6e. Enjel woodi galaldi jeedidi, e gite jeedidi, kanjum woni ruuhuuji Alla jeedidi, lilaadi der duuniyaaru fu.

⁷ Jawgiyel nel wari ja6i dewtere nen diga e junno nyaamo joodiido dow kittaal laamu. ⁸ No nel ja6i ne, huune nayum yonkintejum, e dottii6e laso e nayo 6en jiccii yeeso maggel. Moy ma66e fu e jogii moolooru, e jarirkon gadiraakon kanjeeri, keewukon wardi. Kanjum laatii du'aaje him6e Alla. ⁹ Bee jima jimol kesol, 6ee bi'a der maggol:

«An foti etta dewtere nen, takkita maaneeji mayre
Gam a hiisaanoma, a sooditanike Alla him6e e yiyam maa,
diga lenyol fu, e dennal fu, him6e fu, e diga leydi fu. ¹⁰ A wadii 6e laamiife, e Li-maamiife Alla,
gam 6e laamanoo duuniyaaru.»

¹¹ Mii daara, ko nanumi daade malaykaabe duu66e, uju ujuneje. Be piiltitii kittaal laamu, e huune yonkintejum, e dottii6e. ¹² Bee bata e daade towde 6ee bi'a:

«Jawgiyel kiisanoonjel fotii he6a
baawde, e jawdi, e faamu, e semme, e mannu, e teddunjal, e maantooje!»

¹³ Den nanumi ko tagaa fu, gonudum dow kammu, e dow leydi, e der leydi, e der maayo, e ko woni der majjum fu, e wi'a:

«Maantoore, e mannu, e teddunjal, e baawde
woodani joodiido dow kittaal laamu,
e Jawgiyel, faa abada!»

¹⁴ Huune nayum yonkintejum dum, toontii, wi'i: «Aami!» Dottii6e 6en bo jiccii, sujidi.

6

Maaneeji jeedidi

Takkitingo maane arandeere

¹ Wakkati daaranmi, ji'umi Jawgiyel takkiti maaneeji jeedidi 6in woore mum. Den nanumi huune nayum yonkintejum dum, gootum mum e bata e daane towne hande riggaano, e wi'a: «War!» ² No daarumi, go ji'umi puccu danewol. Baddiido nol e jogii biroogal, o hokkaa meetalol, o yawti hande jaalotoodo gam o jaaloo bo.

Takkitingo maane didawre

³ Jawgiyel takkiti maane didawre, den nanumi huune yonkintejum didabum e wi'a: «War!» ⁴ Den puccu gonjol bodewol wurtii. Baddiido nol hokkaa kaafahi mawki. O hokkaa bo baawde sottingo

jam e duuniyaaru, gam himbe warontira.

Takkitingo maane tatawre

⁵ No Jawgiyel takkiti maane tatawre, den nanumi huune yonkintejum tatabum e wi'a: «War!» Go ji'umi puccu balewol. Baddiido njol e jogii etirgel kilo. ⁶ Den nanumi ko wa'i hande daane yiwi hakkune huune yonkintejum nayum. Daane nen e wi'a:

«Etorde alkamaari woore, e etorde gawri tati, soodee ceede joddi golle nyalaane woore. Amma taa sadin neb-bam e innabojam.»

Takkitingo maane nayawre

⁷ No Jawgiyel takkiti maane nayawre, den nanumi daane huune yonkintejum nayaabum, e wi'a: «War!» ⁸No daarumi, go ji'umi puccu haako haakowol. Baddiido njol e wi'ee Maayde, joonne maaybe e tokki mo. Be kokkaa baawde dow fecco duuniyaaru nayawre, gam be bara himbe e kaafahi, e rafo, e nyawuuji bondi, e bisaaji ladde.

Takkitingo maane jowawre

⁹ No Jawgiyel takkiti maane jowawre, den ji'umi ley hiisirde, yonkijji waraabe gam haala Alla, e gam seedaaku nu be ceedanii mo. ¹⁰ Bee bata e daade towde, bee bi'a: «Joomiraawo, ceniido, goonjaajo, faa dey kedidaa ko kiitodaa himbe wonbe der duuniyaaru, yamaa be yiyam amen?» ¹¹ Moy maabe fu hokkaa toggoore raneere. Be

bi'aa, be ciwtoo taw sedda faa to limgal banniraaabe maabe, gollodiiabe e maabe, wareteebe hande maabe hebbii.

Takkitingo maane jeego'awre

¹² Den ji'umi Jawgiyel takkiti maane jeego'awre. Den leydi dimmii dimmaade mawde, naaje bawli hande guda baleya, lewru bo wojji hande yiyam. ¹³ Koode kammu yani e leydi hande no biabe ibbe kecce saamirta to hennu mawkol wifii. ¹⁴ Kammu majjiti, hande no daago taggirtee, baalle, e dunde fu eggi e nokkuuje mum. ¹⁵ Den laamiiabe duuniyaaru, e himbe teddube, e hooreebe soogeeji, e jom jawdiibe, e woodube baawde, e maccuabe, e rimbe fu suudii der lowi kaaye, e hakkune baalle. ¹⁶ Be darii bee bi'a baalle e kaaye: «Janee dow amen! Cuudee men e yeeso joodiido dow kittaala laamu e mone Jawgiyel! ¹⁷ Gam nyalaane mawne ne mone maabe yottake, moy dadata?»

7

Himbe 144 000 wadanaabe maane Alla

¹ Baawo majjum, ji'umi malaykaaabe nayo e darii to gooraaje duuniyaaru naay. Bee kada keni duuniyaaru naay wifugo dow leydi, e dow maayo, e dow ledde. ² Ji'umi kade malaykaajo goddo yiwoy diga lettugal, e jogii maanordum Alla yonkinteejo. O baddi

malaykaabe nayo e daane townē, hokkaabe baawde wadango leydi, e maayo ko halli. ³ O wi'i be: «To on gadanee taw leydi, e maayo, e ledde ko halli, faa to en gadanii maccube Alla meeden maane dow tiide.» ⁴ Den nanumi limgal wadanaabe maane dow tiide mum: Be gadii himbe ujune hemure e lasoy dido e nayo (144 000) yiwube diga lenyi Isira'ilaabe fu.

⁵ Yiwube e lenyol Yahuuda, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwube e lenyol Ruben, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwube e lenyol Gada, ujune sappo e dido (12 000).

⁶ Yiwube e lenyol Aser, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwube e lenyol Neftali, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwube e lenyol Manaasa, ujune sappo e dido (12 000).

⁷ Yiwube e lenyol Simeyon, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwube e lenyol Leewi, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwube e lenyol Isakar, ujune sappo e dido (12 000).

⁸ Yiwube e lenyol Jabulon, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwube e lenyol Yusufu, ujune sappo e dido (12

000).

Yiwube e lenyol Benyamin bo, ujune sappo e dido (12 000).

Cuudi baaba dii fu wadanaama maane.

Jama'aare duunne diga lenyi fu

⁹ Baawo mum daarumi, go ji'umi jama'aare duunne, ne limataako. Be yiwii diga e leyde fu, e lenyi fu, e himbe fu, e delle fu. Bee darii yeeso kittaal laamu, e yeeso Jawgiyel. Bee bornii toggooje daneeje, bee jogii licce pa-paaje e juude ma66e. ¹⁰ Bee bata e daade towde bee bi'a: «Kisidam men yiwii diga e Alla meeden, joodiido dow kittaal laamu, kanko e Jawgiyel.»

¹¹ Malaykaabe fu e filitiiti kittaal laamu, e dottii6e, e hu-une yonkintejum nayum. Be jiccii yeeso kittaal laamu, 6e cujidani Alla. ¹² Bee bi'a:

«Aami! Maantoore, e ted-duḅal,

e faamu, e jettooje, e manḅu, e baawde,

e semme woodani Alla meeden faa abada!»

¹³ Den gooto der dottii6e yamimmi wi'i: «Beey nun himbe bornii6e toggooje daneeje? Toy be yiwi?» ¹⁴ Toonti moo mi: «Joomiraawo am, an nun anni.» Go o wi'immi: «Kambe woni yiwoy6e diga toora mawka. Be loonnii toggooje ma66e, 6e dawnini de e yiyam Jawgiyel*.¹⁵ Gam majjum 6e gonii yeeso kittaal laamu Alla. Bee cujidana mo jemma e nyalooma der

* 7:14 Maana yiyam dawnindam toggooje ma66e, laatii hakkeeki ma66e fu yaafaama.

suudu Alla makko ceniinu. Joodiido dow kittaal laamu reenana 6e. ¹⁶ Be dafataake, 6e dondataake, naanje fiyataa 6e, guli bo wadataa 6e. ¹⁷ Gam Jawgiyel gonuñel caka kittaal laamu duran 6e. Ñel yaaran 6e to ciibiije diyam kokkoojam yonki. Alla moytan gondi gite ma66e fu.»

8

*Takkitingo maane
jeediidawre*

¹ No Jawgiyel takkiti maane jeediidawre, jam wadi dow kammu faa jaka feccere janni. ² Den ji'umi malaykaa6e jeediido darii6e yeeso Alla, 6e kokkaa galaldi jeediidi puureteedi. ³ Malaykaajo goddo wari darii ley hiisirde. Oo jogii heedo urirgo, ño kanjeeri. O hokkaa wardi duuddo, o ura, kanjum e du'aaje him6e Alla, o yottina ñum dow hiisirde ne kanjeeri, gonune yeeso kittaal laamu. ⁴ Curki wardi on eencidi e du'aaje him6e Alla diga e junño malaykaajo dariido yeeso Alla. ⁵ Malaykaajo on etti heedo urirgo, hebbini ño yiite hiisirde, faddi ño e leydi. Den riggaano e rimmo wadi, maayye maayyi, leydi dimmii.

Galaldi jeediidi puureteedi

Walaldu aranol

⁶ Baawo majjum, malaykaa6e jeediido jogiibe galaldi jeediidi puureteedi, siryii fuurugo di.

⁷ Malaykaajo arano fuuri walaldu mum, den mala-malluuje, e yiite jillontirñe e

yiiyam faddaa e leydi. Feccere leydi tatawre wulaa, den feccere ledde tatawre bo wulaa, non bo, fudo hecco fu wulaa.

Walaldu didabol

⁸ Malaykaajo dida6o fuuri walaldu mum. Den huune nandune e waanne hu6boore yiite faddaa der maayo. Feccere maayo tatawre waylitii yiiyam. ⁹ Feccere tatawre der huune yonkintejum, gonudum der maayo waati. Feccere tatawre der laanaaje diyam bo halki.

Walaldu tata6ol

¹⁰ Malaykaajo tata6o fuuri walaldu mum. Den hoodere mawne, hu6boore yiite hande doocal yiwoy diga dow kammu, yani dow feccere gooruuji tatawre, e ciibiije diyam. ¹¹ Inne hoodere nen e wi'ee «Kaadudum.» Ne haadini feccere diyam tatawre, him6e duu66e maayi gam haadugo diyam ñam.

Walaldu naya6ol

¹² Malaykaajo naya6o fuuri walaldu mum. Den feccere naanje, e lewru, e koode tatawre fiyaa. No ñum fiyaa, go feccere majjum tatawre ni66i, jemma e nyalooma bo majjini feccere jayñol mum tatawre.

¹³ Baawo mum, ji'umi ciilal e fiira dow kammu. Den nannumi enjal bata e daane townne, enjal wi'a: «Kayto! Kayto! Bone woodani him6e duuniyaaru to malaykaa6e tato horiibe fuurii galaldi mum!»

9

Walaldu joya'abol

¹ Malaykaajo joya'abo fuuri walaldu mum. Den ji'umi hoodere yiwi dow kammu yani e leydi. Ne hokkaa ma'abbitirgel bunnu lugguñol ñol walaa kaddi. ² No ne ma'abbiti ñol, go curki tekkuki wurti e maggol. Curki kin e nandi hande curki yiwuki e suudu yiite, ki ni'bbini naaŋe e hennu. ³ Den ba'atti wurti e curki kin, sankitii e leydi, di kokkaa baawde hande jahe. ⁴ Di bi'aa to di meemu fudo, e huune ko fudata dow leydi, e ledde, amma himbe 6e maane Alla walaa dow tiide mum. ⁵ Di kokkaaka laawol di bara himbe, amma, di toora 6e faa lebbi joyi. Naawella majji e nandi hande naawalla yaare to fidii neddo. ⁶ Wakkati mum, himbe dartan maayde, amma 6e kebataa ne. Be jidan maayde, amma ne doggan 6e. ⁷ Ba'atti ñin e nandi e pucci ciriyaniidi konu. Huune ko nandi e meetali gadiraadi kanjeeri e woni dow ko'e majji. Geese majji e nandi e geese himbe. ⁸ Gaasa majji e nandi e gaasa rewbe, nyiye majji e wa'i hande nyiye jagge. ⁹ Gabaaje majji e wa'i hande ta'bbordum kure. Rimmo biyeede majji e wa'i hande rimmo laanaaji di pucci duuddi, ciriyaniidi konu foodata. ¹⁰ Dii goodi bokkordi e kure hande jahe. Der bokkordi majji, baawde toorugo himbe faa lebbi joy woni. ¹¹ Malaykaajo bunnu lugguñol kaddi walaa, laatii

laamiido majji. Inne makko e Iburaninkeere woni, Abaddon, e Yunaninkeere bo, Apolliyon.

¹² Bone arandeere yawtii. Daa, boneeji didi e wara kade.

Walaldu jeego'abol

¹³ Malaykaajo jeego'abo fuuri walaldu mum. Den nanumi daane yiwii to galaldi hiisirde naay ne kanjeeri, gonune yeeso Alla. ¹⁴ Daane nen wi'i malaykaajo jeego'abo jogiido walaldu puureteenol: «Fiirtu malaykaabe nayo ha'bbaa'abe to maayo manño, wi'eteenjo Efaratis.» ¹⁵ Malaykaabe nayo 6en firtaa. Be ciriyake gam duu'bol, e lewru, e nyalaane, e wakkati, de 6e barata feccere himbe tatawre. ¹⁶ Mi nanii lingal soogeeji baddiidi pucci: 6e gadii himbe miliyo keme dido (200. 000.000). ¹⁷ Nani do no ji'irmi pucci e waddiibe di der jiiki am. Waddiibe pucci ñin, e bornii ta'bbordum kure bodejum hande yiite, e bula bulajum, e nareerijum hande bu'e naaŋe. Ko'e pucci ñin e nandi hande ko'e jagge. Yiite, e curki, e bu'e naaŋe e wurtoo diga kunnude majji. ¹⁸ Boneeji tati ñin, waato yiite e curki, e ko nandi e bu'e naaŋe wurtii e kunnude pucci, wari feccere himbe tatawre. ¹⁹ Gam baawde, e semme pucci ñin tawaaka maa to kunnude e bokkordi majji. Bokkordi ñin e nandi e bolle, dii goodii ko'e, kanje di gadiranta himbe ko halli.

²⁰ Horiibe, 6e boneeji din waray, tuubay ko 6e gadi, 6e accay saafugo ginnaaji, e tooruje gadiraade kanjeeri, e cardi, e janni bodeeri, e kaaye, e ledde. Tooruje den yi'ataa, de nanataa, de jahataa. ²¹ Be tuubay 6e acca warugo himbe e saafugo ginnaaji, e jeenu, e guyka.

10

Malaykaajo e dewtel

¹ Baawo majjum, ji'umi malaykaajo semmenteejo gom kade. Oo jippoo diga dow kammu. Oo bornii duulere, cicinga e fiiltitii hoore makko. Yeeso makko e jalba hande naaje, asaale makko e wa'i hande moosi yiite. ² Oo jogii dewtel ma66itiinel. O darini koyjal makko nyaamowal dow maayo, nanowal bo dow leydi. ³ O bati e daane towne hande no jaggere halbirta. No o bati e daane towne, den palmaali jeedidi nanaa. ⁴ No palmaali jeedidi din batidi, ko ciriyiimi mi winna. Amma nanumi daane gom yiwi diga dow kammu, wi'immi: «Suudu ko palmaali jeedidi din wi'i, taa winnu ka!»

⁵ Den malaykaajo mo ji'unoomi e darii dow maayo e dow leydi on, banti junjo mum nyaamo faa dow. ⁶ O hunorii inne Alla, tabitiido faa abada, tagudo kammu e ko woni der mum, tagudo leydi e ko woni der mayri, tagudo maayo e ko woni der maggo. O wi'i: «Dum booyataa kade!

⁷ Amma nyaanne malaykaajo jeedida6o fuurata walaldu mum, Alla hebbinan asiiri mum. Dum laatoto hande no o batirnoo annabiibe gollantoo6e mo habaru beldo.»

⁸ Den daane ne nanunoomi, yiwoyne diga dow kammu, wi'immi kade: «Yahu ettu dewtel ma66itiinel, gonunel der junjo malaykaajo dariido dow maayo e dow leydi.»

⁹ Jahumi to malaykaajo on, bi'u moo mi, o hokkammii dewtel nel. O wi'immi: «Ettu nel, modaa! Nel welan der hunnuko maa hande juuri, amma nel haadan der reedu maa.»

¹⁰ Ja6umi dewtel nel e junjo malaykaajo, yakkumi nel. Nel weli der hunnuko am hande juuri, amma no modumi nel, nel haadi der reedu am!

¹¹ Baawo majjum, bi'aami: «Sey bataa kade ko Alla hollitin maa dow himbe duu66e, e lenyi duuddi, e delle duudde, e laamiibe duu66e.»

11

Seedee6e dido

¹ Den kokkaami yommal nandunjal e sawru poonnirkol. O wi'immi: «Umma, foonnu suudu Alla e hiisirde. Limu sujido6e wonu6e der maggol. ² Amma accu fageere suudu Alla yaasiire, taa foonnu ne, gam 6e lenyi janani nun hokkaa ne. Be jaa6an wanjarde seniine faa lebbi lasoy didi e didi. ³ Mi hokkan seedee6e am dido baawde wadugo annabaaku faa balde ujuneere e keme

dīdi e lasoy tati, (1260) 6ee bōrnōrii saakiiji.»

⁴ Seedeēbe dīdo 6en woni ledde jaytuuē dīdi, e fitillaaji dīdi, dariidi yeeso Joomiraawo duuniyaaru. ⁵ Jiddo wadugo ko halli fu, yiite wurto digā kunnude maḅḅe, halka wayḅe maḅḅe. Nun nun haani jiddo wadango 6e ko halli fu, wariree. ⁶ Bee goodi baawde maḅḅugo kammu gam to diyam toḅu der balde de 6e baajotoo haala Alla. Bee goodi bo baawde waylitingo diyeele laatoō yiyam. Be baawan bo ko jippini boneeji feere feere de 6e jidi fu, e duuniyaaru dō.

⁷ To 6e gaynii seedaaku maḅḅe, tewuwa gom wurto digā gayka lugguka, haḅa e maḅḅe, jaaloo 6e, wara 6e. ⁸ Balli maḅḅe wonoto der fageere wanḅarde mawne. Ton nun Joomiraawo maḅḅe tigganoō dow leggal palaanj. Wanḅarde nen nanditini-raamaa Sodoma e Misira. ⁹ Himḅe yiwoyḅe digā duuniyaaru fu, e lenyi fu, e delle fu, e leyde fu, yi'an balli maḅḅe, jaka balde tati e feccere. Be nootataako balli maḅḅe uwee. ¹⁰ Wonube der duuniyaaru seyoto gam maayde maḅḅe. Be gadan juulde, 6e kokkontira dokke gam annabiibe dīdo 6en tooriino 6e puy. ¹¹ Amma 6aawo balde tati e feccere den, foofaano yonki yiwuḅo to Alla, naati e maḅḅe. Be pinti, 6e ummii 6e darii, go yi'ube 6e fu, kulol manḅol nanḅi dūm. ¹² Den daane towne yiwi dow

kammu, e wi'a annabiibe dīdo 6en: «Eencee dō!» Be eenci dow kammu, der duule, wayḅe maḅḅe e daara 6e. ¹³ Wakkati mum, leydi dimmii e semme, go feccere wanḅarde sappo'awre mum halki. Dimmaade leydi den wari himḅe ujune jeedido (7000). Den horiibe huli, hokki Alla mo dow kammu tedduḅal.

¹⁴ Bone didawre yawti, amma 6ooyataa ko bone tatawre wara.

Walaldu jeedidabol

¹⁵ Malaykaajo jeedidabo fuuri walaldu mum. Den daade towde nanaa dow kammu, e wi'a: «Baawde laamanaago duuniyaaru fu laatanike Joomiraawo meeden e Almasiihu mum. O laamoto faa abada!»

¹⁶ Dottiibe laso e nayo joodiibe dow kittaaḅe yeeso Alla jiccii, sujidani Alla, ¹⁷ 6ee bi'a:

«Joomiraawo Alla, mo baawde,
An gonudo naane, e jooni,
men jettii maa,
gam a gollirii baawde maa
mawde,
a tabbitinii laamu maa.
¹⁸ Mone wadii heeferḅe,
amma mone maa wari.
Wakkati kiitotodaa maayḅe
wadii,
wakkati de barjotodaa
annabiibe maa,
gollanoobe maa, wadii,
wakkati de barjotodaa himḅe
maa,
hulḅe inne maa wadii,
mawḅe e petton fu,
wakkati bo wadii de kalkataa
halkooḅe leydi.»

19 Suudu Alla ma66itaa dow kammu, pakoroowal alkawal yi'aa der mayru. Den maayye maayyi, rimmo wadi, palmaali falmi, leydi dimmii, malamalluuje mawde tobi.

12

Debbo e kuunja gom

1 Maane mawne gom hollitii dow kammu. Debbo gom e bornii naaje, lewru e woni ley koyde makko, oo mellii meetalol nol koode sappo e didi dow hoore makko. 2 Oo woodi reedu, go oo hal6a sabbu toora, e naawalla natakawre.

3 Maane gom kade hollitii dow kammu, go kuunja gom bodeya, manja, hollitii. Naa woodi ko'e jeedidi e galaldi sappo, hoore fu e woodi meetalol laamu. 4 Bokkordu magga e fooda feccere koode kammu tatawre, e fadda de e leydi. Na darii yeeso debbo paaniido rimugo on, gam na moda biyiiko to o rimii. 5 Den o rimi bidde gorko. Kanko woni duroowo 6e lenyi janani fu e sawru janni. Den suka on yawtinaa faa to Alla, e kittaal laamu mum. 6 Debbo on doggi yahi der ladde, nokkuure to Alla moyyinannoo mo. Ton o nyaannetee faa balde ujuneere e keme didi e lasoy tati (1260).

7 Go konu ummii dow kammu. Malaykaajo bi'eteedo Mika'iilu, e malaykaa6e mum, habidi e kuunja nan, kanja bo, na habidi 6e, e malaykaa6e

magga. 8 Amma kuunja nan waaway jaalaago, kanja e malaykaa6e magga fu, 6e dulli jayri ma66e dow kammu. 9 Kuunja manja nan wurtinaama yaasi. Kanja woni boddi nayeeri, bi'eteeni Ibiliisa e Seydan, jarbotoodo duuniyaaru fu. O faddaama e leydi, e malaykaa6e makko fu.

10 Den nanumi daane towne diga dow kammu, e wi'a: «Jooni, kisidam, e semme, e Laamaare Alla meeden, e baawde Almasiihu makko warii. Gam gacotoodo banniraa6e meeden, to Alla jemma e nyalooma fu riiwaama diga dow kammu. 11 Amma, 6e jaalake mo gam daliila yiyyam Jawgiyel e gam haala seedaaku ma66e. Be jiday yonki ma66e faa 6e kula maayugo. 12 Gam majjum, kammu e joodii6e der mum, belbeltee! Amma leydi e maayo, bone woodani on! Gam Seydan jippanake on e mone mawne, gam oo anni wakkati sedda horanii mo.»

13 No kuunja nan yi'i faddaama e leydi, na yanti toorugo debbo dimudo bidde gorko on. 14 Den debbo on hokkaa biyeede dulowwa manja, gam o fiira, o yaha der ladde, to nokkuure ne o moyyinanaa, gam o woddodoo e boddi nin. Ton nun o nyaannetee faa jaka duubi tati e feccere. 15 Go boddi nin tuuti diyam, edam ila 6aawo debbo on hande maayo, gam dam ilina mo. 16 Amma, leydi faabii debbo on, ni omtii, ni yari diyam dam

kuuŋa ŋan tuuti. ¹⁷ Kuuŋa ŋan monnii debbo on sanne, yahi haɓoygo horiiɓe der lenyol makko, waato dɔwtaniiɓe ka Alla bati ko e seedanoo Yeesu. ¹⁸ Den kuuŋa ŋan darii dow jaaneeri fonŋo maayo.

13

Bisaaŋi dīdī burtiidi e maayo

¹ Baawo majjum, ji'umi bisaa gom e wurtoo der maayo, ŋaa woodi galalɗi sappo, e ko'e jeediɗi. Hoore fu e woodi meetalol laamu. Inde jennooje Alla e winnaa dow ko'e dee fu. ² Bisaa ŋa ji'umi e nandi e muusuuru. Koyɗe magga e wa'i hande koyɗe dawaanɗel. Hunnuko magga e wa'i hande hunnuko jaggere. Kuuŋa ŋan hokki bisaa ŋan baawɗe mum, e kittaal mum, e baawɗe mawɗe. ³ Ko'e bisaa ŋan woore mum, e nandi hande ko nawnano faa waati. Amma jooni nawnande magga hoynii. Go himɓe duuniyaaru fu haayɗinii, e tokki ŋa. ⁴ Be kujidani kuuŋa ŋan, gam ŋa hokkii bisaa baawɗe magga. Den, ɓe kujidani bo bisaa, ɓe bi'i: «Moy nandi e bisaa? Moy waawi ko haɓidi e magga?»

⁵ Bisaa ŋan hokkaa hunnuko bata haalaaji mawnitaare, bata kalluka dow Alla. Na hokkaa bo laawol gollirgo baawɗe magga faa lebbi lasoy diɗi e diɗi. ⁶ Na fuddi batugo kalluka dow Alla, e inne mum, e nokkuure to o woni, non bo, e woniiɓe dow kammu. ⁷ Na hokkaa

baawɗe haɓugo e himɓe Alla, ŋa jaaloo ɓe. Na hokkaa baawɗe laamanaago lenyi fu, e himɓe fu, e ɗende fu, e leydiije fu. ⁸ Himɓe wonuɓe e duuniyaaru, ɓe inde mum winnaaka der dewtere yonki diga fuddoode duuniyaaru, sujidanan bisaa ŋan. Jawgiyel kiisanoonɗel nun woodi dewtere nen.

⁹ Goodudo noppi fu, nana! ¹⁰ Mo dum resani nanɗee maccunnaaku, nanɗee. Mo dum resani waree e kaafahi, waree e kaafahi. Gam majjum sey himɓe Alla tinno, jogoo goondinki.

Bisaa yiwuŋa e leydi

¹¹ Baawo majjum, ji'umi bisaa kuuŋa e wurtoo diga e leydi. Na woodi galalɗi diɗi nandudi e galalɗi Jawgiyel, amma ŋaa bata hande kuuŋa ŋan. ¹² Na gollirii baawɗe bisaa arana yeeso magga. Na dooli duuniyaaru e joodiiɓe e mayru sujidana bisaa arana nawnanoonja yidi waatugo ko nyawtaa. ¹³ Bisaa diɗaɓa wadi kaayeeɗiiji mawɗi. Na jippini yiite diga dow kammu e leydi, himɓe fu e daara. ¹⁴ Na yoyri himɓe duuniyaaru e kaayeeɗiiji. Na hokkaama baawɗe wadugo kaayeeɗiiji ɗin yeeso bisaa arana. Na bati himɓe duuniyaaru wada tooruure nandune e bisaa nawnanaŋa e kaafahi ko dadi. ¹⁵ Na hokkaa baawɗe watango tooruure nen yonki, faa ne bata gecca, ŋa wada mo sujidanay ne fu waree. ¹⁶ Bisaa ŋan dooli himɓe fu, tedduɓe e faanduɓe, jom

jawdii6e e talakaa6e, rim6e e maccu6e, 6e gadanee maane to junŋo nyaamo, dum bo to tiide ma66e. ¹⁷ Goddo hebataa sooda dum bo sippa to woodaa maane nen, maane nen bo, inne bisaa e lamba mum nun.

¹⁸ Sey neddo he6a faamu. Goodudo hakkillo, liiso lamba bisaa ŋan, gam lamba magga laati nun lamba neddo. Lamba kan woni, keme jeego'o e lasoy tati e jeego'o (666).

14

Jawgiyel e jimol sooditaabe

¹ Den daarumi kade, go ji'umi Jawgiyel e darii dow waanne Siyoona. Him6e ujune hemure e lasoy dido e nayo (144 000), e wondi e maggel. Inne maggel, e inne Baaba maggel e winnaa dow tiide ma66e. ² Nanumi daane yiwoy diga dow kammu kade. Daane nen e wa'i hande rimmo diyam duuddam, e hande riggaanŋo manŋo. Daane ne nanumi e wa'i hande moolooji nun fiyetee.

³ Him6e 6en e yima jimol kesol yeeso kittaal laamu, e yeeso tagaadum nayum yonkintejum, e yeeso dottiibe. Goddo waaway ko ekkitii jimol ŋol to hinaa him6e ujune hemure e lasoy dido e nayo (144 000), sooditaabe diga duuniyaaru.

⁴ Him6e 6en tuuninay ko'e mum e rew6e, gam 6e jogake ko'e ma66e 6ee laabi. Bee tokki Jawgiyel to ŋel yahata fu. Kam6e woni sooditaabe

diga caka him6e, gam 6e laa-too artete6e sakkee Alla e Jawgiyel. ⁵ Fewre meeday wurtaago e kunnude ma66e, 6e galaa gacce.

Malaykaabe tato

⁶ Baawo majjum, ji'umi malaykaajo goddo e fiira hakkune dow e ley. Oo woodi habaru beldo, tabitiido, gam o waajoo him6e duuniyaaru fu, e leydeele fu, e lenyi fu, e delle fu, e jama'aaje fu. ⁷ Oo bata e daane townne, oo wi'a: «Kulee Alla, teddinee mo, gam wakkati o hiitotoo warii. Cujidanee tagudo kammu e leydi, e maayo, e ciibiije diyam!»

⁸ Malaykaajo dida6o tokkini arano, e wi'a: «Babiila wannararde mawne yanii! Ne yanii! Ne yarnii leydeele fu jaram mayre, dam baadi mayre kalluni.»

⁹ Malaykaajo goddo, tata6o tokkini 6e, e bata e daane townne, e wi'a: «To goddo sujidanii bisaa, e foto magga, go he6i maane magga e tiine, naa bo e junŋo mum, ¹⁰ joomum yaran innabojam mone Alla. Jaram dam jillontiraaka, baanjaadam der jarirgel mone makko. Joomum tooroto der yiite e kibiriita yeeso malaykaabe seniibe, e yeeso Jawgiyel. ¹¹ Curki yiite tooranŋe 6e, e eenca dow faa abada. Sujidan6e bisaa, e foto mum, ko he6i maane inne magga, 6e kebataa siwtaare jemma e nyalooma fu.»

¹² Gam majjum sey him6e Alla, dwtaniibe ka o bati, go

e goondini Yeesu heba munyal.

¹³ Den, nanumi daane diga dow kammu, e wi'a: «Winnu kaa do: "Diga jooni, barke woodani maayuŋe go e hawti e Joomiraawo." Ruuhu e wi'a: "Gooŋa nun! Be ciw-toto e golle maŋŋe, gam golle maŋŋe tokkan 6e."»

Wakkati dugge duuniyaaru

¹⁴ Daarumi, den ji'umi duulere raneere. Goddo nandudo e Bii neddo e joodii dow mayre. Meetalol kanŋeeri e woni dow hoore makko. Oo jogii waarudu belŋol e junŋo makko. ¹⁵ Malaykaajo goddo wurtoy diga suudu Alla, e bata e daane towne, e wi'a joodiido e duulere on: «Faddu waarudu maa, duggaa, gam wakkati dugge yottake, ko woni e leydi fotii ruggeego!» ¹⁶ Joodiido e duulere faddi waarudu mum e leydi, den ko woni e mayri fu ruggaa.

¹⁷ Malaykaajo goddo wurtoy diga suudu Alla gonunu dow kammu, kanko bo, oo jogii waarudu belŋol.

¹⁸ Malaykaajo goddo, dawranoowo yiite wurtoy diga e hiisirde. Oo bata e daane towne, oo wi'a malaykaajo jogiido waarudu welunu on: «Faddu waarudu maa welunu, duggaa biŋŋe innabooje gonude der duuniyaaru, gam de bennii.»

¹⁹ Malaykaajo faddi waarudu mum der duuniyaaru. O ruggi biŋŋe innabooje tawaade der leydi, o waanji

de der biŋŋirde mawne, ne mone Alla. ²⁰ Biŋŋe innabooje biŋŋaa der biŋŋirde wonune yaasi wanŋarde. Yiyam ili diga biŋŋirde nen. Dam hebbi faa yottii to lagame pucci. Dam ili faa jaka kiloo keme tati (300).

15

Malaykaabe jeediido e boneeji cakitiidi

¹ Baawo mum, ji'umi maane gom dow kammu. Maane nen e mawni, nee hunnii bo. Den ji'umi malaykaabe jeediido e jogii boneeji jeediidi. Kanji laatii boneeji cakitiidi di mone Alla hebbirta.

² Ji'umi ko nandi e maayo nandunŋo e daanorgal, jillon-tiriŋo e yiite. Mi yi'ii jaaliibe bisaa e foto magga, e lamba inne magga, 6ee darii dow maayo ŋon, 6ee jogii moolooji Alla. ³ Bee jima jimol Muusa, jaggiido Alla, e ŋol Jawgiyel, 6ee bi'a:

«Joomiraawo Alla mo baawde, golle maa e mawni, e haaydinii!

Laabi maa e foortii, e laatii goonjaaji, an laamaniido leydeele!

⁴ Joomiraawo, moy woni mo hulataa ma?

moy woni teddintaa inne maa?

Gam an tan laatii Ceniido. Lenyi fu waran sujida yeeso maa,

gam 6e ji'i no golle maa foon-nitorii.»

Pehe jeediidi kebbude boneeji jeediidi

⁵ Baawo mum, ji'umi dow kammu, suudu Alla e

ma66itii, bukaaru e woni der mayru. ⁶ Malaykaa6e jeedido jogiibe boneeji jeedidi wurtoy diga suudu Alla nun. Bee fornii gineeji laabudi, jalbooji. Bee ka66i belbeli to gabaaje ma66e. ⁷ Gootum der tagaadum nayum yonkintejum dum, hokki malaykaa6e jeedido 6en pehe kanjeeri jeedidi. Pehe den e hebbi mone Alla buurdo faa abada. ⁸ Den suudu Alla hebbi curki sabbu teddujal Alla e baawde mum. Goddo waaway ko naati der mayru, sey no boneeji jeedidi di malaykaa6e jeedido waddi hebbi.

16

Jarirkon mone Alla

¹ Den nanumi daane towne yiwoy diga suudu Alla, e wi'a malaykaa6e jeedido 6en: «Jahee, deyyitee der duuniyaaru jarirkon mone Alla jeedidon!»

² Malaykaajo arano yahi, reyyiti jarirgel mum dow leydi, buuwe kallude, naawude nanji himbe woodube maane bisaa, e sujidanoobe foto magga.

³ Malaykaajo dida6o reyyiti jarirgel mum dow maayo, no waylitii yiyam hande dam maaydo. Den ko woodi yonki der maayo fu, waati.

⁴ Malaykaajo tata6o reyyiti jarirgel mum dow gooruuji, e ciibiije, de baylitii yiyam.

⁵ Den nanumi malaykaajo dawranoowo diyeele e wi'a: «An Alla, laatiido poonnitiido, an wonunoo, an woni jooni, an laatii Ceniido, a hiitorake

e foonnitaare. ⁶ Gam 6e deyyitii yiyam himbe maada e dam annabiibe, an bo, a hokkii 6e yiyam 6e jara! Be kebii ko haanani 6e.» ⁷ Den nanumi daane yiwi diga hiisirde, e wi'a: «Goonja! Joomiraawo Alla mo baawde, sariyaaji maa e laatii goonjaaji, dii laatii poonnitiidi!»

⁸ Malaykaajo naya6o reyyiti jarirgel mum dow naaje, den ne hokkaa baawde sunnyugo himbe e yiite magge. ⁹ Guli cattufi wadi himbe. Be jenni inne Alla goodudo baawde dow boneeji din. Amma 6e tuubay, 6e teddina mo.

¹⁰ Malaykaajo joya6o reyyiti jarirgel mum dow kittaal laamu bisaa. Den laamu magga ni66i. Himbe darii e njata delle mum sabbu naawella. ¹¹ Be jenni Alla mo dow kammu, sabbu buuwe e naawella ma66e. Amma, 6e tuubay, 6e acca golle ma66e kallude.

¹² Malaykaajo jeego'a6o reyyiti jarirgel mum dow maayo manno wi'eteeno Efaratis, diyam maggo 6eetti, accani laamiibe waroobe diga lettugal laawol. ¹³ Den ji'umi ginnaaji tati, nandufi e paa6i, e wurtoo e hunnuko kuuna gom, e diga hunnuko bisaa, e diga hunnuko annabiijo fewrekuujo. ¹⁴ Ginnaaji din yiwii e Seydan. Dii gada maaneeji, dii jaha to laamiibe duuniyaaru fu, dii kawrita 6e gam 6e ka6a konu nyalaane darjal,

nyalaane Alla mo baawde.
¹⁵ [Joomiraawo wi'i: «Ketti-
 nee! Mii wara hande gujjo.
 Barke laatani mo daanaaki
 e reeni gineeji mum gam
 to o yahu funtu, himbe yi'a
 centudum makko!]]»

¹⁶ Ginnaaji din hawriti
 laamiibe to nokkuure
 wi'eteene e Iburaninkeere,
 Harmagedon.

¹⁷ Malaykaajo jeedidabo
 reyyiti jarirgel mum dow
 hennu, daane towne gom
 nanaa diga kittaal laamu,
 der suudu Alla e wi'a:
 «Dum heennyii!» ¹⁸ Maayye
 maayyi, rimmo e dig-
 gaale wadi, leydi dimmii e
 semme. Iri dimmaade leydi
 hande dee don meeday ko
 wadi diga ko himbe tagaa
 der duuniyaaru, gam de
 cattii puy! ¹⁹ Wannarde
 mawne seenniraa pecce
 tati. Banjarde mawde de
 leydeele godde yani. Den Alla
 siwtori wannarde mawne
 wi'eteene Babiila. O yarini ne
 jarirgel kebbunel innabojam
 dam mone makko mawne.
²⁰ Dundu fu halki, baalle
 bo majjiti. ²¹ Malamalluujje
 mawde yani dow himbe
 diga kammu. Malamalluujje
 den teddugo woore mum
 fu wadan kilo lasoy didi.
 Himbe yenni Alla sabbu bone
 malamalluujje den, gam dum
 sattii puy.

17

No Babiila hiitortee

¹ Baawo majjum, gooto der
 malaykaabe jeedido, jogiibe
 jarirkon jeedidon wari,

wi'immi: «War mi hollee
 no kaaruwaajo mawdo,
 joodiido dow diyeele duudde
 hiitortee. ² Laamiibe du-
 uniyaaru wadidii jeenu e
 makko. Himbe buusii e jaram
 kaaruwaaku makko.»

³ Den Ruuhu hebbimmi,
 go malaykaajo yaarimmi
 der haro. Ton ji'umi debbo
 gom e waddii bisaa bodeya,
 gooduna inde jennooje Alla.
 Bisaa nan e woodi ko'e jeedidi
 e galaldi sappo. ⁴ Debbo on
 e bornii kolte bode bodeeji,
 e wattii kanjeeri e kaaye
 dime, e colle. Oo jogii
 jarirgel kanjeeri e junno
 makko. Jarirgel nel e hebbi
 karmudum e nyiddudum
 dum kaaruwaaku makko.
⁵ Inne ne maane mum suudii
 e winnii e tiine makko: «Babi-
 ila wannarde mawne, inna
 kaaruwaabe e wadoobe ko
 nyiddi fu der duuniyaaru.»
⁶ Den ji'umi debbo on e buusi
 sabbu no o yariri yiyam
 himbe Alla, e yiyam waraabe
 gam be ceedii haala Yeesu.

No ji'umoo mi, kaydiniimi
 sanne. ⁷ Amma malaykaajo
 on wi'immi: «Gam ume dum
 haaynii maa? Mi faaminte
 maanaa cuudiika dow debbo
 on e bisaa na o waddii,
 gooduna ko'e jeedidi e galaldi
 sappo. ⁸ Bisaa na ji'udaa,
 na na'onno, amma jooni, na
 walaa. Na wurtoyto diga
 e gayka lugguka, na yaha
 halkoygo. Inde himbe duu-
 niyaaru wobbe winnaaka e
 dewtere yonki diga fuddoode
 duuniyaaru. Be kaaydinto to
 be ji'ii na, gam na na'onno,
 go na walaa kade, amma na

wittitoyto.

⁹ Haani neddo heba annal e faamu. Ko'e jeedidi den laati nun baalle jeedidi de debbo joodii dow mum. Kanje woni laamii6e jeedido: ¹⁰ joyo yanii, jeego'a6o nun laamii jooni, jeedida6o waray taw. Amma to o warii wakkati sedda o laamotoo. ¹¹ Bisaa gonunoonja go na walaa, laatii laamiido jeetata6o. Naa laatii bo gooto der jeedido, go naa yaha halkoygo.

¹² Galaldi sappo di ji'udaa, laatii laamii6e sappo 6e kebay laamaare taw. Amma 6e keban baawde laamaago e bisaa yanne woore tan. ¹³ Be fu, huune gootum 6e tiitii, 6e kokka bisaa semme ma66e, e baawde ma66e. ¹⁴ Be ka6an e Jawgiyel, amma nel jaaloto 6e, gam kanjel laatii Joomiraawo joomiraabe, e Laamiido laamii6e. Wondu6e e maggel, laatiibe noddaabe, e subaabe, e hoolaabe, jaalodinto e maggel.»

¹⁵ Malaykaajo on wi'immi kade: «Diyeele de ji'udaa kaaruwaajo on e joodii dow mum, woni him6e, e jama'aaje, e leydeele, e delle. ¹⁶ Galaldi sappo di ji'uda, kanji e bisaa, wanyan kaaruwaajo on, 6orta mo, acca mo funtu. Be yakkan tew makko, 6e padfa mo e yiite. ¹⁷ Gam Alla wattii der berde ma66e 6e gada ko o resi. Be gada hunnuko wooto, 6e kokka bisaa laamu ma66e, faa de ko Alla bati fu hebbi.

¹⁸ Debbo mo ji'udaa, kanko laatii wannarde mawne,

laamaniine laamii6e duuniyaaru.»

18

Kalkol Babiila

¹ Baawo majjum, ji'umi malaykaajo gom kade e jippoo diga dow kammu. Oo woodi baawde mawde, teddujal makko yayni e duuniyaaru fu. ² O batii e daane townne, o wi'i: «Ne yanii! Babiila wannarde mawne yanii! Ne laatike wonorde ginnaaji, e suudorde ruuhuuji cobudi, e suudorde pooli cobudi, e elliniidi fu! ³ Gam leydeele fu buusii e jaram kaaruwaaku mayre. Laamii6e duuniyaaru jeenii e mayre, tenkuu6e duuniyaaru hebii jawdi diga goonnan mayre mawdam.»

⁴ Den nanumi daane wonne diga kammu, e wi'a: «Burtee e mayre, onon him6e am! Gam to on kawtee e hakkeji mayre, gam to boneeji mayre hebu on. ⁵ Gam hakkeji mayre yowontirii faa yottii dow kammu, Alla bo siwtorii gadu mayre kalluuju. ⁶ Gadanee ne hande no ne wadani on. Jobitee ne ko ne wadani on de didi. Jarirgel nel ne laawirani on jaram, laawiranee ne e maggel, semme majjam bura de didi!

⁷ Duudinanee ne toora e bojji jaka no ne teddiniri hoore mayre, e no ne wuuriri der goonnan. Gam nee wi'a der berne mayre: «Min laamiido debbo nun, mi gawniijo bane, mi annataa bojji maayde abada!» ⁸ Gam

majjum, der nyalaane woore boneeji dīi dō waranan ne: maayde, e bojji, e rafo, ne jaḥan du yiite, gam Alla Joomiraawo kiitotoodo ne, laati nun mo baawde.»

Bojji dow Babiila

⁹ Laamiibe duuniyaaru hawtuḅe e mayre der jeenu e goonnan mayre wullan, simoo to yi'i curki bulol yiite mayre. ¹⁰ Be daroto woddi, gam 6e kulan kiita mayre heḅa 6e. Be bi'an: «Kayto! Kayto! Babiila, wannjarde mawne, Babiila wannjarde semmenteere, der yanne woore tan, kiitadāa!»

¹¹ Tenkuuḅe duuniyaaru wullan, simoo gam mayre, gam goddo soodataa kade gineeji maḅḅe. ¹² Kanḅeeri, e cardi, e kaaye dime, e colle, e gude diggude, e gude bodeeje, e bodeeje coy, e ledde luuttooje, e huune feere feere gadiraadum nyiye nyiibi, e huune gadiraadum ledde caadiide, e janni bodeeri, e janni baleeri, e hayre wi'eteeni marba, ¹³ e koḅitaaje ledde bi'eteede kanel, e li'anji, e wardi, e miira, e wardi buudeteedum, e innabojam, e nebbam, e conni, e alkamaari, e na'i, e baali, e pucci, e laanaaji pucci, e maccuḅe, e yonkiiji himḅe. ¹⁴ Tenkuuḅe wi'an wannjarde nen: «Ko cu-uninodaa heḅugo fu woddiike ma. Jawdi maa, e ko woodi fu majjii, a heḅitintaako dum abada.» ¹⁵ Tenkuuḅe heḅuḅe jawdi e mayre, daroto woddi, gam kulol kiita mayre. Be

bullan, 6e cimoo, ¹⁶ 6ee bi'a: «Kayto! Kayto! Wannjarde mawne, nee dō jurortono gude diggude e gude bodeeje, e bodeeje coy. Nee dō jurortono kanḅeeri e kaaye dime, e colle! ¹⁷ Jawdi nii fu halkii der yanne woore!»

Boylooḅe laanaaje diyam mawde, e yahooḅe toy fu der majje, e gollotooḅe der majje, e suuḅotooḅe liyyi, darii woddi. ¹⁸ No 6e ji'i curki bulol mayre yiite, 6e kalḅi, 6e bi'i: «Wannjarde gom walaa fotidinnoone e wannjarde nee dō!» ¹⁹ Be darii, 6ee baanja leydi dow ko'e maḅḅe, 6ee bulla, 6ee cimoo. Berde maḅḅe e biisii, 6ee bi'a: «Kayto! Kayto! Wannjarde mawne, ne goonnan mum hokki wooduḅe laanaaje diyam fu jawdi, der yanne woore tan, ne halkii!»

²⁰ Kammu, seya gam kalkol mayre! Onon himḅe Alla e lilaabe, e annabiibe, ceyee onon bo! Gam Alla hiitake ne ko ne wadani on!»

²¹ Den malaykaajo semmenteejo gom etti hayre mawne nandune e namarde, faddi ne der maayo, wi'i: «Ninnii nun Babiila, wannjarde mawne faddirtee e semme, ne yi'ataake kade faa abada! ²² Daane fiyoḅe moolooji, e yimoḅe, e fuuroḅe al-gaytaaji, e fuuroḅe galaldi nanataake kade der maa abada! Wadooḅe golle juude feere feere yi'ataake kade der maa. Rimmo namarde nanataake kade der maa. ²³ Jayḅol fitilla yaynataa der maa. Daane jommanjo

gorko e jommanjo debbo nanataake kade der maa. Gam tenkuu6e maa laatinoo maw6e der leydi. A jammike leydeele duudd6e e dobo dobooje maa.

²⁴ Yiiyam annabiibe e yiiyam himbe Alla, e dam waraabe der duuniyaaru tawaama der maa.»

19

Jimi jaalorgal dow kammu

¹ Baawo majjum, nanumi daane towne hande daane jama'aare duunne dow kammu, e wi'a: «Aleluya*! Kisidam, e teddujal, e baawde laatani Alla meeden. ² Kiitaaji makko e laatii goonjaaji, dii poonnitii! O hiitake kaaruwaajo mawdo biisudo duuniyaaru e kaaruwaaku mum. Alla hitake mo gam o reyyitii yiiyam gollantoo6e dum.» ³ Be bi'i de didawre: «Aleluya! Curki bulol wanjarde nen e eenca dow faa abada!» ⁴ Dottiibe laso e nayo, e tagaadum nayum yonkintejum dum, jicii sujidani Alla joodiido dow kittaala laamu, e wi'a: «Aami! Aleluya!»

Bangal Jawgiyel

⁵ Daane yiwi diga kittaala laamu, e wi'a: «Jettee Alla meeden, onon gollantoo6e mo fu, onon hul6e mo, maw6e e petton!» ⁶ Den nanumi hande daane jama'aare duunne, e hande rimmo diyam duuddam, e kade hande riggaajo manjo, e

wi'a: «Aleluya! Alla Joomiraawo meeden, mo baawde, laamake. ⁷ En ceyee, belbelten, teddinen mo, gam bangal Jawgiyel yottake. Da66aado maggel siriyake. ⁸ O hokkaama o bornoo kolte diggude, jalbooje, laa6ude.» Kolte den laatii hande gadu himbe Alla geetu.

⁹ Malaykaajo wi'immi: «Winnu: "Barke woodani noddinaabe nyaamde teegal Jawgiyel!"» O wi'immi kade: «Haala Alla goonja ka o bati nun don.»

¹⁰ Jicciimi ley koyde makko, gam mi sujidana mo, amma o wi'immi: «Taa wadu dum! Min bo, mi gollantoo6e Alla nun hande maa, e hande ban-niraabe maa jogiibe seedaaku Yeesu. Sujudan Alla!» Goonja ka Yeesu holliti, kanka nun hokki annabiibe haala ka 6e bati dow makko.

Almasiihu waran hiitoo bisaa

¹¹ Baawo majjum ji'umi kammu ma6bitii. Den ji'umi puccu danewol. Baddiido njol, e wi'ee Kooliniido, e Goonjaajo. Goonja o hiitortoo, kanka o ha6irta bo konu. ¹² Gite makko e wa'i hande dennal yiite. Oo mellii meetali laamu duuddi. Inne e winna dow makko, goddo annaane, to hinaa kanko. ¹³ Oo bornii toggoore cownaane der yiiyam, inne makko woni: «Haala Alla.» ¹⁴ Konunkee6e 6e dow kammu e tokkini mo. Bee baddii pucci daneeki, 6e bornii kolte daneeki diggude, laa6ude. ¹⁵ Kaafahi belki

* 19:1 Aleluya laati nun haala Iburaninkeere, waato «Jettee Joomiraawo»

e wurtoo diga e hunnuko makko. Kanki o jaalortoo himbe. O laamoranto be e sawru janni. O biddan inna-booje der biddirde mone Alla mawne, laatiido mo baawde. ¹⁶ Inne gom e winnaa dow toggoore makko, e dow asaanjal makko: «Laamiido laamiibe, e Joomiraawo joomiraabe.»

¹⁷ Den ji'umi malaykaajo gom e darii dow naaje. O batii e daane towne, o wi'i pooli piirooji dow hennu fu: «Garee kawritee gam juulde Alla wadi. ¹⁸ On yakkan tew laamiibe, e hooreebe soogeeji, e bannu semmenteebe, e tew pucci, e waddiibe di, e bannu himbe fu: rimbe e maccuibe, mawbe e petton!»

¹⁹ Den ji'umi bisaa e laamiibe duuniyaaru, e konunkeebe mum. Be kawritii gam be kabida e baddiido puccu on, e konunkeebe mum. ²⁰ Bisaa nan nanjaa ma6baa, kanja e annabiijo pewoowo gadunoodo haaynaareeji yeeso magga. E haaynaareeji din o jammoriino woodube maane bisaa, e sujidanoobe foto magga. Be fu dido, be paddaa e yonki der maayo yiite kubboowe, e kibiriita. ²¹ Horiibe waraa e kaafahi burtotooki e hunnuko baddiido puccu on. Pooli wari yakki balli ma6be, faa di kaari.

20

Laamaare duubi ujuneere

¹ Baawo majjum, ji'umi malaykaajo gom e jippoo

diga dow kammu. Oo jogii callalluwol manjol, e ma6bitirgel gayka lugguka. ² O nanji kuuja, boddi nayeeri, bi'eteeni Ibiliisa e Seydan, o ha6bi na faa duubi ujuneere. ³ O watti na der gayka lugguka, o ma6bi, o fedii. Den o takki takkanne dow makka, gam to o jammoo leydeele kade faa duubi ujuneere hebba. Baawo majjum, o ma6bitinte wakkati sedda.

⁴ Den ji'umi kittaaje laamu e joodiibe dow majje. Be kokkaama baawde hiitaago. Den ji'umi yonkiiji be ko'e mum wudditaa gam be ceedanike Yeesu, e gam be baajike haala Alla. Be kujidanaay bo bisaa, e foto mum. Be kebay maane dow tiide, dum bo e juude ma6be. Be pintii, be laamodii e Almasiihu duubi ujuneere.

⁵ Maaybe horiibe fintay faa duubi ujuneere hebba. Kanjum woni pintol aranol. ⁶ Barke e cenaaki woodani wonube der pintol aranol! Maayde didawre woodaa baawde dow ma6be. Be laatanto Alla e Almasiihu Limaamiibe, be laamodoo e makko duubi ujuneere.

Seydan jaalaama

⁷ To duubi ujuneere hebbii, Seydan yoofete, wurtoo e kasu mum. ⁸ O jammoto leydeele gonude der gooraaje duuniyaaru naay, waato Gog, e Magog. O hawritan de gam konu, de duudan hande jaaneeri maayo. ⁹ Be cankitii der duuniyaaru fu,

6e piiltitii himbe Alla, e wannarde jidaane. Amma yiite jippii diga kammu, halki 6e. ¹⁰ Seydan jammotoodo 6e, faddaa der maayo yiite e kibiriita, to bisaa e annabiijo pewoowo woni. Don nun 6e toorotoo jemma e nyalooma, faa abada.

Nyalaane darningal

¹¹ Baawo majjum, ji'umi kit-taal laamu manjal daneyal, e joodiido dow maggal. Leydi e kammu doggi yeeso makko, yi'aaka kade. ¹² Mi yi'ii maaybe, mawbe e petton e darii yeeso kittaal laamu. Dewte maabbitaa. Den dewtere wonne maabbitaa, kayre woni dewtere yonki. Maaybe hiitaa hande no winniraa der dewte, moy fu jaka golle mum. ¹³ Maayo tuuti maaybe mum. Maayde e joonne maaybe bo tuuti maaybe mum. Den moy maabbe fu, hiitaa deydey golle mum. ¹⁴ Maayde, e joonne maaybe wattaa der maayo yiite. Maayo yiite non woni maayde didawre. ¹⁵ Neddo mo inne mum winnaaka der dewtere yonki, faddaama der maayo yiite.

21

Kammu kesu e leydi keyri

¹ Baawo majjum, ji'umi kammu kesu e leydi keyri, kammu aranu e leydi arandeeri majjitii, maayo bo walaa. ² Ji'umi wannarde ceniine, waato Urusaliima kesol e jippoo diga dow kammu, diga to Alla.

Nol siriyake hande debbo ciriyiido fotta e gorum. ³ Mi nanii daane towne diga to kittaal laamu, e wi'a: «Joodorde Alla caka himbe nani, o wonoto e maabbe, 6e laatoo himbe makko, Alla e hoore mum wondan e maabbe. ⁴ O moytan gondi gite maabbe fu. Maayde, e bojji, e toora wonataako kade, gam kujje arandeeje fu yawtii.»

⁵ Joodiido dow kittaal laamu wi'i: «Mi wadan huune fu laatoo kesum!» O wi'i: «Winnu haalaaji dii, gam di laati nun goonjaaji, kooliniidi.» ⁶ O wi'immi kade, «Huune fu hebbii! Min woni arano, min woni sakiti-ineejo, min woni fuddoode, e heennyitirde. Dondaado fu, mi hokkan dum diyam yonki, o yobataa. ⁷ Jaaliido heban huune dum fu, mi laatoto Alla makko, o laatoo biddo am. ⁸ Amma hulhulbe, e 6e walaa goondinki, e sobube, e waroobe himbe, e jeenoobe, e wadoobe dobo dobooje, e saafooobe tooruuje, e fewoobe fu, maayo yiite ku6boowe e kibiriita nun woni gedu maabbe. Kanjum woni maayde didawre.»

Urusaliima kesol

⁹ Baawo majjum, gooto der malaykaabe jeediido jogi-inoobe jarirkon jeediidon keb-bukon boneeji jeediidi caki-tiidi, wari, baddimmi wi'i: «War mi hollee jommanjo debbo, debbo Jawgiyel.»

¹⁰ Den keewumi Ruuhu, go malaykaajo on yaarimmi dow waanne mawne towne. O hollimmi Urusaliima,

wanɲarde seniine yiwi diga dow kammu to Alla, e jippo. ¹¹ Tedduɲal Alla e woni der mayre. Nee jalba hande hayre rimre, e hande hayre wi'eteene yaspa, laaɓune hande daanorgal. ¹² Birniwol manɲol, towuɲol e fiiltitii wanɲarde nen. Nee woodi dammude sappo e didi, dammugal fu e woodi malaykaajo. Inde lenyi 6i66e Isira'iila sappo e didi, e winnii dow dammude den. ¹³ Dammude tati e woni far lettugal, tati far sobbiire, tati far hoore fudo, tati bo far gorgal. ¹⁴ Birniwol wanɲarde nen e woodi kaaye dadda sappo e didi. Inde lilaabe Jawgiyel sappo e dido, e winnii e majje.

¹⁵ Malaykaajo baddanoodo am e jogii yommal poonnirgal, ɲal kanɲeeeri, gam o foonnira wanɲarde, e dammude mayre e birniwol mayre. ¹⁶ Becce mayre naay fu e foti, juutugo e yaajugo fu e foti. Malaykaajo foonni wanɲarde nen e poonnirdum mum. Juutugo mayre wadii kilomeeta ujune didi e keme didi (2200), non bo yaajugo e towugo mayre foti. ¹⁷ O foonni bo birniwol mayre, ɲol wadi kuule hemure e lasoy didi e naay, (144) jaka poonnol himbe. ¹⁸ Birniwol ɲol, hayre yaspa nun mahiraa. Wanɲarde nen bo mahiraa e kanɲeeeri laaɓuni, e jalba hande daanorgal laaɓuɲal. ¹⁹ Wanɲarde nen dadda bombooru mum moyyiniraama e kaaye dime

feere feere. Arandeere, Yaspa, didawre, safiir, tatawre, agate, nayawre, emerooda, ²⁰ joyawre, sardoniisi, jeego'awre, sarduwan, jeedidawre, kirisoliti, jeetatawre, haako haakoore, jeenayawre, topas, sappo'awre, kirisoparas, sappo e go'awre, yasente, sappo e didawre, ametis. ²¹ Dammude sappo e didi den wadiraama e sokiyaaje daaneeje sappo e didi. Dammugal fu wadira sokiyaare woore. Jayri wanɲarde nen wadira e kanɲeeeri laaɓuni, jalboori hande daanorgal laaɓuɲal.

²² Mi yi'ay suudu Alla der wanɲarde nen, gam Joomiraawo Alla mo baawde, e Jawgiyel nun laatii suudu Alla mayre. ²³ Wanɲarde nen bukaaka naane, naa bo lewru yalnana dum, gam tedduɲal Alla yalnanta ne, Jawgiyel laatii fitilla mayre. ²⁴ Leydeele fu yahan der jayɲol mayre, laamiibe duuniyaaru waddan jawdi mum der mayre. ²⁵ Dammude mayre maɓɓataako nyalooma, gam jemma walaa der mayre. ²⁶ Be gaddan jawdi e tedduɲal leydeele der mayre. ²⁷ Ko sobi fu naatataa der mayre. Gadoowo ko sentinii, e pewoowo naatataa ton. Amma naatoobe ton woni, 6e inde mum winnaa der dewtere yonki, ne Jawgiyel.

22

¹ Baawo majjum, malaykaajo

hollimmi maayo diyam yonki. Diyam dam e laafi hande daanorgal. Maayo non e yiwa diga kittaalaamu Alla, e Jawgiyel. ² Diyam maayo non e ila caka jayri wannarde nen. Leggal kokkoowal yonki e tawaa fonno maggo didi fu. Leggal nal e rima bikkol de sappo e didi der duubol, waato de woore der lewru fu. Haako maggal e laatii lekki nyawtoohi himbe. ³ Naaloore tawataake kade der siire nen.

Kittaalaamu Alla e Jawgiyel wonoto der mayre, jaggiibe makko sujidanana mo. ⁴ Be ji'an yeeso makko, inne makko winnete e tiide ma66e. ⁵ Jemma walaa ton kade, be kaajataake jaynol fitilla, e jaynol naane, gam Joomiraawo Alla laatoto jaynol ma66e. Be laamoto faa abada.

Gartol Yeesu

⁶ Malaykaajo on wi'immi: «Haalaaji dii do e laatii goonja, dii laatii kooliniidi bo. Alla Joomiraawo gattudo haala mum der annabiibe, lili malaykaajo mum gam o holla jeyaabe makko ko waroyta, booyataa.»

⁷ Yeesu wi'i: «Kettinee, mii wara booyataa!» Barke laatani dwtaniido ko woni der dewtere annabaaku nee do.

⁸ Min, Yuhaana, min nani kujje dee, yi'i de. Baawo no nanumi, ji'umi de, jicciimi yeeso malaykaajo kolludo am de, gam mi sujidana mo. ⁹ Amma o wi'immi: «Taa wadu dum, min bo, mi laati nun jaggiido hande

maa, e banniraabe maa annabiibe, e dwtaniibe haalaaji gonudi der dewtere nee do. Sujidan Alla!» ¹⁰ O wi'immi kade: «Taa suudu haalaaji annabaaku gonudi der dewtere nee do, gam wakkati badake. ¹¹ Gadoowo ko halli, tokkoo wadugo ko halli. Cobudo, tokka wadugo ko sobi. Poonnitiido, tokkoo wadugo ko foonnitii. Ceniido, tokkoo wonaago der senaare!»

¹² Yeesu wi'i: «Kettinee, mii wara, booyataa. Mi waddan barjaari gam mi warjoo moy fu deydey golle mum. ¹³ Min woni arano e sakiti-ineejo, min woni fuddoode e heennyitirde.»

¹⁴ Barke laatani loonnube toggooje mum gam be baawa ko nyaami bi66e leggal yonki, be naatira bo wannarde diga e dammude! ¹⁵ Amma laatiibe dawaadi, e wadoobe dobo do-booje, e jeenoobe, e waroobe himbe, e saafooobe tooruuje, e yidube fewre go e fewa fu, wonoto yaasi.

¹⁶ Min Yeesu, mi lili malaykaajo am, o seedoo kujje de der eklesiyajji. Min woni mo lenyol Dawda, e taaniiko, min woni hoodere fajiri jalboore!

¹⁷ Ruuhu e jommanjo debbo darii e wi'a: «War!» Nanudo fu sey wi'a: «War!»

Dondaado fu, wara. Jidudo diyam yonki fu, jaba dam, yobataa!

¹⁸ Min, Yuhaana, mii bata moy fu, nanudo haala annabaaku gonuka der dewtere nee do hakkila. To

goddo beydii goddum dow
 kujje dee, Alla beydanan
 joomum boneeji batanaadi
 der mayre. ¹⁹ To goddo buytii
 goddum der haalaaji dewtere
 annabaaku ne, Alla suttan
 gedu joomum e leggal yonki,
 e diga wannarde seniine, ko

batanaa der dewtere ne.

²⁰ Ceediido kujje dee wi'i: «E
 goonja, mii wara, booyataa!»
 Aami! War Yeesu Joomi-
 raawo!

²¹ Moyyere Joomiraawo
 meeden Yeesu wonda e
 moodon on fu!